

T.C.
İSTANBUL
AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIMI ANA SANAT DALI PROGRAMI

MATBAANIN İCADINDAN SONRA
LATİN KALİGRAFİ SANATININ GELİŞİMİ

SANATTA YETERLİK TEZİ

Tezi Hazırlayan: Serdar KİPDEMİR

185602104

Danışman: Prof. Selahattin GANİZ

T.C.
İSTANBUL
AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIMI ANA SANAT DALI PROGRAMI

MATBAANIN İCADINDAN SONRA
LATİN KALİGRAFİ SANATININ GELİŞİMİ

SANATTA YETERLİK TEZİ

Tezi Hazırlayan: Serdar KİPDEMİR

185602104

Danışman: Prof. Selahattin GANİZ

YEMİN METNİ

Sanatta Yeterlik tezi olarak sunduğum “Matbaanın İcadından Sonra Latin Kaligrafi Sanatının Gelişimi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17 Eylül 2020

Serdar KİPDEMİR

ONAY

Tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ✓ Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

17 Eylül 2020

Serdar KİPDEMİR

ÖZET

MATBAANIN İCADINDAN SONRA LATİN KALİGRAFİ SANATININ GELİŞİMİ

Serdar KİPDEMİR

Sanatta Yeterlik Tezi, Grafik Tasarım Ana Sanat Dalı

Danışman: Prof. Dr. Selahattin GANİZ

Eylül, 2020 Sayfa: 259

İlk yazının ortaya çıkışı binlerce yıl öncesine ait mağaralarda bulunan resimsi şekiller, sanatın ve yazıya dair sürecin ilk başlangıç noktalarıdır. Yazıya dair ilk işaretler doğal hayatın vahşiliğine karşı, büyü ve tılsım yapmak amacı ile değişik simge ve şekillerden oluşmuştur. Yüzyıllar içersinde yazı işaretleri sistemli, düzenli ve kurallı yazı olarak ortaya çıkmıştır.

Bilinen ilk sistemli yazıların M.Ö 3000 yıllarında ortaya çıkan Sümer çivi yazısı ve Mısır Hiyeroglifleri olduğu bilinmektedir. Alfabenin ilk keşfi Fenikeliler tarafından gerçekleştirilmiştir. Fenikelilerin resimlere dayalı işaretlerden, fonogram (sesleri karşılayan bir takım yazılı biçimlere verilen isimdir), sistemine geçişi ile birlikte yazılı iletişim daha kolay bir hal almıştır,

Yunanlılar kendi yazı sistemleri için, Fenikelilerin sessel işaretlerini, temel olarak alfabelerini oluşturmuşlardır. Yunanlıların oluşturmuş olduğu bu sessel işaretler, Romalılar tarafından kullanılarak günümüzde kullanılan Latin Alfabesinin temelini meydana getirmiştir.

Yazıya dair ilk metinler, kilden yapılan tabletlere, kazılarak oyulan ahşaplara, taşlara, papirüs ve parşömen gibi zeminlere yazılarak günümüze kadar ulaşmışlardır. Geçmiş medeniyetlere ait tüm bu bilgiler, günümüze kadar saklanarak gelen yazıtlardan ve kitabelerden öğrenilmiştir.

Avrupa Batı dünyasında yazının gelişimi Latin Alfabesinin kullanımı istikametinde ilerleme kaydederken, dünyanın değişik kültür gösteren coğrafyalarında

da değişik işaretler ile değişik türde yazılar meydana gelmiş ve kullanılmaya başlanmıştır.

Batı kaligrafisinin tarihsel sürecine bakıldığında, antik Yunan ve sonrası Ortaçağ geleneğinde yazının, tamamen işlevsel amaçlar için kullanılan bir unsur olduğu bilinmektedir. İlerleyen dönemlerde ise; yine ihtiyaçlar ve teknik gelişmeler, kullanılan malzemelerin, yazının formuna şekil verdiği, çağın gerektirdiği, kültürel, sosyal ve ekonomik etkenlerle dönüşerek gelişimine devam ettiği görülebilmektedir.

Yazı ile birlikte tarih başlar, tarih vesikalara işlenirken estetiğın her zaman yazıya eşlik ettiği gözlemlenir. Matbaanın bulunuşundan sonra da aynı şekilde tipografi sanatına eşlik etmiştir.

Medeniyet gelişimi gösteren süreçte, yazı ve sanat farklı ve ayrı birer unsur olarak ele alınsa bile, bazen iç içe geçmiş ve birbirlerinin yerlerine kullanılarak karşımıza çıkmışlardır. Resimsel işaretlerin, semantik anlam taşımayan sembollere dönüşmesiyle ortaya çıkan yazıların, yazı olmanın da ötesine geçerek sanatsal bir zeminde kendisine yer araması tarih boyunca daima gözlemlenmiştir.

Günümüzde kullanmış olduğumuz harflerin oluşturmuş olduğu yazı sistemi farklı kültür, coğrafya ve medeniyetlerden örnek alınarak büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Yazı sanatının geçmiş yıllardan günümüz modern dünyasına nasıl geldiği, nasıl geliştiği ile temel yazı sanatının eğitimi ve öğretim tekniklerinin nasıl olması gerektiği yönü araştırılmıştır. Bu tez kapsamında; 1450 yılında Matbaanın İcadı ve sonrası gelişmeler ile birlikte, baskı makinelerinin kaligrafi el yazmalarına olan etkisi, Latin yazı font ve tasarımları, kaligrafi sanatının gelişim evreleri, alfabelerin yazılış biçimleri ve el yazılarının özellikleri ve tarihi dönem yazı sanatçıları, gibi sanatsal konular ile birlikte bölümler halinde değerlendirilerek başlıklar halinde izah edilmiştir.

Bu tez içerik olarak; Matbaanın bulunuş evresinden başlanarak, gelişen kaligrafi yazıları ve tipografi sanat konuları birlikte araştırılarak, literatür taraması esas alınarak oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Latin Kaligrafi Sanatı, Kaligrafi Sanatı, Güzel Yazı, Temel Yazı Teknikleri, Tarihi Alfabe Süreçleri, Yazı Araç ve Gereçleri, Script Yazı Teknikleri, Gothic Yazı

ABSTRACT

DEVELOPMENT OF LATIN CALLIGRAPHY ART AFTER THE INVENTION OF THE PRINTING PRESS

Serdar KİPDEMİR

Advisor: Prof Dc. Selahattin GANİZ

Proficiency in Art Thesis, Graphic Design Department

September, 2020 Page: 259

The pictographs found in caves dating back thousands of years are the starting points of art and writing. The first signs of writing consisted of different symbols and shapes which were used for the purposes of magic and as talismans; resources that ancient people believed helped them resist the wild forces of nature. Over the millennia, pictographs have evolved into standardised, grammatically complex systems of writing.

The first known examples of writing systems are the Sumerian cuneiform texts and the Egyptian Hieroglyphs both of which appeared around 3000 BC. The Phoenicians invented the alphabet. Consequently, written communication became easier due to the transition of pictographs to phonograms (symbols representing the vocal sounds).

The Greeks created their own writing systems including alphabets that were heavily influenced by, the Phoenician phonetic signs. These phonetic signs developed by the Greeks, used by the Romans, formed the basis of the Latin alphabet used today.

The texts have reached us today through clay tablets, engravings on wood and stones, as well as the use of materials such as papyrus and parchment. This knowledge regarding past civilizations has been acquired from the inscriptions and epitaphs which have been preserved up until modern times.

The use of the Latin Alphabet has been one of the foundations of the development of European society and subsequently the western world more broadly. This writing system has evolved so as to include various new characters and grammatical components; its effects have surpassed geographical and cultural borders.

Looking at the historical development of western calligraphy, it is known that writing is an element used for purely functional purposes in the ancient Greek and post-Medieval tradition. In the following periods; It can be seen that the needs and technical developments, the materials used gave shape to the form of the writing and continue to develop by transforming with cultural, social, and economic factors.

History begins with the writing; it is observed that aesthetics always accompany the writing while history is being written on documents. It also accompanied the art of typography after the invention of the printery.

During the development of civilization, even though writing and art are handled as different and separate elements, they sometimes appear intertwined and used instead of each other. It has always been observed throughout history that the writings, which emerged with the transformation of pictorial signs into symbols that do not have semantic meaning, go beyond writing and seek a place for themselves on an artistic ground.

The writing system created by the letters we use today has made great progress, taking examples from different cultures, geographies, and civilizations. How the art of writing came to today's modern world from the past years, how it developed, and the ways of education and teaching techniques of basic writing art were investigated.

Within the scope of this thesis; In 1450, the Invention of the Printing House and its post-developments, the impact of printing machines on calligraphy manuscripts, the Latin script and designs, the development stages of the art of calligraphy, the writing styles of the alphabets and the features of the handwriting and the historical period writing artists has been explained. They were evaluated in sections and titled separately.

Keywords: Latin Calligraphy Art, Calligraphy Art, Fine Writing, Basic Writing Techniques, Historical Alphabet Processes, Writing Tools and Materials, Script Writing Techniques, Gothic Writing

ÖNSÖZ

Yazının yolculuğu mağaralardan başlamış, kil, çamur, papirüs, parşömen ve kağıt üzerinde, sürekli evrilerek, gelişerek süreç içinde yol almaya devam etmiştir. Yazı düzenli bir gösterge ya da simgeler bütünü oluşturulduktan sonra ortaya çıkmıştır. Yazının tarihi oldukça uzun, yavaş ve komplike bir süreçtir.

İnsanlığın yegane amaçlarından birisi de; kültürel, dinsel, toplumsal ve buna benzer değerlerinin devamlılığını sağlamak gayesi ile gelecek nesillere ve kuşaklara aktarımı gerçekleştirme istek ve arzusudur. Bu olağanüstü hareket ise yazma eylemidir. Tarihsel süreç olarak bakıldığında ise; yazı yazma eylemi insanlığın varoluş unsurlarının en önemlilerinden birisidir.

Almanya'da 1440'larda kuyumcu Johannes Gutenberg'in, matbaayı icat etmesi baskı devrimi'nin başlamasına öncülük etmiştir. İlk işi olarak kurşun bazlı hareketli tip baskı yöntemini kullanılarak 1286 sayfa 42 satırlık İncili basmıştır. Matbaanın bulunuş aşaması ve gelişimi baskılı yazılı eserler olarak ilerlemeye, kaligrafi yazı sanatında ise büyük bir gerileme yaşanmasına sebep olmuştur. Oysa basılan kitaplarda kullanılan birçok yazı karakterinin temelini kaligrafiden aldığı bilinmektedir

Rönesans Avrupa'sında, mekanik hareketli tip baskının gelişi ve küresel yayılımı, ikinci milenyumdaki en etkili olaylardan birisidir. Bu olay toplumun yapısını da kalıcı olarak değiştiren kitle iletişim çağını başlatmıştır. Sınırsız bilgi ve fikir dolaşımı sınırları aşmış, Reformda kitleleri ele geçirerek siyasi ve dini otoritelerin gücünü tehdit etmiştir. Ayrıca okuryazarlıktaki keskin artış ile seçkinlerin eğitim ve öğrenim üzerindeki tekeli kırılarak, orta sınıfın da bu konuda istifade edebilmesinin önü açılmıştır. Rönesans'ın kaligrafi üzerine olumlu etkisi ise okuryazarlığın artması sonucu sadece okumanın değil yazma eyleminin de artmasını sağlamasıdır.

Latin Kaligrafinin bağımsız bir sanat haline gelmesiyle birlikte, kaligrafiye olan ilgi giderek artmış, yeni imkan ve olanaklar doğrultusunda gelişerek, çağdaş yorum ve tasarımlar ile yeni baştan doğuşu gerçekleşmiştir. Her geçen gün dijital çağın getirisi olan internet üzerinden yayınlanan pek çok çalışma neticesinde yeni kaligrafi tarzlarının ortaya çıktığını görmek mümkün olmaktadır.

Bununla beraber, çağdaş sanat içindeki kaligrafinin yaşamdaki algısı da değişmiştir. Artık kaligrafinin geleneksel ya da çağdaş malzeme yelpazesi ile yeniden yorumlanması söz konusudur. Sanatçılar tarafından kaligrafiye yeni kavramsal yüklemeler yapılmaktadır ve uygulama alanları genişlemektedir.

Kaligrafi sanatının anlık oluşumlar barındırması, diğer plastik sanat dallarıyla mükemmel bir uyum içinde olmasına da imkan sağlamıştır; çünkü kaligrafi tek olarak değil, diğer sanat ve tasarımı kapsayan tüm alanlar içinde kullanılmaktadır. Yazı ister basılı ister el yazması, isterse dijital olsun iletişimin olmazsa olmazlarından, çünkü medeniyetler tüm bilimsel, kültürel farklılıklarını yazma eylemi sayesinde kayıt altına alarak yüzyıllar boyunca devam ettirmişlerdir.

Bu çalışma ile aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır.

- Latin Yazılarının Tarihsel süreci ve değişimi nasıl gerçekleşmiştir?
- Matbaanın İcadı öncesi bilinen tarihsel yazılar ve özellikleri nelerdir?
- Matbaa kim tarafından, nasıl icat edilmiştir?
- ilk baskı teknikleri, aşamaları ve gelişimi nasıl olmuştur?
- İlk basılı eser hangisidir ve özellikleri nelerdir?
- Matbaanın İcadının Tipografi ve Font tasarımlarına etkileri nelerdir?
- Baskı tekniklerinin yaygınlaşmasının kaligrafi el yazılarına etkileri nelerdir?
- Türkiye’de Cumhuriyet Öncesi Arap Kaligrafi Sanatı ve özellikleri nelerdir?
- Türkiye’de Harf Devriminin Arap ve Latin kaligrafi sanatlarına etkileri nelerdir?
- Türkiye’de Latin Kaligrafi sanatının gelişebilmesi için neler yapılmalıdır?
- Klasik Kaligrafi Alfabeleri nelerdir ve yazım süreçleri ve teknikleri nelerdir?
- Modern Kaligrafi sanatının gelişimi kimler tarafından ve nasıl başlamıştır?
- Uluslararası Kaligrafi Sanatçıları kimlerdir?
- Kaligrafi Sanatı teknikleri ve öğrenme metotları nelerdir?
- Kaligrafi ekipmanları ve yardımcı materyal malzemeleri nelerdir?

SUMMARY

The journey of writing started from caves, on clay, mud, papyrus, parchment and paper, it continued to evolve and develop in the process. The writing emerged after a regular set of indicators or symbols was created. The history of the manuscript is a long, slow and complicated process.

One of the only goals of humanity is; It is the desire and desire to transfer to future generations and generations in order to ensure the continuity of cultural, religious, social and similar values. This extraordinary act is the act of writing. Considering the historical process; The act of writing is one of the most important elements of human existence.

The invention of the printing press by jeweler Johannes Gutenberg in the 1440s in Germany led to the beginning of the printing revolution. As his first job, he printed a 1286-page, 42-line Bible using the lead-based moving type printing method. The invention and development of the printing press caused progress as printed written works, and a great decline in the art of calligraphy writing. However, it is known that many typefaces used in printed books are based on calligraphy.

The advent and global spread of mechanical motion type printing in Renaissance Europe was one of the most influential events in the second millennium. This event started the age of mass communication, which permanently changed the structure of society. Unlimited circulation of information and ideas crossed borders, captured the masses in the Reformation and threatened the power of political and religious authorities. In addition, with the sharp increase in literacy, the monopoly of the elite on education and learning was broken, and the middle class was able to benefit from this issue. The positive effect of Renaissance on calligraphy is that it increases not only reading but also writing as a result of the increase in literacy.

With the development of Latin Calligraphy as an independent art, interest in calligraphy has gradually increased, it has been reborn with contemporary interpretations and designs, developing in line with new possibilities and possibilities. It is possible to see the emergence of new calligraphy styles as a result of many studies published on the internet, which are the gain of the digital age.

However, the life perception of calligraphy in contemporary art has also changed. There is now a reinterpretation of calligraphy with a range of traditional or contemporary materials. New conceptual uploads are made to calligraphy by the artists and the application areas are expanding.

The fact that the calligraphy art contains instant formations has also enabled it to be in perfect harmony with other plastic art branches; because calligraphy is used not as a single, but in all other fields, including art and design. Writing, whether printed, manuscript, or digital, is a must for communication, because civilizations have kept their scientific and cultural differences for centuries by recording them through the act of writing.

The following questions were sought with this study.

- How has the historical process and change of Latin Scriptures come about?
- What are the historical writings and characteristics known before the invention of the printing house?
- By whom and how was the printing press invented?
- How was the first printing techniques, stages and development?
- What is the first printed work and what are its features?
- What are the effects of the invention of the printing house on typography and font designs?
- What are the effects of the widespread use of printing techniques on calligraphy handwriting?
- What are the Pre-Republic Arab Calligraphy Art and properties in Turkey?
- What are the effects calligraphy of the Arabic and Latin letters Revolution in Turkey?
- What should be done for the development of Latin Calligraphy art in Turkey?
- What are the Classical Calligraphy Alphabets and what are the writing processes and techniques?
- By whom and how did the development of modern calligraphy art begin?
- Who are the International Calligraphy Artists?
- What are the Calligraphy Art techniques and learning methods?
- What are calligraphy equipment and auxiliary materials?

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 1.1. Roma Kapitalleri.....	2
Resim 1.2. Kapitalist Kuadrata	3
Resim 1.3. Eski Roma Kursiv Yazısı	3
Resim 1.4. Rustik Kapitaller	4
Resim 1.5. Vespasian Mezmurlar Kitabı	5
Resim 1.6. Roma Unsiyaller	6
Resim 1.7. İrlanda Yarı Unsiyalleri	6
Resim 1.8. İrlanda Küçük Harf Yazıları	7
Resim 1.9. Grandville İncili.....	8
Resim 1.10. Güney İtalyan Beneventana El Yazısı	9
Resim 1.11. Angelsaks Evrak Yazısı.....	9
Resim 1.12. Hümanistik Antik Minuskül	10
Resim 1.13. Hümanistik Antik Kursiv.....	10
Resim 1.14. Cancellaresca Bastarda	11
Resim 1.15. Genç Antik (Bodoni), Genç Antik Kursiv	11
Resim 1.16. Latin Kurrent Als Drucktype	12
Resim 1.17. Textura	13
Resim 1.18. Rotunda	14
Resim 1.19. Alman Bastarda	14
Resim 1.20. Martin Luther'in Almanca İncil'i Schwabacher Harfleri ile yazılmıştır.	15
Resim 1.21. Fraktur	16
Resim 1.22. Kanzlei – Kurrent	17
Resim 1.23. Ungerfraktur	17
Resim 1.24. Latin Alfabe Tarihsel Zaman Çizelgesi.....	18

Resim	Sayfa
Resim 1.25. William Shakespear’ın Sekreter El Yazısı	20
Resim 1.26. Ornamental Calligraphy	21
Resim 1.27. Initial Başlangıç –D- Harfi	22
Resim 2.1. Phaistos Diski	23
Resim 2.2. Çin’de Basılan Diamont-Sutra İsimli Rulo Kitap. M.S. 869.....	25
Resim 2.3. Kağıt Üzerine Blok Baskı.....	25
Resim 2.4. Johannes Gutenberg (1347-1468).....	27
Resim 2.5. Gutenberg Baskı Tezgahı	27
Resim 2.6. Gutenber İncili İntial Harf Bölümü	28
Resim 2.7. Gutenber İncil’in Tezhiplenmiş kısımları.....	28
Resim 2.8. Gutenberg İncili/ Morgan Library/Newyork	29
Resim 2.9. Yüksek Baskı Tekniği ait Düzenek	32
Resim 2.10. Linol Baskı Tekniği	33
Resim 2.11. Monotype Makinası.....	37
Resim 2.12. Monotype.....	38
Resim 2.13. Linotype.....	39
Resim 3.1. Nicolas Jenson’ın Baskısı.....	40
Resim 3.2. Francesco Griffo - Bembo	41
Resim 3.3. Jean Jannon – Garamond.....	42
Resim 3.4. William Caslon - Caslon.....	43
Resim 3.5. Adobe - Caslon	44
Resim 3.6. Eric Gill - Perpetua	45
Resim 3.7. Baskerville EF	46
Resim 3.8. Times Roman.....	47
Resim 3.9. Firmin Didot Font’un Bazı Özellikleri	48
Resim 3.10. Bodoni	49

Resim	Sayfa
Resim 3.11. Walbaum Font	49
Resim 3.12. Serifli Font Harf Anatomi Özellikleri	50
Resim 3.13. Vincent Figgins - Giza.....	51
Resim 3.14. Clarendon- Robert Besley	52
Resim 3.15. William Schraubstadter- Rockwell Harf Biçemi.....	52
Resim 3.16. Walter Gropius'un 1919' da Weimar' da Başlattığı Akım Görseli.....	53
Resim 3.17. Tırnaksız (Sans Serif) Harf Biçemleri	54
Resim 3.18. Eric Gill'in "Londra Underground" Font	55
Resim 3.19. Paul Renner Futura	56
Resim 3.20. Stanley Morrison Times New Roman	57
Resim 3.21. Gravür Bakır Plaka Tasarımları.....	58
Resim 3.22. Initial Letter	59
Resim 3.23. Romaine Du Roi Karakterinin Y-Z Örneği	60
Resim 3.24. Felice Feliciano'nun "P" harf Tasarımı.....	61
Resim 3.25. Luca Pacioli; Tabanı Kare İçinde Daire Olan Harf Tasarımına Örnek	62
Resim 3.26. Giovanni Battista Piranesi' Altın Oran Latin Alfabeti Tasarımı	63
Resim 3.27. Geoffroy Tory'un Roman Latin Alfabeti Tasarımı	64
Resim 3.28. Garmond Yazı Tipi.....	65
Resim 3.29. Yazı Sanatçısı Palatino Tarafından Yazılmıştır.....	65
Resim 3.30. Albrecht Dürer'in Tasarlamış Olduğu Bazı Harf Örnekleri.....	67
Resim 3.31. Francesco Griffo	68
Resim 3.32. William Caslon	69
Resim 3.33. Philippe Grandjean De Fouchy (1666-1714) Tasarımları	70
Resim 3.34. Justus Erich Walbaum (1768-1839) Modern German Font	71
Resim 3.35. Bruce Rogers (1870-1957) Centaur Font Tasarımı.....	73
Resim 3.36. Lyman P. Spencer'e Ait Çalışma	74

Resim	Sayfa
Resim 3.37. Louis Madarasz’a Ait Bir Çalışma	75
Resim 3.38. Charles Paxton Zaner’in 30 Mayıs 1916 da Yazmış Olduğu Satırlar	76
Resim 3.39. Henry P. Behrensmeyer’in Kuş Çizimi	77
Resim 3.40. Charlton V. Howe Engravers Scrip Capitals	78
Resim 3.41. Clinton C. Canan	79
Resim 3.42. Willis A. Baird’in Copperplate-Script Yazı Çalışması	80
Resim 3.43. Dennis and Baird Stüdyosunda Yapılan Sanatsal Yazı Çalışması.	81
Resim 3.44. Samuel E. Bartow’un Script Yazı Örneği	82
Resim 4.1. Bursa Ulu Camii’ndeki Hat Levhaları.....	83
Resim 4.2. El Yazması Kur’an	84
Resim 4.3. Hattat Hamit Aytaç’ın celî-talik Hat Yazısı	85
Resim 4.4. Padişah Tuğrası.....	86
Resim 4.5. Hattat Hamit Aytaç’ın Celî-Divanî Hat Yazısı.....	87
Resim 4.6. Hattat Hamit Aytaç’ın Celî-Sülüs Yazısı	90
Resim 4.7. Şeyh Hamdullah Efendi’nin Nesih Hat Yazısı	91
Resim 4.8. Muhakkak Hat Yazı ile Besmele	91
Resim 4.9. Kazasker Mustafa İzzet Efendi’nin Ayasofya Cami yazısı	93
Resim 4.10. Cava Hat Kalemi	94
Resim 4.11. Bambu Kamış Hat Kalemi.....	95
Resim 4.12. Geniş Ölçülü Tahta El Yapımı Hat Kalemli.....	96
Resim 4.13. Aharlanmış Kağıt Üzerine Tuğra Motifli Besmele Yazısı	97
Resim 4.14. Harf devrimi Mustafa Kemal Atatürk	99
Resim 4.15. Ulu Önder Atatürk, Alfabeyi Öğretme Çalışmalarını Gerek İkna ve Gerekse Fiilî Dersler Vererek Değişik Yer ve Zamanda Sürdürmüştür	100
Resim 4.16. Latin Harflerinin Topluma Tanıtılması	101
Resim 4.17. Kabul Edilen Yeni Türkçe Alfabesi	102

Resim	Sayfa
Resim 4.18. Kasım 1928 Harf Devrimi Gazete Manşetlerinde	104
Resim 4.19. Cumhuriyet Yıllarında İlk Sınıf.....	105
Resim 4.20. Emin Barın Latin Harfleri ile Atatürk Tasarımı	107
Resim 4.21. Emin Barın Latin Harfleri ile Allah c.c. Tasarımı	108
Resim 4.22. Emin Barın Gothic Latin Harfleri.....	109
Resim 4.23. Emin Barın Latin Harfleri ile Allah c.c. Tasarımı	110
Resim 4.24. Emin Barın Latin Harfleri ile Allah c.c. Tasarımı	111
Resim 4.25. Etem Çalışkan Ne Mutlu Türküm Diyene	113
Resim 4.26. Etem Çalışkan Çalışması	114
Resim 4.27. Etem Çalışkan Mevlana'nın 7 Öğüdü Çalışması.....	115
Resim 4.28. İlhami Turan Ömer Hayyam Kaligrafi Çalışması	116
Resim 4.29. İlhami Turan Yunus Emre Çalışması	117
Resim 4.30. Yılmaz Özbek Kaligrafi Çalışması.....	118
Resim 4.31. Selahattin Ganiz Font Tasarımı	119
Resim 4.32. Selahattin Ganiz Font Tasarımı	120
Resim 4.33. Mustafa Eren Yunus Emre Kaligrafi Çalışması	121
Resim 4.34. Abdullah Taşçı Font Tasarımı	122
Resim 4.35. Savaş Çevik Kaligrafi Çalışması	123
Resim 4.36. Savaş Çevik Yunus Emre Kaligrafi Çalışması	124
Resim 5.1. Sağ ve Sol El Kalem Tutuş Biçimleri.....	127
Resim 5.2. Sağ ve Sol El Kalem Tutuş Biçimleri.....	128
Resim 5.3. Temel Kaligrafi Egzersizleri Tablo:1	129
Resim 5.4. Temel Kaligrafi Egzersizleri Tablo:2	130
Resim 5.5. Kaligrafi Harf Unsurları	131
Resim 5.6. Divit Uçlar	132
Resim 5.7. Divit Uçlar	132

Resim	Sayfa
Resim 5.8. Graphos Yazı ve Çizim Setti	134
Resim 5.9. Graphos Takımı Set Muhteviyatı	134
Resim 5.10. Çelik Metal Uçlar Sayesinde Değişik Kalınlıklarda Çizgi	135
Resim 5.11. Kaligraf Fırça Çeşitleri	135
Resim 5.12. Luca Barcellona tarafından Fırça ile Yazılmış Örnek	136
Resim 5.13. Bambu Ahşap Hat Kalemleri.....	137
Resim 5.14. Bambu Kalem Ucunun Hazırlanışı.....	137
Resim 5.15. Kaz Tüyü “Quill Pen”	138
Resim 5.16. Değişik Objeler Kullanılarak Oluşturulmuş Kaligrafı Kalemleri.....	139
Resim 5.17. Kurşun Kalem Sertlik Dereceleri	139
Resim 5.18. Roman Capital Büyük Harfler	141
Resim 5.19. Roman Capital Büyük Harfler Klavuz Çizgiler ve Açılar.....	141
Resim 5.20. Roman Capital Büyük Harfler Klavuz Çizgiler ve Açılar.....	142
Resim 5.21. Rustic Capitals Harfler	143
Resim 5.22. Rustic Capitals Harfler	143
Resim 5.23. Rustic Capitals Harf Grupları	144
Resim 5.24. Roman Uncial Alphabet	145
Resim 5.25. Roman Uncial Alphabet Kılavuz Çizgiler ve Açılar	145
Resim 5.26. Roman Uncial Alfabe Harf Grupları	146
Resim 5.27. Irish Half Uncial Alfabe	149
Resim 5.28. Irish Half Uncial –A- Harfi	150
Resim 5.29. Irish Half Uncial –B- Harfi.....	150
Resim 5.30. Irish Half Uncial –B- Harfi.....	151
Resim 5.31. Irish Half Uncial –B- Harfi.....	151
Resim 5.32. Irish Half Uncial –N- Harfi	152
Resim 5.33. Irish Half Uncial –N- Harfi	153

Resim	Sayfa
Resim 5.34. Irish Half Uncial –N- Harfi	153
Resim 5.35. Late Carolingien Script Alfabe	155
Resim 5.36. Late Carolingien Script –A- Harfi	155
Resim 5.37. Late Carolingien Script –B- Harfi	156
Resim 5.38. Late Carolingien Script –N- Harfi	156
Resim 5.39. Late Carolingien Script –F- Harfi	157
Resim 5.40. Late Carolingien Script –G- Harfi	158
Resim 5.41. 14 yy. Gothic Texture Küçük Harfler	159
Resim 5.42. 14 yy. Gothic Texture -A- Harfi	159
Resim 5.43. 14 yy. Gothic Texture -F- Harfi	160
Resim 5.44. 14 yy. Gothic Texture -G- Harfi	161
Resim 5.45. 14 yy. Gothic Texture -H- Harfi	161
Resim 5.46. 14 yy. Gothic Texture -O- Harfi	162
Resim 5.47. 14 yy. Gothic Texture -V- Harfi	162
Resim 5.48. 14 yy. Gothic Texture -Z- Harfi	163
Resim 5.49. 14 yy. Gothic Texture Büyük Harfler	163
Resim 5.50. 14 yy. Gothic Texture Majuscule -G- Harfi	164
Resim 5.51. 14 yy. Gothic Texture Majuscule -K- Harfi	165
Resim 5.52. 14 yy. Gothic Texture Majuscule -Q- Harfi	166
Resim 5. 53. 14 yy. Gothic Texture Majuscule -T- Harfi	166
Resim 5.54. 14 yy. Gothic Texture Majuscule -R- Harfi	167
Resim 5.55. 15 Yy. Gothic Texture Küçük Harfler	168
Resim 5. 56. 15 Yy. Gothic Texture Küçük –A- Harfi	169
Resim 5.57. 15 Yy. Gothic Texture Küçük –B- Harfi	170
Resim 5.58. 15 Yy. Gothic Texture Küçük –W- Harfi	170
Resim 5.59. 15 Yy. Gothic Texture Küçük –X- Harfi	171

Resim	Sayfa
Resim 5.60. 16 Yy. Fraktur Küçük Harfler	172
Resim 5.61. 16 Yy. Fraktur Küçük –A- Harfi	173
Resim 5.62. 16 Yy. Fraktur Küçük –D- Harfi	174
Resim 5.63. 16 Yy. Fraktur Küçük –F- Harfi	175
Resim 5.64. 16 Yy. Fraktur Küçük –H- Harfi	175
Resim 5.65. 16 Yy. Fraktur Küçük –S- Harfi	176
Resim 5.66. 16 Yy. Fraktur Küçük –Y- Harfi	177
Resim 5.67. Chancellery Italic Minuscule Alphabet	177
Resim 5.68. Chancellery Italic Minuscule Alphabet Rehber Çizgiler ve Açılar	178
Resim 5.69. Chancellery Italic Minuscule Alphabet Harf Grupları	179
Resim 5.70. Italic Büyük Harfler	180
Resim 5.71. Foundational Hand Küçük Harfler	181
Resim 5.72. Foundational Hand Küçük Harf Grupları	181
Resim 5.73. Batarde Küçük Harfler	182
Resim 5.74. Batarde Küçük Harf Grupları	182
Resim 5.75. Neuland Alfabe	183
Resim 5.76. Neuland Harf Grupları	183
Resim 5.77. Lucas Materot’un Chancery El Yazısı/1608	184
Resim 5.78. Farklı Özellik ve Yapılarda “Nib” Uçlar	185
Resim 5.79. Farklı Özellik ve Yapılarda “Nib” Uçlar	186
Resim 5.80. Copperplate Sivri, Esnek Uç ve Bölümleri	187
Resim 5.81. Dr. Joseph M. Vitolo’ya ait küçük “i,u,w,j,l,t,f,k” Script Harfler	188
Resim 5.82. Dr. Joseph M. Vitolo’ya ait küçük “v,x,r,m,n” Script Harfler	190
Resim 5.83. Dr. Joseph M. Vitolo’ya ait küçük Script “b,h,y,z,p” Harfler	192
Resim 5.84. Dr. Joseph M. Vitolo’ya ait bir küçük Script “z” Harfi	193
Resim 5.85. Dr. Joseph M. Vitolo’ya ait bir küçük Script “p” Harfi	194

Resim	Sayfa
Resim 5.86. Dr. Joseph M. Vitolo'ya ait Temel Form Oluşumları	195
Resim 5.87. Dr. Joseph M. Vitolo'ya ait Script Küçük Harfler Klavuz Çizgiler	196
Resim 5.88. Dr. Joseph M. Vitolo'ya ait Script Küçük Harfler	197
Resim 5.89. William Lilly Standart Script Büyük Harfler.	197
Resim 5.90. Dr. Joseph M. Vitolo'ya ait Script Büyük Harf Klavuz Çizgileri	198
Resim 5.91. Edward Johnston Half Uncial Alphabet	199
Resim 5.92. Rudolf Koch'un Alfabe Çalışması	200
Resim 5.93. Anna Ronchi' ye ait Serbest Kaligrafi Kompozisyonu	201
Resim 5.94. Sheila Waters'in Kaligrafi Çalışması/1948	202
Resim 5.95. Kaligrafi Tasarımı ile Oluşturulmuş Ürün Etiketi	203
Resim 5.96. Luca Barcellona Calligraffiti Çalışması	204
Resim 5.97. Mark Brooks'a ait Monogram Tasarımları	205
Resim 5.98. Ana Gomez Bernaus'un Kaligrafi Davetiye Tasarımı	206
Resim 5. 99. Modern Kaligrafi Sanatının Öncüsü, Edward Johnston	207
Resim 5.100. Edward Johnston Kaligrafi El Yazıları	208
Resim 5.101. Rudolf Koch Kaligrafi Çalışması	209
Resim 5.102. Hermann Zapf	211
Resim 5.103. Hermann Zapf Çalışması	212
Resim 5.104. Hermann Zapf Çalışması	213
Resim 5.105. Sheila Waters Kaligrafi Örneği	214
Resim 5.106. Martin Jackson Kaligrafi	215
Resim 5.107. Julian Waters Kaligrafi Çalışması	216
Resim 5.108. Christopher Haanes Kaligrafi Çalışması	217
Resim 5.109. Joe Vitolo Script Yazı Çalışması	218
Resim 5.110. John Stevens Serbest Kaligrafi Çalışması	219
Resim 5.111. Yukimi Annad Fraktur Kaligrafi Çalışması	220

Resim**Sayfa**

Resim 5.112. Dennis Brown Serbest Kaligrafi Çalışması	221
Resim 5.113. Gemma Black Serbest Kaligrafi Çalışması	222
Resim 5.114. Yves Letterne Serbest Kaligrafi Çalışması.....	223
Resim 5.115. Cláudio Gil'in Serbest Kaligrafi Kompozisyonu	224

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	ii
ONAY	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	viii
SUMMARY	x
RESİMLERİN LİSTESİ	xii
İÇİNDEKİLER	xxii

1. BÖLÜM

TARİHSEL ALFABE VE YAZI TÜRLERİ

1.1.Tarihsel Yazı Süreci ve Gelişmeler	1
1.1.1. Roma Kapitaler	1
1.1.2. Kapitalis Kuadrata.....	2
1.1.3. Eski Roma Kursiv Yazısı	3
1.1.4. Rustik Kapitaler	3
1.1.5. Roma Yarı Anziyaller	4
1.1.6. Roma Unsiyaller.....	5
1.1.7. İrlanda Yarı Anziyaller	6
1.1.8. İrlanda Küçük Harf Yazıları.....	6
1.1.9. Karolenj Küçük Harf Yazıları.....	7
1.1.10. Güney İtalyan Beneventana Yazısı	8
1.1.11. Angelsaks Evrak Yazısı	9
1.1.12. Hümanistik Antik Cursive	9
1.1.13. Cancellaresca Bastarda – İtalien	10

1.1.14. Genç Antik (Bodoni), Genç Antik Kursiv	11
1.1.15. Latin Kurrent Als Drucktype	12
1.1.16. Gotik Yazılar.....	12
1.1.16.1. Textura.....	13
1.1.16.2. Rotunda	13
1.1.16.3. Alman Bastarda	14
1.1.16.4. Scwabacher.....	15
1.1.16.5. Fraktur	15
1.1.16.6. Kanzlei – Kurrent	16
1.1.16.7. Ungerfraktur	17
1.1.17. Humanistic Script.....	18
1.1.17.1. Hümanist Yuvarlak Yazı.....	19
1.1.17.2. Humanist Kursiv Yazı	19
1.1.17.3. Yaygın Olarak Kullanılan Humanist Yazı	19
1.1.18. Secretary Hand	20
1.1.19. Ornamental Kaligrafi	20
1.1.20. Initial Başlangıç Harf Yazıları	21

2. BÖLÜM

MATBAANIN KEŞFİ VE BASIMCILIK YÖNTEMLERİ

2.1. Eski Basımcılık Yöntemleri Gelişimi	23
2.2. Klasik Basımcılık Yöntemlerinin Gelişimi.....	24
2.3. Matbaanın İcadı	26
2.3.1. Johannes Gutenberg ve Basımcılık	26
2.3.2. El Yazmalarının Basımcılık Yöntemlerine Geçiş	29
2.3.3. Gutenberg ve Dönem Yazı Sanatçıları.....	30

	Sayfa
2.3.3.1. Johannes Gutenberg	30
2.3.3.2. Johann Fust & Peter Schöffer.....	31
2.3.2.3. Nicholas Jenson.....	31
2.3.2.4. Philippe Pigouchet.....	31
2.3.2.5. Albrect Dürer.....	31
2.3.2.6. Aldus Manutius ve Francesso Griffio.....	32
2.4. Yüksek Baskı Tarihsel Gelişimi	32
2.4.1. Yüksek Baskı Teknikleri.....	32
2.4.2. Ağaç Baskı	33
2.4.3. Ağaç Gravür	33
2.4.4. Linol Baskı.....	33
2.5. Düz Baskı Tarihsel Gelişimi.....	34
2.5.1. Düz Baskı Teknik Uygulamaları.....	34
2.5.1.1. Litografi.....	34
2.5.1.2. Ofset Baskı	34
2.5.1.3. Monotipi Baskı Tekniği.....	35
2.6. Şablon Baskı Tarihsel Gelişimi	35
2.6.1. Şablon Baskı Teknik Uygulamaları	35
2.7. Baskı Teknolojisindeki Gelişmeler.....	36
2.7.1. Fotogravür	36
2.7.2. Monotype	36
2.7.3. Linotype	38

3. BÖLÜM

BASIMCILIK DÖNEMİ FONT GELİŞİMLERİ

3.1. Old Style Venedik Fontları	40
---------------------------------------	----

	Sayfa
3.2. Geçiş Dönemi Fontları.....	44
3.3. Modern Fontlar	47
3.4. XIX. Yüzyıl Kaligrafi ve Font Tasarımları	50
3.5. XIV. Yüzyıl Serifli Fontlar	50
3.6. XIV. Yüzyıl Serifsiz Fontlar.....	53
3.7. Gravür -Bakır Plaka Fontlar	57
3.8. Initial – Vercals Süslü Fontlar	58
3.9. Yazı Tasarımı ve Tasarımcılar.....	59
3.9.1. Felice Feliciano	60
3.9.2. Luca Pacioli	61
3.9.3. Leon Battista Alberti	62
3.9.4. Giovanni Battista Piranesi.....	63
3.9.5. Tory Geoffroy	64
3.9.6. Claude Garamond.....	64
3.9.7. Giambattista Palatino	65
3.9.8. William Caxton	66
3.9.9. Albrecht Dürer	66
3.9.10. Aldus Manutius	67
3.9.11. Francesco Griffo.....	67
3.9.12. William Caslon	68
3.9.13. Christoph Plantin.....	69
3.9.14. Philippe Grandjean de Fouchy	70
3.9.15. Pierre Simon Fournier	70
3.9.16. Firmin Didot	70
3.9.17. Giambattista Bodoni	70
3.9.18. Justuc Erich Walbaum.....	71

	Sayfa
3.9.19. William Martin.....	71
3.9.20. Frederic Goudy.....	72
3.9.21. Bruce Roger	72
3.9.22. Moris Fuller Benton	73
3.10. Modern El Yazılarının Gelişimi	73
3.10.1. Script & Copperplate Yazı Ustaları	73
3.10.1.1. Lyman P. Spencer.....	73
3.10.1.2. Louis Madarasz	74
3.10.1.3. Charles Paxton Zaner	75
3.10.1.4. Henry P. Behrensmeyer.....	77
3.10.1.5. Charlton V. Howe.....	77
3.10.1.6. Clinton C. Canan.....	78
3.10.1.7. Frank W. Martin	79
3.10.1.8. Willis A. Baird	79
3.10.1.9. Samuel E. Bartow	81

4. BÖLÜM

TÜRKİYE DE ARAP VE LATİN YAZI SANATI

4.1. Türkiye’de Cumhuriyet Öncesi Yazı Sanatı.....	83
4.1.1. Türkler’de Arap Kaligrafi Yazı Sanatı.....	83
4.1.2. Osmanlı Dönemi Hat Yazı Sanatı	85
4.1.2.1. Arap Kaligrafi Sanatı.....	88
4.1.2.1.1. Hüsn-Ü Hat Yazı Türleri	88
4.1.2.1.2. Sülüs Yazı.....	89
4.1.2.1.3. Nesih Yazı	90
4.1.2.1.4. Muhakkak Yazı.....	91

	Sayfa
4.1.2.1.5. Reyhani Yazı	92
4.1.2.1.6. Tevkî Yazı	92
4.1.2.1.7. Rik'a Yazı.....	92
4.1.2.2. Hüsn-ü Hat Sanatında Kullanılan Malzemeler.....	94
4.1.2.2.1. Hüsn-ü Hat Kalemleri.....	94
4.1.2.2.2. Hüsn-ü Hat Yazı Mürekkebi.....	96
4.1.2.2.3. Hüsn-ü Hat Yazı Kağıtları	96
4.2. Cumhuriyet Sonrası Yazı Sanatı.....	98
4.2.1. Türkiye’de Latin Alfabesinin Kabulü	99
4.2.1.1. Harf İnkılâbının Amaçları	101
4.2.1.2. 1353 Sayılı Kanunun Kabulü	103
4.2.1.3. Harf İnkılâbı Kanunu’nun Uygulanması.....	105
4.2.2. Türkiye’de Cumhuriyet Sonrası Arap ve Latin Kaligrafi Sanatı	106
4.2.2.1. Türkiye’de Latin Kaligrafi Sanatı	106
4.2.2.2. Türkiye’de Latin Kaligrafi Sanatının Öncüleri	108
4.2.2.2.1. Emin Barın.....	108
4.2.2.2.2. Etem Çalışkan.....	112
4.2.2.2.3. İlhami Turan	115
4.2.2.2.4. Yılmaz Özbek	117
4.2.2.2.5. Selahattin Ganiz.....	118
4.2.2.2.6. Mustafa Eren.....	120
4.2.2.2.7. Abdullah Taşçı.....	121
4.2.2.2.8. Savaş Çevik	122

5. BÖLÜM

LATİN ALFABELER VE UYGULAMA ESASLARI

	Sayfa
5.1. Kaligrafi Sanatını Öğrenme	125
5.1.1. Temel Kaligrafi Teknikleri	125
5.1.2. Morfoloji	125
5.1.3. Çizgi	125
5.1.4. Harf Anatomileri	126
5.1.5. Kalem Açısı ve Tutuş Pozisyonları	126
5.1.6. Ritim	128
5.1.7. Harf Boyutu ve Aralıklar	128
5.1.8. Kaligrafi Başlangıç Egzersizleri	129
5.2. Yazı Oluşumunu Sağlayan Gereçler	131
5.2.1. Divit Metal Uçlar ve Çeşitleri	131
5.2.2. Script Yazı Uç ve Sapları	132
5.2.3. Graphos Yazı Setti	133
5.2.4. Çelik Kesik Uç Kalemler	135
5.2.5. Kaligrafi Yazı Fırçaları	135
5.2.6. Kamış ve Ahşap Kalemler	136
5.2.7. Kuş Tüyü	138
5.2.8. El Yapımı Kaligrafi Kalemleri	138
5.2.9. Kurşun Kalemler	139
5.2.10. Mürekkep ve Boyalar	140
5.2.11. Kaligrafi Sanatı Uygulanacak Zeminler	140
5.3. Latin Alfabeler	140
5.3.1. Roman Capitals	140
5.3.2. Rustic Capitals	142
5.3.4. Roman Uncial Script	144
5.3.4.1. Uncial Kemerli Harf Grupları Yazılış Teknikleri	146

	Sayfa
5.3.4.1.1. B Harfi	146
5.3.4.1.2. M Harfi	146
5.3.4.1.3. R Harfi	146
5.3.4.2. Uncial Yuvarlak/ Çember Harf Yazılış Teknikleri	147
5.3.4.2.1. C Harfi	147
5.3.4.2.2. D Harfi	147
5.3.4.2.3. E Harfi	147
5.3.4.2.4. G Harfi	147
5.3.4.2.5. O Harfi	147
5.3.4.2.6. S Harfi	148
5.3.4.2.7. Q Harfi	148
5.3.4.3. Uncial Çapraz Harf Grupları Yazılış Teknikleri	148
5.3.4.3.1. A Harfi	148
5.3.4.3.2. N Harfi	148
5.3.4.3.3. Y Harfi	148
5.3.4.3.4. X Harfi	149
5.3.5. Irish Half Uncial	149
5.3.5.1. Irish Half Uncial “A” Harfi	150
5.3.5.2. Irish Half Uncial “B” Harfi	150
5.3.5.3. Irish Half Uncial “D” Harfi	151
5.3.5.4. Irish Half Uncial “E” Harfi	151
5.3.5.5. Irish Half Uncial “N” Harfi	152
5.3.5.6. Irish Half Uncial –G- Harfi	152
5.3.5.7. Irish Half Uncial “Z” Harfi	153
5.3.6. Late Carolingian Script	154
5.3.6.1. Late Carolingian Script “A” Harfi	155

5.3.6.2. Late Carolingian Script “B” Harfi.....	156
5.3.6.3. Late Carolingian Script “N” Harfi.....	156
5.3.6.4. Late Carolingian Script “F” Harfi	157
5.3.6.5. Late Carolingian Script “G” Harfi.....	157
5.3.7. Gothic Script	158
5.3.7.1. Gothic Texture 14 yy.....	158
5.3.7.1.1. Gothic Texture “A” Harfi	159
5.3.7.1.2. Gothic Texture “F” Harfi.....	160
5.3.7.1.3. Gothic Texture “G” ve “H” Harfleri.....	160
5.3.7.1.4. Gothic Texture “O” Harfi	161
5.3.7.1.5. Gothic Texture “V” Harfi	162
5.3.7.1.6. Gothic Texture “Z” Harfi	163
5.3.7.2. 14 yy. Gothic Texture Majuscule	163
5.3.7.2.1. 14 yy. Gothic Texture Majuscule “G” Harfi	164
5.3.7.2.2. 14 yy. Gothic Texture Majuscule “K” Harfi	164
5.3.7.2.3. 14 yy. Gothic Texture Majuscule “Q” Harfi	165
5.3.7.2.4. 14 yy. Gothic Texture Majuscule “T” Harfi.....	166
5.3.7.2.5. 14 yy. Gothic Texture Majuscule “R” Harfi.....	167
5.3.7.3. 15 yy. Gothic Texture.....	167
5.3.7.3.1. 15 yy. Gothic Texture “A” Harfi	168
5.3.7.3.2. 15 yy. Gothic Texture “B” Harfi	169
5.3.7.3.3. 15 yy. Gothic Texture “ W” Harfi	170
5.3.7.3.4. 15 yy. Gothic Texture “X” Harfi	171
5.3.7.4. 16 yy. Fraktur Alphabet.....	172
5.3.7.4.1. 16 yy. Fraktur “A” Harfi.....	173
5.3.7.4.2. 16 yy. Fraktur “D” Harfi.....	173

5.3.7.4.3. 16 yy. Fraktur “F” Harfi	174
5.3.7.4.4. 16 yy. Fraktur “H” Harfi.....	175
5.3.7.4.5. 16 yy. Fraktur “S” Harfi	176
5.3.7.4.6. 16 yy. Fraktur “Y” Harfi.....	176
5.3.8. Chancellery Italic Minusculer Alphabet.....	177
5.3.8.1. Populer Chancellery	179
5.3.8.2. Diplomatic Chancellery.....	180
5.3.8.3. Chancellery Italian Majusculer Alphabet	180
5.3.9. Foundationel Hand Minusculer Alphabet	180
5.3.10. Bastard Minusculer Alphabet.....	181
5.3.11. Neulander Alphabet	182
5.3.12. Engrosses Script Temel Yazı Formları	183
5.3.12.1. Script Copperplate Yazılar	185
5.3.12.2. Engrosses Script Küçük Harf Grupları -1-	185
5.3.12.2.1. A- Grubu C,E,O,S Biçimleri	185
5.3.12.2.2. B- Grubu O,I,A,D Biçimleri.....	186
5.3.12.2.3. C- Grubu O,J,G,Q Biçimleri.....	186
5.3.12.3. Engrosses Script Küçük Harf Grupları -2-	187
5.3.12.3.1. D- Grubu İ,U,Ü,W Biçimleri.....	187
5.3.12.3.2. E- Grubu J,L,T Biçimleri.....	188
5.3.12.3.3. F- Grubu K,F Biçimleri	189
5.3.12.4. Engrosses Script Küçük Harf Grupları -3-	189
5.3.12.4.1. G- Grubu V,X Biçimleri	189
5.3.12.4.2. H- Grubu R Biçimi	190
5.3.12.4.3. K- Grubu M,N Biçimleri	191
5.3.12.5. Engrosses Script Küçük Harf Grupları -4-	191

5.3.12.5.1. L- Grubu B,H,Y Biçimleri.....	191
5.3.12.5.2. M- Grubu Z Biçimi.....	192
5.3.12.5.3. N- Grubu P Biçimi.....	193
5.3.12.6. Script Yazı Temel Form Oluşumları	194
5.3.12.6.1. Script Yazı Temel Form –A-	196
5.3.12.6.2. Script Yazı Temel Form –B-	196
5.3.12.6.3. Script Yazı Temel Form –C-	196
5.3.12.6.4. Script Yazı Temel Form –D-E-	197
5.3.12.6.5. Script Yazı Temel Form –F-.....	198
5.3.12.6.6. Script Yazı Temel Form –G-H-.....	198
5.3.13. Çağdaş Kaligrafi.....	198
5.3.14. Serbest Kaligrafi Kompozisyonları.....	200
5.3.15. Kaligrafi Poster & Logo Tasarımları	202
5.3.16. Calligraffiti Tasarımlar.....	203
5.3.17. Monogram Tasarımları.....	204
5.3.18. Düğün Davetiye Tasarımları	205
5.3.19. Uluslararası Modern Kaligrafi Yaz Ustaları	206
5.3.19.1. Edward Johnston	206
5.3.19.2. Rudolf Koch	209
5.3.19.3. Hermann Zapf.....	210
5.3.19.4. Sheila Waters.....	213
5.3.19.5. Martin Jackson	215
5.3.19.6. Julian Waters	215
5.3.19.7. Christopher Haanes	216
5.3.19.8. Joseph M. Vitolo	217
5.3.19.9. John Stevens	219

Sayfa

5.3.19.10. Yukimi Annand	220
5.3.19.11. Denis Brown.....	221
5.3.19.12. Gemma Black	222
5.3.19.13. Yves Leterme	223
5.3.19.14. Cláudio Gil	224

6. BÖLÜM

LATİN KALİGRAFI SANATI ARAŞTIRMASI

6.1. Uluslararası Kaligrafi Sanatçılarına Yöneltilen Araştırma Soruları	225
6.1.1. Araştırmaya Katılan Uluslararası Sanatçılar	225
6.1.1.1. Sheila Waters.....	225
6.1.1.2. Julian Waters	227
6.1.1.3. James Fazz Farrell	232
6.1.1.4. Christopher Haanes	232
6.1.1.5. Denis Brown.....	233
6.1.1.6. Hamid Reza Ebrahimi	233
6.1.1.7. Joseph M. Vitolo	234
6.1.1.8. Luca Barcellona.....	234
6.2. Ulusal Kaligrafi Sanatçılarına Yöneltilen Araştırma Soruları	235
6.2.1. Araştırmaya Katılan Ulusal Öğretim Görevlisi Sanatçılar.....	237
6.2.1.1. Mustafa Eren/ Dr. Öğretim Üyesi	237
6.2.1.2. Savaş Çevik/ Dr. Öğretim Üyesi	237
6.2.1.3. Mehtap Uygungöz / Dr. Öğretim Üyesi	239
6.2.1.4. Almıla Yıldırım / Dr. Öğretim Üyesi	244
6.2.2. Araştırmaya Katılan Usta Öğretici & Kaligrafi Sanatçıları	245
6.2.2.1. Erhan Olcay / Usta Öğretici / Kaligrafi Sanatçısı	245

Sayfa

6.2.2.2. Tolga Girgin / Kaligrafi Sanatçısı	249
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	252
KAYNAKÇA.....	255

1. BÖLÜM

TARİHSEL ALFABE VE YAZI TÜRLERİ

1.1.Tarihsel Yazı Süreci ve Gelişmeler

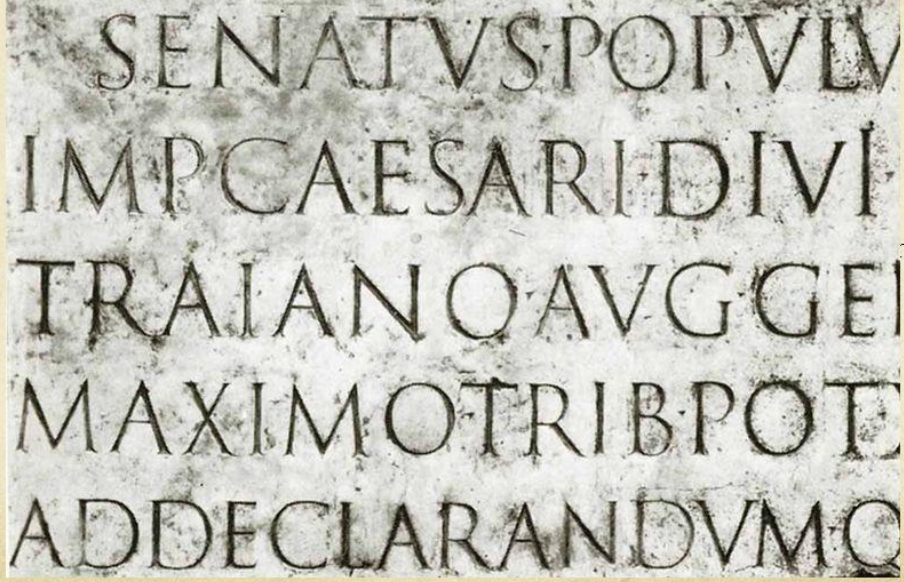
M.Ö. I. Yüzyılda Roma –Sezar Dönemi’nde- Galya’yı ve Akdeniz kıyılarını fetheder. İmparatorluk çağında Latin edebiyatının büyük eserleri yazılır. Miladi yılların başında Britanya fethedilir. Böylelikle Roma İmparatorluğu kuzeyde İngiltere’den güneyde Mısır’a, batıda İspanya’dan doğuda İran Körfezi’ne kadar büyük bir güç olur. Kazanılan zaferler adına taklar, geçitler, dikili taşlar ve anıtlar yaptırılır. Zaferleri anmak için Romalı yazıcılar ve mermer kesim ustalarınca son derece zarif, bilgi ve estetiğe dayalı bir Roma anıtsal yazısı inşa edilir. Elbette, Romalılar tarafından uyarlanan Latin abecesi yüzyıllar boyunca geliştirilmiştir. M.S.II. Yüzyıl başında Romalıların Cermen ve Dacia halklarına karşı kazandıkları zaferi anmak üzere İmparator Trajan adına dikilen anıtın alınlıklarındaki mermer plakalarda hak edilmiş olan Roma Kapital yazısı olan sonraki dönemlerde yazının oran-orantı ve geometrisi için bir ölçüt olarak önem kazanacaktır. Öncelikle bir yüzey fırçası ile mermer yüzeyde taslaklanan yazı, çelik kalem, keski ve çekicinin ustaca kullanımı sayesinde mükemmelleştirilmiştir. Ancak Trajan Kapitallerinin yazma eserlere uygulanışı farklı yazıları yaratacaktır (Sarıkavak, 2004:19).

1.1.1. Roma Kapitaler (İ.Ö.1.yy.)

Taş üstüne kazılarak oyulmak suretiyle yapılır. Lapidar yazı kategorisine girmektedir. Roma Kapitaleri Duvar yazısı kapitaler olarak bilinir. Ganiz’e göre Tabletler genellikle duvarlar üstüne harflerin başları geniş sonları ince olacak şekilde, ince-geniş fırça yardımı ile yazılmıştır. Roma Kapitaler, günümüzde kullanılan büyük harf yazılarına temel oldular (Ganiz, 2004:27) (Resim 1.1).

Roman Capitals

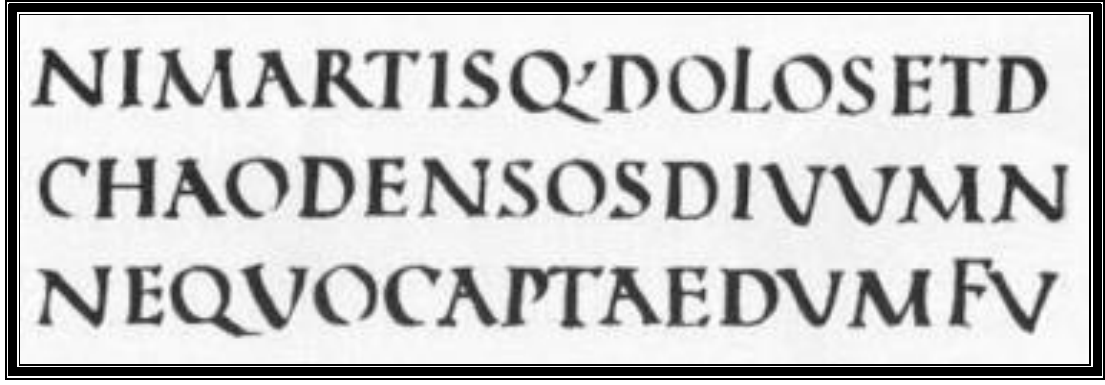
Capitalis Monumentalis

Resim 1.1. Roma Kapitalleri

1.1.2. Kapitalis Kuadrata (İ.S.1.-3.yy.)

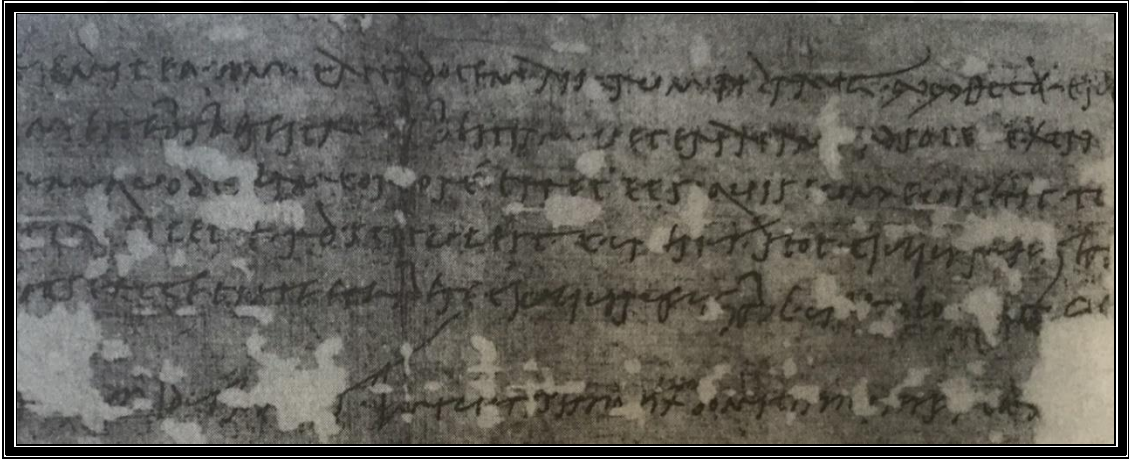
Roma döneminde tüm yazılar yazıcılar tarafından tamamen elle yazılmıştır. İmparatorluk dönemine ait kamusal anıtlar ve yazıtlarda sık sık "kapitalis quadrata" görülebilir. Ayrıca kitap benzeri sayfa yazılarında da kullanılmıştır. Enine kesilmiş metal uçlarla kamış ve benzeri bambular vasıtasıyla yazılmıştır. İnce çizgileri elde etmek için ise kalemin uçları ile yana doğru çıkıntılar oluşturulmuştur.

Resim 1.2. Kapitalist Kuadrata

1.1.3. Eski Roma Kursiv Yazısı (İ.S.1.-3.yy.)

Roma dönemin yaşamında kullanılan günlük yeni Roma el yazıları olarak adlandırılır. Çubuklar vasıtasıyla hızlı yazılabilen günlük yaşam içinde alışveriş listeleri, envanter gibi kayıtların tutulması maksadıyla eğimli olarak kullanılan el yazısıdır. Karakter olarak büyük harfler kullanılmış olup, farklılık olarak küçük harfler gibi üst ve alt uzantıları oluşturulmuştur.

Resim 1.3. Eski Roma Kursiv Yazısı

1.1.4. Rustik Kapitaler (İ.S.1.-5.yy.)

Rustik kapitaler çoğunlukla 4. Ve 6. Yüzyıllar arasında sıkça başlık ve metin yazılarında kullanılmıştır. Geniş uçlu taş yazısı olarak da bilinen Rustik Kapitaler taş yüzeyler üzerine eskizleri çıkartılıp taşların kazınması veya yontulması sonucunda oyularak elde edilirdi. Kitap yazısı olarak da yazılabilen Rustik Kapitaler'in tüm dikey

inişleri ince olarak, yatay çizgiler ise kalın serif çekilerek yazılırdı. Rustik kapitaller kapitalis Quadrata karakterlerine benzer bir yapıdadır, fakat daha zarif ve ince görünümlüdür. Anıt ve benzeri sütunlardan daha çok papirüs, deri ve parşömenler üzerine “quill pen” kuş tüyü kalemler eşliğinde mürekkep kullanılarak yazılışı çok daha yaygındır. Büyük harflerden oluşur, metin içinde harfler birbirlerine daha yakın ve sıklaştırılmış biçimdedir. Kare kapitallere göre çok daha fazla eğri çizgi kullanılmıştır (Andrew Robinson, 1995:169).

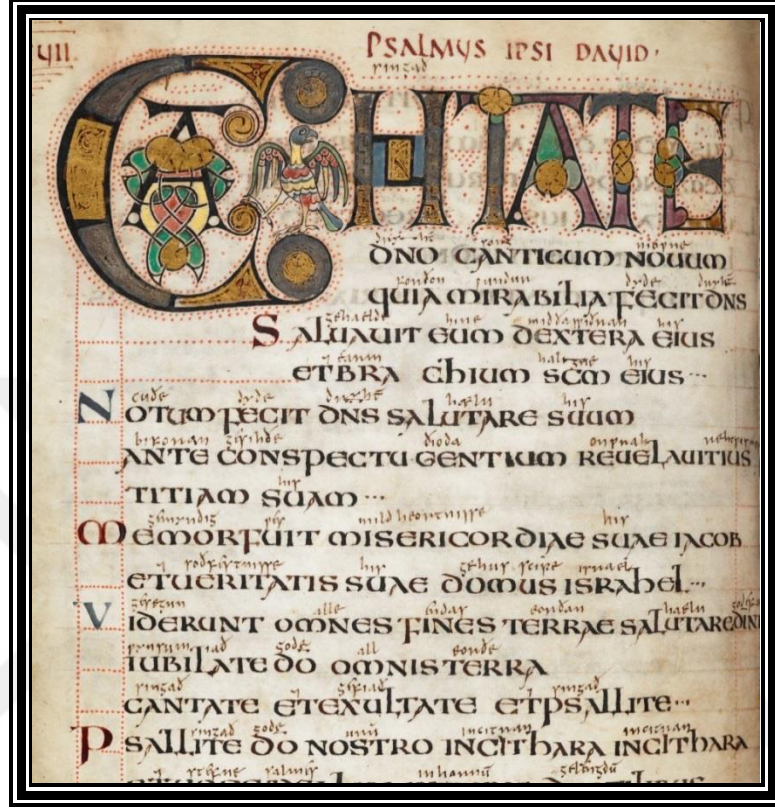

Resim 1.4.Rustik Kapitaller

1.1.5. Roma Yarı Anziyaller (UNSIAL) (İ.S. 3.-4.yy.)

M.S. 2nci ve 5nci yüzyılları arasında özellikle yazma eserlerde kullanılmıştır. M.S. IV yüzyıl ile birlikte Küçük Resimli anlamında “Anzial (Unzial)” denilmiştir. Hemen hemen yazının biçimlenmesine doğru giden bir süreçtir. Eserlerin el yazıları görevli yazıcılar tarafından yapılmıştır. Roma imparatorluğunun resmi din olarak hristiyanlığı kabul etmesi sonrası anziyal yazı manastırlarda kutsal metinleri yazmak için kullanılmıştır. Yarı unsiyal yazılarının küçük harf formları açıkça belirginleşmiş olmasına rağmen, kapital olarak değerlendirilmiştir.

“Vespasian Mezmurlar Kitabı” Kare kapitallerden ayrı olarak yazıcılar tarafından geliştirilmiş, yuvarlak yapıları içeren geç dönem ansial yazısına çok güzel bir örnektir. Parşömen ve kalem işçiliğinin mükemmel bir uyumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Resim 1.5.Vespasian Mezmurlar Kitabı

1.1.6. Roma Unsiyaller (İ.S. 3.-9.yy.)

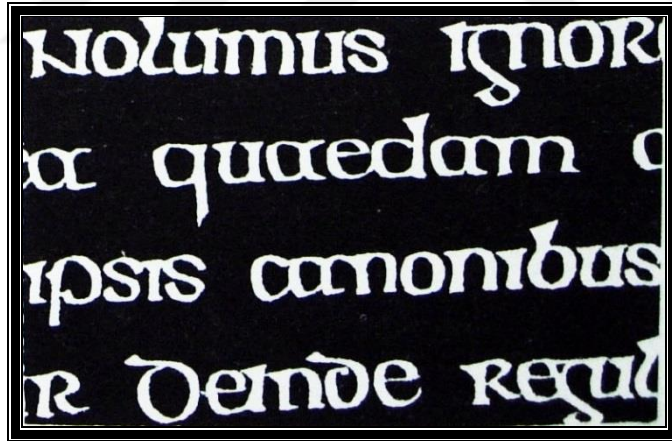
Genç Roma döneminin stillerini ihtiva eden dikey vurgulamaların daha yuvarlak ve geniş bir biçimde yazılması karakteristik özelliklerinden birisidir. Büyük harf normları şeklinde kapital olarak yazılmışlardır. Küçük harflere geçişin belirtileri olarak üst ve alt uzantıları dikkat çekmektedir.

Resim 1.6. Roma Unsiyaller

1.1.7. İrlanda Yarı Anziyaller (Unsiyal) (İ.S. 7. – 12. yy.)

Küçük harflerin alt ve üst uzantıları ile tamamlanmış bir gelişimi göstermektedir. Küçük harflerin yanısıra unsiyal formlar büyük harflerde de görülmüştür. Hızlı yazılabilir özelliği bakımından el yazılarının öncüsü konumunda olmuştur.

Resim 1.7. İrlanda Yarı Unsiyalleri (İ.S. 7.– 12.yy.)

1.1.8. İrlanda Küçük Harf Yazıları (İ.S. 8.yy.)

Baş harflerinin büyük olarak yazıldığı bu yazı türü küçük harf karolenj yazıları ile birlikte benzer özellikler taşımaktadır.

Resim 1.8. İrlanda Küçük Harf Yazıları (İ.S. 8.yy)

1.1.9. Karolenj Küçük Harf Yazıları (İ.S. 8.-11.yy.)

Yarı anziyallerin gelişmiş formlarına sahiptir. Uygulamaları Frank imparatorluğu dönemine rastlamaktadır. M.S. 8. Yüzyılın ikinci döneminde Şarلمان döneminde dini alanda öğrenme isteğinin artması ile el yazması eserlerde büyük bir değişim sürecini başlatmıştır. Yarı anziyal yazı biçimleri Roma dönemine ait yazıt, kitabe ve eserler incelenerek, biçimleri yeniden oluşturulmuş ve “Karolenj Miniskül” harfleri olarak yeniden adlandırılmıştır. Ayrıca “Karolenj Miniskül” harfleri günümüzde kullanılan küçük latin harflerinin biçimsel temel kaynağını oluşturmaktadır.

8.yüzyılın sonlarına doğru kültür, politika ve dini reformlar açısından özellikle Batı Avrupa, Karolenj’lerin büyük etkisi altına girmiştir. Karolenj miniskül harfleri ile yazılmış en iyi örnek Grandville İncilidir. Harflerin ana yapıları incelendiğinde yukarı ve aşağı yöne doğru olan uzantılar, küçük harflerin gövde boyları ile eşit bir yükseklikte oluşturulduğu görülebilecektir.

Resim 1.9. Grandville İncili

Roman harf formlarından gelişerek meydana gelen ve küçük harflerden oluşan Karolenj Minisküllerinin kullanılmaya başlanması ile, imparatorluk sınırları içinde yazılmış tüm yazılar vatandaşlar tarafından kolayca anlaşılabilir ve okunabilir hale gelmiştir.

1.1.10. Güney İtalyan Beneventana Yazısı (İ.S. 9. – 13. yy.)

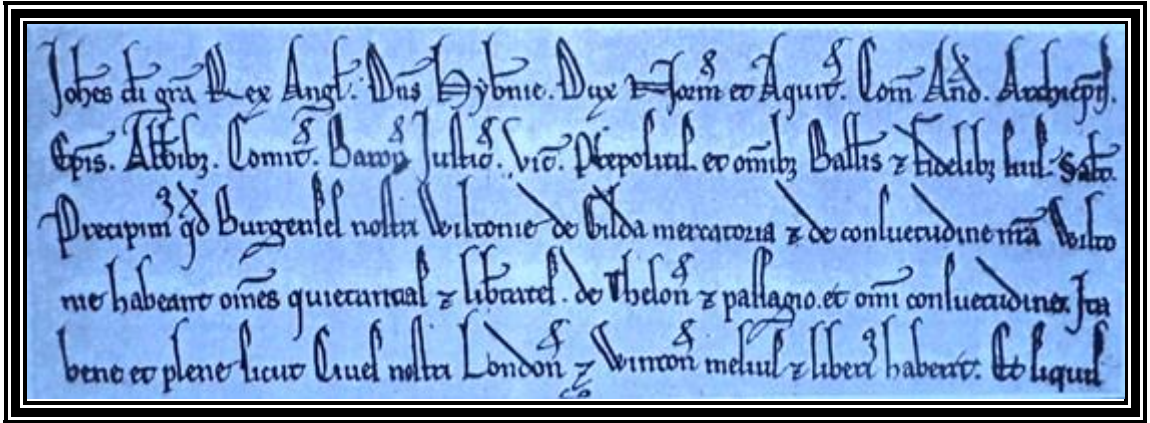
Boyuna uzun vurguları, yatay çekişleri ve geniş gövdeleri ile süslü, dekoratif etkili bir yazı el yazısı türüdür.

Resim 1.10. Güney İtalyan Beneventana El Yazısı

1.1.11. Angelsaks Evrak Yazısı (İ.S. 13. yy.)

Angelsaks Evrak Yazısı; yukarı yönde uzun çizgi çıkışları, aşağı yönde ise kısa kuyruk iniş çizgilerinin kullanıldığı, dekoratif süslemeler içeren el yazıları örneklerinden birisidir.

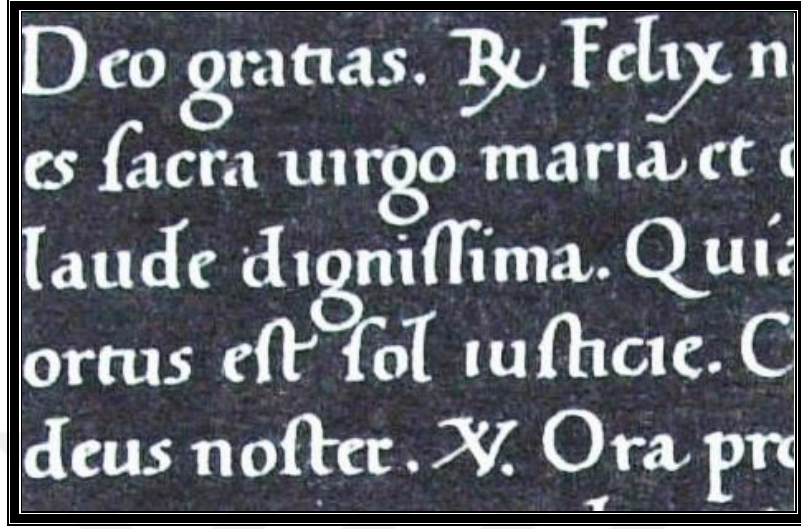

Resim 1.11. Angelsaks Evrak Yazısı (İ.S. 13. yy.)

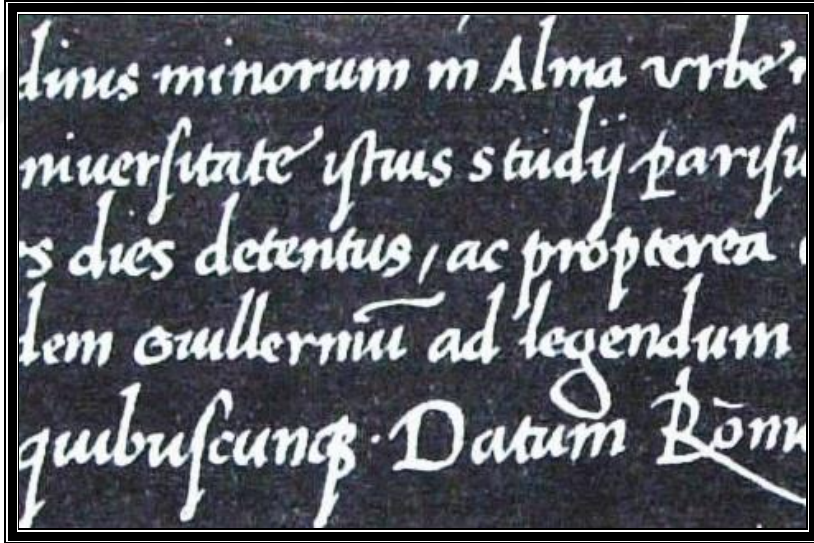
1.1.12. Hümanistik Antik Cursive (15. – 16.yy.)

Karolenj Minisküllerinin devamı olarak İtalya’da ortaya çıkmıştır. Hümanistik Antik Cursive el yazıları, dini konuların yer aldığı eserler ile dünyaca bilinen bilim adamlarının önemli eserlerinin çoğaltılmasında kullanılmıştır. Ortaçağın sonlarına doğru bu eserlerin tekrar yazılarak çoğaltılması, el yazılarına olan önemi arttırmış,

beraberinde kitap üretiminide fazlasıyla olumlu yönde etkilemiştir. “Hümanistik” ismini Rönesans’ın insancıl düşünce sisteminden etkilenecek almıştır.

Resim 1.12. Hümanistik Antik Minuskül

Resim 1.13. Hümanistik Antik Kursiv

1.1.13. Cancellaresca Bastarda – Italien (1554)

Hümanistik Antik kursiv ve Venedik’li Manutius ve Griffio’nun kursivleri ile başlayan italik yazıları 16.yy. sonlarında Cancellaresca Bastarda ile devam etmiştir. Bu yazılar İngiliz el yazı sanatının temelini oluşturmuşlardır.

1.1.15. Latin Kurrent Als Drucktype (18.yy.)

16.yüzyıl sonlarında İtalya’da oluşturulan Hümanistik antik kursiv yazılarından sonra, 18.yüzyılda Cancellaresca el yazıları daha fazla gelişme kaydederek bugün sıkça kullanılan script yazı formlarına dönüşmüştür.

Resim 1.16. Latin Kurrent Als Drucktype (18.yy.)

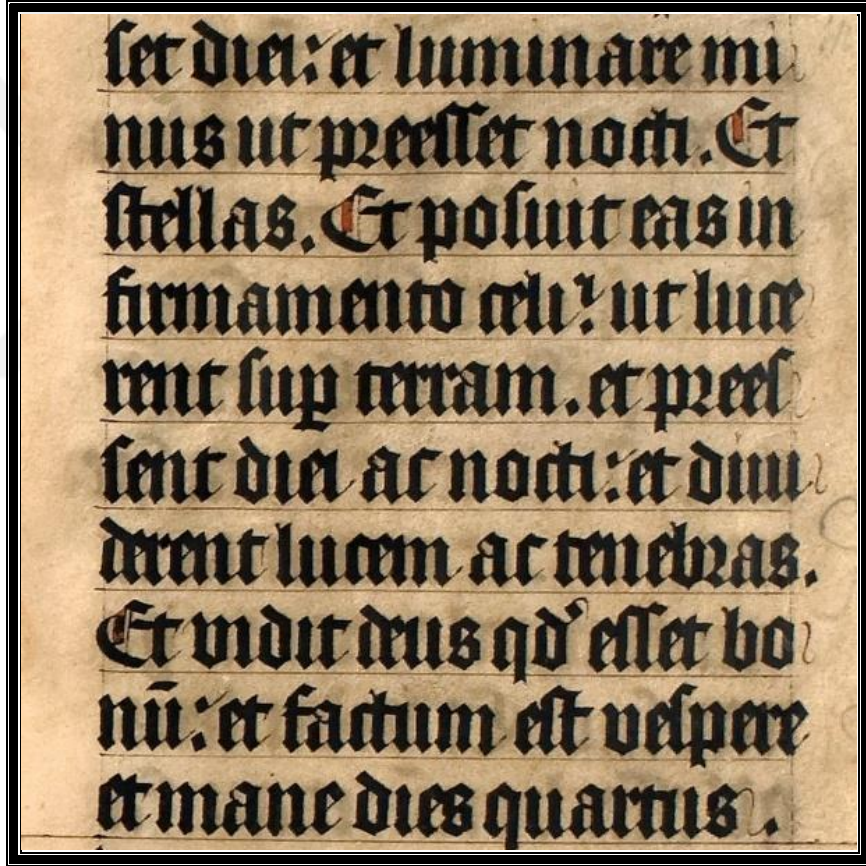
1.1.16. Gotik Yazılar (1230 – 1500)

Gotik yazılar, 1200 ile 1500 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. Sözcük olarak “cermenlere ait” anlamına gelmektedir. Gotik biçim, Ortaçağ’ın zirveye ulaşmış dışavurumu şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca Gotik yazı biçiminin Gotlarla bir ilgisi de bulunmamaktadır. 12.yy.dan itibaren Avrupa’da Gotik çağın, kültür merkezleri şehir devletleri olarak düşünebileceğimiz kaleler ve manastırlardı. Okumak ve yazmak soylular ile rahiplerin kontrolündeydi. İncil ve benzeri yazılı dini eserler manastırlarda yaşayan rahipler tarafından yazılır, titiz ve dikkatli bir şekilde kopyalanarak çoğaltılırdı. Bu eserlerin tipografik tasarımlarında yazılı metinlere eşlik eden resimler ve insiyaller görkemli bir biçimde kullanılmıştır. Bu gelişim sürecinde; yazı sanatı da çok önemli değişikliklere uğramıştır.

“Gotik Miniscule” olarak adlandırılan yazıların harf yapıları, dikey vurgu başlangıç ve bitişleri kırık, gövdeleri ise uzun çizgiler olarak, birbirlerine daha yakın yazılmıştır. 13. yy. Gotik yazılarının en çok rağbet gördüğü çağ olmuştur. 16. yüzyıl sürecinde ki yazı formlarında meydana gelen büyük değişimler nedeniyle de kullanımdaki etkisi büyük ölçüde azalmıştır.

1.1.16.1. Textura (13. – 15.yy.)

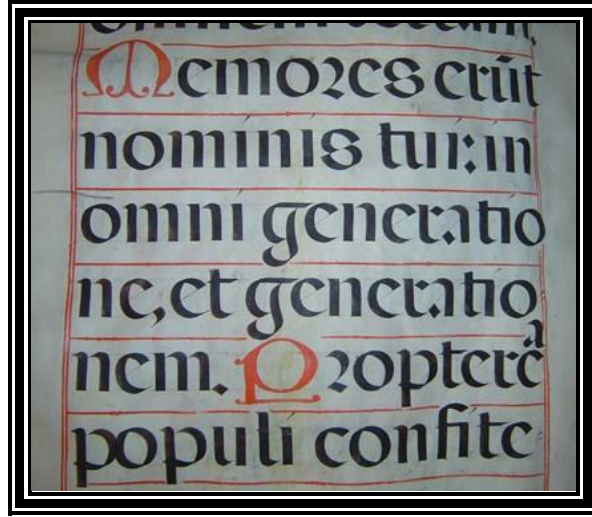
Pek çok harf tasarımcısı tarafından farklı şekillerde yazılmıştır. Genel olarak harfler kırık, keskin, dik köşeleri ile vurgulu ve bitişik nizamda oluşturulmuş formlardır.

Resim 1.17. Textura (13. – 15.yy)

1.1.16.2. Rotunda (13. – 15. yy.)

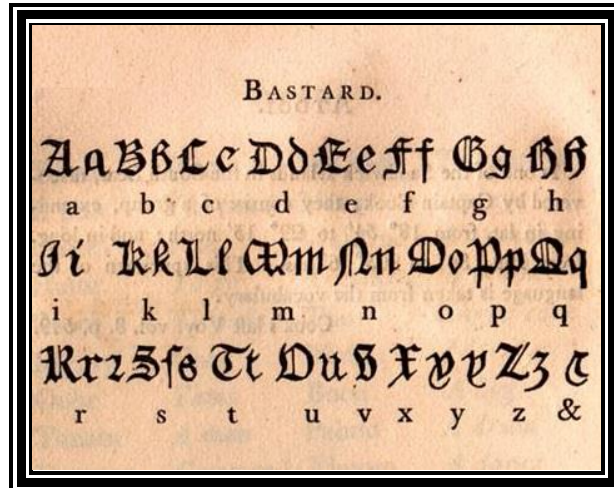
Rotunda yazı stiline temel Gotik biçime dayanmaktadır. Kolayca okunabilen aralıklı ve dar gövde yapılarıyla İtalya, İspanya, Almanya dahil tüm Avrupa ülkelerinde yaygınlıkla kullanılmıştır (David Harris, 1995:84).

Resim 1.18. Rotunda (13. – 15. yy.)

1.1.16.3. Alman Bastarda (14. yy.)

Bastarda, 14. ve 15. yüzyıllarda Fransa, Burgonya Hollanda ve Almanya'da kullanılan Gotik yazı türlerindendir. 15. yüzyılın en görkemli el yazmaları Bastarda ile yazılarak üretilmiştir. En eski Bastarda türü 1454-55'te Alman Johannes Gutenberg tarafından üretilmiştir. Almanya'da Fraktur yazı türünün ulusal el yazısı olarak kullanılması ile birlikte Bastarda harfleri tamamen ortadan kaldırılmıştır. Gotik yazı türleri içinde çok işlek ve aşırı süslemeli sanatsal yazılışlarıyla bilinirler.

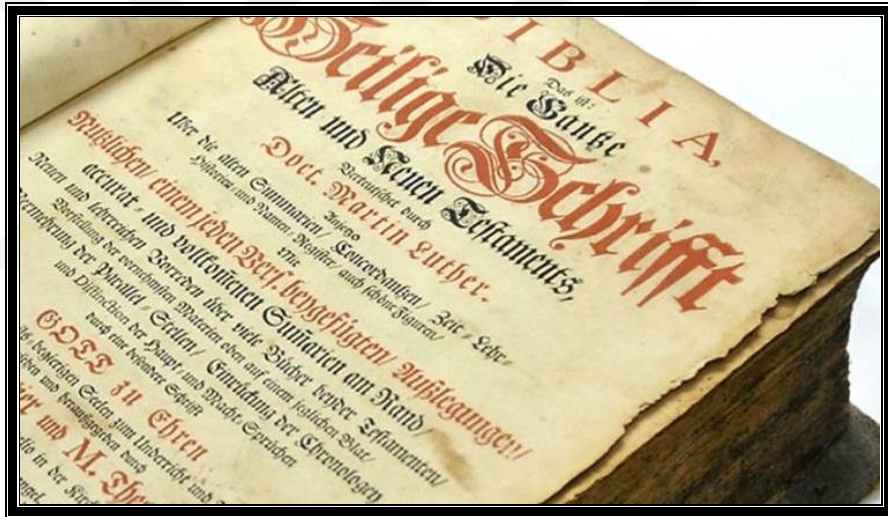

Resim 1.19. Alman Bastarda (14. yy.)

1.1.16.4. Schwabacher (1470)

Schwabacher, yaklaşık 1485 tarihinde, Nürnberg'de ortaya çıkmıştır. Schwabacher, Luther İncillerinin yayılmasıyla birlikte 1522 yılında yaygınlaşmaya başlamıştır. Rotunda'ya benzer geniş, yuvarlak ve aralıklı olarak yazılırlar, harflerin gövdelerinde ise bazı hareketli yapılar gözlenmektedir.

Schwabacher'in bazı türleri, keskin kenarlar içermesine rağmen, eski Textualis stiline göre el yazısına daha yakındır. Yazı karakterleri istenildiğinde çok daha hareketli olarak yazılabilmektedir. Kendine özgü formu ile türünün en güçlü örneğidir. Schwabacher'in kullanımı yaklaşık 1530 yılından itibaren Fraktur'un yaygınlaşması ile, ikincil bir yazı tipi olarak ortak kullanımda kalmıştır.

Resim 1.20. Martin Luther'in Almanca İncil'i Schwabacher Harfleri ile yazılmıştır.

1.1.16.5. Fraktur (1560)

İlk Fraktur yazı tipi, 16. yüzyılın başlarında, İmparator Maximilian'ın Albrecht Dürer'in Zafer Takı'nın tasarımını yaptırması ve Hieronymus Andreae tarafından özel olarak sadece bu amaç için yaratılmış yeni bir yazı tipine sahip olmasıyla ortaya çıkmıştır. Baskı için Fraktur türleri, Augsburg yayıncısı Johann Schönsperger tarafından, Maximilian'ın Dua Kitabı (Gebetbuch, 1513) veya resimli Theuerdank şiiri (1517) gibi bir dizi eserinin yayınlanması sırasında oluşturulmuştur.

Fraktur, popülerlik açısından önceki Schwabacher ve Textualis yazı tiplerini geride bırakarak, Almanca konuşulan dünyada ve Alman etkisi altındaki bölgelerde (İskandinavya, Baltık ülkeleri, Orta Avrupa) yaygın hale gelmiştir.

Geniş metal uçlarla, aralıklı olarak yazılan bir el yazı türüdür. Harf formlarının bitkisel motiflerle birlikte kullanılmasına fırsat tanır. Dekoratif olarak yazılabilmelerinden dolayı kaligrafi sanatının çok yönlü gelişmesine imkan tanımıştır.

Resim 1.21. Fraktur (1560)

1.1.16.6. Kanzlei – Kurrent (1557)

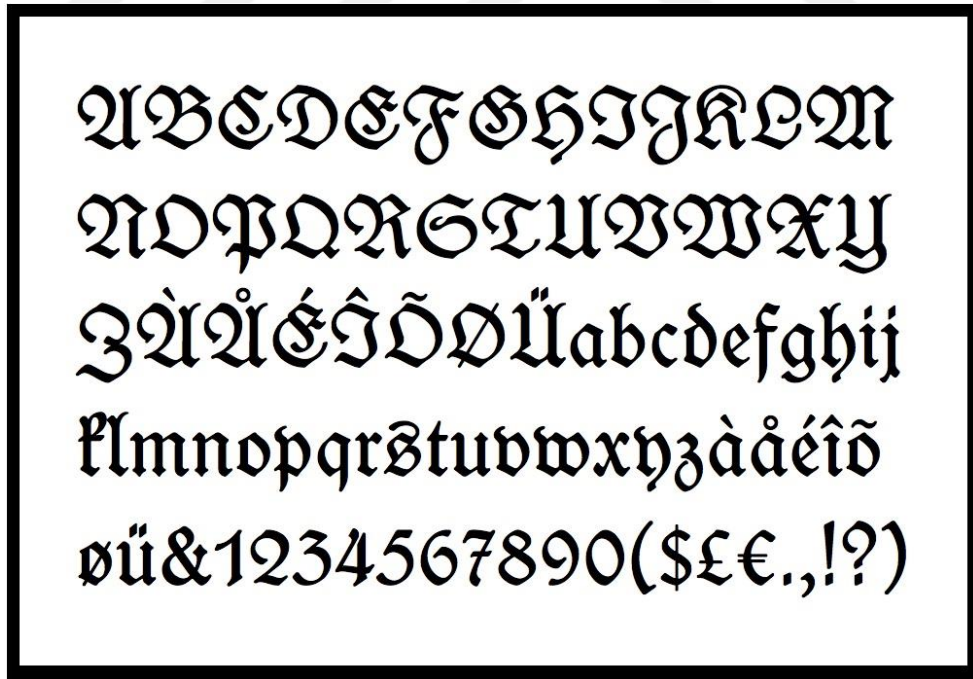
Temelini, erken Gotik kursiv yazılarından alan Kanzlei Kurrent'ler el işlekliliğine uygunluğu onu öne çıkaran bir özellik olmuştur. Günlük yaşamda çokça kullanılarak gelişmiştir.

Resim 1.22. Kanzlei – Kurrent (1557)

1.1.16.7. Ungerfraktur (1794)

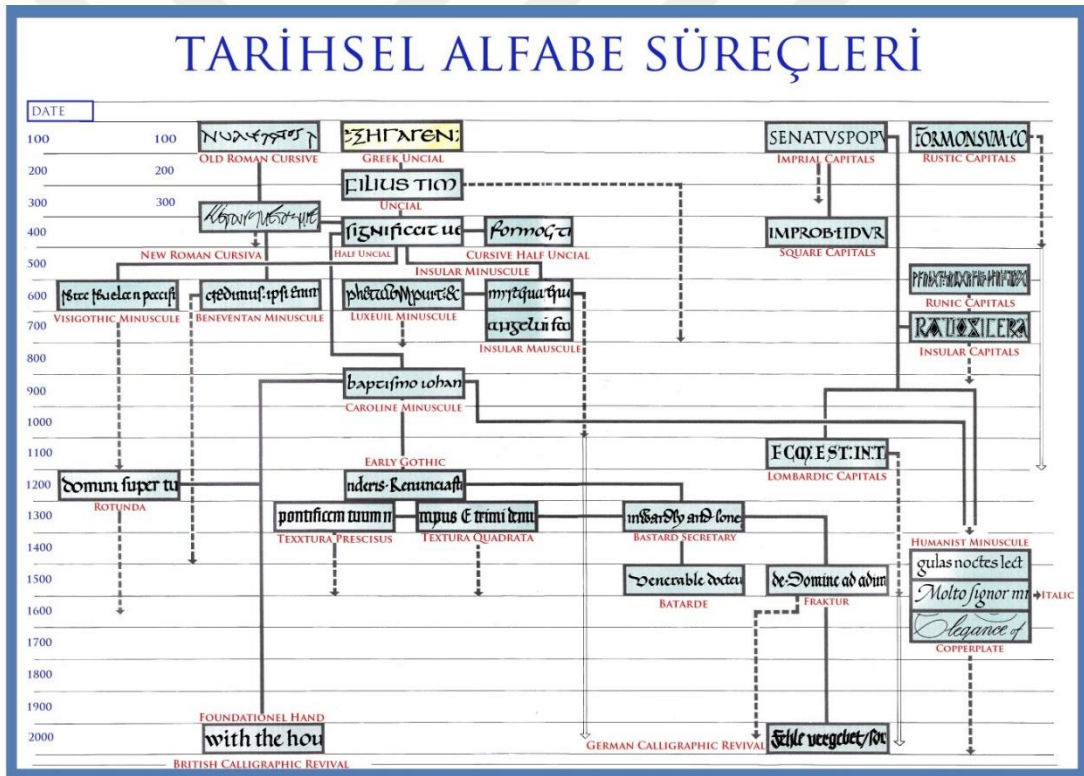
18. Yüzyılın sonlarında Gotik yazılar sınıfında gelişim göstermiştir.

Resim 1.23. Ungerfraktur (1794)

1.1.17. Humanistic Script

15. yüzyıldan itibaren Avrupa sadece kültürel değil diğer tüm alanlarda da bir değişim sürecinden geçmiştir. Rönesans dönemi, ortaçağdan modern zamanlara geçişi temsil etmektedir. Johannes Gutenberg'in matbaayı icat etmesi, Nicolas Copernicus 'un dünya ve diğer gezegenlerin Güneş'in etrafında dönmesinin bilimsel keşfi gibi önemli buluşlar örnek olarak sayılabilir. Siyasi, ekonomik ve aynı zamanda dinsel ve kültürel olan bu büyük devrimler çağı, insani değerleri geri kazanma umuduyla bir Greko Latin kültürüne dönüşünü savunan hümanizm düşüncesinin ortaya çıkışını başlatmıştır. Tarihsel Alfabe Süreçleri (Resim 1.24). (The Art Of Calligraphy David Harris 1995:11).

Resim 1.24. Latin Alfabe Tarihsel Zaman Çizelgesi

Gothic (Black Letter) yazı türleri Avrupa'nın büyük bir bölümünde tamamen kabul görürken, İtalya'da daha yuvarlak bir yazı türünün yaratılması konusunda çok büyük bir istekleri vardı.

15.yüzyıl başlarında antik dönemin değerlerinin yeniden canlandığı bir dönemde; Gothic Rotunda ve Carolingen Minuscule yazılarının bir evrimi olarak, Poggio Bracciolini (1380-1459) öncülüğünde seküler çevrelerce, Gothic yazı biçemlerine bir tepki olarak Hümanist harfler icat edilmiştir. Humanist Alfabe sonrası dönemde birkaç Karolenj alfabesi de keşfedilmiştir.

Sanat Tarihçisi Millard Meiss'e göre Hümanist minuscule için , "Batı tarihinin birkaç dönemi böylesine büyük güzellikte yazılar üretmiştir" demiştir. Hümanist Yazı karakteristiği birbirinden az ya da çok farklı olan yazıların çeşitli versiyonlarından oluşmaktadır.

1.1.17.1. Humanist Yuvarlak Yazı

10. ve 11. yüzyılların Karolenj Harflerinden esinlenilerek ortaya çıkmıştır. Yuvarlatılmış form görünüşleri, çok az dekoratif motif içermeleri önemli özelliklerinden olup, küçük harflerden oluşmaktadır. Büyük harfleri ise Roma Kapital harflerinden ilham alınarak oluşturulmuştur.

1.1.17.2. Humanist Cursiv Yazı

1416'dan başlayarak, "Lettera Antica Corsiva" adı verilen Humanist yazının cursiv varyasyonu olarak ortaya çıkmıştır. Yazının önemli bir özelliği olarak, hafifçe sağa doğru açılı halde oluşturularak, birbirine daha yakın yazılmıştır. Harfleri daha zarif hale getirmek için yükselen veya alçalan birkaç çizgi vuruşunun dışında okumayı zorlaştıracak gereksiz dekoratif motiflerden yoksun bir yazı türüdür (Graham Leslie McCallum 2009:5).

1.1.17.3.Yaygın Olarak Kullanılan Humanist Yazı

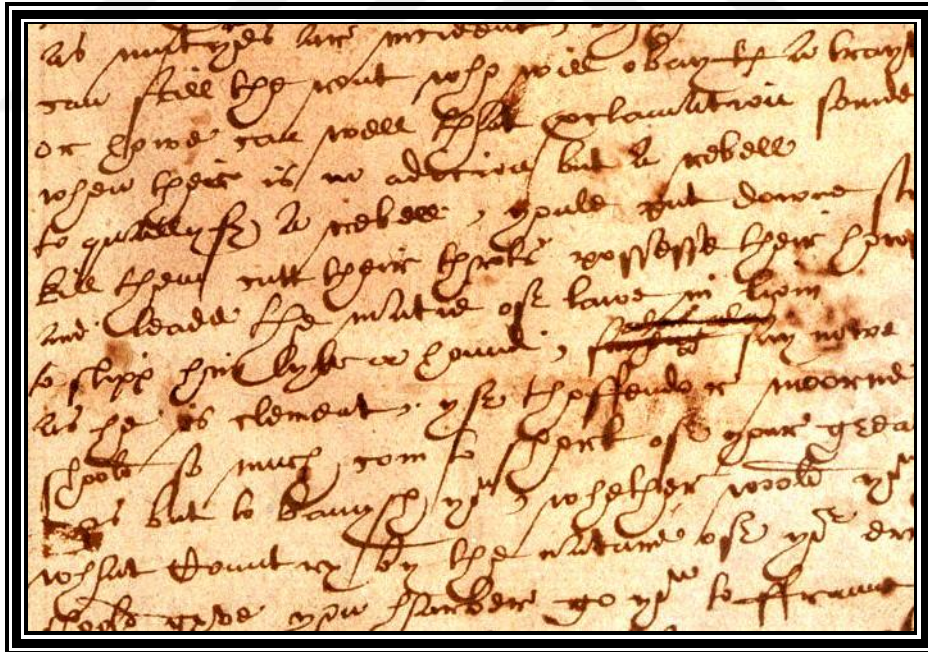
Humanist yazılar, günlük notlar, mektup veya benzeri yazılarda kullanılan, hızlı ve gayri resmi bir el yazısı türüdür.

1.1.18. Secretary Hand (Sekreter Eli)

Italic yazıların yaygın olarak kullanılmadığı dönemlerde, on altıncı yüzyılın başlarında geliştirilen, on yedinci yüzyıllarda İngilizce, Almanca, ve Galce (*Kelt dillerinin Britonik koluna ait bir dil*) yazmak için yaygın olan bir Avrupa el yazısı stili olarak kabul edilmiştir. Bu yazı tarzı, sözleşmeler, ticaret, hukuk ve mahkeme gibi alanlarda, on yedinci yüzyıl boyunca Britanya Adaları'nda yaygın olarak kullanılmıştır.

Paleografların yanı sıra, edebiyat, tarih, bilim sanat dallarında ünlü ve yetkin kişilerce bu yazı türü, rahatlıkla okunabildiği için benimsemişlerdir. İngiliz şair ve yazar olan, William Henry Ireland (1775-1835) birçok Shakespeare belgesini taklit ederek sekreter elini kullandığı bilinmektedir.

William Shakespear'in 1616'da sekreter eli biçimiyle yazdığı vasiyetin orijinal sayfası, Londra'da İngiltere Ulusal Kütüphanesi'nde sergilenmektedir.

Resim 1.25. William Shakespear'in Sekreter El Yazısı (Vasiyet /1616)

1.1.19. Ornamental Kaligrafi

Kaligrafi yazılarının parşömen ve benzeri kağıtlara yazılarak başlayan evrimi ile birlikte, yazı sanatçıları da yazılarını dekoratif olarak sunmanın en güzel yollarını

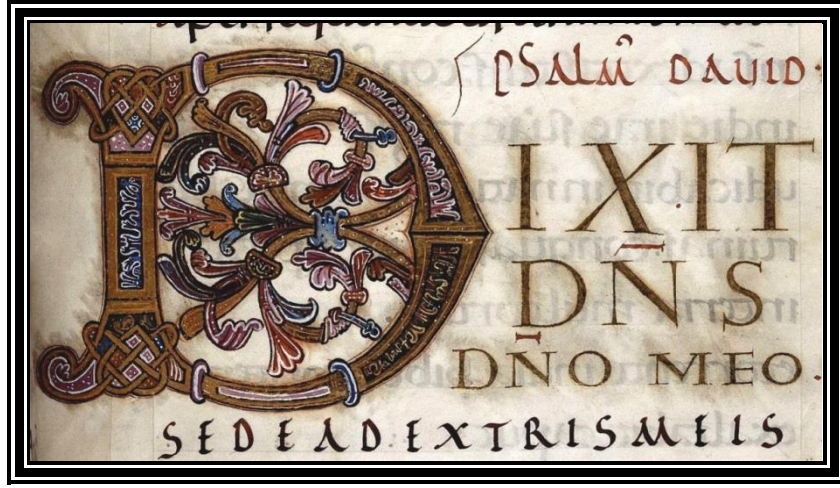
arayarak yoğun çaba harcamışlardır. Kutsal metinlerden kraliyet kararnamelerine, Yunancadan Latince'ye, tüm yazılar bu şekilde nesilden nesile aktarılmıştır. Bu yazıların en güzel örnekleri, dekoratif ve yoğun motif açısından zengin, angels kompozisyonlarına sahip Ornamental Kaligrafi yazılarıdır.

Resim 1.26. Ornamental Calligraphy

1.1.20. Initial Başlangıç Harf Yazıları

Batı kaligrafi yazısında dekoratif amaçlı bazı şekiller kullanılmıştır. Özellikle orta çağda her kitabın veya bölümün ilk harfleri benzersiz özelliklere sahip, renkli, süslü ve geometrik tasvirler ile birlikte dekoratif bir özellikte yapılmıştır. Yazı tipinin aksine, karakterlerin boyutundaki, tarzındaki ve renklerdeki düzensizlik, içerik okunaksız olsa da estetik değeri oldukça yüksektir. Batı kaligrafi sanatında initial harflerin sıkça kullanıldığı ve değişik varyasyonları, Aziz John İncil sayfalarında görülmektedir (Nicolette Gray, 1986:53).

Resim 1.27. Initial Başlangıç –D- Harfi

2. BÖLÜM

MATBAANIN KEŞFİ VE BASIMCILIK YÖNTEMLERİ

2.1. Eski Basımcılık Yöntemleri Gelişimi

Basım üzerine bazı teknikler Matbaa bulunmadan önce de kullanılıp uygulanmıştır. Özellikle Mısır ve Mezopotamya medeniyetlerinin kullandıkları küresel silindir mühürler, basımcılık tekniklerinin ilk uygulamaları olmuştur. Yunan uygarlığında “Phaistos” diskisi üzerinde bulunan sembol ve işaretler, baskı benzeri yöntemler kullanılarak oluşturulmuştur (Resim 2.1.) (Sarıkavak,Namık 2014:8).

Resim 2.1. Phaistos Diski

Eski Antikçağ uygarlıklarında yazı sembolleri çoğunlukla çamur, kil ve benzeri tabletler üzerine “Stilus” baskılama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Sert olan kaya, mermer, taş gibi zeminlerin yüzeyleri de yontularak yazı işaretleri aktarılmıştır. Parşömen ve papirüs benzeri yüzeyler üzerine ise kuş tüyü “Quill Pen” gibi yumuşak yazı gereçleri kullanılmıştır.

Ksilografi basımcılığın ağaç ve tahta yüzeyler üzerine işlenen Piktogramların (Yazı İşaretleri) oyularak yapılması Çin medeniyetinin önderliğinde gelişmiş ve uygulanmıştır. Uygulanan bu teknik yüksek baskı tekniği olarak da bilinmektedir.

Çin'in mürekkepli blok baskı konusundaki yapmış olduğu çalışmalar da baskı tekniğini geliştirmeye yönelik yeni teknolojiler olarak kabul edilmiştir.

Yüksek baskı tekniği, mürekkep ve kağıt yapım, üretim yöntemi bilgisi Uzak Asya'dan Türk-İslam uygarlıkları aracılığıyla M.S.VIII. yüzyılda Semerkant'a ardından XI. Yüzyıldan itibaren Araplar sayesinde Cordoba hilafeti ve ardından Moor'lara kadar ulaşarak, Gutenberg öncesi dönemde ki Avrupa'ya taşınmıştır.

2.2. Klasik Basımcılık Yöntemlerinin Gelişimi

Matbaanın icadı sonrası, baskı tekniklerinde de çok büyük ve önemli gelişmeler sağlanmış, batı kültürüne ait tüm fikir ve belgelere tek bir kaynaktan erişebilme fırsatı sunulmuştur.

Basımcılık tekniklerinin gelişimi 1450'lerden başlayan 1950'lere kadar devamlı gelişen 500 yıllık geleneğe sahip klasik basımcılık tarihi bir süreç olarak devam ederek günümüze değin ulaşmıştır. Tipografik baskı tekniklerinin gelişimi Almanya ile başlamış ardından İtalya'da gözlenmiştir. Baskı ve matbaa sistemi öncesi el yazmaları çoğaltma tekniği olarak kullanılmıştır. El yazmaları çoğaltım tekniğinin aşırı pahalı ve zaman bakımından olumsuz özellikleri nedeniyle birbirinden farklı baskı teknikleri için yeni metotlar aranmıştır.

Basım ve çoğaltım ile ilgili teknik buluşların ilk denemelerinin Çin'de görüldüğü bilinmektedir. Bunun üzerine Çin'deki çoğaltım teknikleri incelendiğinde baskı makinesini Çinlilerin yüzyıllar öncesi kullandığını ve elle dizilen harfleri bulduğunu görmekteyiz. Literatür'e geçmiş en önemli eser; M.S. 869 tarihli Çin'de basılan "Diamont-Sutra" isimli rulo kitaptır.

Resim 2.2. Çin’de Basılan Diamont-Sutra İsimli Rulo Kitap. M.S. 869

Baskı makinelerini hem kağıtları parlatmak hem de kumaş üzerine baskı yapmak için kullanmışlardır. Çin’de kullanılan tahta baskı teknikleri önce Japonya’ya sonrasında ise, Batı’ya yayılmıştır. Ahşap kalıplı harflerin kullanımı ile İncil’den bazı metinlerin yer aldığı basımlar 15.yy’da gerçekleşmiştir.

Rönesans hareketleri sonrasında Avrupa’da basımcılık teknikleri konusunda en önemli katkı 1450’li yıllarda Johannes Gutenberg’ten tarafından yapılmıştır.

Resim 2.3. Kağıt Üzerine Blok Baskı

Basımda kullanılan ana malzeme olan kağıdı, Gutenberg Çin’de üretildiğini keşfederek onu kendi çalışmalarına uygun hale getirmiştir.

“Kağıt yapımında kaliteyi en iyi şekilde gösteren keten lifleri kullanılmıştır. Keten lifleri ile su ve nişastayı karıştırarak kağıt hamuru elde edilmiştir. Bu işlem için öncesinde başka malzemeler de kullanılmıştır. Çinliler, kağıt yapımını 8.yy. sonrasında Moğolların ülkelerine girip onlardan bu bilgiyi edinene kadar gizlemişlerdir. Moğolların öğrenmesiyle bu bilgi İranlılara, Araplara ve oradan da Sicilya’ya kadar ulaşmıştır. 13.yy’da Avrupa’da çeşitli yerlerde kağıt fabrikaları kurulmuş, fakat kağıt üretimi üzerine çok az ekleme yapılmasıyla çoğunlukla Çinlilerin yöntemi kullanılmıştır” (Georges Jean/ Yazı İnsanlığın Belleği, 2010:95).

2.3. Matbaanın İcadı

Rönesans döneminin meydana gelmesinde Roma ve Yunan medeniyetleri büyük rol oynamıştır. Yeni buluş ve fikirlerin ortaya çıktığı büyük gelişmelerin kaydedildiği bu yenilikçi dönem, bir keşif ve eğitim dönemi olma özelliği ile de karşımıza çıkmaktadır.

Modern ve Aydınlik bir çağın başlangıcı neticesinde teknolojik gelişmelerin en önemlisi 1450’ lerde Johannes Gutenberg tarafından gerçekleştirilmiştir.

Gutenberg’in hareketli harufatları kullanarak oluşturmuş olduğu buluş, 15 yüzyıl ortalarına doğru çok çabuk yayılmıştır. Böylelikle kitap basımı hız kazanmış, maliyetler düşmüş, bu sayede daha çok kitabın okunması ile birlikte özgür düşüncenin gelişmesine, yaygınlaşmasına ve bilimsel araştırma metotlarının artmasına çok önemli katkılar sağlamıştır.

2.3.1. Johannes Gutenberg ve Basımcılık

Meydana gelen bu son baskılama yöntemi, birebir aynı olmasada ağaç baskılama yöntemine benzerliği ile dikkat çekmiştir. Sert ve kabartılmış yüzeylere mürekkep sürülerek kağıt üzerine baskı yapılması işlemidir.

Baskı işlemi sırasında kalıbın çıkıntılı yüzeylerinden kağıt üzerine mürekkep geçmektedir. Dolayısıyla baskıda mürekkebi veren yer yüksekte, beyaz boşluk ise çukurda kalmaktadır. Bu şekilde basım yapıldığında kağıdın arkasında kabartma oluşmakta ve bu da dokunsal boyut sağlamaktadır. Tipo baskı ile çok sayıda baskı yapılabilir. Tipo baskının diğerlerinden farkı, yoğun mürekkep tutması ve harf kenarlarının keskin olmasıdır.

Resim 2.4. Johannes Gutenberg (1347-1468)

Resim 2.5. Gutenberg Baskı Tezgahı

Johannes Gutenberg basımcılık çağında, hareketli, metal harflerle baskıyı ilk kez kullanan kişi olmuştur. Gutenberg, 1455 yılında, 42 satırlık İncil'in baskı hazırlıklarını Peter Schüffer ile yaptıktan sonra eseri tamamlamadan iş ortağı Fust'tan ayrılmak zorunda kalmıştır. İncil'in baskı işlemleri 1456 yılında Fust tarafından tamamlanmıştır.

Resim 2.6. Gutenberg İncili İntial Harf Bölümü

Johannes Gutenberg ve arkadaşlarının birlikte basmış olduğu İncil'in 100 veya 200 adet olarak basıldığı bilinmektedir. Günümüze ulaşan eser sayısı sadece 21 kopyadır. 42 satırlık İncil yazıları; köşeli eğrisi olmayan karakterler'den oluşur, ve "RAK" olarak adlandırılmıştır.

Resim 2.7. Gutenberg İncil'in Tezhiplenmiş kısımları

“Ortaçağ’ın özelliklerini yansıtan bu İncil’in sayfa tasarımında tezhipler ve Gotik Texture yazı karakteri kullanılmıştır” (Jean, 2012:94). Ganiz’e göre Bu yüzyıldan itibaren yazı tasarımı da gelişim açısından yeni ve verimli bir süreç içerisine girmiştir” (Ganiz, 2004:45).

Gutenberg döneminin basımcılık tarihi açısından önemli sayılacak katkıları şunlardır;

- Basım tekniğinde kullanılan harfler metal olduğundan sağlamlığı çoklu baskı yapmaya elverişlidir.
- Baskı yöntemi sayesinde el yazması eser çoğaltım sistemine göre daha ekonomik haldedir.
- Geliştirilen baskı tekniği sayesinde kısa zamanda daha fazla ürün elde edilmiştir.
- Gutenberg’in tekniği ile renklendirme yapılabilmektedir.

Resim 2.8. Gutenberg İncili / Morgan Kütüphanesi/ Newyork

2.3.2. El Yazmalarının Basımcılık Yöntemlerine Geçiş

Johannes Gutenberg ‘in son gelişen teknolojik imkanları da kullanarak oluşturmuş olduğu en önemli unsur hareketli metal tip plakaların baskılanması - kalıplanması ve dökümü işlemidir. Her bir harf çelik bir metalin içine konularak kalıp içersine

yerleştirilmiş, hazırlanan kurşun eriyiği üstüne dökülerek kalıp oluşturulmuştur. Böylelikle tüm metin yazıları eşit aralıklı kelime kelime, kümelenilerek düzenli görünen, estetik metin yazıları oluşturulmuştur.

Avrupa’da baskı işlemlerinin yükselişi ile, kitapların yayılması, fikir alışverişi gibi konuların da kısıtlama olmaksızın paylaşılması, üreten, çalışan ve yaratıcı bir bilimsel topluluğun oluşmasına yol açmış, siyaset, felsefe, sanat ve edebiyat gibi konular artmış, yanı sıra insanların düşünce yapısını da beraberinde pozitif yönde etkilemeyi başarmıştır.

İngiltere’nin ilk matbaası İngiliz asıllı William Caxton tarafından (1415-1422) 1476 da kurulmuştur. William diplomat, yazar ve matbaacıdır. İngiltere’yi matbaa basımı ile tanıştıran, basılı kitap ticaretini de başlatan ilk kişi olarak bilinmektedir. İlk basılı işi “Recuyell of the Historyes of Troye” dir. Caxton çok sayıda kaliteli baskı işi eserlerin çoğaltılmasında öncü bir rol üstlenmiştir.

Bilim ve teknolojinin sosyal olarak inşa edildiklerini söylemek, onların gerçek toplumsal nesneler olduğunu söylemek demektir. Baskı teknolojisinin ilerlemesi bireylerin düşünme ve sosyal hayatlarını, etkileşim biçimlerini derinden etkileyen bir unsur olmayı başarmıştır.

2.3.3. Gutenberg ve Dönem Yazı Sanatçıları

2.3.3.1. Johannes Gutenberg

Johannes Gutenberg (1397-1468) 1397 tarihinde Mainz’de doğmuştur. Hareket edebilen parçalar sistemi ile yazı baskısını Avrupa’da başlatmış kuyumcu ve yayıncı kimliği ile bilinmektedir. 1438 yılında Konrad Saspoch un icat ettiği bir baskı makinesi sayesinde gelişim göstermiştir. Basımcılığı geliştirmek için yeterli finansmanı bulamaması yüzünden Avukat Fust’tan faizle borç para alarak daha sonra ortak olmak zorunda kalmıştır. Gutenberg’in devrim niteliğinde olan buluşu nedeniyle kendisi matbaacılığın atası olarak adlandırılmaktadır. Gutenberg 1438 ‘de **tipo baskı**

yönteminde Avrupa'daki uygulamalarını yaygınlaştırmasının öncülüğünde yapmıştır.

2.3.3.2. Johann Fust & Peter Schöffer

Peter Schöffer (1425-1503) Mainz Burgher de doğmuştur. Esas mesleği Avukatlık ve kuyumculuk olan Peter, Johanness Gutenberg'in çıraklığını yapmış, el yazması kopya yazarı olarak çalışmış Alman matbaacıdır. Dünyaca Bilinen eserleri Mainz Psalter, Biblica Pulcra ve Herbarius Latinus dur.

2.3.2.3. Nicholas Jenson

(1420-1480) yaşamış Fransız asıllı Gravürcü, matbaacı ve yazı tasarımcısıdır. 1458 yılında Kral VIII.Charles tarafından hurufat döküm işlemlerini öğrenmesi maksadıyla Mainza'a gönderilmiştir. Matba tarihinin önemli kişisi olarak bilinmektedir.

2.3.2.4. Philippe Pigouchet

(1488-1518) tarihleri arasında yaşamış aslen Fransız olan Philippe; yayıncı, kitapçı, matbaacı ve ahşap oymacısıdır. Philippe Pigouchet'in 150 den fazla baskılı eseri bulunmaktadır, bunlar içinde en önemlisi "Book of Hours" dur.

2.3.2.5. Albrect Dürer

(1471-1528) yılları arasında yaşamış Alman –Nürnberg doğumlu, matematikçi ve matbaacıdır. Venedik'te Rönesans sanatını yakından incelemiş ve kendisine ait bir atölye kurmuştur. Eski basımcılar arasında önemli kişilerden birisidir. Dürer'in geliştirdiği Roma Kapitalleri ve Gotik karakterlere ait yazı çalışmaları mevcuttur. Ayrıca Albert'in tahta baskı tekniği ile çoğaltılmış birçok dinsel özgün eser baskıları da bulunmaktadır.

2.3.2.6. Aldus Manutius ve Francesco Griffo

Aldus, İtalya’ 1450 yılında doğmuştur. Şahsına ait bir basım evini 1494 yılında kurmuş ve latince ve yunan klasiklerini basmıştır. Önemli Basılmış eserleri arasında “De Aetna” ve “Hypnerotomachia Poliphili” ön plana çıkmaktadır.

2.4. Yüksek Baskı Tarihsel Gelişimi

Baskı: Sanatsal eser, şekil, görseller ile benzeri metin veya yazıların ipekli ve benzeri kumaşlar, kağıt, karton gibi malzemelerin üzerine değişik yöntemler kullanılarak renksiz veya renkli olarak aktarılması işlemidir.

2.4.1. Yüksek Baskı Teknikleri

İlk olarak Mısır ve Mezopotamya’da kullanılmıştır. Baskı tekniği tarihi olarak eski usullerde kullanılan ilk tekniklerden birisidir. Görüntünün baskı yüzeyinde şekillenmesi ve kabartı haline getirilmesi için kazıma ve yontma işlemleri uygulanmalıdır. Mürekkep oluşmaması istenilen kısımların levha üzerinden oyulup çıkartılması, kabarık kalan kısımların ise mürekkeplenerek basılması esasına dayanır.

Resim 2.9. Yüksek Baskı Tekniği ait Düzenek

2.4.2. Ağaç Baskı

Aktarılması istenen yazı yada görsel imgenin çıkması istenilmeyen bölümleri ağaç üzerinde yüksekte bırakılarak oyulur. Kod olarak yüksekte bırakılan kısımların özel merdane ile boya verilerek kağıda veya kumaş zeminlere şeklin baskı ile aktarılması işlemidir. Ağaç baskı çok tekrarlı baskılar almak için uygun değildir.

2.4.3. Ağaç Gravür

Ağaç dokusunun sert ve sık dokulu olması gerekmektedir. Ağaç baskı tekniklerinde kullanılan tekniklere benzer uygulamalar içermektedir. Ağaç gravür baskı tekniğinde kullanılan malzeme sert olduğundan çok tekrarlı baskıların alınmasına imkan tanır.

2.4.4. Linol Baskı

Sanat eserlerini çoğaltma amacıyla kullanılan baskı tekniğidir. Linolyum üzerinde istenilen şekil oyularak mevcut bir kalıp hazır hale getirilir. Ağaç baskı teknikleri aynen uygulanır. Mürekkep hazırlanan kalıba sürülerek istenilen yüzey üzerine baskısı alınır. Renk uygulamaları için ayrı ayrı kalıp hazırlanmalıdır.

Resim 2.10. Linol Baskı Tekniği

2.5. Düz Baskı Tarihsel Gelişimi

Fransız asıllı 1795 yılı doğumlu François Johannot Litografi tekniğini 17. Yüzyıl ortalarında Simon Schmid'e teşvik ederek mermer, kaya ve taş üzerine poliotografi tekniğini ilk olarak uygulamasını istemiştir. Bununla birlikte 1808 de Marsilya' da doğmuş olan Honore Daumier'in sert zemin taş ve mermer üzerine yoğunlaşmış litografi konusunda önemli çalışmalar yapmıştır.

Pablo Picasso, Paul Cezanne, Vincent Van Gogh, Auguste Renoir, Camille Pissarro gibi benzer ünlü ressamlar da resimlerinin bazılarının temalarını yeni imge ve formlar yakalamak için litografi tekniğini ustalıkla kullanarak tekrardan yapmışlardır.

2.5.1. Düz Baskı Teknik Uygulamaları

Temel olarak su ve yağ elementlerinin ayrışması prensibine göre çalışan bir baskı tekniğidir. Aletinyum, çinko, bakır ve taşın kullanıldığı baskı yüzeyinde herhangi bir yükseklik farkı bulunmamaktadır.

2.5.1.1. Litografi (Taş Baskı)

Litografi taş baskı yönteminde temel prensip su ve yağın birbiriyle karışmaması esasına dayanır. Yağlı bir kalem ile yağ esaslı baskı mürekkebi, taş zemin üzerine yağlı kalem ile çizilerek işlem gerçekleştirir. Yağlı olan desenlerin çizgileri suyu kabul etmeyecektir. Rulo yardımıyla sürülecek yağlı mürekkep şekillerin yağlı çizgilerini kabul edeceğinden, ıslak kısımlar açıkta kalacaktır. Her bir renk uygulaması için ayrı ayrı taş kullanılmalıdır.

2.5.1.2. Ofset Baskı (Ofset-Lito)

Ana esas olarak yağ ve suyun ayrışması prensibine dayanır. Litografi'nin Taş yüzeyi yerine aletinyum, bakır, çinko gibi değişik türde metal yüzeyler kullanılmasıdır. Baskıda çıkması istenilen şekiller seçilen metal üzerine çizilerek boyanır.

2.5.1.3. Monotipi Baskı Tekniği

Bu baskı tekniğinde esas olan pürüzsüz bir yüzeye boya vasıtasıyla şekil ve desen uygulanması amacını taşır. Sadece tek bir baskı alınabilir.

2.6. Şablon Baskı Tarihsel Gelişimi

Serigrafi, şablon, ve ipek baskı gibi değişik isimler ile adlandırılmaktadır. Uzak Doğu uygarlığında Budha'nın resimleri M.S 500-1000 yılları arasında şablon yöntemi tekniği kullanılarak çoğaltılmıştır. Şablonların hazırlanması, kesilmesi ve kullanımında ki zorluklar nedeniyle, daha sonra naylon, ipek veya polyester gibi elekler oluşturulmuştur.

Avrupa'da şablon baskı tekniği 19. Yüzyıl başlarına kadar kullanılmamıştır. 19. Yüzyılın ortalarına doğru Avrupa ile Japonya arasında genel kültür alışverişı protokolü sonrasında, şablon baskı tekniği kullanılmaya başlanmıştır. Şablon baskının çok yavaş uygulanışı ve boyaların zor kuruması gibi teknik nedenlerden dolayı 1925 yılında Amerika asıllı Ovens ipek baskı makinesini icat etmiştir. Bu gelişme sonrasında Avrupa ülkeleri'de olumlu olarak etkilenmiştir.

2.6.1. Şablon Baskı Teknik Uygulamaları

İpek Baskı olarak da adlandırılır. Günümüzde en yaygın olarak kullanılan baskı çeşididir. Metal, karton plaka ve benzeri materyaller üzerine istenilen desen veya şekillerin çizilerek kesilmesi işlemidir.

Çerçevelere gerilmiş özel kumaşın baskı yapılacak kısımlarının açık, kalan kısımlarının ise maskelenerek mürekkep ile sıvanması işlemidir. Bu sayede ince dokulardan, baskı yapılmak istenen zemine mürekkep aktarılmış olur. Renklendirmeler için ayrı ipek kalıplar kullanılmalıdır.

2.7. Baskı Teknolojisindeki Gelişmeler

Teknolojik buluşların 19. yy'ın ikinci yarısında tamamen hızlandığı ve modern bir toplum haline evrilmenin neticelerinin alındığı bir dönemdir. Basım tekniklerine ait gelişmeler aşağıda başlıklar halinde ayrı ayrı incelenmiştir.

2.7.1. Fotogravür

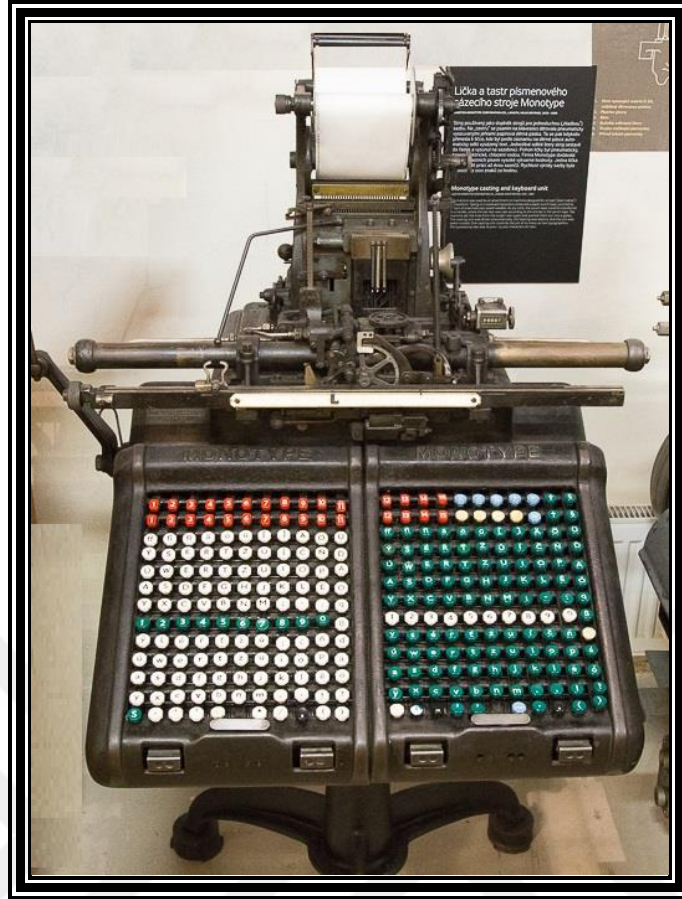
İlk örnekleri 1859 ve 1862 yılları arasında fotoğraf kullanılmadan Fransa ve İngiltere'de fotogravür (baskı kalıpları) kullanılmıştır. Kalıp üzerine aktarılan görüntüler çizilerek meydana getirilmiştir. Bu işlemler için ısı ve asit dayanabilen malzemeler tercih edilmiştir.

Fotogravür, fotoğraf tekniklerini metal bir plaka üzerine uygulanmasıyla gerçekleşmiş ve asitte indirilerek işlenmiş “metal:klişe”den oluşmuştur. Çukur baskıya (intaglio) benzeyen bu yöntem ile, metalin asit içerisinde kaldığı sürede açığındaki metal alanın çökmesiyle meydana gelmektedir. Fotogravür tekniğı, foto-kimyevi yöntemler kullanılarak elle basım süreçlerinin yerini almıştır.

2.7.2. Monotype

1885'te Tolbert Lanston hurufat düzenlenmesi için “Monotype Sıcak–Metal Düzenlenme Dizgisi” nin ilk patentlerini uygulayarak 1887 tarihinde “Lanston Monotype Machine Company” yeni adıyla Washington'da üretime başlamıştır.

Monotype makinalarının en önemli özelliğı dizgi işleminin tek bir klavyede yapılmasıdır. Yazıların dizgi işlemi yapıldıktan sonra kağıda geçirilerek döküm makinelerine aktarılmış olmasıdır. Makineden blok olarak kurşun yazılar alınabilmektedir.

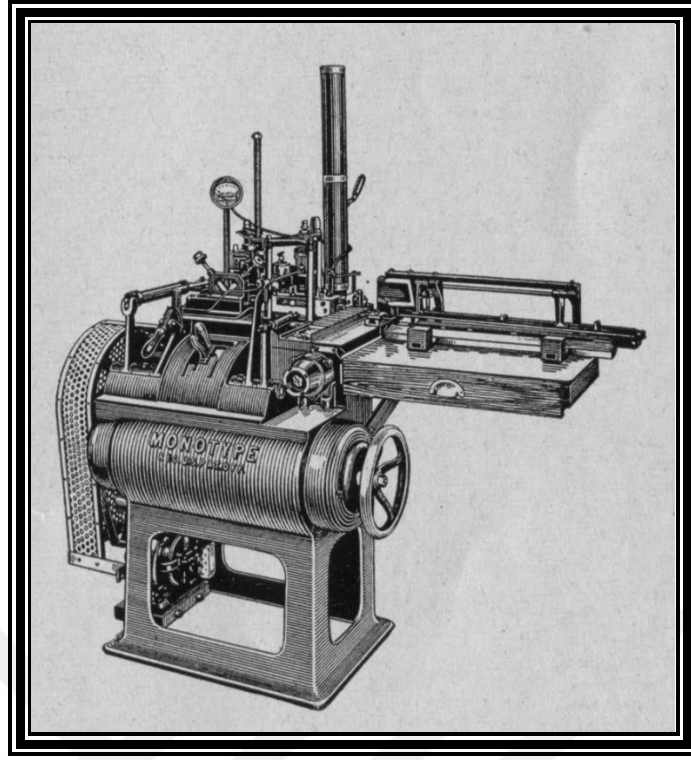

Resim 2.11. Monotype Makinası

Monotype makinaları klavye ve döküm olarak iki ana bölümden oluşmakta olup, otomatik bir sisteme sahiptir. Monotype’da satır bloklaması 1897’de eklenen hizalama kısıkları ya da boşluklar(spaces) ile mümkün olmuştur.

Monotype’da düzeltmeler ise, tüm satırı değiştirmek yerine bireysel harfleri değiştirerek yapılmıştır. Bu kolaylık sayesinde bilimsel veri ve çizgiler gibi karışık dizgilerin gerçekleşmesi kolaylaşmıştır.

Monotype’ın çalışma sistemi hızlıdır. Çünkü Monotype matris kasası, fazla karakter bulundurduğundan döküm makinesinde dakikada yüz elli karakter dökülebilmektedir.

Resim 2.12. Monotype

1908 yılında iki farklı harf ve dizgi ölçüsünün beraber yapılabilmesi için Monotype Duplex Keyboard (Model D Keyboard) iki adet kağıt-sayıcı ve kağıt makara delici üretilmiştir. İki yıl sonra 1910'da ise Arapça ve İbranice gibi semitik dillerin sağdan sola olarak düzenlenebilmesi için tersine çevrilmiş ya da döndürülmüş dağıtma-bırakma düzeneği sağlanmıştır. 1911'de eğik (italic) yazıların göz alıcı bir şekilde düzenlenebilmesine olanak sağlayan mekanik bir çözüm (kerned lettering) geliştirilmiştir. Punto ölçüsünün ise, en büyük hurufat düzenleme ölçüsünün 24 puntoya çıkarılması 1914 yılına rastlamıştır.

2.7.3. Linotype

Amerika Newyork eyaletinde satır döküm makinalarının ilk versiyonu dökme makinası olarak tasarlanmıştır. Bu makinenin adına daha sonra dizgi anlamına gelen “Linotype” denilmiştir. Mekanik sistemleri bakımından komplike bir makine olarak dizayn edilmiş olup, elektrik ve motor gücü ilavesi sonradan eklenmiştir.

Resim 2.13. Linotype

Linotype, sıcak kurşun satır döküm makinesinde klavye, çoğaltma kalıbı magazini ve kurşun döküm birimleri tümleşik olarak tasarlanmıştır. Doğrudan klavye tuşlamalarıyla yerini alan Matrix'lerin satırlarında düzenlenmesi yoluyla, dizgi satır halinde dökülmekte ve sonra baskıda kullanılmaktadır.

Bu baskı yöntemi harfleri kalıba tek tek dökmek yerine cümleleri satır şeklinde kalıba dökerek el yordamıyla yerleştirilme işlemidir. 1889 yılında “Linotype Model-1” piyasaya sürülmüştür. Linotype satır döküm makinesinin Dünya Fuar’ında, büyük ödülü kazanması sonrasında 1892’de 1000 Adet Linotype döküm makinesi Amerika’da üretilmiştir. Avrupa’da ise, 1894 yılında gazete dizgisi için kullanılmaya başlanmasıyla, Linotype döküm makinelerinin kullanım sayısı 1904 tarihinde 10.000 rakamına ulaşmıştır.

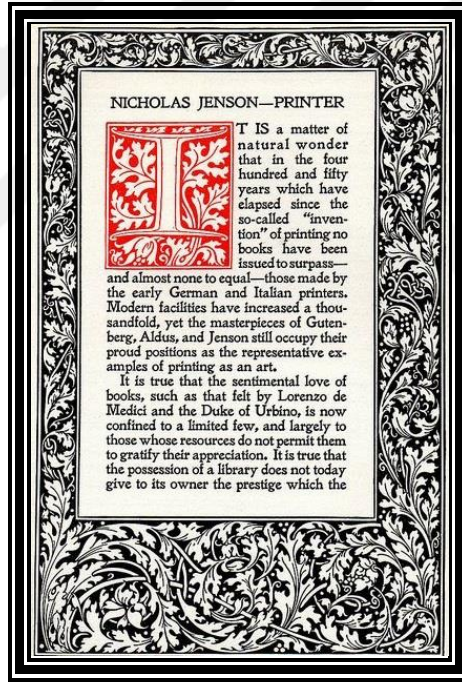
3. BÖLÜM

BASIMCILIK DÖNEMİ FONT GELİŞİMLERİ

3.1. Old Style Venedik Fontları

Almanya’da ilk olarak kullanılan tipografik baskı sonrası Venedikte yaşayan Alman asıllı matbaa basımcıları, 15. Yüzyılda İtalya’da kendilerini göstermiş, basımcılık faaliyetlerine orada da başlatıp devam ettirmişleridir.

15. yy. tipografistleri literatürde bu dönem fontlarını Venedikli Old Style olarak adlandırmışlardır.

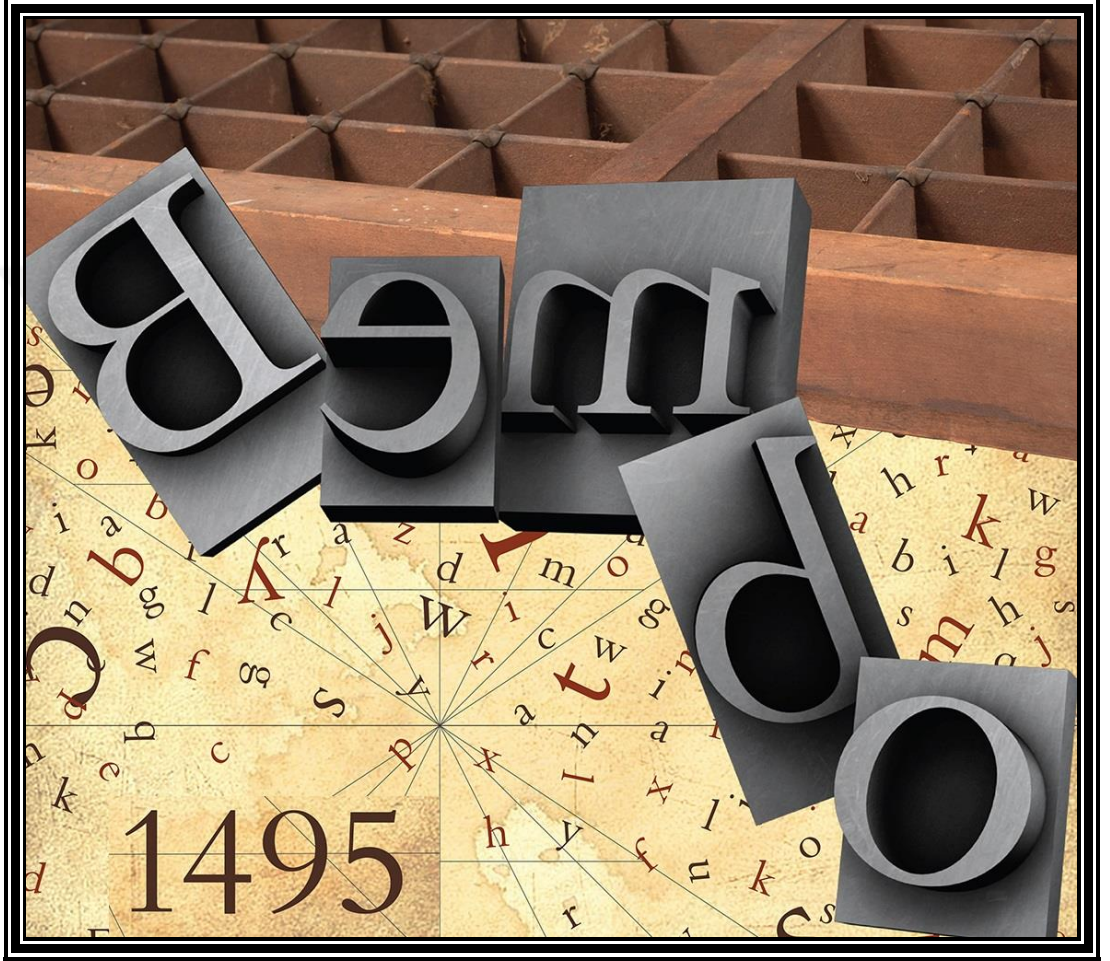

Resim 3.1. Nicolas Jenson’ın Baskısı

Nicholas Jenson, “Jenson” veya ‘Eusebius’ olarak isimlendirilen Venedik yazı karakterlerinin özelliğini taşıyan bir yazı karakteri tasarlamıştır. Bu gelişme sonucunda Nicholas Jenson tarafından Avrupa’da ikinci basımevi kurulmuştur.

İtalya’da Latin Klasiklerinin baskısını yapmak için daha sonra öne çıkan isim Venedik’te Aldine adlı yayınevi kuran Aldus Manutius’ dir. Basımevi ustalarından

Francesco Griffo 1495'te Pietro Bembo için yazı tasarımı yapmıştır. Bembo fontu Old Style font olarak bilinmektedir. Ganiz' e göre Bembo karakterinin yazı yüzeyindeki zarif ve gri etkisi nedeniyle "Monotype Bembo"nın kullanım için tercih edilmesinden söz etmiştir. Monotype, günümüzde dijital ortamda tasarlanan en iyi örnek olmuştur (Ganiz, 2004:51).

Resim 3.2. Francesco Griffo - Bembo

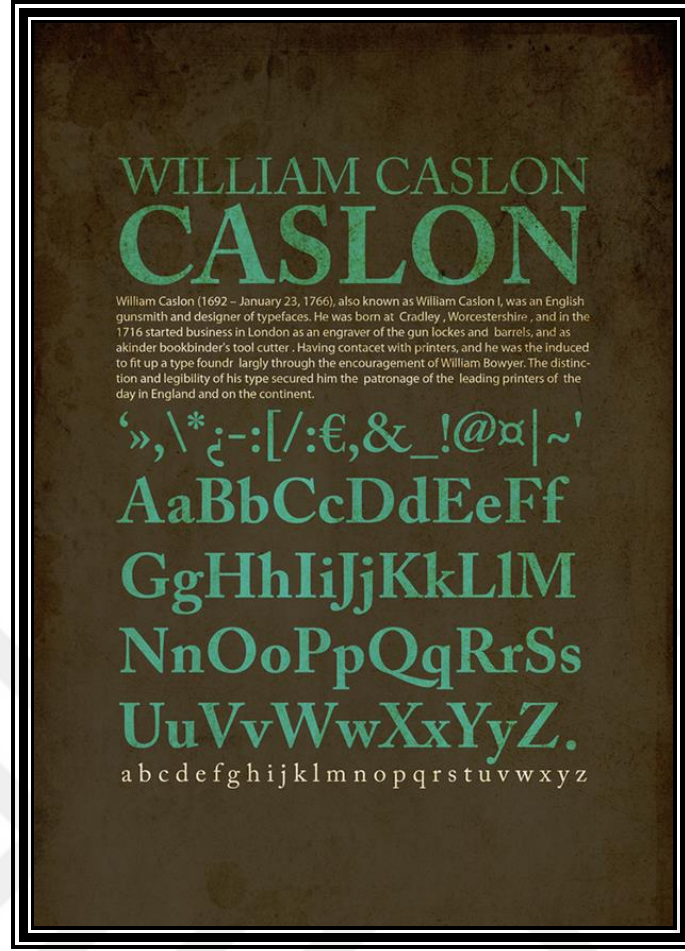
İtalyan Matbaacılar, Venedik Old Style yazı tarzını benimseyen Paris asıllı ilk önemli yazı tasarımcısıdır. Garamond, kaligraf veya basımcı değildir, kalıpları kullanarak harf kesme işlemi yapan bir sanatçıdır. 1540 lı yıllarda Paris'te Venedik Roman harfleri esas alan font tasarımları geliştirmiştir.

Resim 3.3. Jean Jannon – Garamond

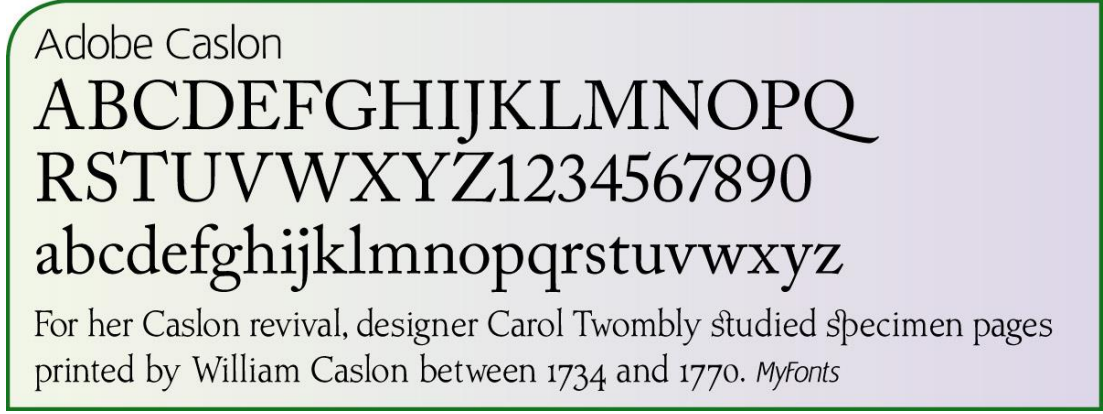
Ambrose ve Harris, Old Style grubuna dahil Garamond adlı fontun 17. yy'da Fransız matbaacı Jean Jannon' a dayandığını ileri sürmüştür. Jannon, Claude Garamond'un 16. yy'da olan yazı karakterlerini keserek ve onları temel alarak yapmıştır.

Garamond'un tasarlamış olduğu harf karakterleri Venedik Old Style için iyi bir örnek teşkil etmesinin yanısıra yazı karakterleri bakımından da Fransız Old Style grubunun da en iyi örnekleri olarak değerlendirilmektedir. Garamond'un yanısıra William Caslon tasarımları da büyük ilgi görmüş ve dökümhanelerde kesilerek dökülmüştür. Caslon tasarımlarının elverişliliği ve kullanımda ki uygunluğu sayesinde kayda değer başarılar elde ederek, Avrupa ve Amerika'da popüler tasarımlar olarak yerini almıştır.

Resim 3.4. William Caslon – Caslon

Caslon tasarımlarında harf kalınlıkları arasında uyumlu bir kalınlık farkı bulunmaktadır. Ayrıca tırnakları da yumuşaktır “b, d, h, j, g, p” gibi harflerin alt ve üst uzanımları da normal yükseklikte oluşturulmuştur. Yazı biçimleri kaliteli ve çekici bir görünüme sahiptir. Caslon'un yazı tipleri özellikle basılı metin ve kitapların düzenlenmesi için de kullanılmıştır. Okunaklı olmaları sayesinde uzun metinlerde kolaylıkla kullanım alanı bulmuştur.

Resim 3.5. Adobe - Caslon

Genel başlık olarak Eski Biçem fontlarını “Old Style Fontlar” olarak tasniflediğimizde karakteristik olarak özellikleri, El yazılarının yuvarlak ve organik yapısına sahip olan bu karakterlerin tırnakları dirsek biçiminde ve eğimlidir. Yuvarlak biçimlerdeki inceleme eksenini diyagonal yapıdadır. (örnek: Bembo, Garamond, Caslon, Goudy, Palatino).

3.2. Geçiş Dönemi Fontları

18 yüzyılda oluşan Geçiş Dönemi Fontları, Modern Fontlar ile Old Style fontları arasında yer alan dönemi içermektedir.

Bu dönem yazı karakterlerindeki sola eğimli vurgularında eğim görülmemiştir. Kalın ve ince çizgiler arasında oluşan kontrastlığın etkisi de azaltılmıştır.

Geçiş dönemi fontları yazılarının asıl çıkış noktası Fransa’daki 14. Louis için entelektüel yeni bir harf tasarımı yaratma çabasıdır. Bu karakter Old Style’a göre kaligrafik ve tarihi örnekler yerine matematiğin rasyonel prensiplerine dayanmaktadır.

Resim 3.6. Eric Gill - Perpetua

Yapılan çalışmalar sonucu üretilen yazıya “Kralın Roman-ı” denilmiştir. Bu yazı zamanla kraliyet dışındaki matbaa ve harf dökümcülerinin dikkatini çekince, birçok tasarımcı tarafından benzerleri kopyalanarak kullanılmaya başlanmıştır. Geçiş dönemi yazıları böylelikle yaygınlaşmaya başlamıştır.

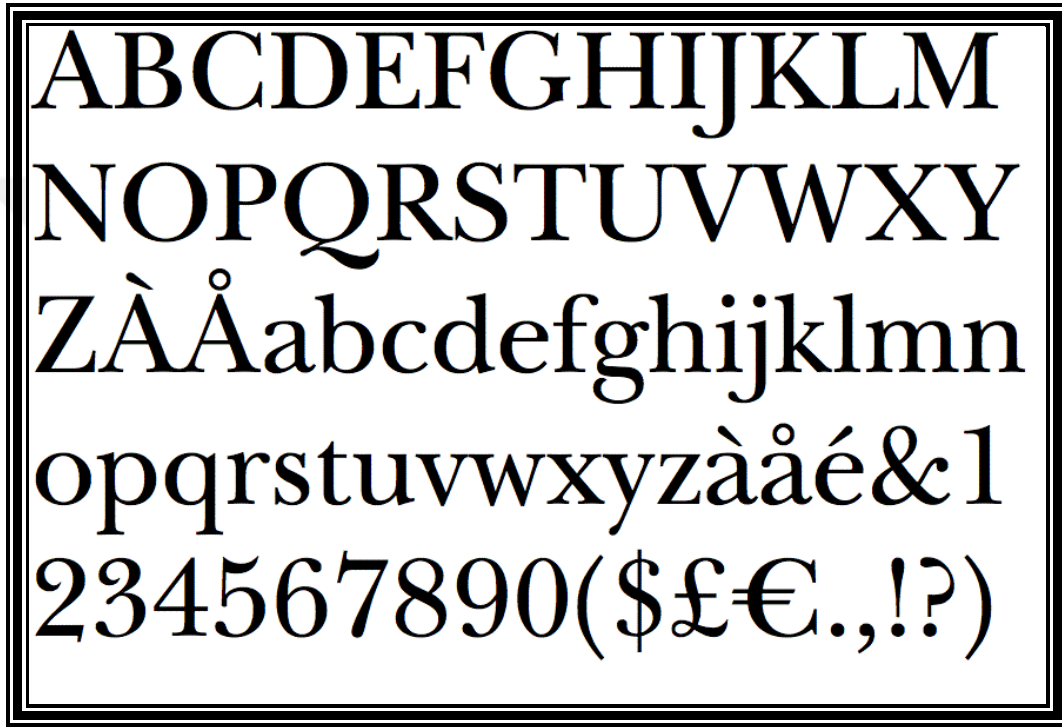
Bu dönem fontları eğri vurguların eksenleri düşey veya sola hafifçe eğik olan hurufat türleridir, tırnaklar desteklidir ve yukarı uzantılı küçük harflerin tümü eğik yapıdadır.

Geçiş Dönemi Fontlarının en önemlisi matbaacılıkla ilgilenen Baskerville’dir. Baskerville boya ve metal bilgisine ilave olarak baskı mürekkebinin gelişmesini sağlamış, sıcak baskı denilen kağıdın yaratıcısı olmuştur.

Baskerville’de bulunan büyük ve küçük harflerin hepsinin aynı tarzda enli kalemin yatay olarak tutulmasıyla yapılabileceği önerilmiştir. 18. yy’da John Baskerville tarafından tasarlanan Baskerville, hem gövde metni hem de başlıklarda kullanılan çok amaçlı bir geçiş dönemi biçemi fontudur. Kendinden sonra gelen modern yüzlere öncülük etmiştir.

Baskerville font karakterlerinde, çoğunlukla rasyonel eksen olarak adlandırılan dikey eksenler göze çarpmaktadır.

“Bugün orijinal Baskerville fontu, Baskerville EF’dir (Alt Resim) ve tasarım Elsner & Flake şirketi tarafından bilgisayar ortamına aktarılmıştır” (Ganiz, 2004:63).

Resim 3.7. Baskerville EF

Geçiş Dönemi diğer bir fontu olan Times New Roman’dır. The Times gazetesi için özel olarak tasarlanmış bir font özelliğini taşımaktadır. 1932 yılında Times Roman piyasaya sürülmüştür. Bu font, günümüzde de hala popülerliğini korumaktadır. “Times’in versiyonları: Times Eighteen, Times Europa, Times Headline, Times İtalic, Times Roman, Times New Roman, Times New Roman Condensed, Times New Roman Italic ve Times Ten, Monotype Corporation’ dur (Ganiz, 2004:87).

Resim 3.8. Times Roman

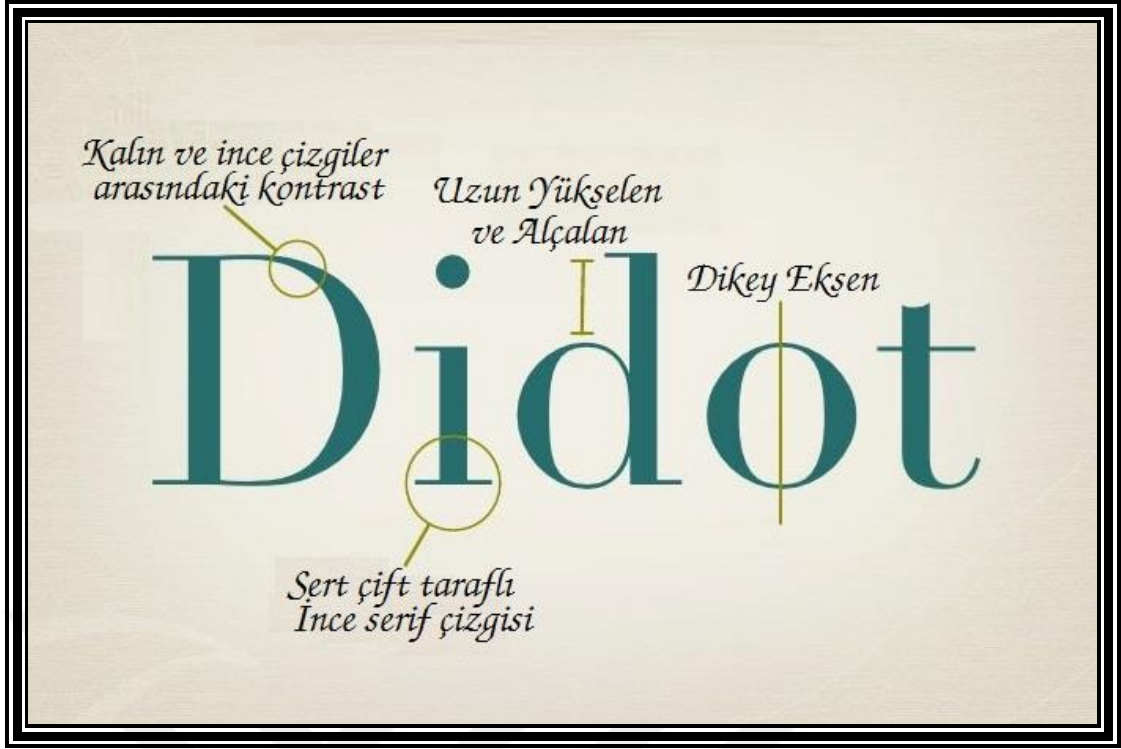
Sonuç olarak Geçiş Dönemi fontlarının karakteristik yapılarına ve özelliklerine bakıldığında Baskerville ve Times’da görüldüğü gibi tırnak kısımları simetrik, dikey eksenler ile birlikte matematiksel bir oranlama görülebilmektedir.

3.3. Modern Fontlar

17. yüzyılın sonları ile 18.yüzyılın başlarındaki dönemi içeren yıllar’da tipografi açısından çekicilik özelliklerini barındırmasına rağmen, esnek olmayan sert yapılı ince ve kalın hatlardan oluşan dikey görünümlü Modern Fontlar hakim olmuştur. Modern font harflerin yapısı geometrik kurallara göre düzenlenmiştir. Bu yazı karakteri 18. yy. sonlarına doğru gelişmiştir ve her glifin kalın ve ince vurgularındaki yüksek kontrastla olduğu kadar, düz, desteksiz ve çoğunlukla da ince tırnaklarıyla ayırt edilirler.

Modern Font tasarımcılarının en bilinen tasarımları Didot ve Bodoni’dır

“Didot’un yapısındaki kontrastlık, Baskerville’nin harf yapılarındaki kontrastlığa oranla daha belirgin hale gelmiş ve ışıklık bir görünüme sahip olmuştur” (Ganiz, 2004:64).

Resim 3.9. Firmin Didot Font'un Bazı Özellikleri

“Kapital harflerden oluşan yazılar arasındaki satır espaslarının oranına dikkat edilmelidir, çünkü satır espaslarının sıkışık olduğu durumlarda tırnakların fazlasıyla ince oluşundan yatay okuma oranı azalır. Basılı yayın olarak kullanılan dergi, gazete ve kitap metinlerinde minisküller genellikle tercih edilmemelidir; çünkü dikey koyuluklar yığılımı artırır” (Ganiz, 2004:67).

Resim 3.10. Bodoni

Walbaum fontu, Modern fontlar arasında yer almaktadır. Justus Erich Walbaum tarafından tasarlanmıştır. Bodoni ve Didot gibi Modern Fontlar olan Didot ve Bodoni'den esinlenilerek meydana getirilmiştir. Tamamen Modern Fontlar'ın özelliklerini taşımaktadırlar.

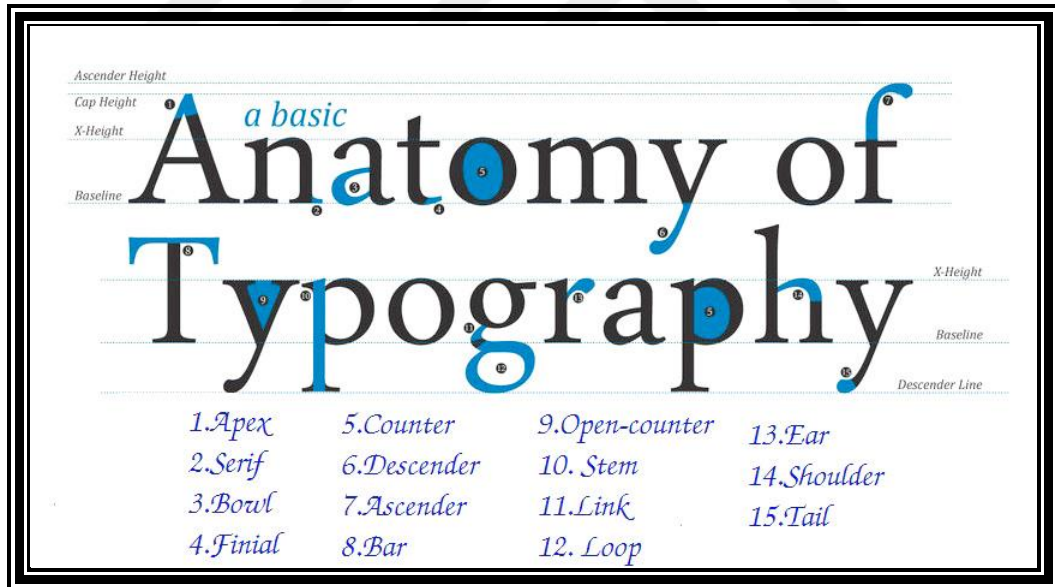
Resim 3.11. Walbaum Font

3.4. XIX. Yüzyıl Kaligrafi ve Font Tasarımları

19. yüzyıl Victoria çağı özellikleri ile o dönemde oluşan süslü gravür ve bakır kalıp yöntemleriyle ortaya çıkarılan fontlara rastlanılmaktadır. Ayrıca 19. yy'da teknik buluşlarda da hız yaşanmıştır. Linotype, Monotype ve Fotogravür, gibi çeşitli basım makineleri geliştirilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. 20. yy'a gelindiğinde ise, font tasarımları modern dönemin etkisi altında kaldığı söylenebilir. 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl'dan günümüze kadar olan fontlar aşağıda alt başlıklar halinde incelenecektir.

3.5. XIV. Yüzyıl Serifli Fontlar

Roman Harflerin sonlarına ilave edilen dekoratif amaçlı vurgu parçalarıdır. Serifler genel olarak Yunan kapitallerde basit köşe vurguları şeklinde görülmüş, Roma Kapitallerde ise mükemmel halini almıştır. Serifler doğal olarak çelik uç kalemler, kamyş veya tüy kalemler vasıtası yardımıyla uygulanmıştır.

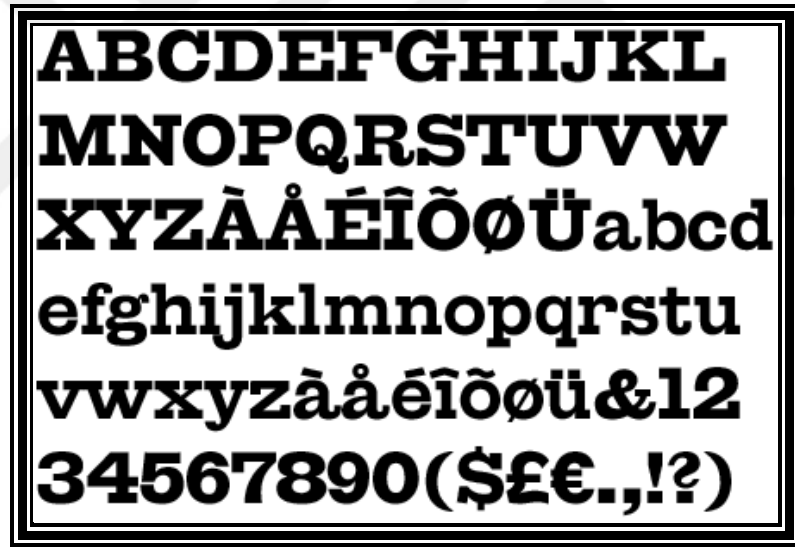
Resim 3.12. Serifli Font Harf Anatomi Özellikleri

Yazıların tırnaklı ya da tırnaksız oluşu, bir karakteri diğerinden ayıran en önemli özelliktir. Tırnak (serif), harfin yapısında, alt ve üst uç kısımlarında yer alan işaretler ya da süsler olup, harflerin okunurluğun artmasına yardım etmektedir. Tırnak ile harfin gövdesi farklı şekillerde birleşebilmektedir. Kimi yazı karakterlerinde bu birleşim, yumuşak bir kıvrımla olabileceği gibi keskin köşeler ve ince kıvrımlar şeklinde de

olabilmektedir. Bunlar da, kare tırnak, ince tırnak ve yuvarlak tırnak gibi isimlendirilmiştir.

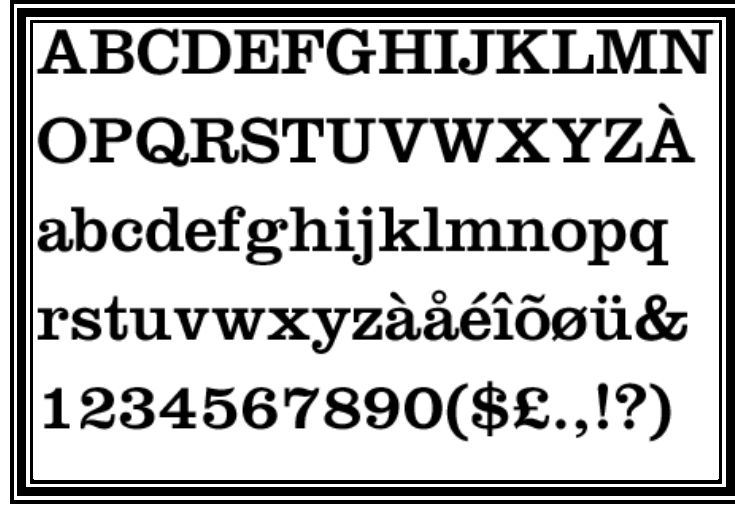
19. yüzyıl Hurufat tasarımcıları Kare Tırnak Fontlar'ı oluştururken harflerin ince vurgularına ağırlık katmışlardır. Tırnaklar (serifs), harf gövdelerine dik açıyla, bağlanmış olmasına rağmen Modern harflerde gözlenen çok ince vurgular gibi asla değildir. Harflerin anatomisi yapısının kalın ve ince hatları arasındaki farklılık keskin olmayıp fark azaltılmıştır. Kare Tırnak Fontlar'a Clarendon ve Playbill yazı karakterleri örnek olarak verilebilir. “Kare Tırnaklı gruba örnek olarak yapılan 20. yy'ın fontları ise Beton ve Rockwell'dir” (Sarıkavak, 2004:81).

1845 yılı Victoria çağında Vincent Figgins tarafından oluşturulan ‘Giza’ yazı fontu Kalın Tırnak (slab serif) grubunun en güzel örneklerindendir.

Resim 3.13. Vincent Figgins - Giza

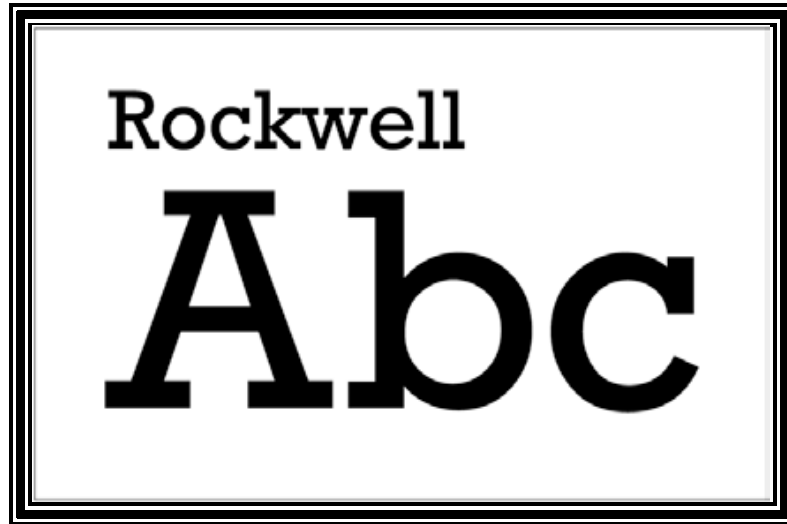
Kare Tırnaklı font tasarımına örnek olarak ‘Clarendon’u gösterebiliriz. Clarendon’un sağlam yapısı özellikleri ile en çok kullanılan fontlardan birisi olarak serifli tasarımlara dahil olmuştur.

Resim 3.14. Clarendon- Robert Besley

Bu tarz hurufat kesimleri için “Egyption ve Antique” isimleri de kullanılmıştır. Antik ismi genellikle dik (roman) yazılarını betimlediğinden, bu gruptaki yazılar için de dik anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. Egyption ise, yüksek okunurluk nedeniyle kare – tırnak biçimler için kullanılmıştır.

20. yüzyıl kare tırnaklılarına ilave olarak Rockwell fontunu gösterebiliriz. 1910 yılında William Schraubstadter’in çizmiş olduğu Litho Antique yazı karakteridir.

Resim 3.15.William Schraubstadter- Rockwell Harf Biçemi

3.6. XIV. Yüzyıl Serifsiz Fontlar

Serifsiz Roman harfleri ilk kez 1816’ da bir yazı yüzü olarak görünmüştür. İlk Sans Serif yazılar 1. Dünya Savaşı’ndan sonra 1918’ de Almanya’ da ortaya çıkmıştır. Serifleri olmayan ilk küçük harflerin kesimi Londra’da bulunan Thorowgood şirketi tarafından, “Seven Lines Grotesque” adıyla 1835 tarihinde oluşturulmuştur. Daha sonra ismi “grot” olarak kısaltılarak “sans serif” adını almıştır.

Resim 3.16. Walter Gropius’un 1919’ da Weimar’ da Başlattığı Akım Görseli

Walter Gropius’un 1919’ da Weimar’ da başlattığı deneysel eğitim mimaride, tipografide ve sanatın tüm değişik dallarında yeni akım hareketinin başlangıcı olmuştur. Kullanılan yazılar tırnaklı (serif) ve tırnaksız (sans serif) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hem tırnaklı hem de tırnaksız yazıların geçmişi antik çağlara dayanmaktadır. İzleri taş yontularda görülmektedir. Latin alfabesinin gelişimiyle de tırnaksız yazıların kullanımları devam etmiştir. Tırnaksız harflerin kullanımı 18.yy’a kadar sürmüştür.

Resim 3.17. Tırnaksız (Sans Serif) Harf Biçimleri

Kaligrafi Sanatçısı Edward Johnston tarafından serifleri olmayan yazı çizimleri gerçekleştirilmiştir. Johnston sadece kontür ve yoğunluklar arası denge üzerine çalışmamış, harfler arasındaki boşlukları da göz önüne almıştır. İlk olarak İngiltere’de 1916 yılında ortaya çıkmıştır. Günümüzde de hala kullanılmaktadır.

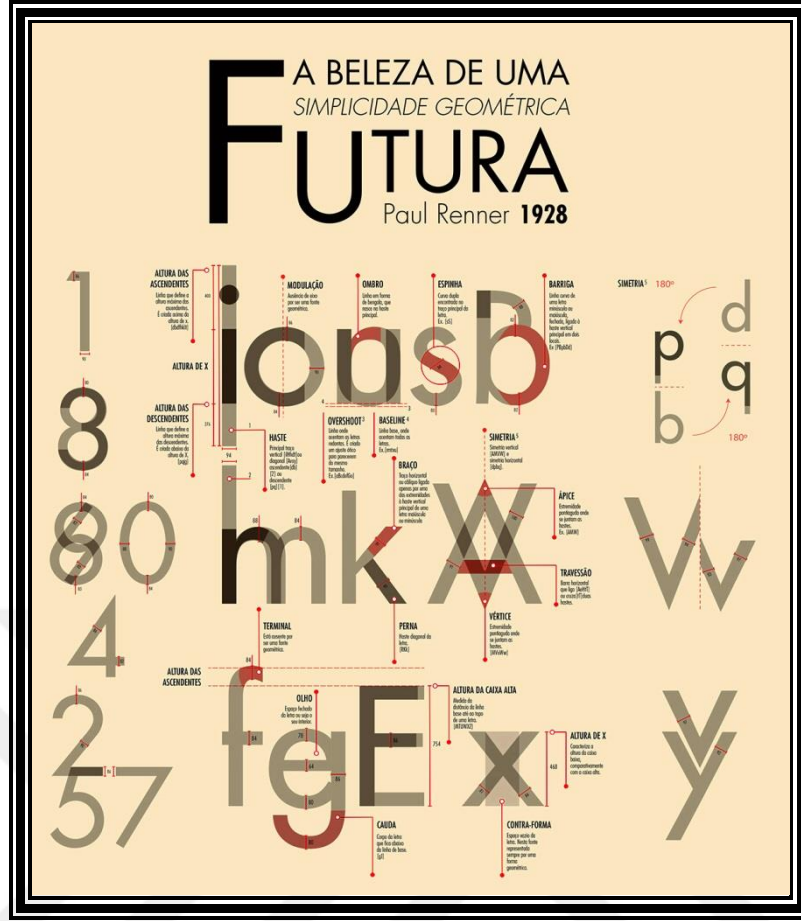
Eric Gill’in gerçekleştirmiş olduğu serifsiz tasarım font karakterleri afiş ve benzeri alanlarda estetik bir değer olarak kullanılmaya başlamıştır. Eric Gill’in “Londra Underground” yazı tasarımının oluşmasındaki katkısı çok büyüktür. Karakter tasarımı olarak tek bir çizgi kalınlığı olarak düşünülmüş, okunabilirliğin öne çıkmasına azami özen ve çaba gösterilmiştir.

Resim 3.18. Eric Gill'in “Londra Underground” Serifsiz Font Tasarımı

İngiltere’de özellikle Londra da taşımacılık sistemlerinin tamamında Eric Gill’in “Londra Underground” Serifsiz Font’u kullanılmıştır. Bu sayede okunabilirliği ile ön planda olan serifsiz harflerin kullanımının yaygınlaşmaya başlaması büyük bir başarı hikayesine dönüşmüştür.

Sans serif harf karakterleri daima tipografinin temel elemanları olarak kullanılmışlardır. 1925 lerde Paul Renner serifsiz formlarla “Futura” olarak adlandırılan geleneksel bir yazıyı da geliştirmiştir.

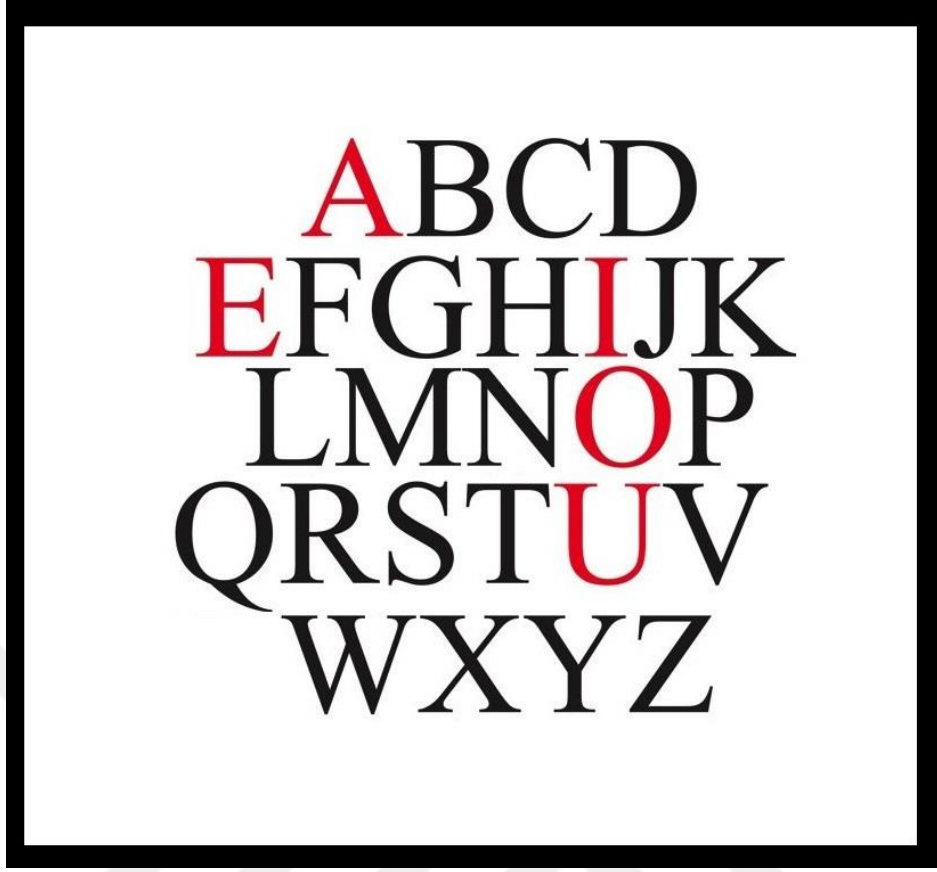

Resim 3.19. Paul Renner Futura

1930' larda Naziler Almanya' da iktidara geldiklerinde çağdaş sanatı yasaklayarak, tipografi sanatında geleneksel olan Gotik yazının kullanımını resmi hale getirmişlerdir.

Britanya' da ise Almanya'nın aksine olarak tipografi sanatının özgür bir biçimde yeniden hareketlenişi ve yükselişi gözlenmiştir. Britanya tipografi sanatının en önemli ismi şüphesiz ki "Stanley Morison" dur.

Stanley Gill Sans, Rockwell, Albertus, Perpetua, Times New Roman, Baskerville, Bembo, ve Walbaum karakterleri yeniden canlandırarak ortaya çıkmasında çok önemli rol oynamış, aynı zamanda İngiltere'de tipografi sanatının ulusal bir kimlik kazanmasına vesile olmuştur.

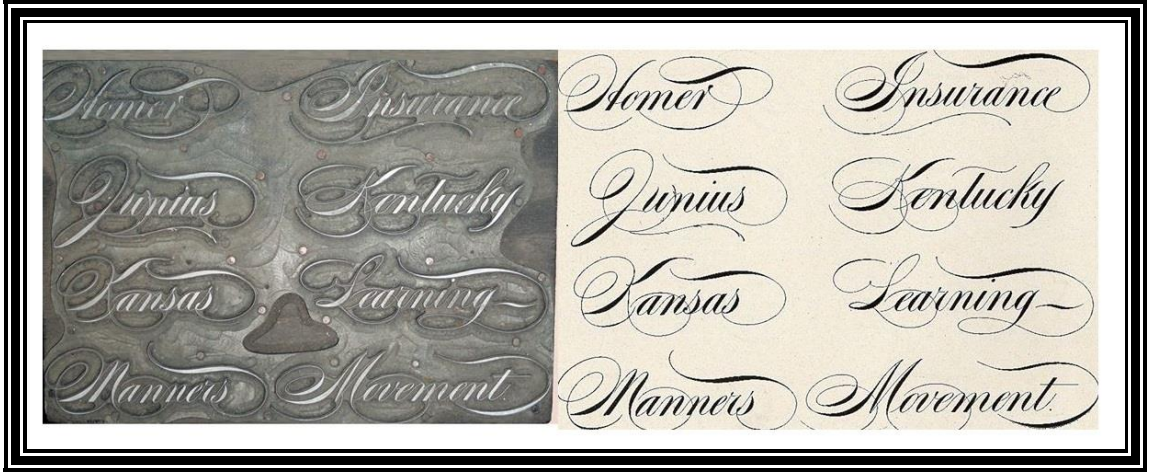

Resim 3.20. Stanley Morrison Times New Roman

2. Dünya Savaşı sonrasında tasarımcı Herber Spencer'in Modernizm' e olan katkısı ile 1900 lü yılların başında İngiliz yazı tasarımcılarının üstünde önemli bir rol oynamış, tipograflar tarafından oluşturulan serifsiz yazıların kullanımı yeni yüzler olarak benimsenmiştir.

3.7. Gravür -Bakır Plaka Fontlar

19. ve 20. Yüzyıl başlarında taş baskı (Lithography) ve bakır kalıp kazıma (copperplate) yöntemleri yaygın olarak kullanılmıştır. Bakır kalıp tekniği, süslü fontlarla birlikte Victoria döneminde gerçekleşmiştir. Teknik uygulamaları reklam tasarımlarında ve afişlerde kullanılmıştır.

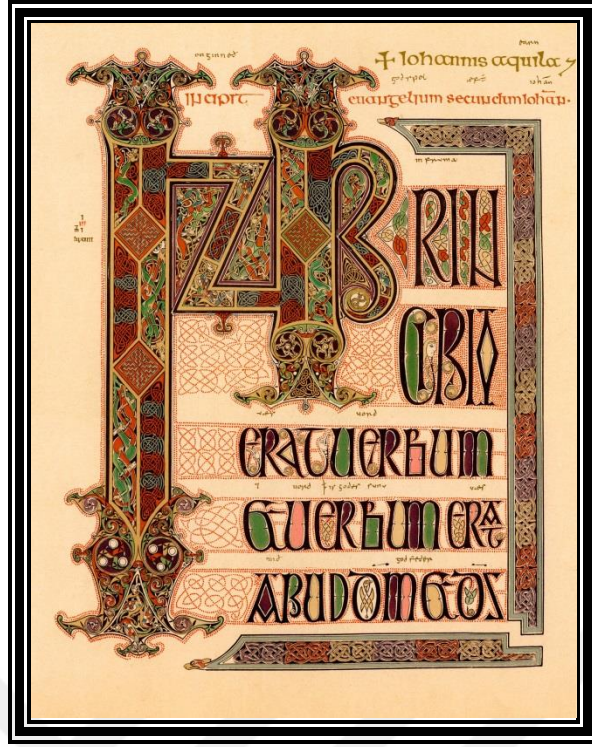

Resim 3.21. Gravür Bakır Plaka Tasarımları

Gravür tekniğini olumsuz yapan yönü ise hızlı şekilde yapılamayacak olmasıdır. Akışkan çizgilerinde esnek kalem işçiliği etkileri sunan, bakır kalıp baskı yöntemiyle elde edilebilir taramaları ve süslemeleri içeren bir tasarım olarak da bilinmektedir.

3.8. Initial – Vercals Süslü Fontlar

1820’li yıllarda başlayan Victoria döneminin tasarım anlayışı neticesinde ortaya çıkan Süslü “Ornamental” fontlardır. 19. yüzyıl’da reklam afişlerinde sıkça tercih edilmiştir. Ancak sanayileşmenin getirdiği olumsuz etkiler nedeniyle geleneksel değerler maalesef yok olmaya başlamıştır.

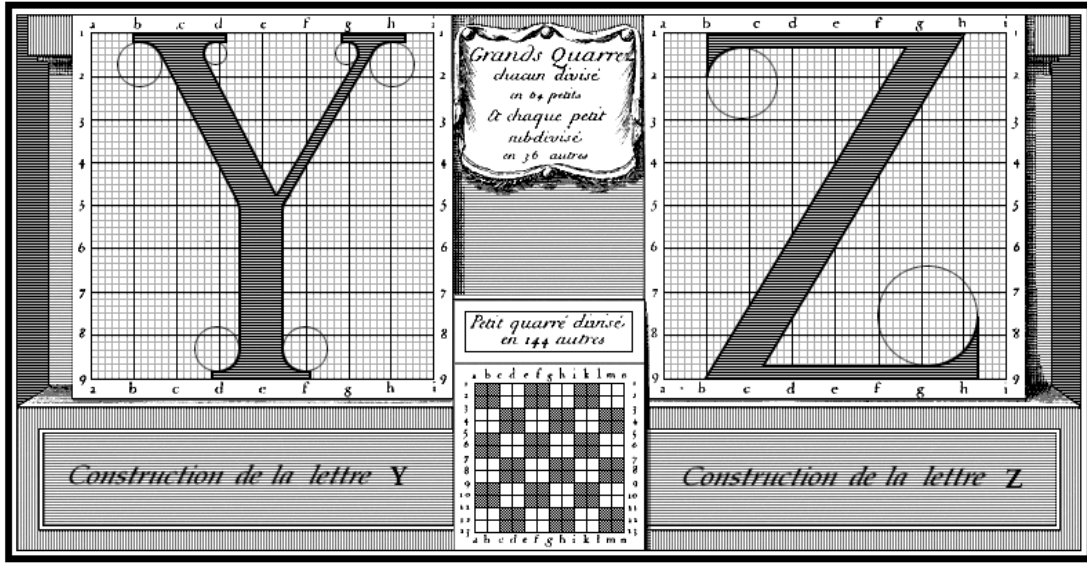
Resim 3.22. Initial Letter

Ticari amaçlı basılı görsel iletişim araçlarında yoğun süslemeler yapılmıştır. Zengin sınıfı herhangi bir grafik ürün talep ettiğinde her bir yerinde resimleme ve yazı arzu etmiştir. Victoria tarzının harf tasarımlarına eklenmesiyle aşırı süslü ve okunması güç yazı karakterleri ortaya çıkmıştır.

3.9. Yazı Tasarımı ve Tasarımcılar

Harf tasarımının esası eski çağlara dayanmasına rağmen asıl gelişim 16.yüzyılda başlamıştır. Özellikle Rönesans aydınlarının ve ustalarının yaşadığı dönemde Roma büyük harflerini oluşturmak için matematik bilgisine dayalı olarak cetvel ve pergel kullanımının baskın olduğu bir dönemdir.

1692’de **Fransa Kralı XIV. Louis**, Fransız Bilimler Akademisi’ne geometrik şekillerden oluşan tipografi tasarlanması için bilginler ve matematikçilerden oluşan bir komiteye emir vermiştir. Komite matematiksel oran ve benzeri formüllere dayanarak 1702 de “Romaine Du Roi” adında bir yazı karakteri oluşturdular. Kraliyet Basımevi tarafından kullanılan bu karakterler, mükemmele ulaşmanın bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

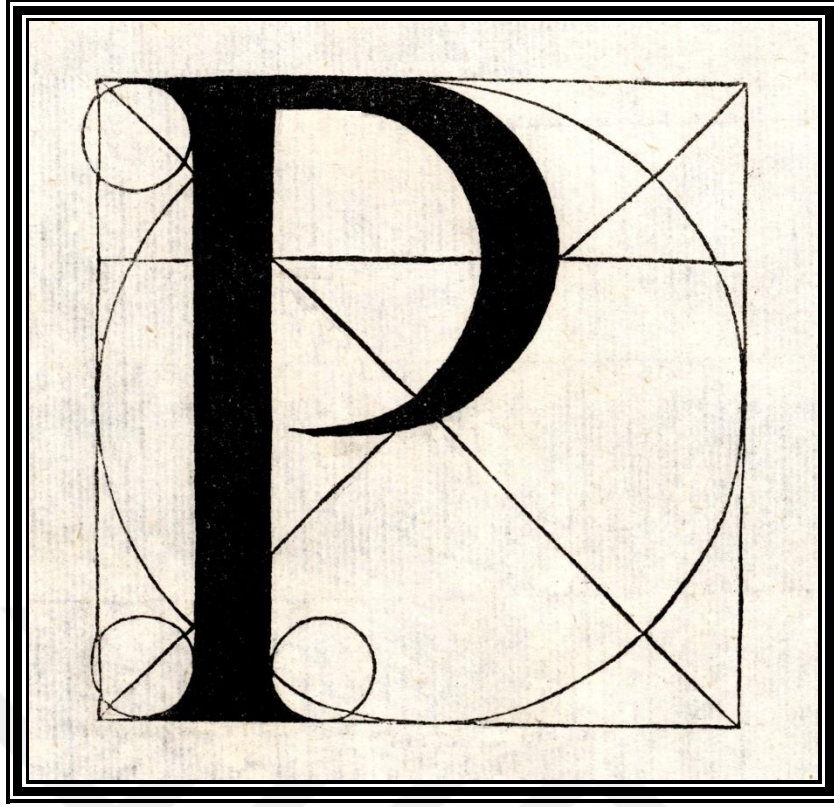
Resim 3.23. Romaine Du Roi Karakterleri Y, Z Örneği

Sanatsal olarak tarihsel süreçlerde yazı ve harf tasarımları birçok sanatçı tasarımcıların ilgisini çekmiştir. Bunlar; Albrecht Dürer, Piero delle Francesca, Leonardo da Vinci, Claude Garamond, Giambattista Palatino, Francesco Torniello şeklinde öncelikle sayılabilir.

Harf tasarımları bilimsel olarak ele alındığında, tasarımlarının farklı yöntem ve tekniklerle oluşturulmuş olduğu görülür. Yazı tasarımcıları ve Sanatçılar, Rönesans'ın Humanizm düşüncesi etkisi ile hayranlık duydukları klasik yazarların, sanatçıların antik elyazma eserlerini araştırarak küçük harf modellerini meydana getirmişlerdir.

3.9.1. Felice Feliciano (1433-1479)

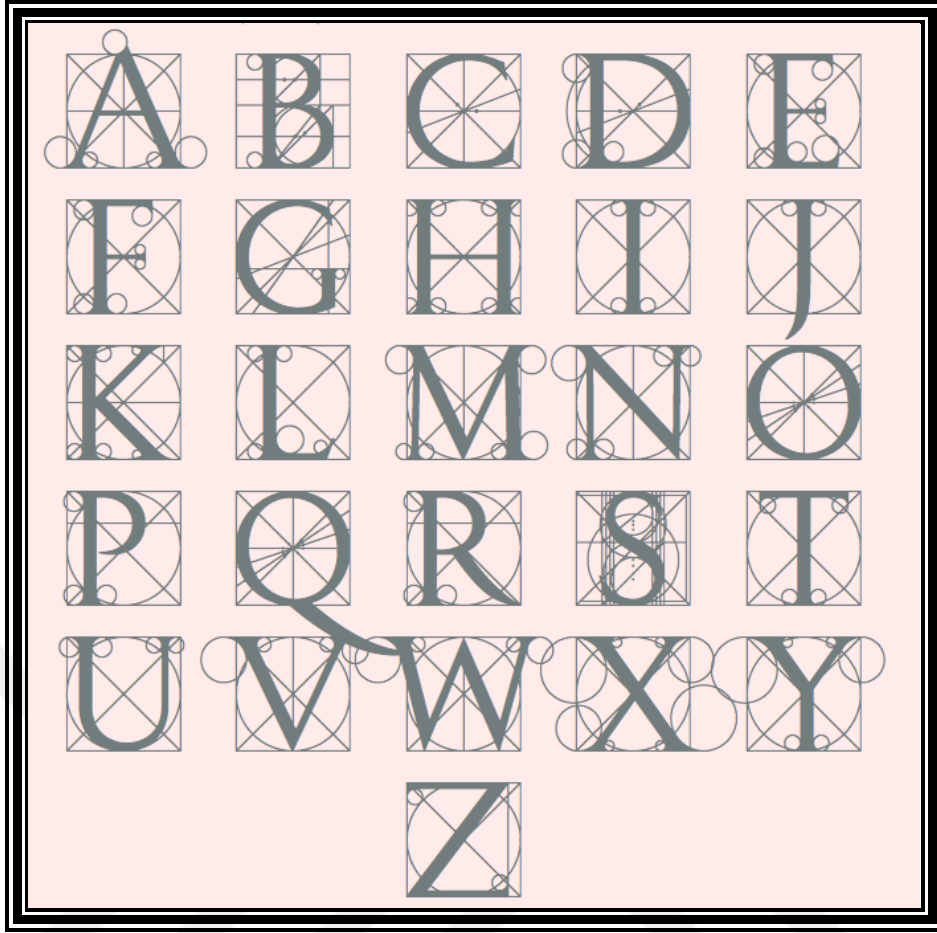
Felice Feliciano Verona'da doğmuştur. 1463 yılında Roma yazıtlarına ait alfabenin geometrik tasarımlarını yeni baştan yaratan ilk kişi olmuştur. 1476'da Verona yakınlarındaki Poiano'da baskıya başlamış, tasarımları Veronalı taş ustaları tarafından mimari alanda kullanılmıştır. Felice Feliciano, 1463'te Roma yazıtları üzerine ilk geometrik bilimsel çalışmasını yayınlamıştır. Çalışmasında bir daire modülü içine yerleştirilen bir kare, ile köşegenleri çapraz çizgiler ile oluşturulan geometrik sistem ile harf tasarımlarını gerçekleştirmiştir.

Resim 3.24. Felice Feliciano'nun "P" harf Tasarımı

3.9.2. Luca Pacioli (1445–1514)

Ünlü İtalyan asıllı Mimar, ressam, ve matematikçidir. Küçük yaşlarda Pierro della Francesca'ya öğrenci olarak verilmiştir. Luca Pacioli harf tasarımında kare içinde daire kullanılmasını esas almıştır.

Resim 3.25. Luca Pacioli; Tabanı Kare, İçinde Daire Olan Harf Tasarımları

Harflerin tipografik oranları ortak kurallara göre oluşturulmuştur. Bu kurallar arasında sabitlik kuralı esas alınmıştır. Örneğin B, E, K gibi harflerde üst bölümlerinin daha küçük olması gerekirken, yukarıya doğru üçgen şeklinde küçülen “A” gibi harfler ile, aşağı doğru genişleyen harflerin gereğinden fazla küçük görünmemesi esası temel alınmıştır. Yuvarlak hatlı C, G, O, Q harfler için ise aynı kurallara optik denge unsuru eklenmiştir.

3.9.3. Leon Battista Alberti (1404-1472)

Leon Battista Alberti; İtalyan asıllı Rönesans sanat kuramının kurucularındandır. Alberti daire ve karenin kusursuz geometrik biçimler olduğuna, hem mimarının hem de alfabenin bunları temel alması gerektiğini her zaman savunmuştur.

3.9.4. Giovanni Battista Piranesi (1720-1778)

Ünlü İtalyan arkeolog , ressam, mimar ve gravürcüdür. Giovanni Battista Piranesi, harf tasarımlarında genel olarak altın orana yakın dikdörtgen sistemleri kullanmıştır.

Altın Oran'ı aramaya bir kareyle başlanır ve bu kare iki eşit parçaya bölünür. Sonra karenin iki alt ucundan kâğıdı ikiye bölmüş olan ilk kesme noktasının en üst noktasına bir çizgi çekilerek bir eşkenar üçgen oluşturulur.

Ardından, üçgenin tepe noktasından başlayan ve tabanına kadar uzanan eğri çizgi çizilir. Eğrinin taban çizgisi hizasına geldiği noktadan yukarı doğru dik bir çizgi çekilerek oluşturulan dikdörtgen şekli altın orana sahiptir.

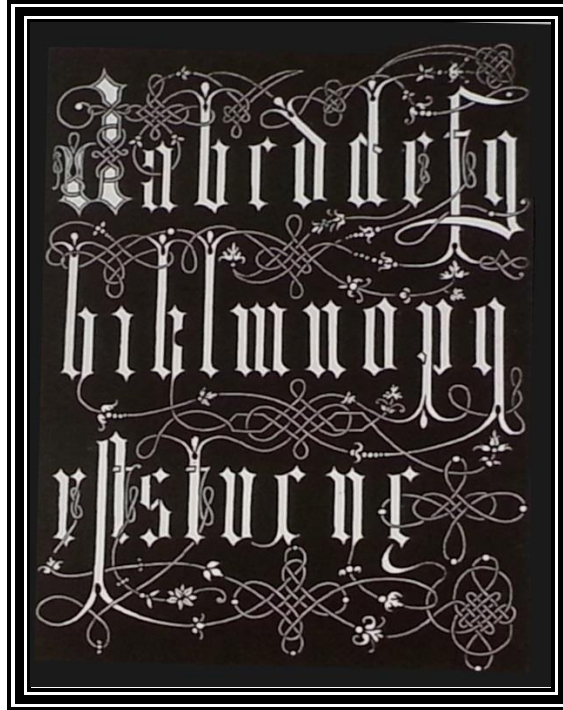
Resim 3.26. Giovanni Battista Piranesi' Altın Oran Latin Alfabesi Tasarımı

Resim 3.28. Garmond Yazı Tipi

3.9.7. Giambattista Palatino (1515-1575)

Giambattista Palatino, İtalya'da Brescia'da doğmuş ve Roma'da çalışmıştır. İtalyan asıllı yazar Rönesans'ın el yazması ve kaligrafi modelleri üzerine en başarılı kaligrafi ustası ve sanatçısıdır. 1575'te Libro Primo Delle Lettere Maiscole Anttiche Romane ile kendisinin hazırlamış olduğu Yazı yazmayı öğrenme kitabı ile modern çağın iletişim kültürüne büyük katkılar sağlamıştır.

Resim 3.29. Yazı Sanatçısı Palatino Tarafından Yazılmıştır

3.9.8. William Caxton (1421-1491)

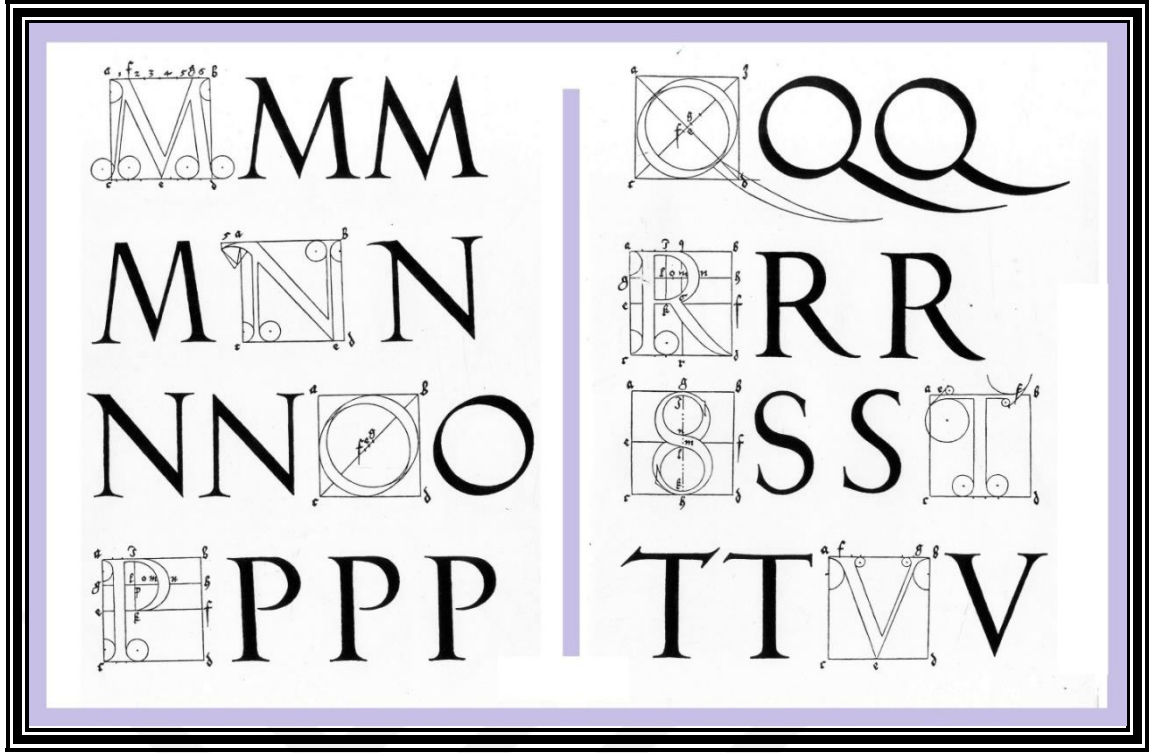
Caxton İngiltere’de doğmuştur. Devlet memuru olarak emekli olduktan sonra, flaman bir kaligrafi sanatçısının etkisiyle, tipografik harf tasarımları konusunda kariyerine ilk adımı atmıştır.

Caxton kendi baskıları için sekiz ayrı font üretmiştir. Caxton 1475’ yılında kendi basımevini açmış, çevirisini de kendisinin yaptığı, ilk kitabını Batarde karakteri kullanarak “Recuyell of the Historyes of Troye” u yayınlamıştır.

3.9.9. Albrecht Dürer (1471-1528)

Alman ressam **Albrecht Dürer** aynı zamanda matematikçi ve matbaacıdır. Nürnberg’da doğmuştur. 1486’da ressam ve ağaç baskı ustası Michael Wohlgemut’un (1434-1519) atölyesinde çırak olarak çalışmıştır.

Dürer, resim, desen ve baskı çalışmalarının yanı sıra altın oran sistemi ile yazılar tasarlayarak, Harflerin dokusu ve oranları üzerine değişik çalışmalar yapmıştır. Harf tasarımına yer veren Alman kitapları içinde en ünlüsü Albrecht Dürer’in Rönesans ressamları için geometriye giriş niteliğinde olan 1525’te basılan “Underweysung der Messung” adlı kitabıdır. Bu kitap kendi yazı tasarımlarını içeren bir özelliğe sahip olduğundan, çağının ünlü basım ve yayıncıları arasında yerini almıştır.

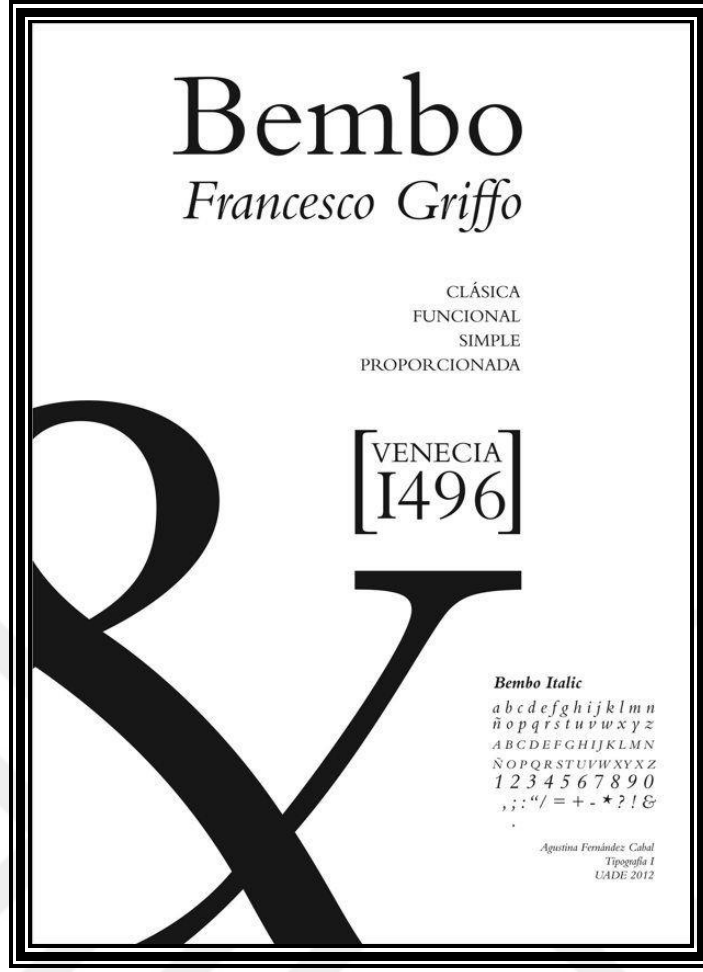
Resim 3.30. Albrecht Dürer'in tasarlamış olduğu bazı harf örnekleri

3.9.10. Aldus Manutius (1450-1515)

İtalya'da Bassiano' da doğmuş, Venedik' li İtalyan basımcı ve harf tasarımcısıdır. Günümüzde "Bembo" olarak bilinen harf tasarımı, en önemlisidir. Rönesans döneminin ünlü basımcısı Manutius, ayrıca italik harf tasarımlarını yapan kişi olarak da bilinmektedir.

3.9.11. Francesco Griffo (1450-1518)

İtalya'nın Bologna kentinde doğmuştur. Harf tasarımcısı ve kesimcisi olan Griffo, Francesco da Bologna olarak da bilinir. 1494' te Aldus Manutius için çalışarak yanında Yunan alfabesi için bir font tasarlamıştır. 1496' da Pietro Bembo'nun De Aetna' sı için yeni bir harf tasarımının kesimini yapmış, 1503 yılında ise ünlü bir matbaacı olan Gersham Sencino için italik bir yazı tasarlamıştır. 1516' da kendi baskı atölyesini kurarak üçüncü italik harf karakterini oluşturmuştur.

Resim 3.31. Francesco Griffo (1450-1518)

3.9.12. William Caslon (1692-1766)

İngiltere’ nin Worcestershire’ kasabasında doğmuştur. Gerçekte bir silahçı olan W. Caslon daha sonra yazı tasarımlarına başlamış ve Caslon harf yapımının kurucusu olmuştur. William’ın çalışmaları Alman tasarımcılara temel olmuştur.

Sonraki yazı tasarımları “Bodoni ya da Baskerville” dir.’ Caslon’un ilk modern çalışmaları ‘Old Style’ adı altında Amerika’ da ortaya çıkmıştır. Monotype Caslon, Adobe Caslon ve ITC Caslon karakterleri William Caslon’un çalışmaları için temel olmuştur. Caslon’un orijinal tasarımları, döküm ve kesimleri Londra’ da bulunan St. Bridge Pringing Library kütüphanesinde halen sergilenmektedir.

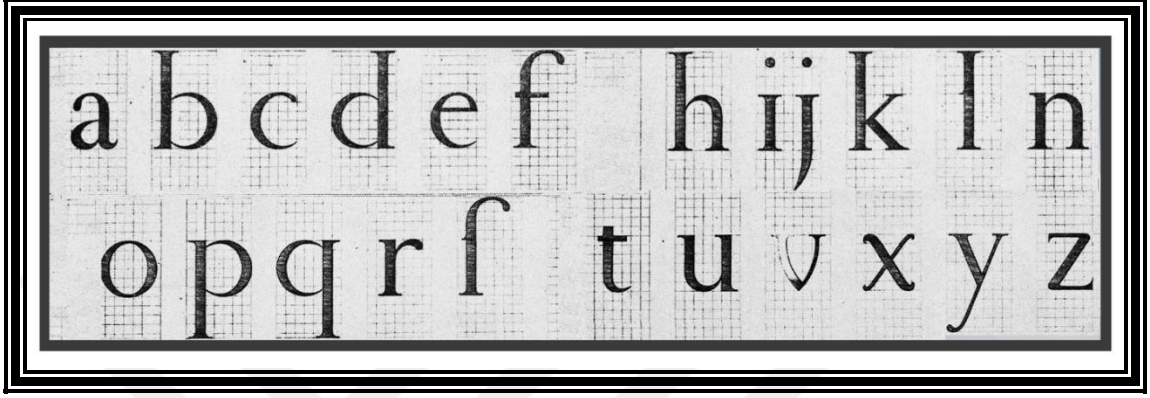
Resim 3.32. William Caslon (1692-1766)

3.9.13. Christoph Plantin (1520-1589)

Fransa’ da Sain- Avertin’ de doğmuştur. 1550 yılında basım evini açmış ilk olarak da Claude Garamond, Robert Granjon ve diğer bir çok yazı tasarımcısına ait yazıların kalıp ve kesimlerini yapmıştır. Kendi baskı çalışmaların da kullandığı yazı yüzlerini içeren “Index Charecterum” isimli bir eseri ile birlikte meslek yaşamı süresince 2000’ i aşkın yayının basımını gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda İspanya Kralı II. Philip’ in de basımcısı olmuştur.

3.9.14. Philippe Grandjean de Fouchy (1666-1714)

Fransa’ da Paris’te doğmuştur. Yazı imalatçısı ve kesimcisi olarak bilinmektedir. Granjean’ın ölümünden sonra 1745’de yazı asistanı Jean Alexandre tarafından 21 ölçü italik yazı sistemini tamamlayarak 18. Yüzyıl boyunca kullanılmasını sağlamıştır.

Resim 3.33. Philippe Grandjean De Fouchy (1666-1714) Tasarımları

3.9.15. Pierre Simon Fournier (1712-1768)

Pierre Simon Fournier Fransa’nın Paris kentinde doğmuştur. Basımcı ve harf tasarımcısı olan Fournier’in çalışmaları Bodoni yazı tasarımlarının başlangıcı sayılır, Borbou, Dwigg, Elektra, Monotype Fournier gibi tasarımlar onun ilk yaptığı harf tasarımlarına kaynak olmuştur.

3.9.16. Firmin Didot (1764-1836)

Fransa’da, Paris’te doğmuş, harf kesimcisi, yazı imalatçısı, basımcı ve yayıncıdır. İlk yazı işlerini babasına ait olan Roman alfabelerinin yeni formlarını keserek başlamıştır. Tasarımları sonradan Giambattista Bodoni tarafından geliştirilen modern yüzlere kaynak olmuştur.

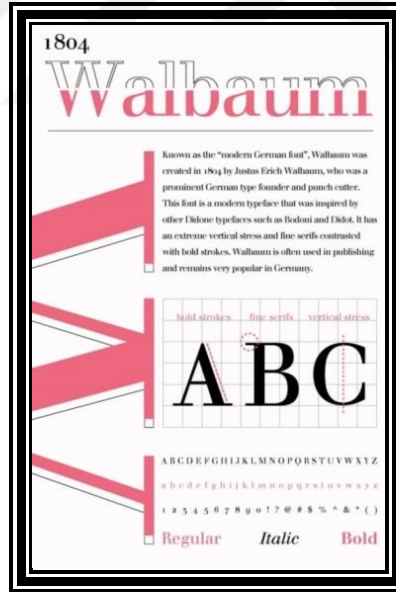
3.9.17. Giambattista Bodoni (1740-1813)

İtalya’nın Saluzzo kentinde doğmuştur. Bodoni’nin, yaşadığı çağda tipografi ve yazıya olan katkısı nedeniyle önemli biri olarak düşünülmektedir. Tüm meslek yaşamı süresince Parma Dükü’ne hizmet ederek kraliyetin tüm imkanları sayesinde istediği

projeler üstünde çalışma imkanını elde etmiştir. Bodoni'nin yazısı bir gelişim yönteminin sonucu doğmuştur. Kullanmış olduğu ilk fontlar Fournier'den satın alınan eski stil yazılardı. Kendi fontlarını kesmeye başladığı zaman onlar ağırlıkla Fournier'in temel yapıları esas alınarak oluşturulmuştur. Bodoni'nin tasarımları yıllar içinde bu gün bildiğimiz modern stillerine göre bazı değişikliklere uğramıştır. Harf kesimleri yeni oluşan fontların değişen stili içinde ilginç ve dikkat çekici olmuştur. Bodoni ayrıca tarihinin en verimli yazı kreatörlerinden birisidir. O kullanılmasını istediği harfin tam ölçü ve oranlarını, istenilen talebe göre kesin doğrulukta ve ihtiyaca göre en iyi uygulayan bir tipograf olarak bilinmektedir.

3.9.18. Justus Erich Walbaum (1768-1839)

Almanya' da, Steinlah'ta doğmuştur. Yazı imalatçısı ve yazı tasarımcısıdır. Basımcı Ernst Wilhelm Kirscher'in yazı imalathanesini satın almış akabinde Didot ve Bodoni gibi modern yazıları tasarlayıp üretmiştir.

Resim 3.34. Justus Erich Walbaum (1768-1839) Modern German Font

3.9.19. William Martin (1765-1815)

İngiltere'de, Brimingham' da doğan Martin, yazı tasarımcısı olarak çalışmıştır. Baskerville'in basım çalışmalarını sürdüren kardeşi Robert Martin'e yardımcı olarak

yazı imalatı konusunda deneyim kazanmıştır. Baskerville'in firması kapandığında kendi şirketini kurarak harf yapım işine girmiştir. Fontları: Bulmer (1790), Benton (1928).

3.9.20. Frederic Goudy (1865-1947)

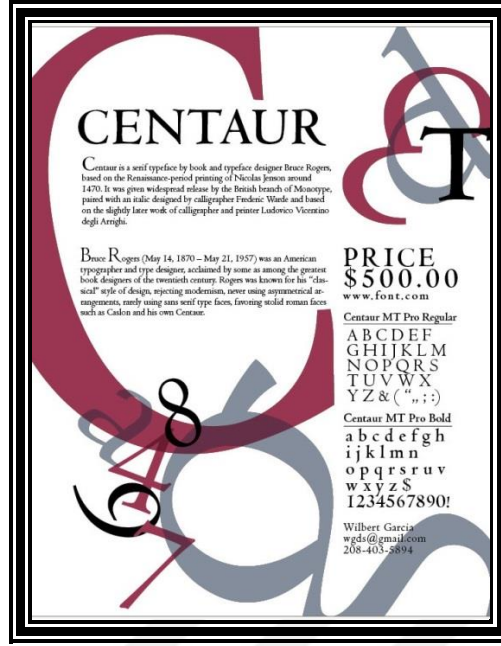
ABD'de Bloomington'da doğan Goudy, Amerika'nın en verimli ve en ünlü harf tasarımcılarından birisidir. Kendisinden önceki tasarımcılardan çok daha fazla yazı tasarımı yapmıştır.

En güzel harf yüzlerinde bile onun öncelikle öğrendiği şey, başarısız olmanın da kaçınılmaz olunabileceğidir. Sonuç olarak, Goudy kendi karakterlerini hem ayrıcalıklı özel kitaplarda hem de zorlu pazar koşullarında kullanarak farklı bir stil geliştirmiştir.

Onun fontlarının çoğunun bu gün hala aktif kullanım içinde oluşu Goudy'nin yeteneklerinin bir kanıtıdır. Kennerly, Goudy Old Style'inin modern bir klasik olduğunu düşündürür. Italian Old Style, Garamond, Deepende, ve Goudy Serifsiz bile dijital ortamın kullanışlı fontlardır.

3.9.21. Bruce Roger (1870-1957)

ABD' de, Lynwood' ta doğmuştur. tipograf, yazı tasarımcısı, illüstratör olarak "Modern Art" dergisi için grafikler üreten çok yönlü bir sanatçıdır. Rogers ellinin üzerinde tasarımını ve basımını yaptığı kitaplarında özellikle tasarlamış olduğu Montaigne, Riverside, Modern, Centaur, Metropolitan ve Brimmer gibi bilinen kendi fontlarını kullanmıştır.

Resim 3.35. Bruce Roger (1870-1957) Centaur Font Tasarımı

3.9.22. Moris Fuller Benton (1872-1948)

ABD’de Milwaukee’de doğmuştur. Frederic Goudy ve Ed Benguiat sürecinde Amerika’nın en verimli harf yapım ve tasarımcılarından birisi olmuştur.

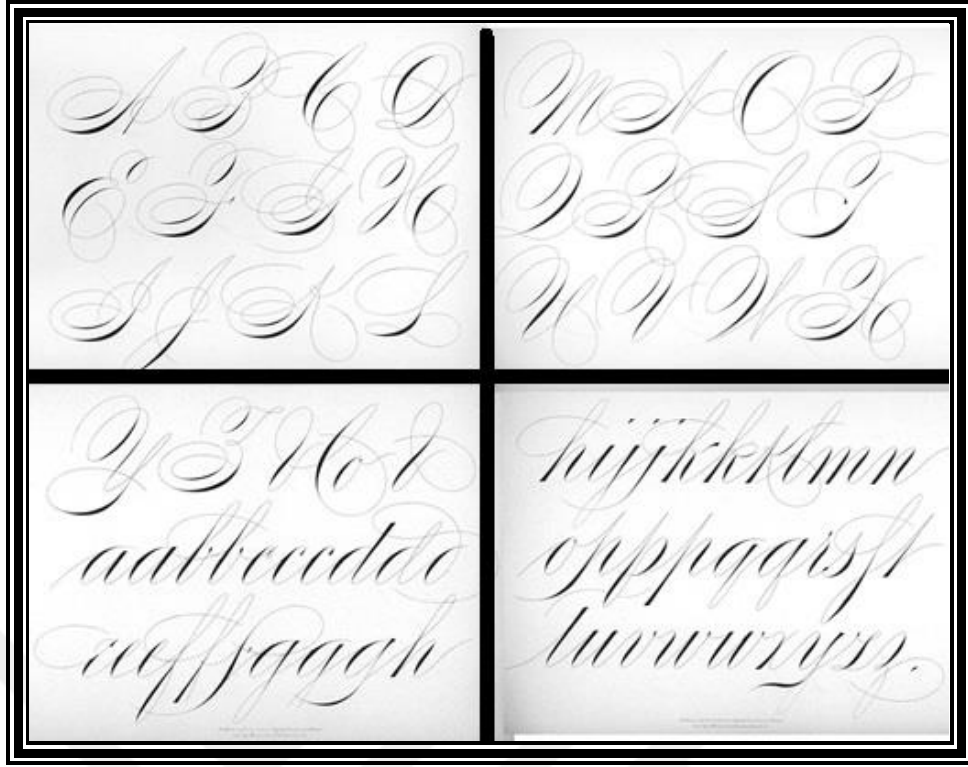
Benton, Broadway gibi yenilikçi bir tasarımın yanı sıra Tower, Wedding Text, Gotik, Franklin Gotik gibi fontların da sorumlu kişisidir. Benton, Bodoni yazılarının yeni ve modern tasarımlarını gerçekleştirmiştir.

3.10. Modern El Yazılarının Gelişimi

3.10.1. Script & Copperplate Yazı Ustaları

3.10.1.1. Lyman P. Spencer(1840-1915)

Lyman P. Spencer 1840 yılında doğmuştur. Gençlik yıllarında iken yazı sanatına, çizime ve illüstrasyona olan düşkünlüğü ile bilinmektedir. Kariyerini İspanyol yayınlarını geliştirmeye ve tanıtmaya adanmıştır.

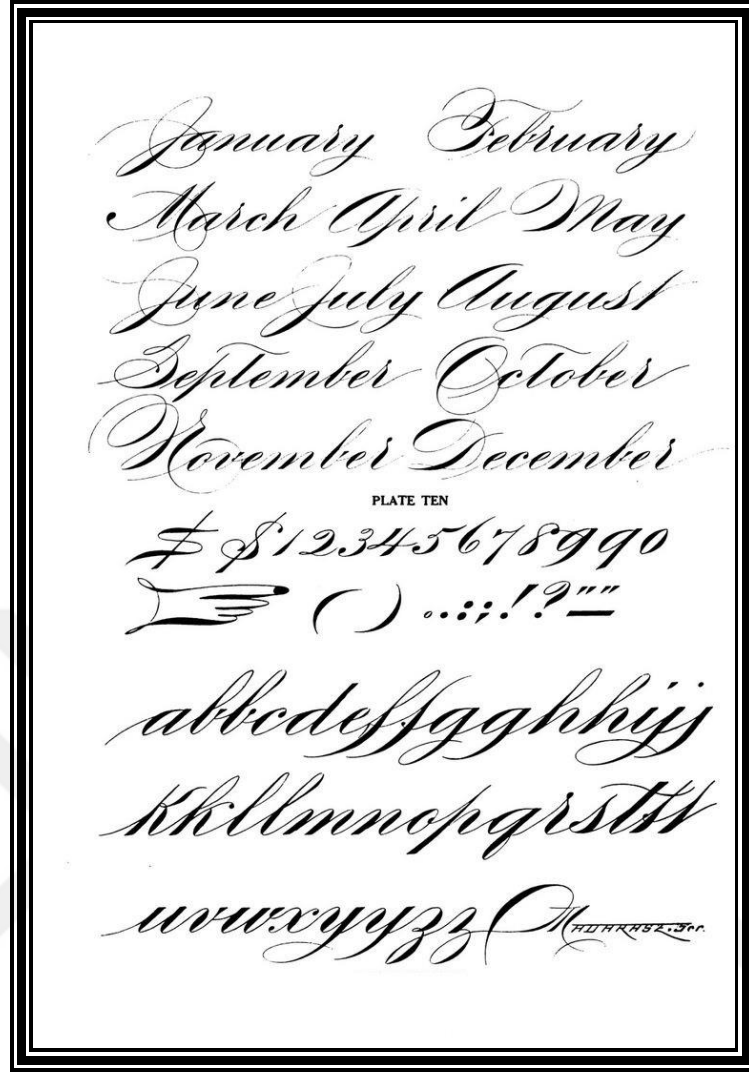

Resim 3.36. Lyman P. Spencer'e Ait Çalışma

1876'da Lyman Spencer ve Henry Flickinger, Amerika Birleşik Devletleri'nin Yüzüncü Yıl Sergisi için Bağımsızlık Bildirgesi'nin bir başyapıtını yaptılar. 1879 yılında Lyman Spencer ve Henry Flickinger birlikte ortak olarak, dönemin en iyi yazım kitabı olan New Spencerian Compendium of Penmanship'in orijinal örneklerini kaleme almıştır.

3.10.1.2. Louis Madarasz (1860-1910)

Louis Madarasz 20 Ocak 1859'da San Antonio, Texas'ta doğmuştur. Evrensel anlamda bugüne kadar yaşamış en yetenekli, üstün kabiliyetlere sahip, süslü dekoratif script yazılarını mükemmel olarak, yazma becerisine sahip olan bir sanatçıdır. Madarasz'ın yazım sanatı konusunda ustalaşmasının en önemli unsuru olarak, disiplinli olarak aşırı çalışma isteği ve azmi örnek gösterilmiştir.

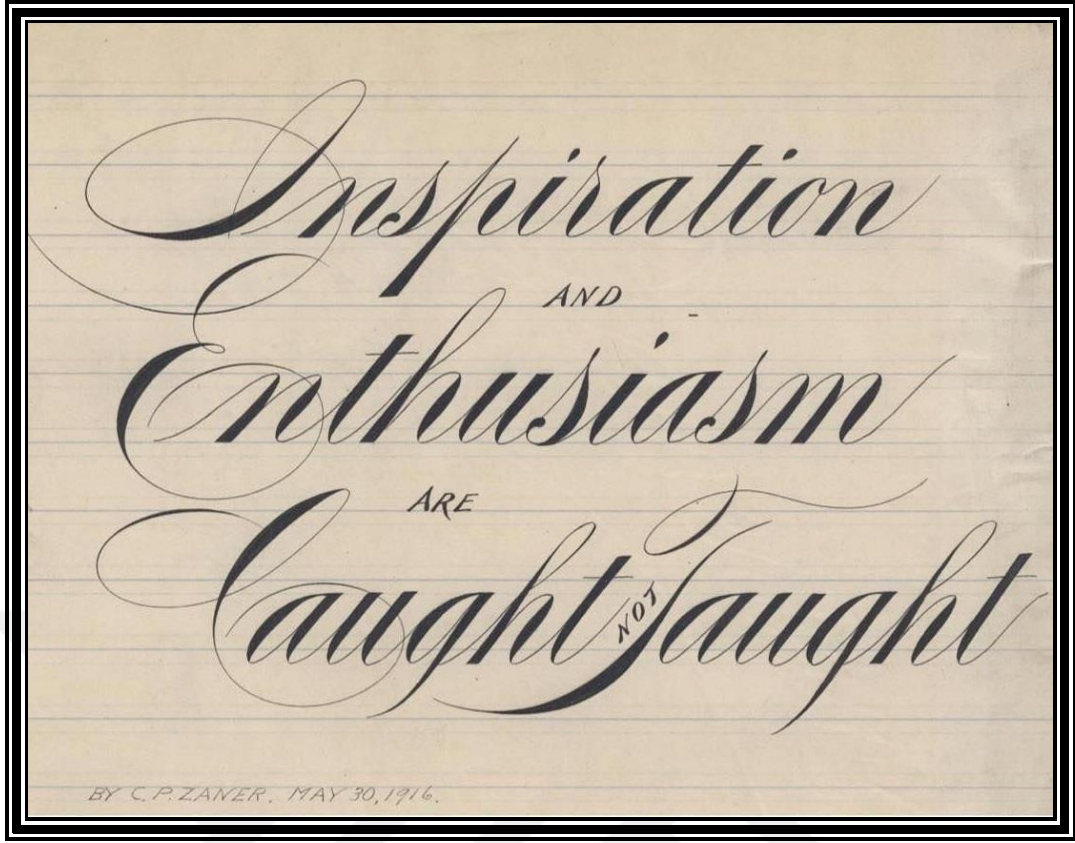

Resim 3.37. Louis Madaras'a Ait Bir Çalışma

1870'lerin sonunda Rochester 'daki Rochester Business Üniversitesine kaydolmuştur.

3.10.1.3. Charles Paxton Zaner (1864-1918)

Charles Paxton Zaner 15 Şubat 1864'te Bloomsburg, Pensilvanya'da dünyaya gelmiştir. Gençlik yıllarında el yazısına düşkün olması onu ilk okul eğitimlerini tamamlayıp 1882'de Oberlin, Ohio'ya GW Michael'e kayıt olması ile profesyonel kariyerine başlamıştır. Daha sonra yerel bir üniversitede yazı öğretmenliği yapmıştır. Charles Paxton Zaner. 1888' yılında kendi okulunu kurmaya karar vermiştir. Aslen Zanerian Sanat Koleji olarak bilinen Usta Penman Lloyd Kelchner, kısa süre sonra Zaner' e eşit şartlarda ortaklık teklif ederek birlikte çalışmaya başlamışlardır.

Resim 3.38. Charles Paxton Zaner'in 30 Mayıs 1916 da Yazmış Olduğu Satırlar

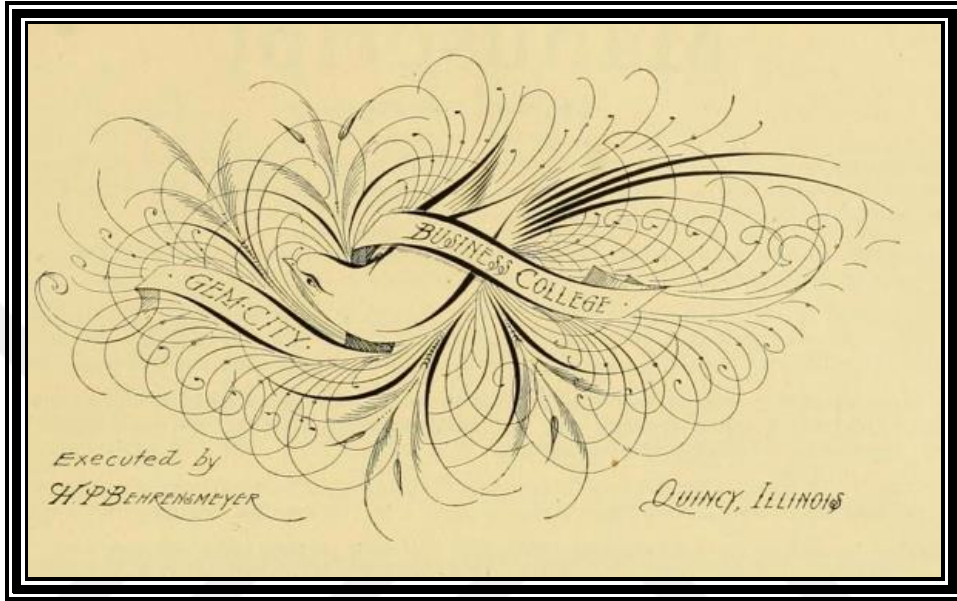
Charles Paxton Zaner hayatı boyunca Bloser'in yardımıyla da Zanerian okulunun statüsünü mükemmel hale getirmeye çalışmıştır.

Zanerian'ın yazı dergisi Business Educator vasıtasıyla kalem ve yazı sanatının her dalında yetenekli insanlara yazım örnekleri ve çeşitli teknikler hakkında bilgiler içeren metinler yayınlamıştır. Zaner'in yazı sanatına olan düşkünlüğü, öngörülleri ve vizyonu sayesinde binlerce insan el yazısının yöntem ve tarzlarına dair bilgi sahibi olmuşlardır.

Charles Paxton Zaner'in Kalem kullanma becerisi olağan üstü özellik taşımaktadır. Ünvanı olmamasına rağmen dünyanın en iyi Penman'ı olarak olarak değer görüyordu. Öğrencilerinin en yüksek potansiyellerine ulaşmaları için ilham veren samimi özverili ve çalışkan bir eğitmendi. Charles Paxton Zaner 54 yaşında ve kariyerinin zirvesindeydi. Ancak 1 Aralık 1918 Pazar akşamı, Kolomb'a geri dönerken bir trenin çarpmasıyla trajik bir şekilde hayatı sona ermiştir.

3.10.1.4. Henry P. Behrensmeyer (1868-1948)

H. P, Behrensmeyer, 18 Şubat 1868'de Illinois, Quincy yakınlarında doğmuştur. Yazı ile ilgilenmeye genç yaşlarında başlamıştır. Gece okulunda sanat eğitimi almıştır, bir bakkalda katip olarak çalışırken boş anlarda bolca pratik ve tekrar yapmıştır.

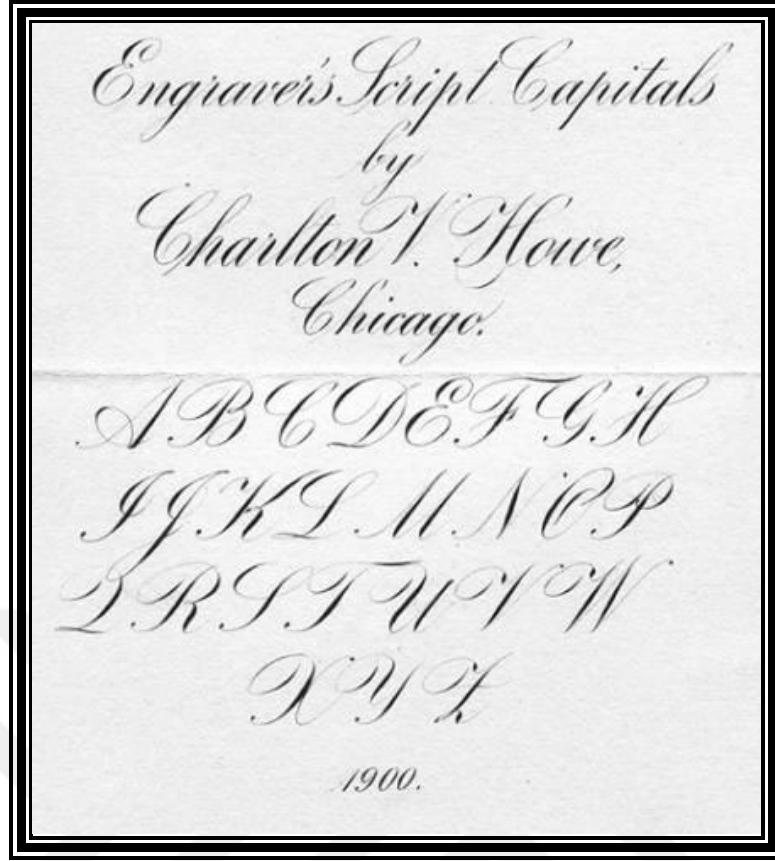

Resim 3.39. Henry P. Behrensmeyer'in Kuş Çizimi

Behrensmeyer, sadece yazı becerisiyle değil, öğretmen olarak da nazık ve dürüst karakteriyle de büyük saygı görüyordu. Behrensmeyer'in süs yazımı, doğası gereği özellikle hassastı, ama onun kuşları ve kuğu tasarımları zarafet açısından olağanüstü bir şekildedir.

3.10.1.5. Charlton V. Howe (1870-1952)

Charlton Valentine Howe, 14 Şubat 1870'de Missouri, La Grange'de doğmuştur. Yedi yaşındayken babası, tarafından iyi eğitim alabilmesi için yazı öğretmeni tutmuştur. İlerleyen yıllarda kendi sanatını geliştirmek maksadıyla, 1892 yılında Illinois Quincy'deki Gem City İşletme Koleji'ne gitmiş, daha sonra da IW Pierson'dan Engraver's Script dersleri almıştır.(Resim 3.40) (The Zanerian Alphabets, 1981:21).

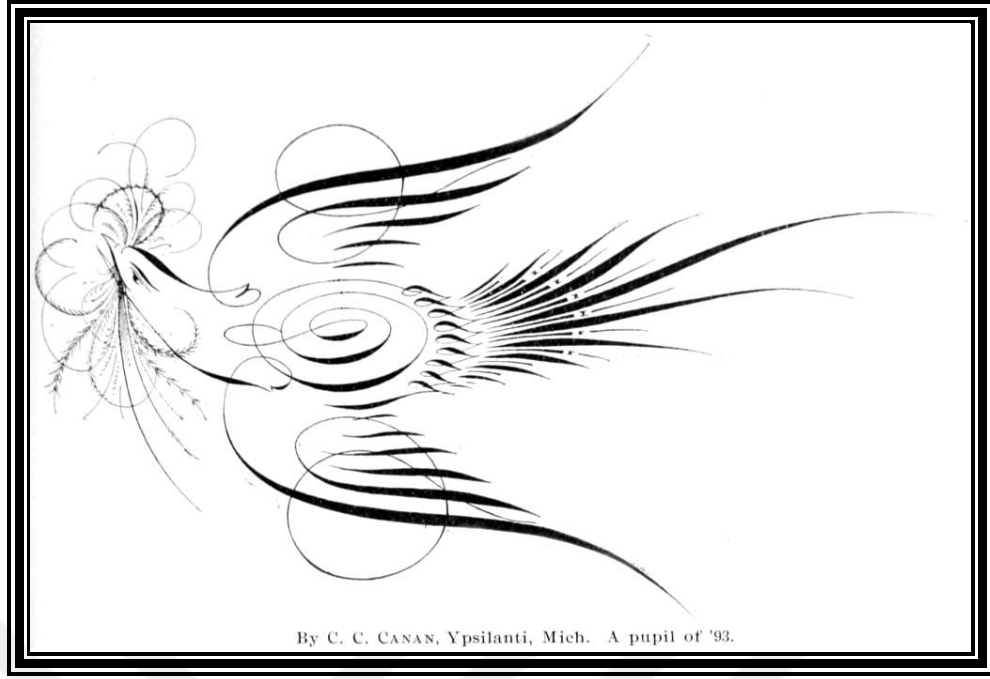

Resim 3.40. Charlton V. Howe Engravers Scrip Capitals

Howe, uzun yaşamı boyunca bir memur olarak çalışmaya devam etmiş aynı zamanda da Engraver's Script for the American Penman ve The Business Educator'da çok sayıda ders vermiş ve yazmıştır. Bay Howe, çalışmalarında Gillott 604EF kalemını ve 'Skeels' tipi eğik tutucuyu tercih etmiştir.

3.101.6. Clinton C. Canan (1873-1904)

C.C. Canan 1873 yılında Pennsylvania'da doğmuştur. Aynı zamanda şair ve öğretmendir. Iowa'daki Cedar Rapids İşletme Okulu'nun yazım bölümünde yazım ve kalem sanatı öğretmenliği yapmıştır. C.C. Canan 1893 yılında Zanerian sanat kolejinden sertifikasını almıştır. Canan yazının yanı sıra çeşitli türlerde kalem ve mürekkep eskizlerini sıkça yapmıştır. Canan'ın hayatı, kısa da olsa, bu konuda eğitim almak isteyenlere hayatı ilham vericidir. Engellerine rağmen, çoğu insanın başarabildiğinden daha fazlasını başarmıştır.

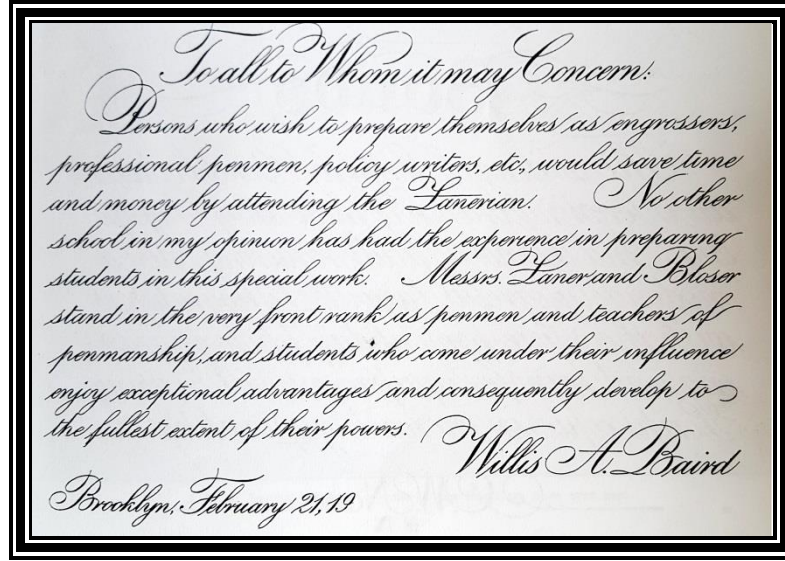
Resim 3.41. Clinton C. Canan (1873-1904)

3.10.1.7. Frank W. Martin (1875-1943)

Frank 1875'te Ashland'da doğmuştur. Yazı sanatına çok düşkün ve meraklı olan Frank, hayatının büyük bir bölümünü yazı yazarak geçirmiştir. Yerel liseden mezun olduktan sonra Zanerian Sanat Koleji'ne katılmıştır. Nahant ve Winthrop, Mass.'daki devlet okullarında iki yıl boyunca yazı yazma danışmanlığı yapmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı Başkanları için çalışmıştır.

3.10.1.8. Willis A. Baird (1882-1954)

Baird, 14 Kasım 1882'de Santa Cruz, California'da doğdu. Willis A. Baird'in Engrosser tipi yazısı, daha kariyerinin başlarında olmasına rağmen, başka hiçbir kimseye denk olmayan bir mükemmellik ve güzellik derecesine ulaşmıştır (Resim 3.42) (The Zanerian Alphabets, 1981:17).

Resim 3.42. Willis A. Baird'in Copperplate-Script Yazı Çalışması

1909 yılında Columbus, Ohio'daki Zanerian Koleji'nde büyük yazı ustası Charles Paxton Zaner' den çeşitli yazı stilleri konusunda eğitim aldı. Willis A. Baird, yazı konusunda öğretmeni Charlton V Howe'ye eşit bir beceri kazanarak mükemmel bir ün kazanmış, aynı yıl Zanerian'dan ayrılarak, New York'ta bulunan Dennis ve Baird Stüdyosu'na giderek onun için sanat eserleri üretmeye başlamıştır.

Olağanüstü seviyedeki becerisi sayesinde ve 1914'te Dennis'in ortağı oldu. Bu sayede New York, Brooklyn, 357 Fulton Street adresinde bulunan Dennis and Baird Studio, ülkedeki türünün en saygın firmalarından biri haline geldi. Çok yönlü bir gravürcü ve yazıcı olarak, tüm zamanların en büyük ustaları arasında yer almaktadır.

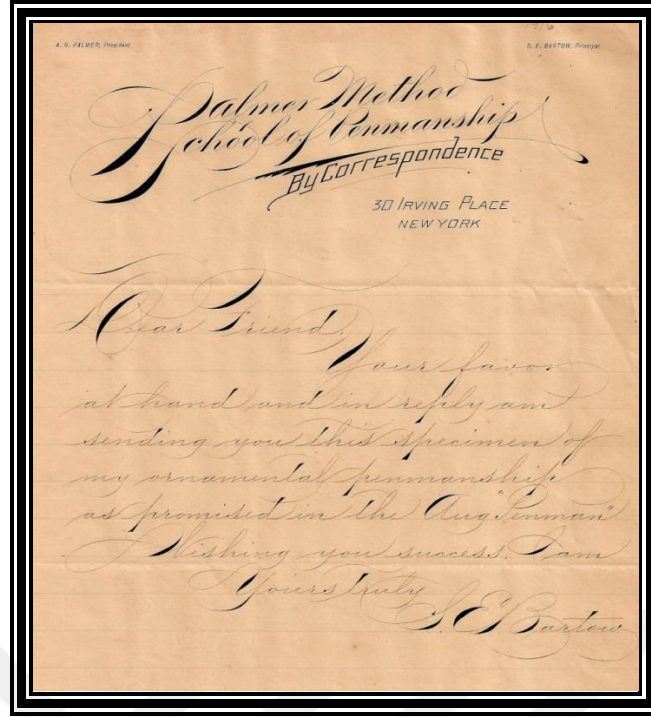

Resim 3.43. Dennis and Baird Stüdyosunda Yapılan Sanatsal Yazı Çalışması.

Dennis'in ölümünden sonra, Bay Baird ün kazanan stüdyoya devam etmiştir. Willis A. Baird, her şeyden önce, her zaman başkalarına yardım etmeyi çok seven bir kişiliğe sahipti, onun ölümü ile yazı sanatı muazzam bir kayıp yaşadı, ancak çalışmaları ile gelecek nesilleri daima etkilemeye devam edecektir.

3.10.1.9. Samuel E. Bartow (1868-1941)

Bartow 1868 yılında Albany'de doğmuş Cassville, Ohio yerlisi bir yazı ustasıdır. Bartow, yazı sanatına Gaskell's Compendium'dan aldığı ilham sayesinde başladığı bilinmektedir. On sekiz yaşında Oberlin, Ohio, İşletme Koleji'nde, Uriah McKee ve J. T. Henderson'dan eğitim alarak becerilerini büyük ölçüde geliştirme fırsatını yakalamıştır.

Resim 3.44. Samuel E. Bartow'un Script Yazı Örneği (1912)

Cleveland, Buffalo ve Albany olmak üzere üç büyük şehirde Pearl Street için çalışmıştır. Her türlü kalem işinde büyük hünerli olan Bartow, ofis çalışmaları ile yazı işlerini bir arada yürütmüştür. Ayrıca, Bartow, 23 yıl boyunca Albany Business College, Albany, N. Y.'nin fakülte üyeliğini yapmıştır.

Bartow, 1912 yılının Eylül ayında New York'a gelerek, Palmer Method School of Penmanship altında yürütülen The A.N. Palmer Company'de 28 yıl boyunca çalışmıştır. Bir süre American Penman dergisinin kapaklarında, orijinal kalem çizimleri ve çalışmaları ile büyük ilgi görmüştür.

Bartow, sadece el yazısı konusunda mükemmel bir usta ve eğitmen olarak tanınmakla kalmayıp, aynı zamanda ülkedeki en iyi Copperplate script, dekoratif yazı sanatçısı olarak da büyük ün yapmıştır.

4. BÖLÜM

TÜRKİYE DE ARAP VE LATİN YAZI SANATI

4.1. Türkiye’de Cumhuriyet Öncesi Yazı Sanatı

4.1.1. Türkler’de Arap Kaligrafi Yazı Sanatı

Asya ve Avrupa’da değişik coğrafyalar da hüküm süren ilk Türkler, Orhun anıtlarında görülen yazı stilleri ile birlikte on altı değişik alfabe kullanmışlardır. İslamiyet’le birlikte Türkler tarafından kullanılmaya başlanan Arap alfabesi, onuncu yüzyıldan başlayarak yaklaşık bin yıl kadar Türkçenin yazılmasında egemen olmuştur. (İsmail Hakkı Baltacıoğlu, 1958:13).

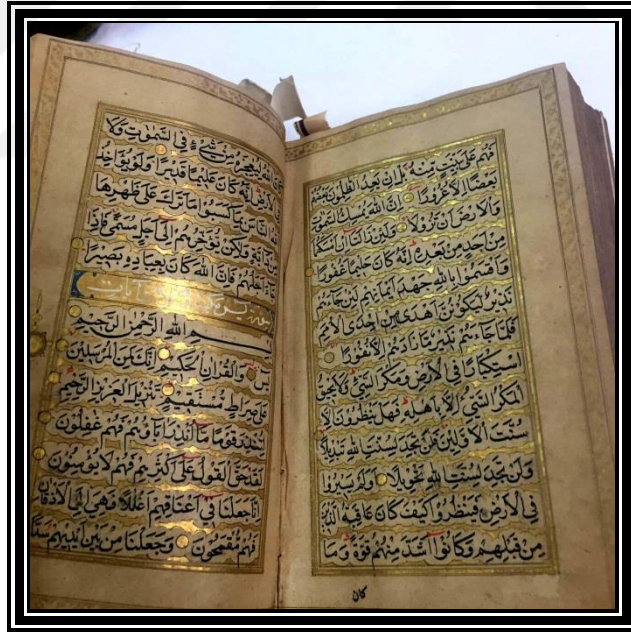

Resim 4.1. Bursa Ulu Camii’ndeki Hat Levhaları

Bursa Ulu Camii'ndeki hat levhalarında en çok Allah c.c. isimleri, Ayetler, Hadis-i Şerifler ve Kibar sözler vardır. Bunlar İman, Amel, Cömertlik, Fedakarlık, Sabır, Şükür, İstişare, Adalet, İdare, Namaz, Hac, Miraç gibi bir çok konulardan bahsetmektedir.

Arap alfabesiyle birlikte İslam uygarlığının temel sanatlarından biri olan hat sanatını da devralan Türkler onu geliştirerek yeni güzellikler ve değerler kazanmasını sağlamışlar; onu yalnızca bir iletişim aracı ya da süsleme ögesi olmaktan çıkararak Arap ve İran usulplarından ayrı, fevkalade yetkin ve ileri bir usupta bağımsız ulusal bir sanat haline getirmişlerdir.

Türkler, İslam ülkeleri ve ulusları içersinde özellikle sülüs, nesih ve celi yazıların geliştirilmesinde önemli rol oynamış, çok değerli eserlerin ortaya çıkmasına katkı sağlamışlardır.

Resim 4.2. El Yazması Kur'an

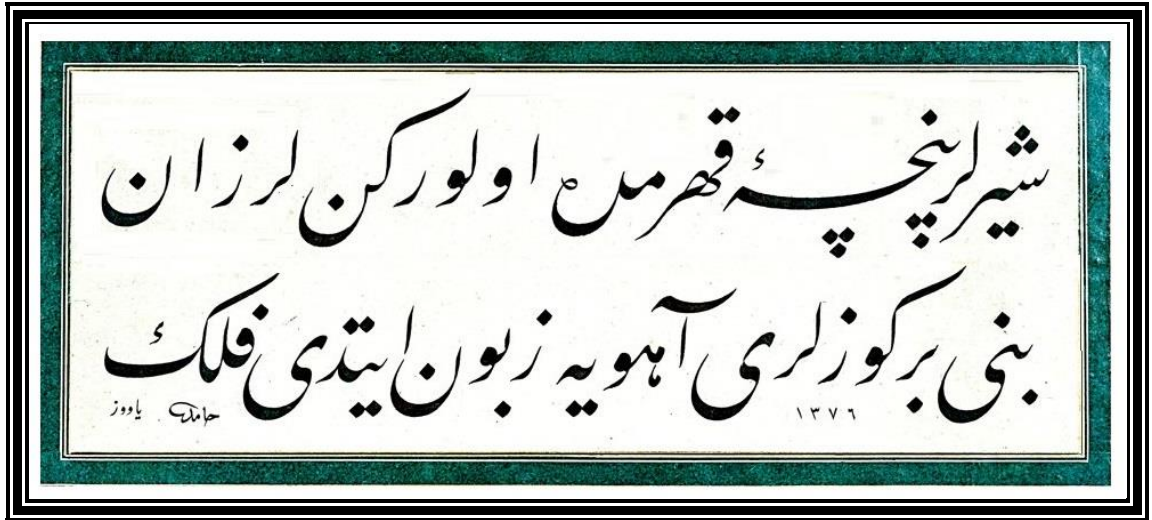
Selçuklular Dönemi Hattatlarından Yakut-el-Müstasımı' nin Arap Harfleri ile bir eserde değişik kalınlıkta yazı uçları kullanarak hat sanatında önemli bir dönüm noktası yaratmıştır. Fatih Sultan Mehmet dönemi hattatlarından Ünlü Hattat Şeyh Hamdullah harfleri stilize ederek, Türk ulusal karakterinin ortaya konmasında büyük önem oynamıştır.

Yüzyıllar boyunca bu karakterler sayesinde hat sanatı gelişerek zirve noktasına ulaşmıştır. Arap harfleri ile yapılan yazı sanatı İslam Dini öncesinde de şüphesiz kullanılıyordu. İslam dinin de resim çiziminin men edilmiş olması , hat sanatının gelişiminde çok önemli bir rol oynamıştır. Diğer önemli bir nedeni; Kur'an ve hadislerin yazı aracılığıyla tespit ve belgelenebilmesi, korunabilmesi, çoğaltılabilmesi ve yayılabilmesi, bu sanata duyulan saygı ve rağbeti ayrıca arttırmış ve özendirmiştir.

Osmanlı Dönemi hattatları arap harfleri ile yazı sanatını çok değişik formlarda uygulamış, Mushaf, kıt'a, murakka, levha, hilye, ferman ve berat gibi nadide eserlerin ortaya çıkmasına vesile olmuşlardır.

4.1.2. Osmanlı Dönemi Hat Yazı Sanatı

Matbaa 15.yüzyıl ortalarında Avrupa'da yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Osmanlı Türkçesiyle baskı yapabilen ilk Türk matbaası ise 1827 yılında kurulmuştur. Metin bloklarının ve yazı karakterlerinin tasarlanmasına ilişkin tüm sanatsal uğraşları, el yazılarını, tipografi başlığı altında toplamak mümkündür. Tasarlanmış yazının sanatı olarak adlandırabileceğimiz tipografi, Çin, Latin, Japon, Arap veya Kiril gibi tüm alfabelerde, ortak yöntemlerle tasarımın önemli elemanlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Resim 4.3. Hattat Hamit Aytaç'ın celi-talik Hat Yazısı

Günümüzde Arap harfleri ile oluşturulan sanata karşılık gelen kelime “Arap kaligrafisi” olarak adlandırılmaktadır.

Bu sanat içinde yer alan levha yazıları, resimler, tuğra gibi formlar mükemmel olarak tasarlanmış ve o günün yöntemleriyle çoğaltılmıştır.

Arap harfleri kullanılarak hat sanatında da, el yazılarından geliştirilmiş yazılar ve hat sanatını temel alan farklı teknikler geliştirilmiştir. Bugün “tipografi” olarak kullandığımız terim o dönemde “yapma yazı” olarak adlandırılmıştır.

Mahmud Bedreddin Yazır, yapma yazıları şöyle tanımlıyor: “Hakikat manasıyla ve en dar ifadesiyle yazı: El ve kalemle yazılarak vücuda getirilendir. Ne biçimde olursa olsun, nereye yazılırsa yazılsın, bir manası olsun ya da olmasın, güzel veya çirkin görünsün, bundan başkasında da mecazdır. Mesela taşla hak edilmiş, hendese aletleriyle çizilerek yapılmış, fırça ile doldurulmuş, fotoğrafı alınmış, işleme, dokuma... vb. gibi bir başka san’atın tekniği ve icablarıyla vücuda getirilmiş yazılar, el ve kalemle yazılan asıl yazının derece derece uzaklaşan kopyaları veya resimleridir. (...) (Yazır, 1981:73).

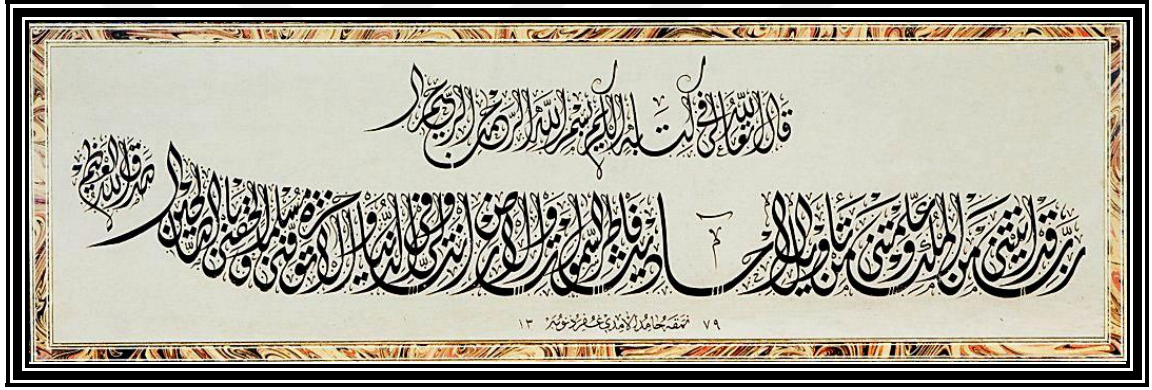

Resim 4.4. Padişah Tuğrası

El ve kalemle yazılarak vücuda getirilenlere sadece hat veya yazı, yahud el yazması, yahud orijinal yazı denilir. Mecaziler de mesela: çizme yazı, yapma yazı, kopya yazı, basma yazı, işleme yazı... diye asıl yazıdan ayırd edilirler” (Yazır, 1981: 12-13).

Osmanlı Döneminde Arap kaligrafi Sanatı Hüsn-i Hat ya da kısaca Hat olarak adlandırılmıştır. “Hat” sözcüğü kelime anlamı olarak çizgi ya da yoldur.

Hat sanatının gelişimi tamamıyla aharlanmış kağıtlar üzerine uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Hat yazıları mermer, çini, metal, tekstil, tahta, metal ve benzeri malzemelerin üstüne de yazılarak anlatım aracı olarak kullanılmıştır.

Resim 4.5. Hattat Hamit Aytac’ın Celî-Divanî Hat Yazısı

Osmanlıda hat sanatı kullanılarak yapılacak bazı işler de farklı sahalardaki usta ve sanatçıların işbirliği gerekiyordu. Bir mezar taşı oluşturabilmek için, hattat, nakkaş ve taş ustasının birlikte çalışması gerekiyordu. Tuğralar da, hat sanatı çıkışlı başka bir uygulama alanıdır. Osmanlılarda her sultanın arması olarak bütün fermanların ve önemli vesikaların başına tuğra çekilirdi. Bu, ayrı bir sanat olup tuğrakeş denilen ustaların elinden çıkardı.

Önceleri ferman, berat, vakfiye gibi belgelerin baş kısmına konulan tuğraların kullanım alanları zamanla yaygınlaştı; tuğra mühürde, paralarda, pullarda ve kitabelerde de kullanılmıştır.

4.1.2.1.Arap Kaligrafi Sanatı (Hüsn-ü Hat)

Arapça bir kelime olan “hat” sözcüğü anlam bakımından, ince, uzun çizgi anlamına gelmektedir. İslam yazıları için kullanılan Hüsn-ü hat ise Arap harflerinin belirli kural ve kaideler eşliğinde, estetik açıdan uyumlu olarak kullanılmasını esas alan güzel yazı yazma sanatı olarak görülmektedir. Arap yazılarının menşei hakkında farklı görüşler bulunmakla birlikte, sadece ünsüz harflerin bulunduğu Nebatîler tarafından kullanılmış alfabe yazılarından meydana geldiği bilinmektedir.

Hat sanatı denilince Arap harfleri çevresinde oluşmuş güzel yazı sanatı akla gelmektedir. Arap harflerinin 6. ila 10. Yüzyıllar arasında geçirdiği uzunca bir gelişme döneminden sonra ortaya çıkmıştır. Türkler, hat sanatını ilk kez Anadolu’ya geldikten sonra icra etmeye başlamışlardır. İslam dininin öğretilmesi, vahyin yazılması, korunması ve yayılmasına duyulan ihtiyaç yazının önemini daha da artırmıştır. Kur'an-ı Allah'ın yaratıcının sözlerine yakışır bir güzellikte yazma heyecanı, gayret ve titizliliği müslüman sanatkârlar, ibadet coşkusu içinde yazarak, ilahi mesajların gönüllere ancak sanat yoluyla iletilebilmesinin mümkün olacağı bilinciyle, çok büyük eserler meydana getirmişlerdir.

4.1.2.1.1. Hüsn-Ü Hat Yazı Türleri

Türkiye’de yazılan hat yazıları Arap alfabesidir; ama yazılar Türklere ait yazılardır denilebilir, çünkü bu alfabeler Türkler tarafından tamamen kendilerine özel stiller ve biçimler kullanılarak yazılmışlardır. Hat yazı türlerinden Divani, Rık'a, Tevkî yazılar Türklerin icadı olarak bilinmektedir. XVI. yüzyıl başlarında Maraşlı Mehmed Hayreddin'in talebesi Amasyalı Şeyh Hamdullah, Nesih ve Sülüs yazı türlerine, yeniden ölçülendirmeler yaparak yazılara son şeklini veren estetik bir görünüm kazandırmıştır.

İslamiyetin yayılması ve Kur'an-ın değişikliğe uğramadan büyük kitlelere ulaştırılması amacıyla yazılan ilk metinler de makûlî hat kullanılmıştır. 8. ve 10. yüzyıllar arasında yazılan metinlerde ise kufî hattın kullanıldığı görülmektedir. Kufî yazıların okuma zorluklarının giderilmesi maksadıyla, Abbasilerin ünlü veziri ve hat üstadı İbn-i Mukle, İslâm yazısını Kûfî’den Nesih’e çevirerek yazıya belli ölçü ve kurallar getirmiştir. Kufî yazıdaki bu reform "aklâm-ı sitte" adı altında Sülüs-Nesih,

Muhakkak-Reyhânî, Tevkî-Rik'a şeklinde birbirine tabi ikili gruplar halinde altı farklı yazının oluşmasını sağlamıştır (Baltacıoğlu 1958:30).

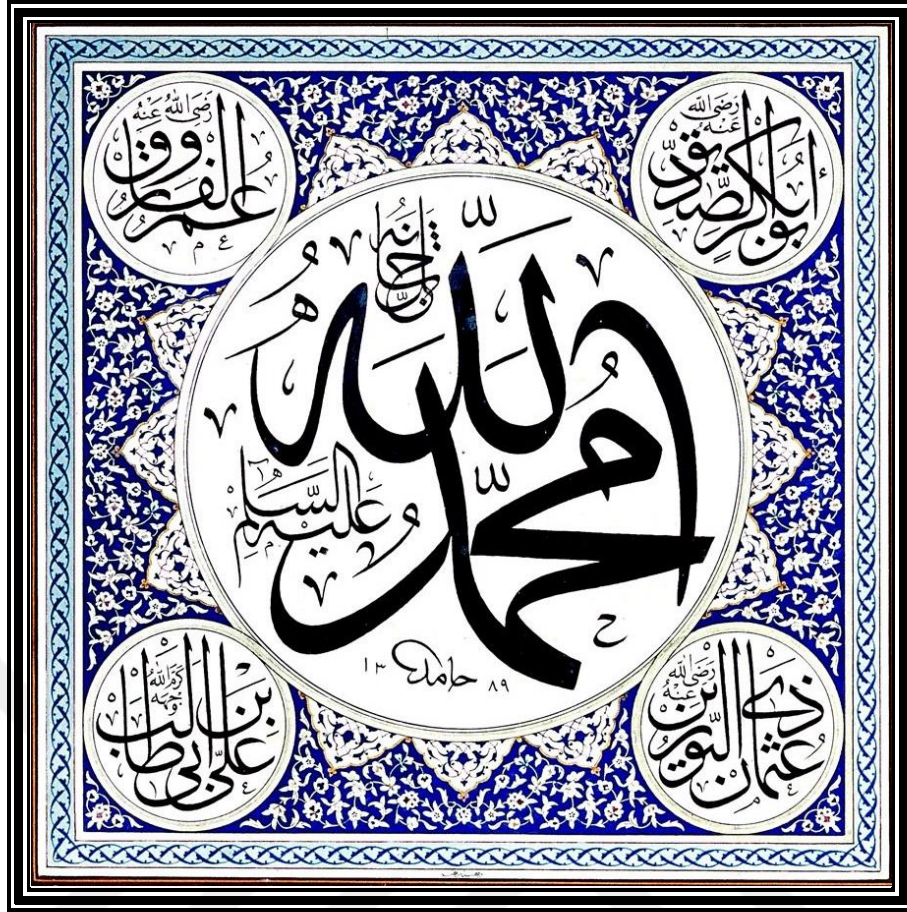
4.1.2.1.2. Sülüs Yazı

XVI. Yüzyıldan itibaren de bütün İslam dünyasında muhakkakın yerini almıştır. Sözlükte “üçte bir” anlamına gelen sülüs, hat sanatında genellikle ağzı 3 mm. genişliğindeki kamış kalemle yazılan çok işlenmiş en eski yazı çeşididir.

Kûfî gibi sülüs yazı da İslâm yazılarının kaynağı (ümmü’l-hat) olarak kabul edilmiş, hat öğrenimine sülüs yazı ile başlamak gelenek halini almıştır. “Kalem-i sülüs” diye de adlandırılan sülüsün, tomar kaleminin üçte biri kalınlığında veya sülüs harflerinin üçte iki kısmında düzlük, üçte bir kısmında yuvarlaklık olması sebebiyle bu adı aldığı da ileri sürülmektedir.

Sülüs yazının ilk ortaya çıktığında üçte birinin yuvarlak, üçte iki parçasının düz olması sülüs adını almasında etkili olduğu düşüncesi de akla uygun gelmektedir. Fakat sanat yazısı olarak büyük gelişme gösteren sülüs yazısının zaman içinde noktası dışında düz çizgileri kalmamış, harfleri oluşturan çizgiler tamamen yuvarlaklaşmıştır.

Harflerin akış ve eğiminde üçte bir ve üçte iki oranı korunmuş, bu sebeple sülüs harfleri üç hareket ve üçte bir meyil kuralı ile şekillenmiştir (Yazır, 1981:78).

Resim 4.6. Hattat Hamit Aytaç'ın Cef-Sülüs Yazısı

4.1.2.1.3. Nesih Yazı

Nesih yazı türü yaygın olarak, incelik ve okunabilirlik nedeniyle, Kur'an yazısında kullanılan ana Küfi yazı türünün yerini almıştır (Yazır, 1981:79).

Nesih yazılar sülüs harflerinin üçte bir oranında küçültülmesi ile oluşturulan bir yapıya sahiptir. İslam'ın yayılmasından sonra Arapça nesih özellikle yazışma ve belgeler için kullanılmıştır. Özellikle de Osmanlılar döneminde el yazmalarında sıkça kullanılan, köşeleri yuvarlaklaştırılmış işlek bir yazı türüdür.

Nesih yazıların yazılmış olduğu en önemli metinler içinde en yaygın olanı, İslam peygamberi Hz. Muhammed'in fiziki ve ahlaki değerlerini açıklayan, yazılı levhalar, yani hilye-i şerifler olmuştur.

Resim 4.7. Şeyh Hamdullah Efendi'nin Nesih Hat Yazısı

4.1.2.1.4. Muhakkak Yazı

Sülüs yazının yatkın ve yatay bölümleri daha uzun olan bir türü olarak bilinmektedir. Muhakkak yazı türünde, yuvarlak çizgilerin düz çizgilere göre oranı daha küçüktür. Dik harflerin boyları ise sülüs yazı türüne oranla daha uzundur.

Resim 4.8. Muhakkak Hat Yazı ile Besmele

Dönüş noktaları da sert bir görünüm içermektedir. Muhakkak, ağız genişliği ortalama 2 mm. olan kamış kalemle, harfler ve kelimeler açık olarak yazılırlar. Muhakkak yazı türü, 16. yüzyıla kadar sülüs ve nesih ile birlikte özellikle Kur'an'ın yazılmasında kullanılmıştır.

4.1.2.1.5. Reyhani Yazı

Muhakkak yazı ile aynı yazı kurallarına sahip olmasına rağmen, onun üçte bir küçüklüğünde olan bir yazı türüdür. Harf şekillerinin hemen hemen tamamı reyhan çiçeğine benzetildiğinden bu adı aldığı ileri sürülmektedir. 16. Yüzyıla kadar sülüs ve nesih ile birlikte, bilhassa Kur'anı-ı Kerim'in yazılmasında kullanılmıştır, ancak aşırı yer kaplaması nedeniyle kullanımı sona ermiştir.

4.1.2.1.6. Tevkî Yazı

Sözlükte “alâmet, nişan, tuğra, padişah tuğrasını taşıyan ferman” anlamına gelen tevkî yazı hat sanatında, sultanlara ait belgelerde kullanılan yazı çeşidinin adıdır. Aklâm-ı sittenin ana üslûplarından sayılan tevki kalemî kâtip ve şair Yûsuf Lakve tarafından sülüs yazıdan geliştirilmiştir. Harflerinin yarısı düz, yarısı yuvarlak hatlardan oluşmaktadır. Sülüs yazıya göre boyları, çanakları ve küpleri daha küçüktür. Sülüs elifinin boyu kaleminin noktasıyla yedi noktaya yaklaşırken tevki'nin elifi beş noktadır. Bitişmeyen harfleri de birbirine yaklaşıp, ilişerek bitişir. Sülüse nisbetle tevki' de harfler daha yuvarlaktır. Yazı satır çizgisinde yazı bitimine doğru yükselir (Yazır, 1981:80).

4.1.2.1.7. Rik'a Yazı

Rik'a yazısı XV. yüzyılın ikinci yarısından sonra Dulkadıroğulları döneminde kullanıldığı ileri sürülmektedir. Sözlükte “kâğıt, deri parçası” anlamına gelen rik'a (ruk'a) hat sanatında çabuk, kolay yazma ve okuma ihtiyacından doğmuş, kalemin tabii akışına uygun divanî özelliklerini taşıyan bir yazı türüdür. Bu yazı XVIII. yüzyılın ikinci yarısından sonra Osmanlılar'da Dîvân-ı Hümâyûn'da belli kurallara bağlanmış ve ana çizgileriyle beliren bir karakter kazanmıştır. XIX. yüzyılda günlük hayatta, mektuplarda ve resmî yazılarda yaygın biçimde kullanılmıştır. Rik'a yazıları günümüze kadar basitliği ve kolaylığı sebebiyle eğitim ve öğretimde önemini koruyarak, geniş kullanım alanı bulmuştur.

Rik'a yazılar mektup ve hikaye kitaplarının yazılmasında da kullanılmış olup, hızlı yazılmaya son derece müsait bir yazı türüdür. Rik'ada divanî yazıdaki dikey

harflerin boyları küçülmüştür. Rik'a yazıda nokta kalemin çıkardığı noktanın yarısıdır. İki nokta bir çizgi, üç nokta kıvrık bir biçim kazanmıştır (Yazır, 1981:81).

Hat sanatı en parlak dönemlerini Osmanlılar döneminde yaşamıştır. Yakut-ı Mustasımi'nin Anadolu'daki etkisi 13. yüzyıl ortalarından başlayıp 15. yüzyıl ortalarına kadar sürmüştür. Şeyh Hamdullah (1429-1520) Yakut-ı Mustasımi'nin koyduğu kurallarda bazı değişiklikler yaparak Arap harflerine daha sıcak, daha yumuşak bir görünüm kazandırmıştır. Türk hat sanatının kurucusu sayılan Şeyh Hamdullah'ın üslup ve anlayışı 17. yüzyıla kadar sürmüştür.

Resim 4.9. Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Ayasofya Cami yazısı

Osmanlı Döneminde 19. Yüzyılda Ayasofya'da yapılan en kapsamlı çalışmalar, Sultan Abdülmecid (1839-1861), tarafından başlatılmış, cami duvarlarını süsleyen büyük hat levhalarını ise dönemin ünlü hattatlarından Kazasker Mustafa İzzet Efendi'ye yaptırmıştır. Hafız Osman (1642-98) Hat yazılarına estetik açıdan bakımdan en sade biçimini kazandırmıştır. Bu tarih sonrasında yetişen hattatların tamamı Hafız Osman'ı rehber alarak kural ve kaidelerini günümüze kadar devam ettirmişlerdir.

Türkler altı tür yazı (aklâm-ı sitte) dışında, İranlıların bulduğu tâlik yazıda da yeni bir üslup yarattılar. Türk hat sanatı 19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başlarına kadar parlaklığını sürdürerek devam etmiştir.

Türklerin geliştirdiği divani yazı yalnızca Divan-ı Hümayun'da yazılan önemli belgelerde, yazılması ve okunması özel eğitim gerektiren siyakat ise, mali kayıtlarda kullanılmıştır. Kolay yazıldığı için günlük yaşamda yaygın olarak kullanılan bir yazı türü olan rik'a da, 19. yüzyılda sanat yazısı durumuna gelmiştir. Rik'a ile altı yazı türünden biri olan rika birbirine karıştırılmamalıdır.

Hat sanatında yazılar büyüklüklerine göre de farklı adlarla anılmıştır. Duvarlara asılan levhalarda, cami, türbe gibi dinsel yapılardaki kuşak ve kubbe yazılarında, her tür yazıtta kullanılan ve uzaktan okunabilen yazılara iri anlamında celi adı verilirdi. Daha çok sülüs ve tâlik yazının celisi kullanılmıştır. Alışılmış boyutlardan daha küçük harflerle yazılan yazılara hurde, gözle kolay seçilemeyecek boyuttaki yazılara da gubari (toz) denilmiştir.

4.1.2.2. Hüsn-Ü Hat Sanatında Kullanılan Malzemeler

4.1.2.2.1. Hüsn-Ü Hat Kalemleri

Hüsn-i hat yazılarında genellikle; kamış kalem, cava kalemi, menevişli kalem, kargı kalem ve tahta kalem kullanılmaktadır.

Cava Kalemi: Cava'da yetişen bir cins kamışın özüdür. Çok sert olması, uzun süre yazmakla aşınmaması gibi özellikleri nedeniyle, Kur'an yazımında kullanılmaktadır.

Resim 4.10. Cava Hat Kalemi

Kamış Kalem: Kamış kalem, hat yazılarının en doğal aletidir. Hüsn-i hatta kullanılan kamış kalemlerin, parlak bir renkte, sert, düzgün ve yuvarlak olmaları, çok ince veya çok kalın olmamaları, boğum arası mesafelerinin 20-25 cm uzunlukta olması gibi özellikleri barındırması gerekmektedir.

Resim 4.11. Bambu Kamış Hat Kalemi

Menevişli Kalem: (Hindi Kalem) Hindistan'da yetişen içi dar, uzun boğumlu ve menevişli sert bir yazı kalemi olarak bilinmektedir.

Kargı Kalem: Kargıdan yapılan bu cins kalemler, genellikle celi yazıları yazmak için kullanılmaktadır.

Tahta Kalem: Özel sert tahtalardan yapılan bu kalemler büyük ölçü gerektiren harflerin yazımında kullanılmaktadır.

Resim 4.12. Geniş Ölçülü Tahta El Yapımı Hat Kalemleri

4.1.2.2.2. Hüs-n-Ü Hat Yazı Mürekkebi

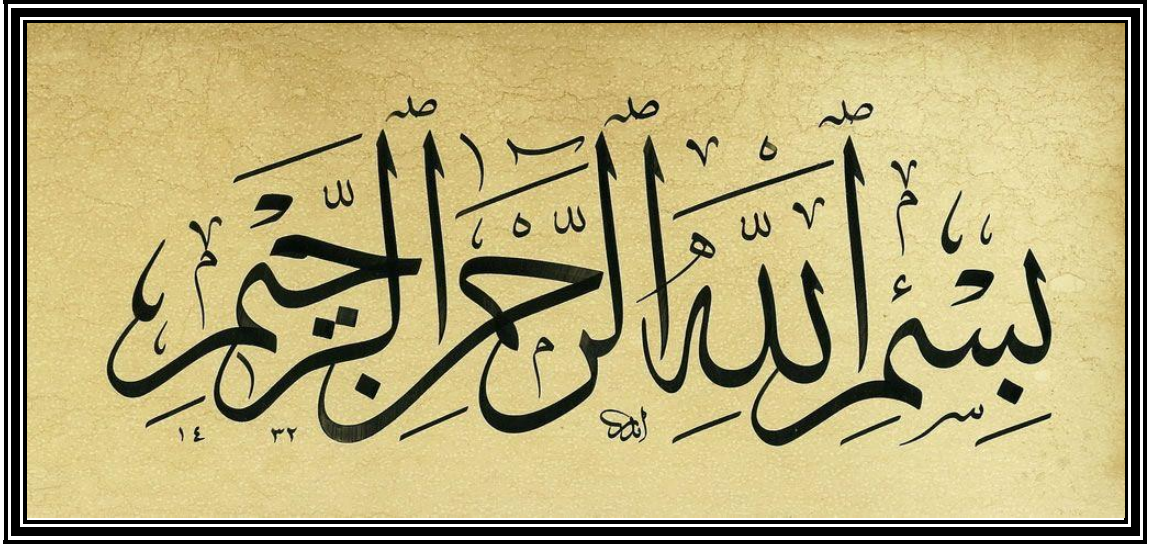
Hat yazı mürekkebi: Hattatların hem hat hem de Kuran harfleri ile yazılan el yazısında kullandıkları bir mürekkep türüdür. Yazı sanatında kullanılacak mürekkepler özel olarak hazırlanmış, yağlı is ile birlikte çeşitli katkı maddelerinin karıştırılmasıyla elde edilmiştir. En iyi is mürekkebi, keten tohumlarından elde edilen keten tohumu yağından yapılmaktadır. Ayrıca keten tohumu yağı, nefit yağı, zeytinyağı, çıra, gazıyağı ve kauçuk gibi çeşitli maddelerden de kurum- is elde etmek mümkündür. Hat mürekkebinin akıcı özelliğı yazı yazmayı kolaylaştırırken, yanlış yazıldığında ise kolayca silinebilen bir özellik taşımaktadır.

4.1.2.2.3. Hüs-n-Ü Hat Yazı Kağıtları

Aharlanmış Hat yazı kağıtları; Hat yazı sanatında kullanılan kâğıtların mürekkebi emerek dağıtmaması ve kaleme akıcılık sağlaması için kâğıtlar âhar denilen bir maddeyle kaplanması işlemidir.

Ahar: Nişasta, şap ve yumurta akı maddeleri birlikte karıştırılarak yapılır. Elde edilen madde yazı yazılacak kağıt üzerine sürölerek kurutulmaya bırakılır. Sonrasında kurutulan kağıtların mührelenerek bekletilmesi gerekmektedir. Aharı yapılarak, mührelenmiş kağıtlar, bir kaç sene bekletildiklerinde kağıtların yüzeyinin yazı yazmaya daha elverişli olduğı bilinmektedir.

Özet olarak; pürüzlü yüzeylere sahip, kalemin yürümesine müsait olmayan kağıtlar, aharlanmak suretiyle yazı yazmaya son derece müsait hale dönüştürölmüş olurlar.

Resim 4.13. Aharlanmış Kağıt Üzerine Tuğra Motifli Besmele Yazısı

Ahar uygulama sonrasında kağıtların özellikleri;

- Mürekkeplerin kağıt yüzeyine, kıvamında akması sağlanmış olur.
- Kağıtlar parlak saydam bir renk alarak cilalanmış olur.
- Aharlı kağıtlar üzerine yazının kolayca yazılması sağlanmış olur.
- Kağıt yüzeyinde kalemlerin kayması ile, hareket kabiliyetleri artmış olur.
- Kağıt yüzeyi birkaç defa silinerek yeniden yazmak mümkün olmaktadır.
- Hat yazılarının keskinliğini sağlayarak tashih yapma imkanını sağlar.
- Aharlı kağıtlar üzerine yazılan yazılar, uzun süre solmadan muhafaza edilebilir.

Hat Sanatı Cumhuriyetin ilanından sonra da varlığını korumuştur. Hattatlar geleneksel usul yöntemleri ile yüzyıllar boyu usta-çırak ilişkisi içinde yetişmişlerdir. Sağlam bir usta-çırak ilişkisi ile öğrenilen ve kendi sınırları içinde yenilenen hat sanatımız, Dünya’da başka bir benzeri yazı tarzı olmadığından dolayı devamlı bir arınma haliyle günümüze kadar gelmiştir.

Güzel yazı geleneğini sürdüren Necmeddin Okyay, Tuğrakeş İsmail Hakkı Altunbezer, Halim Özyazıcı, Hamid Aytaç ve Emin Barın gibi hattatlar bu geleneksel sanat dalında eşsiz ürünler vermişlerdir.

4.2. Cumhuriyet Sonrası Yazı Sanatı

Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşu I. Dünya Savaşı sonrasında bir çok siyasi ve askeri mücadelelerle zorlukla geçen 5 yıllık Kurtuluş Savaşı'nın ardından gerçekleşmiştir. Asya ve Doğu Avrupa'da geniş bir coğrafyada Beş yüz yılı aşkın bir süre hüküm süren Osmanlı İmparatorluğu'nun ardından, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Türkiye'yi modern ve batılı bir ülke olarak yeniden inşa etmek için politik, hukuki, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda birçok reform gerçekleştirilmiştir. Harf Devrimi Türk İnkılapları içerisinde en anlamlısıdır.

Türkiye'de dil ve alfabe tartışmaları sadece Cumhuriyet döneminde yapılmamış, daha Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden itibaren üzerinde tartışılan başlıca konulardan birisi olmuştur. Tartışmaların boyutu bazen zamanını aşmış ve konu hakkında radikal değişiklikler önerilmiştir. Bu önerilerden en belirgin olanı Enver yazısı olarak da bilinen “Ordu Elifbası”, “Hatt-ı Cedit” gibi isimlerle anılan yazıdır.

Bilindiği gibi, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi yapısı olarak sosyal yapıyı şekillendiren kültürel değerler açısından modern bir duruma getirilmesi amacıyla Atatürk'ün reformlarının temel ilkelerine dayanmaktadır. Dolayısıyla harf devrimi, milli değerlere dayalı bir modernleşmenin ifadesidir. Ayrıca sosyal ve kültürel alandaki diğer yeniliklere de temel oluşturan bir özelliğe sahiptir. Türk toplumunun kendi dili, kendi tarihi, eğitim birliği ve milli eğitim sistemine sahip olması, okuma ve yazma öğrenimini kolaylaştırması ve kültür alanındaki gelişmelerde gerekli hamleleri yapması öncelikle Türk milleti ile sağlanabilir. Atatürk'e göre iyi eğitilmiş bilinçli bir toplum, cumhuriyet yönetiminin yerleşmesi ve yaşaması için gereklidir. Böyle bir toplumu oluşturmak, öncelikle okuma yazmanın kolay öğrenildiği bir alfabe ile mümkündür.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkeleri ve felsefesiyle bağlantılı olarak Atatürk'ün mantığı, Arap dilinin Arap alfabesinin ihtiyaçlarından doğan devrim sonrası Türkçenin özelliklerine aykırı değildir. Bu gerçek ülkede okuma yazma güçlükleri yaratmış ve kültür alanındaki gelişmeleri engellemiştir.

Bu nedenle, 1924-1928 arası dönem, yazı ve dilde devrime yol açan bazı yenilikler (3 Mart 1924'te Eğitimin Birleşmesine Dair Kanunun kabulü, İslami takvim

yerine uluslararası takvim ve saat ölçüleri) 24 Mayıs 1928'de çıkarılan bir kanunla Arap harfleri yerine Latin esaslı uluslararası sayıların benimsenmesi gibi yeni Türk alfabesinin benimsenmesi için bir ortam hazırlama dönemi olmuştur.

4.2.1. Türkiye’de Latin Alfabesinin Kabulü

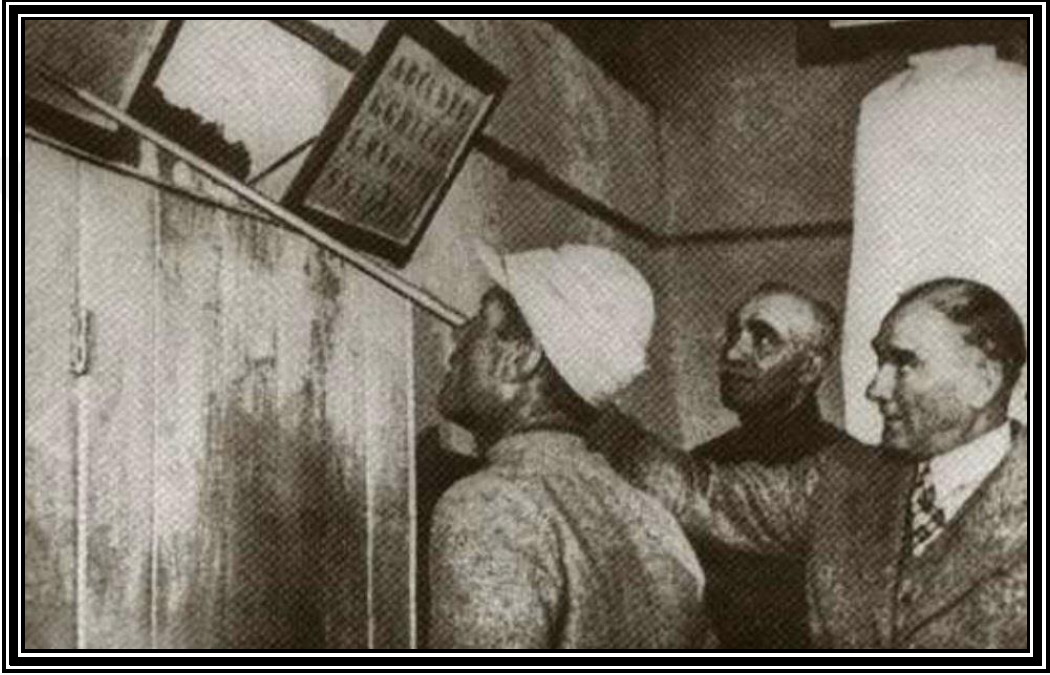
Osmanlı İmparatorluğu’nda gündeme gelen alfabeyi ıslah çalışmaları kapsamında düzenlenen ve ilk ıslah edilen alfabe de Selanik okullarında uygulanmıştır. Selanik’te eğitim-öğretim imkânları imparatorluğun diğer bölgelerine göre daha iyi durumdaydı. Bu durumun bir sonucu olarak Atatürk’te yazı bakımından uyanma veya bilinçlenme daha çocukluk yıllarında başlamıştır. Bu konudaki düşüncelerinin oldukça belirginleşmiş ve kesin olduğunun bir delili olacak şekilde, 25 yaşlarına geldiğinde; Bulgar Manolov’a ileride bir yazı devrimi yapmak gerekeceğinden bahsetmiştir.

Bu yaşananlar, Atatürk’ün alfabe değişikliği ile ilgili konuları çok önceden kafasında kurguladığını göstermektedir. 23 Temmuz - 7 Ağustos 1919 tarihleri arasında toplanan Erzurum Kongresi sırasında yaveri Mazhar Müfit Kansu’ya “Latin hurufu (harfleri) kabul edilecek” diye not ettirmiştir.

Resim 4.14. Harf devrimi Mustafa Kemal Atatürk

Harf İnkılâbı yapılırken Cumhurbaşkanı Atatürk’e “Başöğretmen” sıfatı verilmiştir. O günlerin Türk ve yabancı gazetelerinde bu sığata sık sık rastlanırken, Atatürk’ün yeni harfleri yaymak için başöğretmenlik yaptığı bizzat devletin resmî belgelerinde de yer almıştır. Atatürk alfabeyi öğretme çalışmalarını gerek ikna ve gerekse fiilî dersler vererek değişik yer ve zamanda sürdürmüştür. Çalışmaları esnasında yakın çevresindekilerle istişare ederek onların fikirlerini almış ve zamanlama konusunda doğru karar vermek için daima nabız yoklamıştır.

Resim 4.15. Ulu Önder Atatürk, Alfabeyi Öğretme Çalışmalarını Gerek İkna ve Gerekse Fiilî Dersler Vererek Değişik Yer ve Zamanda Sürdürmüştür

Görüldüğü gibi yeni harflerin ortaya atılması, geliştirilmesi ve uygulanmasıyla ilgili faaliyetlerin büyük çoğunluğu Atatürk’ün omuzlarında olmuştur. Nitekim bilim adamları, devlet adamları, devlet memurları, politikacılar, particiler, hatta sanat erbabı olan bestekâr ve icracılar harekete geçirilmiş amaca ulaşmak için bütün kadro ve imkânlar tamamen seferber edilmiştir.

Yeni cumhuriyette bütün inkılâplar Atatürk tarafından önceden planlanarak gerçekleştirilmiştir. Doğal olarak Harf İnkılâbı da bir plan dâhilinde yapılmıştır. Tıpkı diğer inkılâpların olduğu gibi Harf İnkılâbının yapılmasının da birçok gerekçesi ve amacı bulunmaktadır.

4.2.1.1. Harf İnkılâbının Amaçları

Harf İnkılâbı'nın devlet ve toplum hayatında hem kısa hem de uzun vadede ortaya çıkaracağı sonuçları söz konusudur. Bu yönüyle cumhuriyetin en büyük inkılâplarından birisidir. Atatürk, Harf İnkılâbı'na girişmesinin ana amacını; “Türk milletine az emekle kolay bir okuma yazma anahtarı verip onu bilgisizlikten kurtarmak” olarak açıklamıştır.

Resim 4.16. Latin Harflerinin Topluma Tanıtılması

Bu kısa ifadenin arkasında Harf İnkılâbı'yla cumhuriyetin çağdaş bir yapı, görüntü ve kimlik kazanmasını sağlamak ve geniş halk kitlelerinin hızla okuma yazma öğrenmesini mümkün kılmak arzusu yatmaktadır. Bunun yanında Batılılaşma anlayışıyla Türk dili ve kültürünün Arap ve doğu kültürünün etkisinden kurtarılması amacına yönelik olduğu da bir gerçektir.

İsmet Paşa'nın; “Gazi hazretlerini büyük harf mücadelesine sevk eden en büyük unsur Türk milletini cehaletten kurtarma gayesidir.” Cümlesinden de anlaşılacağı üzere, bu inkılâpla cehaleti ortadan kaldırmak ve yerine çağdaş düşüncüyü ikame etmek temel amaç edinilmiştir(Korkmaz, 2006).

Bu inkılâpla dilimizde özleşmeyi sağlamak da amaçlanmıştır. Dilimizi gittikçe öz hale getirmek, geliştirmek ve arındırmak, dilimize yeni girecek sözlere Türkçe karşılık

bulmak ve kullanılan yabancı kelimelerin yerine öz Türkçelerini yerleştirerek sadeleştirmek ulaşılmak istenen amaçlar arasındadır.

a	<i>a</i>	b	<i>b</i>	c	<i>c</i>	ç	<i>ç</i>
d	<i>d</i>	e	<i>e</i>	f	<i>f</i>	g	<i>g</i>
ğ	<i>ğ</i>	h	<i>h</i>	ı	<i>ı</i>	i	<i>i</i>
j	<i>j</i>	k	<i>k</i>	l	<i>l</i>	m	<i>m</i>
n	<i>n</i>	o	<i>o</i>	ö	<i>ö</i>	p	<i>p</i>
r	<i>r</i>	s	<i>s</i>	ş	<i>ş</i>	t	<i>t</i>
u	<i>u</i>	ü	<i>ü</i>	v	<i>v</i>	y	<i>y</i>
z	<i>z</i>	ı	<i>ı</i>	ö	<i>ö</i>	ü	<i>ü</i>
a	<i>a</i>	o	<i>o</i>	u	<i>u</i>	e	<i>e</i>
ı	<i>ı</i>	ö	<i>ö</i>	ü	<i>ü</i>	i	<i>i</i>
1	<i>1</i>	2	<i>2</i>	3	<i>3</i>	4	<i>4</i>
5	<i>5</i>	6	<i>6</i>	7	<i>7</i>	8	<i>8</i>
9	<i>9</i>	0	<i>0</i>	1	<i>1</i>	2	<i>2</i>

Resim 4.17. Kabul Edilen Yeni Türkçe Alfabeti

Harf İnkılâbı'nın Amaçları;

- Ülkede bilgisizliğe son vererek, okuma ve yazmanın kolaylaşmasını ve yaygınlaşmasını sağlamak.
- Türk diline uygun kişilik ve karakter kazandırmak.
- Eğitim ve öğretimde arzu edilen ve istenen verimliliği gerçekleştirmek.
- Kişilik gelişimini kısıtlayan doğu kültürlerinden ayrılmak.

- Uygar batı ile ilişkileri artırarak çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkmak için şartları oluşturmaktır.

4.2.1.2. 1353 Sayılı Kanunun Kabulü

Atatürk'ün Türkiye'sinde her alanda girişilmiş devrimlerle, yakalanmaya çalışılan muasır medeniyet seviyesine ulaşmanın öncelikli şartının, eğitim ile milleti aydınlatmak olduğu biliniyordu. Dolayısıyla bu anlamda girişilen bütün işlerin başarıya ulaştırılabilmesi için Harf İnkılâbına ihtiyaç vardı.

Bu sebeple alfabeye ilgili tartışma ve fikir beyanlarına Cumhurbaşkanı Atatürk'de 8 Ağustos 1928 tarihinde İstanbul Gülhane Parkı'nda halka açık düzenlenen Halk Fırkası'nın kuruluş yıldönümü balosunda; “Arkadaşlar güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim güzel, ahenkli, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulundurarak, anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak ve bunu anlamak mecburiyetindeyiz.” diyerek açıkça katılmıştır.

Bu konuşma tartışmalara yeni bir boyut katmış ve somut adımlar atma döneminin başlangıcı olmuştur. Öncelikle yapılacak inkılâbın gerekçeleri ortaya konulmuş daha sonra Latin alfabesiyle Türkçe'nin uyumu konusunda titiz çalışmalara girişilmiş ve yeni Türk alfabesi Türk fonetiğinin özellikleri iyice düşünülerek Türkçe'ye uyarlanmıştır.

Bir taraftan bu hazırlıklar sürdürülürken diğer taraftan bütün ülkede yeni harfleri öğretme seferberliğine girişilmiştir. Bizzat Atatürk de bu seferberliğe katılarak yurt gezilerine çıkmış ve yaklaşık % 90'ı okuma yazma bilmeyen bir ulusun öğretmeni olarak halka yeni Türk harflerini öğretmiş ve bu faaliyetleri teşvik etmiştir.

Resim 4.18. Kasım 1928 Harf Devrimi Gazete Manşetlerinde

Bunun etkisiyle yeni Türk alfabesi Ekim 1928’de devlet dairelerinde yavaş yavaş uygulanmaya başlanmıştır. Atatürk’ün kat’i karar ve tutumuyla iki ay gibi kısa bir sürede şaşırtıcı sonuçlar alınmıştır.

Atatürk devriminin düşünsel anlamda ve medeniyet alanında en köklü değişimi olacak bu karar çağdaşlaşma idealinin de en büyük destekçisidir. Meclisteki bu görüşmeler sırasında Atatürk milletvekillerine hitaben Latin alfabesinin gerektiğiyle ilgili bir konuşma yaparak;

“Her şeyden evvel, her inkişafın yapı taşı olan şeylerden bahsetmek isterim. Büyük Türk milletinin cehaletten az emekle kurtulması, ancak kendi güzel diline uygun bir vasıta ile ifadesiyle kabildir. Bu okuma yazma anahtarı ancak Latin esasından alınan Türk alfabesidir” diyerek yeni alfabenin önemini vurgulamıştır.

Kanun, “Yeni Türk Harfleri’nin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun” adıyla 1 Kasım 1928 Perşembe günü 1353 kanun numarası ve oybirliğiyle kabul edilmiştir. 3 Kasım 1928 günü de 1030 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Resim 4.19. Cumhuriyet Yıllarında İlk Sınıf

4.2.1.3. Harf İnkılâbı Kanunu'nun Uygulanması

1 Kasım 1928 tarih ve 1353 numaralı kanunun kabulünden sonra ilk etapta uygulanmasına dair toplumun farklı kesimlerinde farklı görüşler hatta endişeler söz konusu olmuştur. Aslında daha kanunun kabulünden önce konuyla ilgili bizzat Atatürk'ün de içinde bulunduğu çok ciddi çalışmalar yapılmıştır.

Atatürk'ün de belirttiği üzere; iyi eğitim görmüş bilinçli bir toplum, Cumhuriyet rejiminin yerleşmesi ve yaşaması için son derece önemlidir. Böyle bir toplumun inşası, öncelikle okuma ve yazmanın kolay öğrenilebileceği bir alfabe ile mümkündür.

Bu doğrultuda gerçekleştirilen Harf İnkılâbı, çağdaş Türk toplumunun oluşturulabilmesi konusunda önemli bir görevi üstlenmiş ve bundan sonra zaman içerisinde okuma yazma oranı artmıştır.

Harf İnkılâbını çağdaşlaşma yolunda atılacak en önemli adımlardan birisi olarak görerek, bunu gerçekleştirirken işi şansa bırakmamak adına her türlü detayı düşünmüştür. Kendisi bizzat bütün çalışmaların içinde yer almış ve bu bağlamda yurt gezilerine de çıkarak halka yeni harfleri öğretmiştir.

Böylelikle milleti de bu işin içine katarak, yapılacak inkılâbı millete mal etmiştir. Harf İnkılâbı; 1 Kasım 1928’de kabul edilip 3 Kasım’da yürürlüğe giren 1353 numaralı kanunla gerçekleştirilmiştir.

Bu inkılâp başta Cumhuriyet rejimi olmak üzere diğer inkılâpların da teminatıdır. Çünkü inkılâpların yaşayabilmesi onları benimseyecek kitlenin varlığına bağlıdır. Bu da, ancak eğitim yoluyla inkılâpları benimsemiş kişilerin yetiştirilmesiyle mümkün olacaktır. Harf inkılâbı da bu işlevi görecektir.

Harf devrimi, kalitesi açısından sadece bir metin değişikliği değildir. Bu devrimin sosyal hayatımızda, dilimizde ve kültür tarihimizde önemli bir yeri vardır. Dil devrimi ile dilimizde ve kültür tarihimizde zor bir dönüm noktasının başarıyla aşıldığı görülmektedir. Planlı ve düzenli bir sosyal değişim için mükemmel bir örnek oluşturuldu. Hedeflerine ulaşmak için daha sonra öngörülen reformlar için de sağlam bir temel hazırlanmıştır. Getirdiği sonuçlar açısından eğitim ve kültür hayatımızda verimli gelişmeler sağlanmıştır.

4.2.2. Türkiye’de Cumhuriyet Sonrası Arap ve Latin Kaligrafi Sanatı

Harf devrimi, sadece eğitim ve öğretim alanında değil sosyal ve kültürel hayata dair geniş etkileri olan bir hareket olarak çok önemlidir. Bu devrim Latin alfabesinin iletişim fonksiyonu sayesinde Batı' ile olan iletişim oldukça hızlanmış ve kolaylaşmıştır.

Türkiye’de Arap Alfabesi ile oluşturulmuş tasarımların geride bırakılarak, Latin Harfleri ile oluşturulacak olan yeni tasarımlara, başlangıç yapabilmek kolay olmamıştır. Buna rağmen, Harf Devrimi sonrası bazı ünlü hattatların Latin harfleriyle de çalışmalar yaptığı bilinmektedir.

Arap harfleriyle yapılan Türk hat sanatı geleneksel kültür mirasımız olarak özelliğini koruyup halen devam ettirilmektedir.

4.2.2.1. Türkiye’de Latin Kaligrafi Sanatı

Türkiye’de oluşturulan Hat sanatı tarihsel gelişimi ile birlikte, kendisine özgü tarzı ve üslubu ile Arap harfleri kullanılarak elle yapılan yazı tasarımları olarak bilinmektedir.

Dünya’da bulunan tüm yazılarda olduğu gibi Arap Kaligrafi sanatının da birçok estetik ve işlevsel yönleri bulunmaktadır. Latin harflerinin sadece 92 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Geçmişte Hat sanatı kullanılarak yapılan ulusal ve evrensel karakterler, maalesef Latin alfabesi kullanılarak halen yapılamamıştır. Bu geçen süre ve zaman harf olarak tasarım stilimizi yaratabilmemiz için yeterli değildir.

Resim 4.20. Emin Barın Latin Harfleri ile Atatürk Tasarımı

Türkler 9 ncü yüzyıl sonlarında Arap harflerini kullanmaya başlamışlardır. Buna rağmen, stil ve tarz oluşturmaları birkaç yüzyıl sürmüştür.

Latin alfabesinin büyük harfleri Roma Kapital yazılarına dayanmaktadır, küçük harflerin ise netleşmesi birkaç yüzyılı bulmuştur. Latin alfabesi ile ulusal bir Türk uslubu oluşturulması, geleneksel yaklaşımın modern yeni sisteme adapte edilebilmesi şu an için mümkün gözükmemektedir.

Emin Barın, 1913-1987 yılları arasında yaşamış, Osmanlı döneminin son yıllarında yeni Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan biri olarak her iki döneme de tanıklık etmiştir. Güzel yazı geleneğini sürdüren Emin Barın bu geleneksel sanat dalında eşsiz ürünler vermiştir. Barın, geleneksel kaligrafiden ve Türk- İslam kültüründen esinlenerek çizdiği yazı

kompozisyonlarında, estetiğin gereklerini göz önünde tutarak yazı düzenlemelerini çağdaş ve modern bir tarz ile oluşturmaya özen göstermiştir. Böylelikle geleneksel yazı ile Latin Harflerini çağdaş bir tasarım eşliğinde birleştirebilen ilk sanatçı olmuştur.

4.2.2.2. Türkiye’de Latin Kaligrafi Sanatının Öncüleri

4.2.2.2.1. Emin Barın

Bolu hattat ve mücellidlerinden Mehmed Tevfik Efendi’nin oğlu olarak 1913 yılında orada dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul’a giderek Dârü’l-mu’allimîn’e girdi. 1932’de mezun olduktan sonra Bolu’ya bağlı Berk Köyü’nde muallim olarak göreve başladı. 1934’te başladığı Ankara’daki Gazi Terbiye Enstitüsü Resim-İş Bölümü’nden mezun olduktan sonra Maarif Vekâleti’nin açtığı sınavı kazanarak, Almanya’da yazı ve cilt eğitimi alma şansı yakaladı.

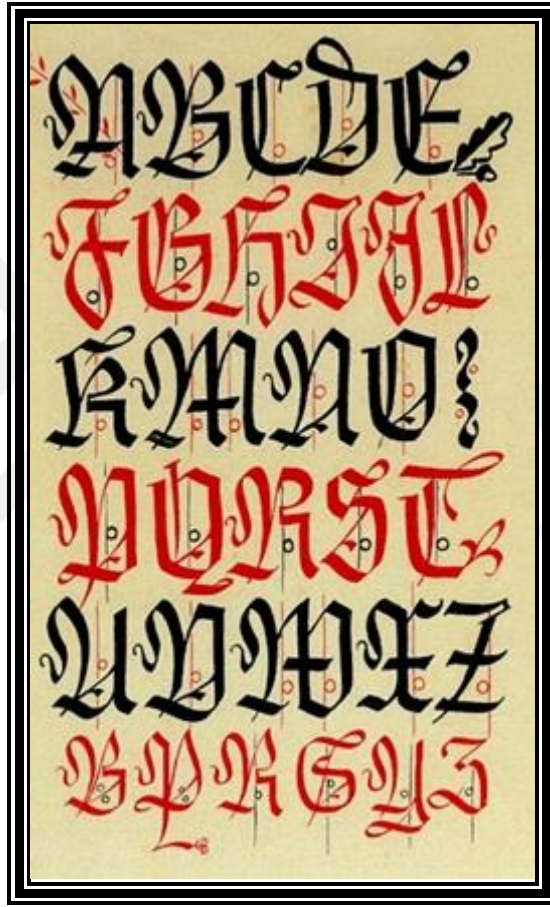

Resim 4.21. Emin Barın Latin Harfleri ile Allah c.c. Tasarımı

Almanya’ya gitmeden evvel İstanbul’a giderek Güzel San‘atlar Akademisi’nde Kâmil Akdik’ten hüsn-i hat dersleri almış, Necmeddîn Okyay’dan klasik Türk cilt san‘atının inceliklerini öğrendi. 1937 yılında gittiği Weimar’da Profesör Dorfner’den cilt dersleri aldı. Yaptığı bir cilt ile Hamburg Kitap Fuarı’nda birincilik ödülü

kazanınca, Leipzig Kitapcılık ve Matbaacılık Akademisi'nde Profesör Thiemann'dan modern yazı, Profesör Wiemeler'den de ciltcilik üzerine ihtisâs yaptı.

2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine, vatanî görevini yapmak için İstanbul'a döndü. Daha sonra yeniden Almanya'ya gidip yarım kalan ihtisâsını tamamlayarak 1944 yılında Türkiye'ye döndü. Milli Eğitim Basımevi'nde ardından Güzel San'atlar Akademisi'nde görev yaptı.

Resim 4.22. Emin Barın Gothic Latin Harfleri

1968-1971 yılları arasında Gülbenkian Müzesi'ndeki İslamî yazma kitapların restorasyonu için Portekiz'de bulunmuştur.

Almanya'daki eğitimi esnâsında modern yazı teknik ve üslûpları üzerinde çalışmış olan Emin Barın, daha çok Latin harfleri ile oluşturulan modern kompozisyonlar ile diploma ve berât yazıları üzerine yoğunlaşmış idi. 1946 senesinde, tedâvüle çıkarılacak yeni madenî paraların yazıları, 1953 yılında tamamladığı Anıtkabir

yazıları ile 1955'te yazdığı Yunus Emre'nin mezarındaki yazıları sanatının en olgun örnekleridir.

Öte yandan bir mimar arkadaşının ricâsı üzerine yazdığı kûfî besmele ile hocası Kâmil Akdik'e verdiği sözü yirmibeş yıl sonra yerine getirerek Osmanlı hat sanatında da eser vermeğe başlayan Emin Barın özellikle dîvânî ve kûfî yazıları üzerine yoğunlaşmış, Almanya'da aldığı grafik eğitimini Arap harflerine uygulayıp gelenek ile modernite arasında köprü kuran yeni ve çağdaş kompozisyonlar üretmiştir.

Resim 4.23. Emin Barın Latin Harfleri ile Allah c.c. Tasarımı

İstanbul'un 500. Fetih Yıldönümü kutlamaları kapsamında bazı kitâbeler hazırladığı gibi, Fâtih Dîvânı'nın basım çalışmalarına da iştirâk eden Emin Barın, Fatih Dîvânı için hazırladığı cildi ile 1958 senesindeki Brüksel Fuarı'nda birincilik ödülü aldığı gibi, bu cildi hazırladığı Akademi bünyesindeki cilt atölyesinde Türk cilt san'atının canlandırılmasına hizmet etti.

Cilt sanatı üzerine ulusal ve uluslararası bazı konferanslarda tebliğler veren Emin Barın, 1978’de Akademi’de, ertesi sene Ankara’daki İş Sanat Galerisi’nde ve 1983’te İstanbul’daki Garanti Bankası Galerisi’nde kişisel sergiler açtı. Yurtdışında da Malezya, Paris ve Almanya’da hat sergileri düzenledi.

Resim 4.24. Emin Barın Latin Harfleri ile Allah c.c. Tasarımı

Mehmet Emin Barın Almanya’da ihtisasını tamamlayıp yurda döndükten sonra 1944-1961 yılları arasındaki çalışmalarını Latin harfleri, geleneksel ve endüstriyel cilt yapımı ve restorasyonu üstünde yoğunlaştırmış, bu alanda eserler vermiştir. 1961’den sonra grafik sanatları konusundaki birikimi ve Latin harflerini kullanmadaki büyük ustalığı ile birlikte geleneksel hat sanatımıza yönelmiştir. Bu sahada da yüzyıllar boyu yerleşmiş kaide ve üslûpların dışına çıkarak orijinal ve çağdaş eserler meydana getirmiştir. Özellikle kûfî ve divanî karakterde verdiği eserlerle yeni bir ekol meydana getirmiştir denilebilir. Kompozisyon gücü fevkalâde olan Emin Barın, ilhamını geleneksel sanatlarımızın biçim ve formlarından aldığı gibi çağdaş soyut resmin değişik

akımlarından da doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmiş ve hatta onları etkileyecek eserler üretmiştir.

Ayrıca geleneksel hat sanatımızdan ilham alarak Latin harfleriyle de çok değişik orijinal kompozisyonlar yapmıştır. Restorasyon konusunda da uzman olan sanatçı pek çok yazma eseri onararak müzelerimize ve özel koleksiyonlara kazandırmıştır.

Milletlerarası Hamburg Kitap Sergisi'nde "Olimpiyat" adlı kitabı ile cilt dalında birincilik ödülünü (1938), Milletlerarası Brüksel Sergisi'nde "Fâtih Divanı" kitap cildi ile yine birincilik ödülünü (1958), Kültür Bakanlığı'nın şükran ödülünü (1983), "Ya Rahîm" adlı hat tasarımı ile de Türkiye İş Bankası'nın büyük ödülünü (1984) alan Emin Barın'ın bazı önemli sergileri şunlardır: Güzel Sanatlar Akademisi'nde yazı ve cilt (1943), Dublin Güzel Sanatlar Akademisi'nde hat (1977), Kültür Bakanlığı adına Cezayir, İstanbul, Cidde, Bağdat ve Paris'te hat sergileri, Dışişleri Bakanlığı adına Malezya'da hat sergisi, 1983 ve 1985'te İstanbul'da hat sergisi. Son sergisini 1987'de öğrencileriyle birlikte yine İstanbul'da açmıştır.

Bazı eserleri: İstanbul'un 500. fetih yılında şehrin önemli yerlerine konulan 10 adet büyük mermer kitâbe yazıları (1951), Anıtkabir'in bütün kitâbe yazıları (1952-1953), Yûnus Emre kabri yazıları (1955), Portekiz Gülbenkian Müzesi'ndeki Türk-İslâm yazma eserlerinin restorasyonu (1968), İslâmâbâd'da (Pakistan) İslâm Konferansı ve Camii yazıları (1979), Samsun Çarşısı ve Çarşı Camii yazıları (1980). Birçok eseri de yurt içinde ve yurt dışında özel koleksiyonlarda, müzelerde bulunmaktadır. Ayrıca konusu ile ilgili çok sayıda milletlerarası konferans ve sempozyuma katılmış, bildiri vermiş, jüri üyeliği yapmıştır. Çeşitli dergi ve kitaplarda da makaleleri mevcuttur.

Çemberlitaş'taki atölyesinde kendi eserleriyle birlikte meşhur hattatlarımıza ait büyük bir koleksiyonu sürekli olarak sergilenmektedir.

4.2.2.2.2. Etem Çalışkan

1928'de Tarsus'un Göçük Köyü'nde doğdu. İlk ve Ortaöğrenimini Mersin'de tamamladı. Yükseköğrenimini İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Afiş Bölümü'nde yaptı. Prof. Sabri Berkel'den desen, Prof.Emin Barın'dan yazı, Prof. Namık Bayık'dan

afiş ve grafik dersleri aldı. Anıtkabir'deki yazıtların yazılmasında Prof. Barın'a yardımcı oldu. 1954 yılında Akademi'de sanat öğrenciliğini sürdürürken gazetecilik mesleğine girdi.

Resim 4.25. Etem Çalışkan Ne Mutlu Türküm Diyene

Yeni Sabah gazetesinde ressam ve kaligraf olarak çalışmaya başladı. 1982 yılında Hürriyet gazetesinden emekli olduktan sonra Milliyet gazetesine Türk Büyüklerini çizdi ve albüm kitap olarak yayımlandı.

Resim 4.26. Etem Çalışkan Çalışması

Güneş gazetesine Kur-an'ın Türkçe anlamını, Sabah gazetesine Yunus Emre Divan'ını hazırlamıştır.

1980'li yıllarda Atatürk'ün 100. doğum yılının Maliye Bakanlığınca çıkarılan altın ve gümüş anı paraları, TBMM'ce yayınlanan 100. yıl kutlama afişleri, Cumhurbaşkanlığı forundaki 16 yıldızın ifadesi olan tarihteki Türk Devletleri'nin PTT Genel Müdürlüğünce bastırılan pulları, 1990 Yunus Emre Uluslararası sergi yılında Kültür Bakanlığınca yayınlanan el yazması "Yunus Emre Albümü". Bu çalışmalarına 2000 yılında bir çalışmasını daha ekledi.

Türk ulusuna bereket kaynağı Gazi Mustafa Kemal'in 15-20 Ekim 1927 tarihinde TBMM'de Cumhuriyet Halk Fırkası'nın 2. büyük kongresinde okuduğu büyük nutkunu el yazması olarak harf harf yazdı. Kültür Bakanlığınca anı kitabı olarak yayınlandı. 17 ciltlik el yazması orijinaleri Başkent Üniversitesi Abdülrahim Tuncay Atatürk Müzesi'nde yerini aldı.

Resim 4.27. Etem Çalışkan Mevlana 7 Öğüdü Çalışması

4.2.2.2.3. İlhami Turan

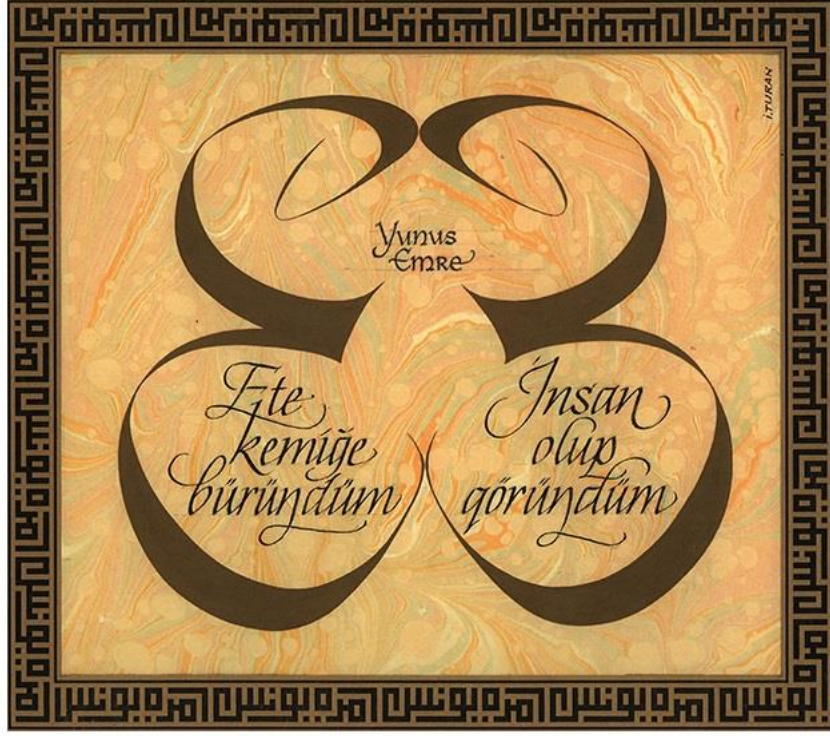
Bolu-Gerede’de doğmuştur (1935). İlk ve Orta Öğretimini Bolu’da yaptı. Yüksek Öğrenimini İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Dekoratif Sanatlar Bölümü, Yazı ve Cilt Atölyesi’nde tamamladı (1957). Prof.Emin BARIN’ ın yanında iki yıla aşkın asistan olarak çalıştı(M.S.G.S). Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi) Grafik Bölümünde Öğretim Görevlisi oldu (1961). Yazı tasarımı, Cilt ve Kartonaj dersleri verdi (1961-1988).

Resim 4.28. İlhami Turan Ömer Hayyam Kaligrafi Çalışması

Grafik Sanatlar Bölüm Başkanlığı yaptı (1971-1973). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Anasanat Dalı'nda Yazı Tasarımı Derslerini üstlendi(1983). M.S.G.S Fakültesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne Profesör olarak atandı (1988). Grafik Anasanat Dalı Başkanlığı, Rektör Yardımcılığı (1990-1996), Milli Eğitim Bakan Danışmanlığı görevlerinde bulundu (Avni AKYOL, Köksal TOPTAN, Hikmet ULUBAY). Uzmanlık alanlarıyla ilgili TV programları ‘Yazı Tasarımı ve Tipografi’ ders notları, makale, konferans ve bildirileri mevcuttur.

Çeşitli Kaligrafik El Yazması Kitap ve Levha Tasarımları, Anıt Kitabeleri, Cumhurbaşkanlığı ve Yabancı Devlet Başkanları için Berat, Teşekkür Belgesi ve Geleneksel Cilt Tasarımları hazırladı. Kamu ve Özel kuruluşlar için çok çeşitli grafik tasarım ve uygulamalar gerçekleştirdi.

Resim 4.29. İlhami Turan Yunus Emre Çalışması

Ülkemizin saygın kurumlarına, tanıtım, grafik yayın danışmanlığı yaptı. Jüri üyeliklerinde bulundu. Yapıtları müze ve özel koleksiyonlarda yer aldı. Emekli oluncaya kadar Gelenksel Türk Sanatları Bölüm Başkanlığı'nı sürdürdü (1988-2002). Halen yarı zamanlı olarak ders vermeye devam etmektedir.

4.2.2.2.4. Yılmaz Özbek

Yılmaz Özbek 1936 yılında Ankara'da doğdu. 1960 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yazı ve Cilt Bölümü'nden Mezun olan Özbek, Emin Barın atölyesinde kaligrafi konusunda uzmanlaşmış ve 1987 yılına değin birçok kentte sergiler açmıştır. Yılmaz Özbek grafik ve resim etkisiyle insanlara, yazıyı sevdirmek gerektiği düşüncesindeydi ve "Yazıyı seven , onu okur anlar !" diyerek bu görüşünü dile getirmiştir.

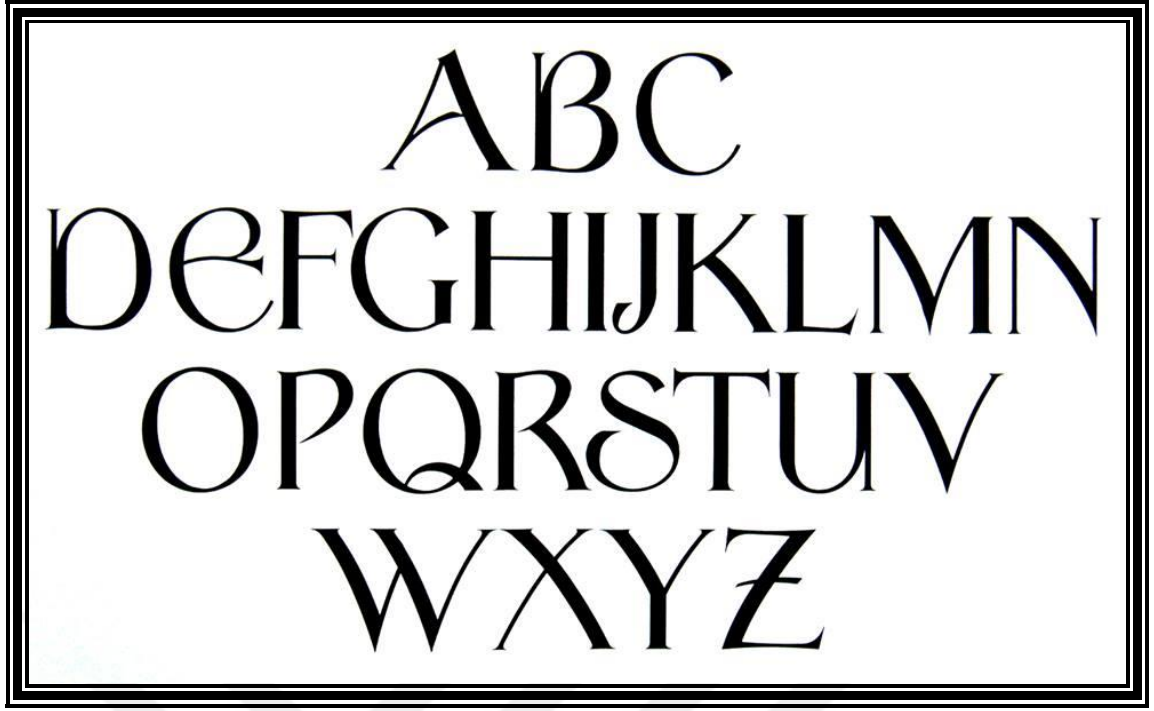

Resim 4.30. Yılmaz Özbek Kaligrafi Çalışması

Çalışmalarında eski yazının motif hazinesinden yaralanan Özbek, Latin Harfleriyle eski yazı arasındaki köprüyü kurmak gerektiğini savunurdu. Yılmaz Ülkemizin birçok ünlü şairinin şiirini tabloya dökmüş, Ahmet Muhip Dranas'ın "Fahriye Abla" şiirinin tablosuna her gören sahip olmak istemiştir. Dizeleri ölümsüzleştiren sanatçı olarak anılan Özbek, 1987 yılında 51 yaşında yaşama veda etmiştir.

4.2.2.2.5. Selahattin Ganiz

Öğretim Üyesi, Grafik tasarımcı, kaligraf ve ressamdır. 22 Kasım 1948 tarihinde Lüleburgaz'da doğmuştur. İlk, Orta ve lise eğitimini Lüleburgaz'da tamamlayarak, 1967 yılında İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun Grafik Sanatlar Bölümüne girmeyi başarmıştır.

Resim 4.31. Selahattin Ganiz Font Tasarımı

Selahattin Ganiz, mezun olduktan sonra uzun yıllar grafik tasarımcısı Mengü Ertel ile birlikte çalışma şansına sahip olmuştur. 1971-1978 yıllarında çeşitli reklam ajansları ve basım merkezlerinde çalışarak, 1978 yılında mezun olduğu İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek okuluna, İlhami Turan'ın asistanı olarak kabul edilmiştir.

Grafik tasarımıyla ilgili olarak birçok ödülün sahibi olan Ganiz, 1983 yılında da sanatta yeterlik/ doktora programını tamamlamıştır. 2000-2005 Maltepe Üniversitesi'nin Mimarlık Fakültesi'nde Grafik Tasarım bölümünü kurarak, 5 yıl süreyle bölüm başkanlığı görevini üstlenmiştir. 2005 yılında Doçent olan Ganiz 2012 yılında da Prof. unvanını almıştır.

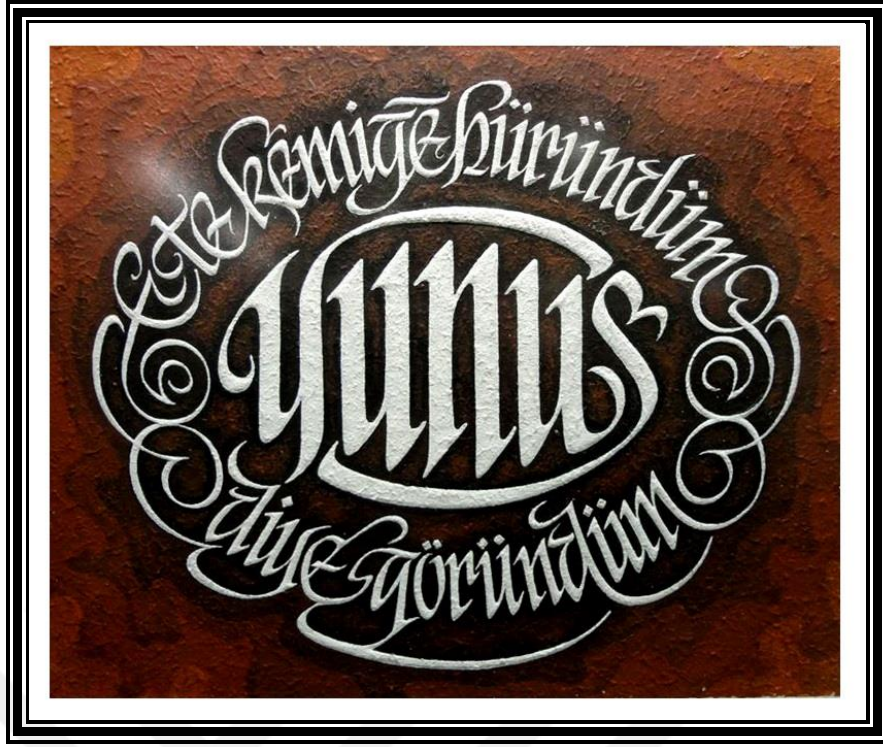
Resim 4.32. Selahattin Ganiz Font Tasarımı

2006-2014 tarihleri arasında İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapan Ganiz, 2014 yılından bu yana İstanbul Arel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Son yıllarda sanatsal çalışmalarını da yoğunlaştırarak, birçok kişisel ve karma resim sergileri gerçekleştirmiştir.

4.2.2.2.6. Mustafa Eren

Mustafa Eren 1944 yılında Denizli'de doğdu ve 1972 yılında İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Fakültesi Kaligrafi Bölümü'nden mezun oldu. 50 yılı aşkın bir süredir font tasarımları üzerinde çalıştı ve Amerika'da yapılan bir yarışmada 60 kadar font örneklerinden bir tanesi ödüle layık görülerek Letraset tarafından satın alındı.

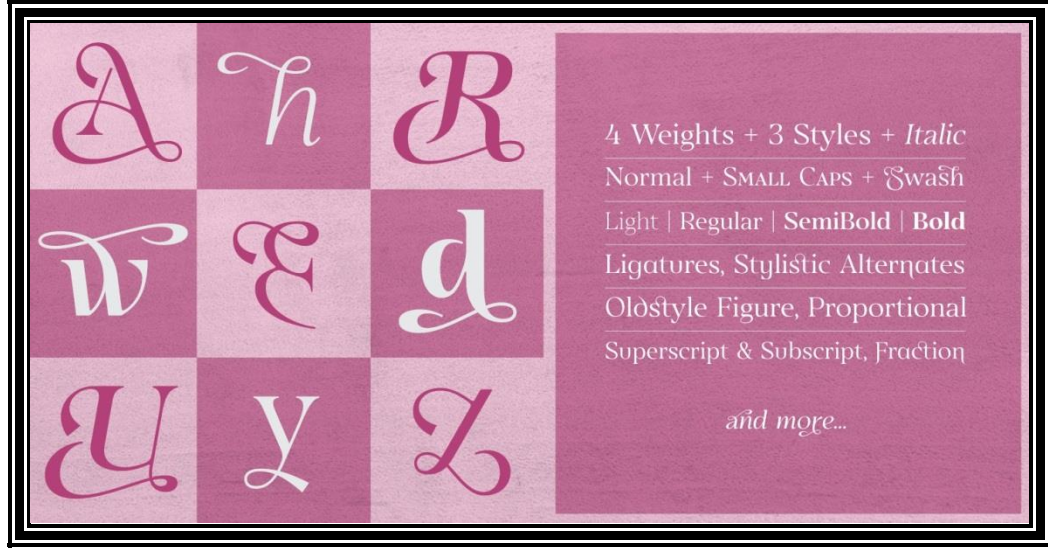

Resim 4.33. Mustafa Eren Yunus Emre Kaligrafi Çalışması

Son 10 yıldır büyük düşünürlerin değerli özdeyişlerini, Kaligrafiyi Latin harfleriyle yorumlayarak eserler yaratmış, bu geleneksel sanatı modern boyuta taşımayı başarmıştır. Eren'in çalışmaları birer logo olarak tasarlanıyor, son aşamada gravür baskı tekniği kullanılarak baskı tekniği ile ortaya çıkarılıyor. Mustafa Eren Kaligrafi Sanatı ile yapılan çalışmalarda anlam ve okunabilirliğin her zaman savunucusu olmuştur. Bu kavramlar üzerinde titizlikle çalışarak harfler ile ortaya çıkardığı özgün tasarımlar birer sanat eseri olarak ortaya çıkıyor. Günümüze kadar beş kişisel sergi açmış olan Mustafa Eren halen FSMÜ' de öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

4.2.2.2.7. Abdullah Taşçı

1945 Yılında develi de doğdu.1966 yılında Devlet Güzel Sanat Akademisine girdi.1972'de Mimar Sinan Güzel Sanatlar Bölümünde Asistan olarak göreve başladı.1978 yılında Sanatta Yeterliliğini tamamladı.1982 yılında Yrd.Doç. oldu.1999 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'ndeki görevinden emekli oldu.2000 2006 yılları arasında Maltepe Üniversitesinde çalışan tasarımcı şu an Doğuş Üniversitesinde ders vermeye devam etmektedir.

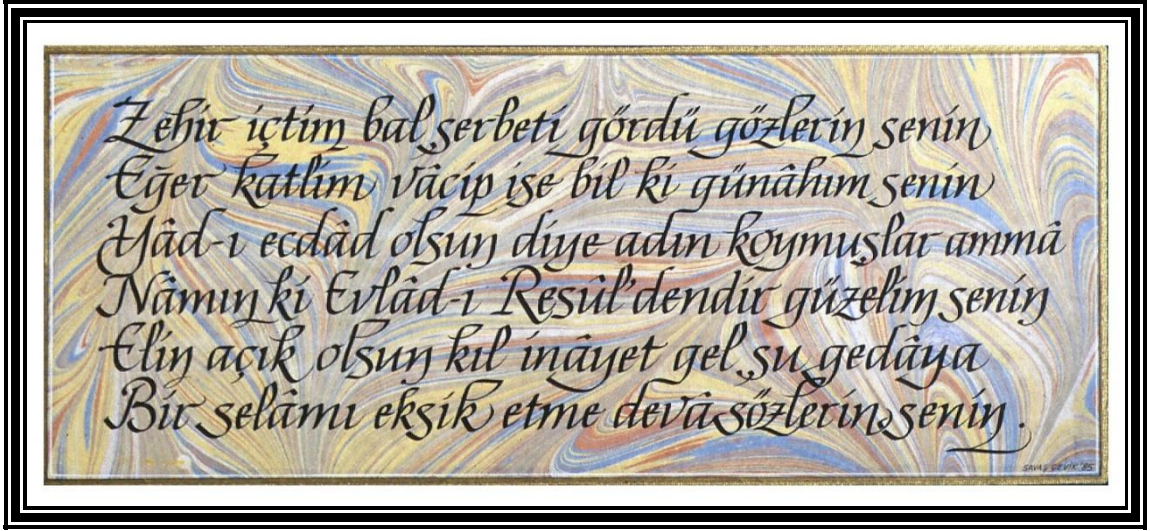

Resim 4.34. Abdullah Taşçı Font Tasarımı

1975 yılında ilk sergisini açan tasarımcı, uluslararası bienellere katılmış; 1997 yılından itibaren yazı karakterleri üzerinde çalışmaya başlamıştır. 1997 yılından günümüze kadar geçen sürede 470 yazı karakterini Türkçeye kazandırmıştır. Sayısız afiş ve pul tasarımı ve özellikle de bir çok amblem yarışmasında ödüller kazanmıştır. Kendi tasarımı olan yazı karakterleri ise Taşçı Serif(T), Nokta(T), BodoniElif(T), TasDub(T), TASCİNEULAND(T) dir.

4.2.2.2.8. Savaş Çevik

1953 yılında Akseki (Antalya)’da doğdu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Grafik Bölümü’nden yüksek lisans diplomasını aldığı yıl (1976), hocası Prof. Emin Barın’ın asistanı olarak aynı bölümde öğretim görevine başladı. Lâtin Yazısı konulu doktora çalışmasını 1983’de tamamladı. 1987’de Yard. Doçent olara “Yazı Tasarımı” dalında ihtisaslaştı. Hat Sanatı’yla ilgili çalışmalarına 1973 yılında; son yüzyılın ünlü hattatları olan Kemal Batanay’dan rik’a ve tâlîk, Hâmit Aytaç’tan sülüs ve nesih yazılarını meşk ederek başlamıştır.

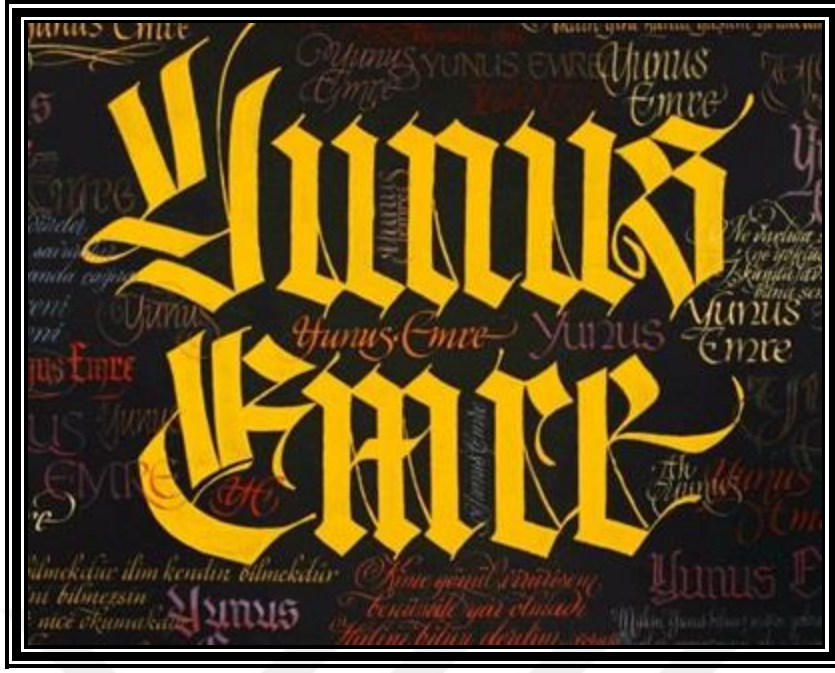

Resim 4.35. Savaş Çevik Kaligrafi Çalışması

Her iki hattatın vefatlarına kadar, onlardan hat öğrenimini sürdürdü. Sonraları, hattat Prof. Ali Alparslan'dan dîvânî ve celî dîvânî yazılarını meşk etti. Bu arada hocası Prof. Emin Barın ve hat uzmanı Prof. Uğur Derman'la sıkça görüşerek Hat Sanatı hakkında bilgi ve görgüsünü arttırdı.

1986'da İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA)'nin düzenlediği Uluslararası Hâmit Aytaç Hat Yarışması'nda birincilik ve iki mansiyon aldı. Ayrıca, hat ve grafik konularında yurtiçi ve yurtdışında otuz kadar değişik ödülü, Türkiye'de ve diğer ülkelerdeki çeşitli koleksiyonlarda, levha, hilye, tuğra, câmi yazısı, ferman vb. formlarda çeşitli eserleri bulunmaktadır. Sanat çalışmalarının yanı sıra üniversite öğretim üyeliği görevini de sürdüren Çevik'in, Latin Yazısı ve kaligrafi alanlarında da eserleri vardır.

Bu konudaki ticarî çalışmalarıyla birlikte, yerli ve yabancı birçok devlet başkanına ve idarecilere verilen berat, hediye, diploma, belge gibi kaligrafik çalışmaları da önemli yer tutmaktadır. Klasik hat çalışmalarıyla birlikte kendine özgü modern uygulamalar da geliştiren Savaş Çevik'in, ayrıca, teorik bilgilendirmeler, yayınlar, hat kursları, jüri üyelikleri, yazı ve imza bilirkışılığı gibi görevleri vardır.

Resim 4.36. Savaş Çevik Yunus Emre Kaligrafi Çalışması

2002 yılında Mimar Sinan Üniversitesi'nden kendi isteğiyle emekli olan Savaş Çevik, Haliç Üniversitesi bünyesinde kuruluş çalışmalarını gerçekleştirdiği Grafik Bölümü'nde 2004 yılından beri öğretim görevini ve İstanbul'daki atölyesinde hat ve kaligrafi çalışmalarını sürdürmektedir. 2009 yılından beri İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait kurs merkezinde (İSMEK) danışman ve Hüsn-i Hat Zümre Başkanlığı görevini de sürdürmekte ve 'Temel Sanat Eğitimi' dersleri vermektedir. '2015 yılından beri Zeytinburnu Kültür Merkezi'nde 'Kaligrafi' ve 2016 yılından itibaren de Sakarya Belediyesi Kültür Merkezi'nde 'Temel Sanat Eğitimi' dersleri vermektedir. Çevik, Nisan 2015'e kadar çeşitli ülkelerde 23 kişisel hat sergisi gerçekleştirmiş, ayrıca 109 karma sergiye katılmıştır.

5. BÖLÜM

LATIN ALFABELER VE UYGULAMA ESASLARI

5.1. Kaligrafi Sanatını Öğrenme

5.1.1. Temel Kaligrafi Teknikleri

5.1.2. Morfoloji

"Morfoloji", yazının anatomisini, dış görünüşünü ifade eden, harfleri tanımamıza ve tarihlendirmemize imkan tanıyan bir unsurdur. Yazının bulunması ile oluşan harfler dış görünüşlerini ve özelliklerini tamamen koruyarak günümüze kadar gelmemiştir. Tarihi süreci içerisinde harf karakterleri, sembolleri, biçimleri değişerek günümüzdeki biçimlerine kavuşmuşlardır.

Kaligrafi Sanatını, sadece deneysel bir prosedür olarak görmek ve yapmak yeterli değildir. Kuralları çerçevesinde yapabilmek için, ilgi, zaman, emek, çaba, sabır ve istekli olmak gibi unsurlar gerekmektedir. Latin kaligrafisi üzerinde yıllarca emek harcanarak deneysel metotlar ile birlikte bol tekrar ve deneyimleyerek, öğrenilebilecek zorlu süreci ihtiva eden bir sanat dalıdır. Harflerin yazılış biçimleri, tekniği, eğimi, açısı, uygulama esasları ve özelliklerinin de ayrıca çok iyi bilinmesi ve öğrenilmesi gerekmektedir.

5.1.3. Çizgi

Hareket eden bir noktanın bıraktığı izdir. Eski Yunan matematikçisi Euklides çizgiyi, «genişliği olmayan uzunluk» diye tarif etmiştir. Başlıca üç çeşit çizgi vardır:

- ✓ **Doğru çizgi:** Doğru çizgi, iki nokta arasındaki en kısa yoldur. İki nokta arasından da ancak bir doğru geçer. İki ucu sınırlı belli uzunluktaki doğrulara doğru parçası, iki tarafı da sınırlanmış doğru çizgilere doğru, bir ucu sınırlanmış öbür ucu sınırlanmamış doğru çizgilere yarım doğru denir.

- ✓ **Kırık çizgi:** Bir doğrultuda olmamak üzere doğru parçalarının ucuca eklenmesinden elde edilen çizgi. Uç uca gelen ve bir doğru üzerinde bulunmayan doğru parçalarına verilen addır.
- ✓ **Eğri çizgi:** Eğri çizgi de, bir doğru üzerinde olmayan ve köşe yapmaksızın doğrultu değiştiren çizgilere denir. Belli iki nokta arasında, bu üç çizgiden en kısası, doğru çizgidir.

Bir yüzey sanatı olarak çizgi, uzunluğuna oranla kalınlığı çok az olana şerit anlamını taşır. Çizgi bir düzlem üzerinde noktaların bir araya gelmesiyle oluşan doğrulardır. Sanatsal olarak bir sanatçının ifade gücüne yön vermesiyle oluşan biçimler topluluğudur. Çizgi Kaligrafik resim anlayışının temel elamanıdır. Çizgi anlatım gücü bakımından yazının en temel öğelerinden biridir. İnce, kalın, düz, kesik gibi...

5.1.4. Harf Anatomileri

Harf karakterlerin yapılarını, ana bölümlerini tanımlamayı ayrıntılı olarak ifade eden unsurlardan oluşmaktadır. Harflerin "gövde" olarak bilinen "ana kısmı", taban çizgisi ile bel çizgisi arasında yazılı olan kısımlarından oluşmaktadır. Harf gövdesini geçerek yükselen kısımlara "Ascender," taban çizgisinin altına inen kuyruk oluşumlarına ise "Descender" adı verilmektedir.

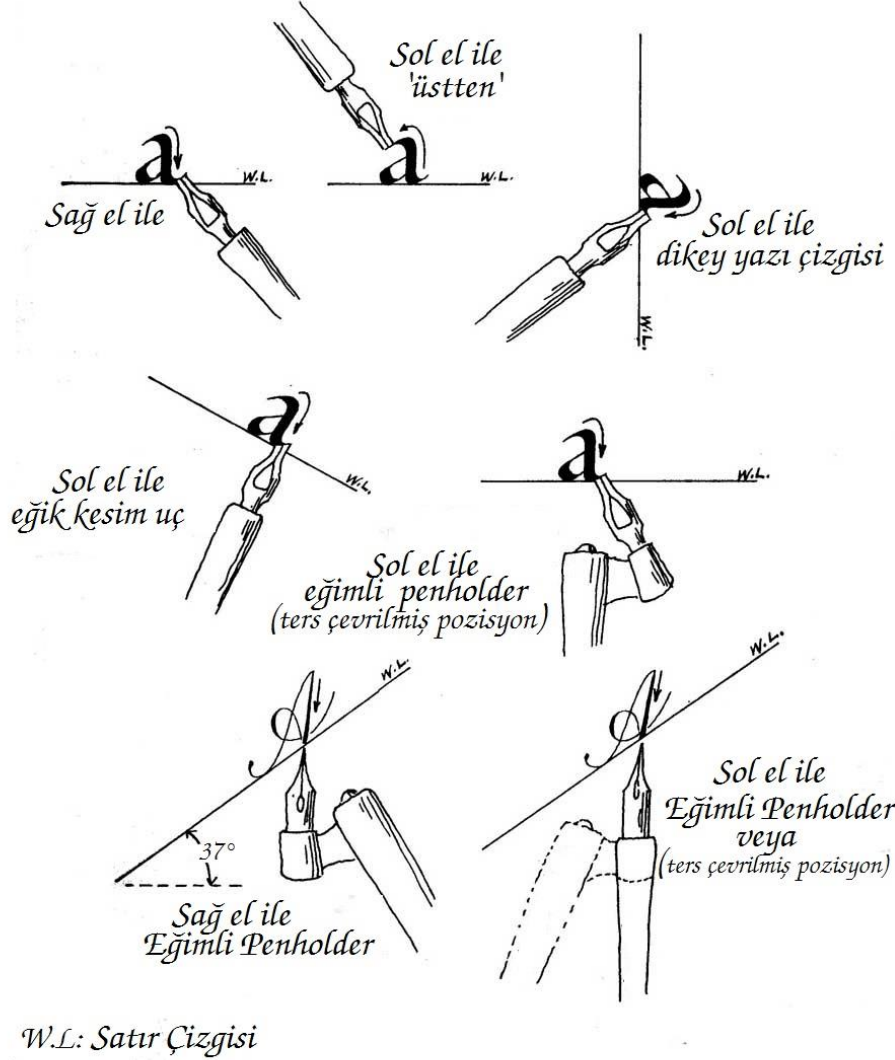
Temel yapıları gereği tamamen kapalı, orta kısımları boş olan "a, b, d, g, q" gibi harflerin iç boşlukları "Counter" olarak adlandırılmış olup, "t ve f" harflerinin orta kısım şerit çizgileri "Crossbar," "r" harfinin üst kıvrımlı parçası ise "ear" olarak adlandırılmıştır.

5.1.5. Kalem Açısı ve Tutuş Pozisyonları

Kaligrafi yazım unsurları ve harflerin özelliklerine göre, kullanılacak kesik uç kalem ucunun açısını ifade etmektedir. Kalem açısı, yazı aletinin tutulduğu açıya bağlıdır. Kalem ucu, kılavuz çizgisine göre konumu ve ardından yazının çizgisi, ucun kesimine veya açısına bağlıdır. (Kalem ağzının üretilme biçimlerine göre; düz, simetrik, sağ veya sol yöne açılı olması gibi).

Kalem Tutuş Teknikleri

Sağ ve Sol El Kullanım Varyasyonları

Resim 5.1. Sağ ve Sol El Kalem Tutuş Biçimleri

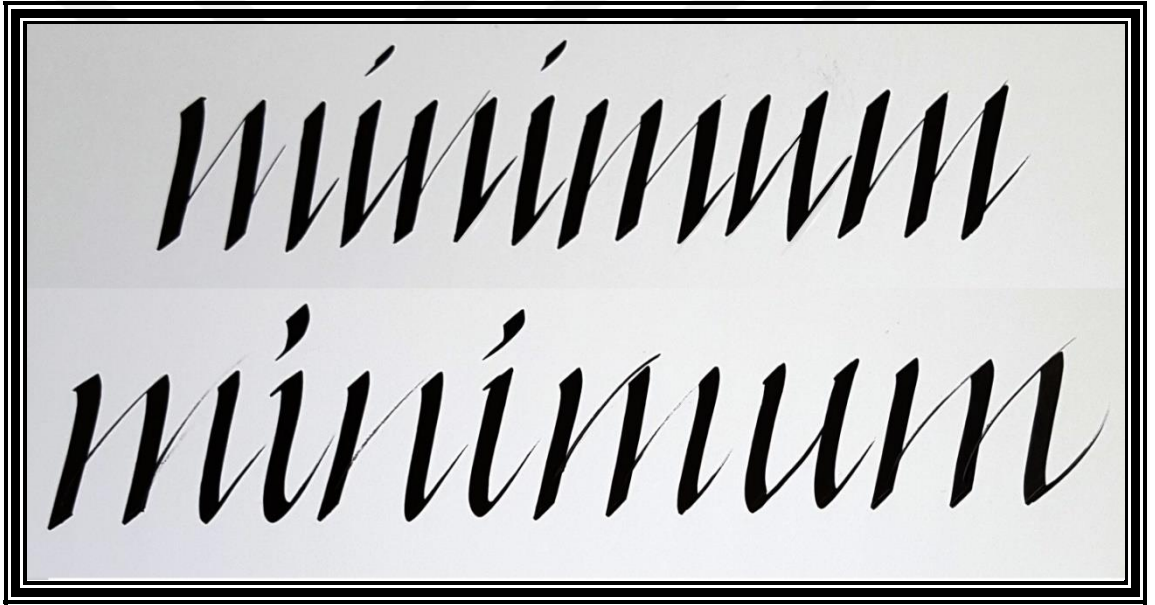
Paleograflara göre kalem açısı “Yazının çizginin yönüne göre konumu” olarak tanımlanmıştır. Açı kalemin genellikle dönme derecesine bağlıdır. Kalem açısı ile harfin eğim açısının birbirinden farklı ve çok önemli iki ayrı unsur olduğu asla unutulmamalıdır.

Bir kaligrafi projesine başlarken, yazmak üzere olduğunuz harflerin kalem açısı muhakkak bilinmelidir. Latin kaligrafi harflerini yazmak için kalem açısı genellikle 45 °

olarak kullanılır. Her bir alfabenin farklı özellikleri olup, yazım açıları ve teknikleri de farklılıklar gösterir. Örnek olarak; Rustik Alfabeye ait harflerin ince dikey çizgileri için kalem açısı 70 °, yatay kalın kıvrımlar için kalem açısı 45 ° olmalıdır. Böylelikle farklı açılarda oluşturulan harflerin kalın ve ince çizgilerinin zıtlığı, yazı da kontrast etkisi oluşturacaktır.

5.1.6. Ritim

Kaligrafi sanatının kuralları arasında en önemli unsurdur. Ritim; belirli eşit zaman aralıklarında, aynı iniş ve çıkış hareketlerini uyumlu olarak yapmayı gerektirir. Bu egzersizlere daha kontrollü olarak, yavaş ve ölçülü bir ritimle başlamak gerekmektedir.

Resim 5.2. Yazı sanatında aynı iniş ve çıkışı içeren ritmik kalem vuruşları

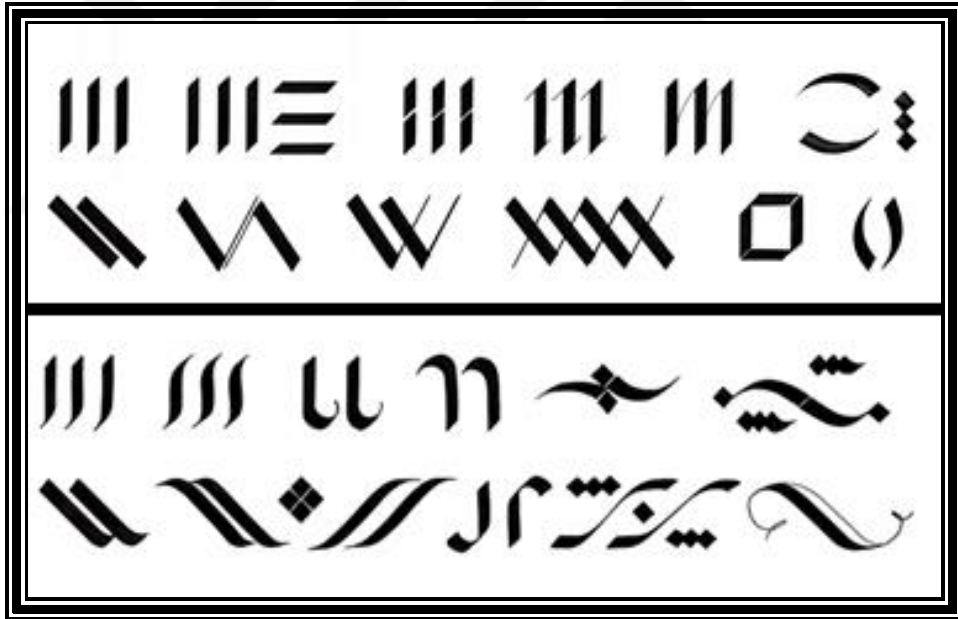
5.1.7. Harf Boyutu ve Aralıklar

Yazı sanatında en önemli iki unsur, bırakılan boşluk kısmı ile yazılan harfin siyah lekesi arasında oluşturulacak dengedir. Harflerin kapladığı genel alan planlamaları yapılırken ilk olarak; yazacağınız alfabenin türünü seçmektir, örneğin, Karolenj alfabesi için iki harf arasındaki boşluk mesafesi daha fazla olması gerekirken, Gothic yazısında ise tam tersi olarak, harflerin çok daha yakın ve minimum aralıkta olarak planlaması yapılmalıdır.

Harf aralığının ikinci özelliği olarak, her harfin morfolojisi ayrı ayrı olduğundan, “ı” ve “i” gibi harfler çok az karakter mesafesi kaplarken, “o” , “ö” gibi harfler daha geniş karakter aralığı kaplayacaktır. Diğer taraftan, "o" gibi iki ardışık yuvarlak harflerin yan yana geleceği durumlarda, alan olarak daha fazla yer kaplayacaktır, ancak daha az boşlukta yazılarak mesafe daraltılacaktır.

5.1.8. Kaligrafi Başlangıç Egzersizleri

Kaligrafi sanatına başlamak için, harflerin anatomi yapılarına geçmeden önce, sanatının temel vuruşlarına hakim olmak ve alışabilmek için örnekler üzerinden egzersiz ve alıştırma yapmak çok önemlidir. Bu sayede kesik uç kalem kullanma becerileri geliştirilerek, açı oluşturma ve çizgileri kontrol etme gibi hususlar öncelikli olarak öğrenilmesi gerekmektedir (Shepherd, 1984:44).

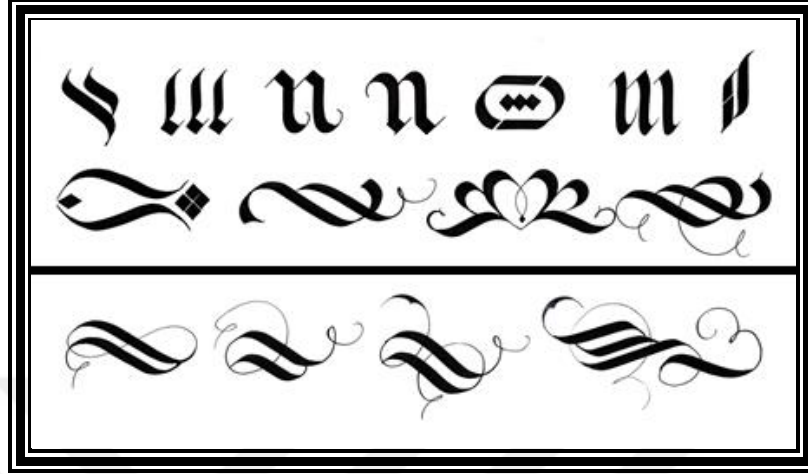

Resim 5.3. Temel Kaligrafi Egzersizleri Tablo:1

Kaligrafi sanatını öğrenmek isteyenler egzersiz programlarını doğru ve eksiksiz bir biçimde yaparak, kalem kontrolü ve elin hangi pozisyonlarda olması gibi konuları çok iyi bir şekilde öğrenilmelidir (Callery, :2007:62).

Daha fazla iyileştirme egzersizleri yapılarak, dikey, yatay, vuruşlar sık sık tekrarlanmalı, paralel çizgilerle eşit uzaklıkta aynı çizgi vuruşları yapılarak aynı açılarda

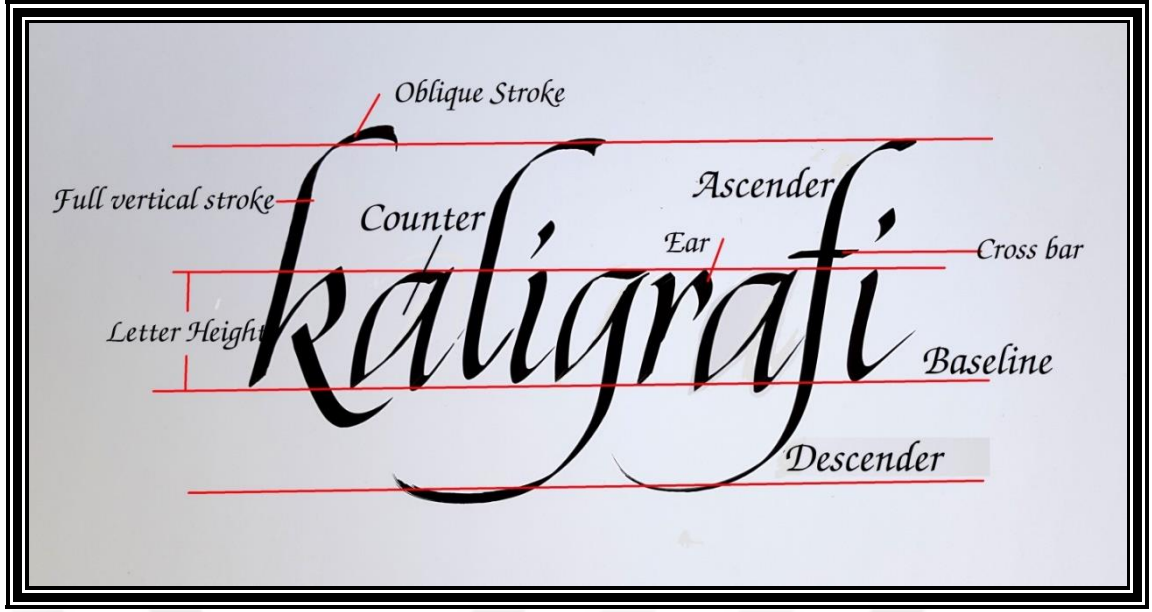
kare parçalar oluşturulmalıdır. Tüm hareketler sindirilerek ve bilinçli yapılmalıdır, çünkü egzersiz tablolarında yer alan tüm vuruşlar, değişik yazı stillerine ait en yaygın kullanılan parçalardan oluşturulmuştur.

Resim 5.4. Temel Kaligrafi Egzersizleri Tablo:2

Kaligrafi eserlerinde öncelikli unsur yazının kalitesidir, harflerin klasik formları belirli bir düzen içinde, ritim ile yazılması gerekmektedir. Satır yapılarının da “geometrik” bir düzen içinde olması, kaligrafi tasarımların en önemli koşullarından birisidir.

Kaligrafi eserleri oluşturulurken en önemli şey, iletilmek istenen ifade, duygu, düşünce ve kavramlar için en iyi kompozisyonun nasıl oluşturulacağını belirlemektir. Bunu tahmin edebilmek, nasıl olacağına dair fikir yürütebilmek için, çok net bir bilgiye, deneyime ve tecrübeye sahip olunması gerekmektedir.

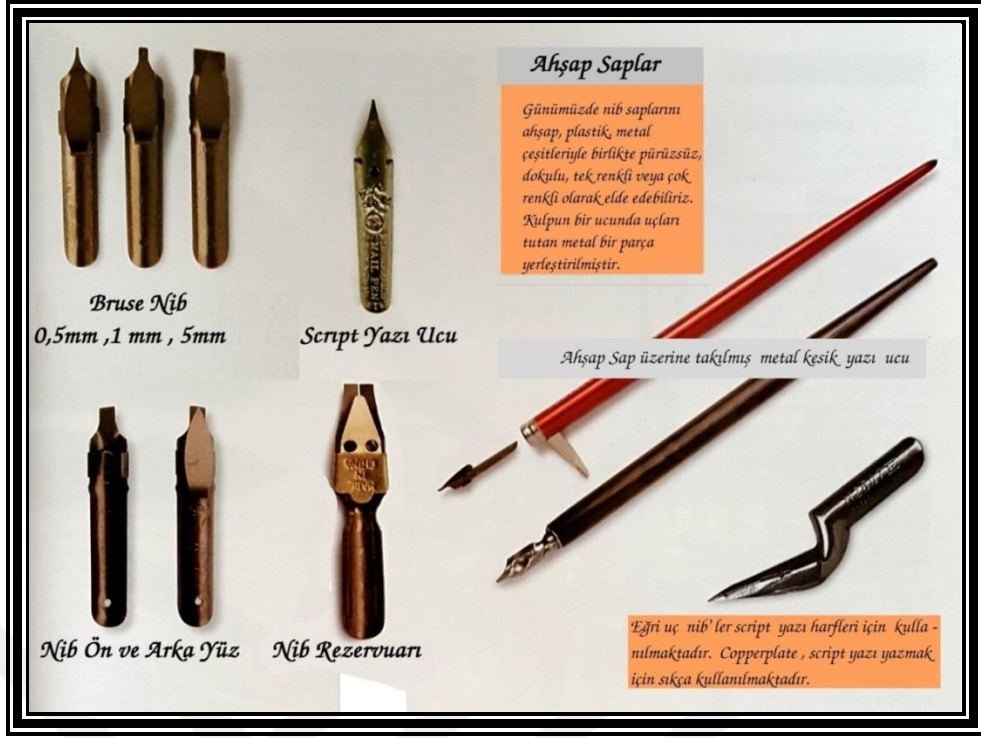
Resim 5.5. Kaligrafi Harf Unsurları

Tasarımlarda kaligrafi harflerinin oluşturmuş olduğu ağırlık oranı ile, beyaz boşluk kalan kısımların oranı ile aynı dengede olması gerekmektedir. Yazılması istenilen harflerin klasik yapılarına ve özelliklerine göre ana çizgi hatları oluşturulmalıdır. Klasik yapılar dışında daha özgür ve cesur bir tasarım yapılmak isteniyorsa, daha özel şablon oluşturulması yeterli olacaktır.

5.2. Yazı Oluşumunu Sağlayan Gereçler

5.2.1. Divit Metal Uçlar ve Çeşitleri

Divit diye tabir ettiğimiz uçlar genelde profesyonellerin kullandığı bir kalem ucudur. Divit uçlu kalemlerin mürekkep yerleri yani hazneleri küçük olduğundan mürekkep kullanımı oldukça tecrübeye bağlıdır. Divit uçların kullanımı gerçekten öğrenildiğinde yazı esnasında oluşacak ince ve kalın çizgilerin birbirinden sanatsal olarak farklılık göstermesi çok beğenilen yönlerindendir. Divit uçlar sayesinde sulu, guaj, akrilik boyalar uygun olarak akışkanlığı sağlanarak çok renkli çalışmaların elde edilmesine fırsat tanır.

Resim 5.6. Divit Uçlar

5.2.2. Script Yazı Uç ve Sapları

Resim 5.7. Divit Uçlar

5.2.3. Graphos Yazı Setti

Graphos kaligrafi takımı yazım ve çizimde kullanılan en kullanışlı ve çok yönlü bir araçtır. Profesyonel Mimari çizim yapanlar ile yazı sanatı sanatçılarının muhakkak ellerinin altında bulundurması gereken önemli gereçlerdendir.

Kalemin diğer kalemlerden farkı hem divit uçlu kalem olarak, hemde dolma kalem gibi görev yapmasıdır. Değişen uçları sayesinde kullanılması diğer kalemlere nazaran daha elverişlidir. Graphos yazı ve çizim setlerinin fonksiyonel, değişik özelliklere sahip muhtelif ölçüde uçları bulunmaktadır. Bu uçlar sayesinde farklı karakterlerde yazı çeşitleri, çeşitli kalınlıklarda mimari çizimler ile kesik uçlu kaligrafik yazılar yazılabilir. Graphos kalemin gövdesindeki mürekkep haznesi sayesinde yazım ve çizimde süreklilik sağlarlar. Graphos setleri için en uygun mürekkep Rotring marka çini mürekkeplerdir. Yazı ve çizim sonrası muhakkak uçlar temizlenmeli ve bakımı yapılmalıdır. Kullanım şekli bakımından deneyim ve tecrübe gerektirmektedir. Kullanılacak olan uçlar harfler ile adlandırılarak gruplandırılmıştır. Her bir ucun kullanım yeri ve amacı farklıdır. Genellikle “O, N, Z, A, T, R , m, s” harfleri ile belirtilmişlerdir.

O Serisi Yuvarlak Başlıklı Uç Ölçüleri:0,2, 0,3, 0,4, 0,5, 0,8, 1,0, 1,25, 1,6, 2,0, 3,2, 5,0 mm

N Serisi Sağ yana kesik uç ölçüleri : 0,8 - 1,25 - 2,0 - 2,5 - 3,2 - 4,0 mm

Z Serisi Sol yana kesik uç ölçüleri : 0.8 - 1.25 - 2.0 - 3.2 mm

A Serisi İnce Uç Ölçüleri : 0,1, 0,12, 0,16, 0,2, 0,25, 0,3, 0,4, 0,5, 0,6 mm

T Serisi Düz Kesik uç ölçüleri : 0.8 - 1.0 - 1.25 - 1.6 - 2.5 - 4.0 - 6.4 - 10.0 mm

R Serisi Kalın Uç Ölçüleri :0,4, 0,5, 0,6, 0,7, 0,8, 1,0, 1,25, 1,5, 1,75, 2,0, 2,5, 3,0 mm

m Serisi Boru Tip Uç Ölçüleri :0,13, 0,18, 0,25, 0,35, 0,5, 0,7, 1,0, 1,4, 2,0 mm dir.

Resim 5.8. Graphos Yazı ve Çizim Setti

Pelikan Graphos Nibs

For lettering, 3 types of nibs are available (O, N, and Z), for technical drawing 2 types (A and T), and for lettering with stencils, the tubular nib K. For free-hand drawing a fine drawing nib is supplied in 4 degrees of hardness.

A Ruling nibs for fine lines
0,1 0,12 0,16 0,2 0,25 0,3 0,4 0,5 0,6

T Ruling nibs for broad lines
0,8 1,0 1,25 1,6 2,5 4,0 6,4 10,0

O Round nibs for round end lines
0,2 0,3 0,4 0,5 0,6 0,7 0,8 1,0 1,25 1,6 2,0 2,5 3,2 5,0

N Right hand slant nibs for square end lines
0,8 1,25 2,0 2,5 3,2 4,0 5,0

Z Left hand slant nibs for square end lines
0,8 1,25 2,0 3,2 5,0

R Tubular nibs for lettering with stencils
0,3 0,4 0,5 0,6 0,7 0,8 1,0 1,25 1,5 1,75 2,0 2,5 3,0

S Fine free-hand drawing nibs
B = soft H = hard
HB = medium hard K = extra hard

Drawing Ink Cartridge

As a practical filling instrument for the Pelikan Graphos the well known Pelikan Drawing Ink Cartridge is recommended which is supplied filled with black or coloured Pelikan Drawing Ink.

Printed in Germany Drawing Ink Cartridge A 5e.

Pelikan Graphos

The Drawing Instrument for Lettering and Technical Drawing

NIB

1. Nib slit
2. Ink passage
3. Nib hook
4. Pivoting cover
5. Nib tongue
6. Protruding end
7. Feed aperture
8. Filling opening
9. Slot for nib tongue

Side view

FEED

10. Feed duct
11. Ejector
12. Filling grooves

The ink feed is made in three kinds:
No. 1 = flowing sparingly
No. 2 = medium flow
No. 3 = freely flowing

View from above

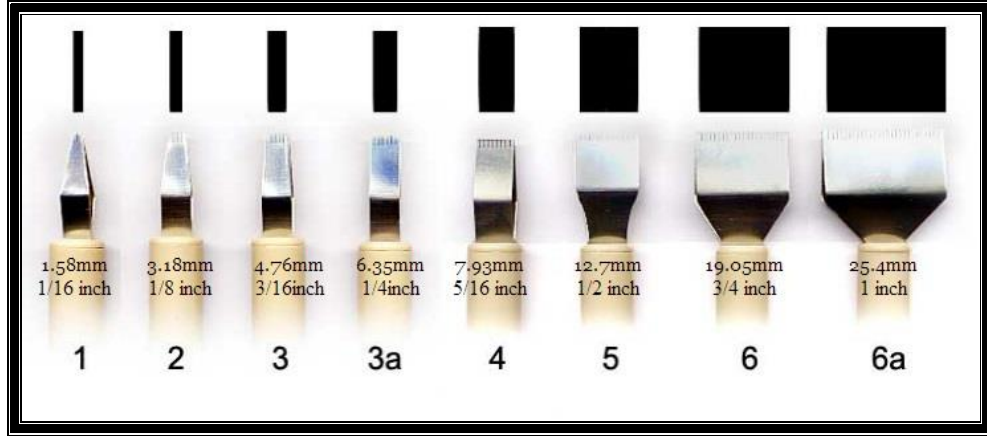
COMPASS CLIP

For compass work, the compass clip allows the Graphos holder to be used on all ordinary compasses.

GÜNTHER WAGNER

Resim 5.9. Graphos Takımı Set Muhteviyatı

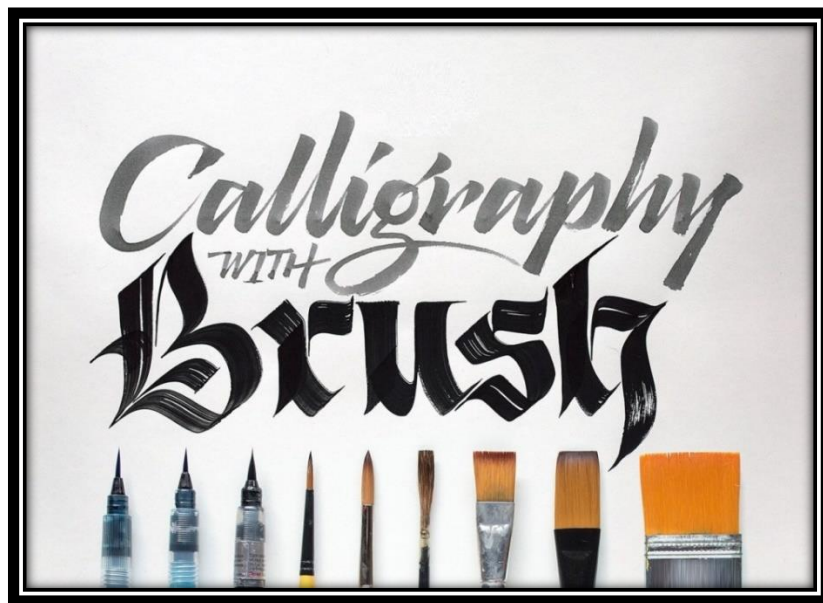
5.2.4. Çelik Kesik Uç Kalemler (Automatic Pen)

Resim 5.10. Çelik Metal Uçlar Sayesinde Değişik Kalınlıklarda Çizgi

5.2.5. Kaligrafi Yazı Fırçaları

Fırça kaleme nazaran daha zahmetsizce ince çizgileri, kişiselleştirilmiş geniş flourishlerin, ve kalın çizgilerin rahatlıkla yapılmasına imkan veren bir yazı aracıdır. İyi bir fırça ile yumuşak bir yazı yazma imkanı bulabiliriz, ancak bu becerinizin oluşabilmesi için çokça pratik yapmak gereklidir. Bir fırça ve iyi bir mürekkebi eşliğinde doğru genişlemeleri, basıncı ve ince hassas geçişlerin ritmini yakalayıp bunu yazı esnasında aktarmak uzun gayretler sonucu oluşacaktır.

Resim 5.11. Kaligraf Fırça Çeşitleri

Fırça uçlarının çok yumuşak olması bizlere daha iyi el hareketi sağlamanın yanı sıra, daha iyi efekt vermek istediğimiz yazı kompazisyonlarında fayda sağlarlar.

Resim 5.12. Luca Barcellona tarafından Fırça ile Yazılmış Örnek

Fırça uçları farklı amaçlar için kullanılmak üzere kalınlığı da değişir. Koyu Konturlar için kalın fırça, ayrıntılı çalışmalarda ise ince fırçalar idealdir (Morgan, 1995:20).

Fırça uçlarının üç türüdür.

- ✓ Hayvan kılırları ile yapılanlar
- ✓ Doğal saçlardan yapılanlar (Sansar tüyleri en önemlisidir)
- ✓ Sentetik ve Naylon fırçalar

5.2.6. Kamış ve Ahşap Kalemler

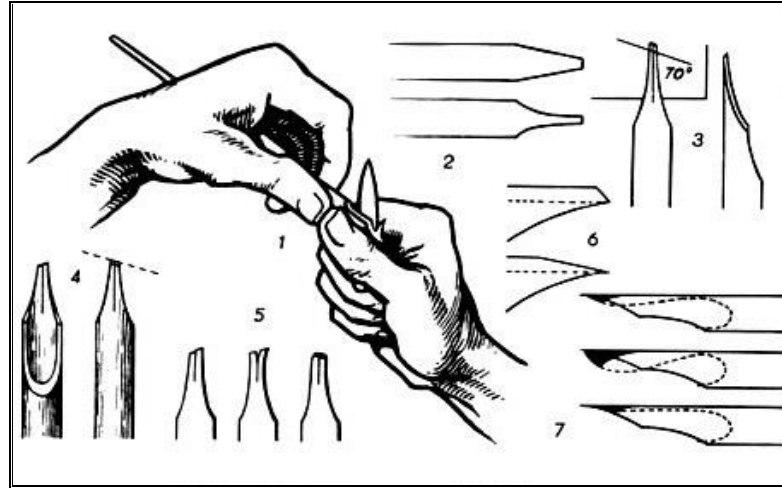
Normalde yazı yazmak sadece belli duygu ve düşünceleri kağıt üzerine dökmek için kullanılan bir araçtır. Ama yazıyı sadece bu amaçla değil bir sanata dönüştüren hattatların kullandığı kamış kalem güzel yazı yazmak amacıyla kullanılan sazdan yapılma kalemlere denir. Hat sanatı yazının dekoratif amaçlı olarak kullanılmasıyla oluşan bir görsel sanattır.

Kamış kalemler genellikle Irak ve İran kamışlarından yapılmaktadır. Ancak Irak ve İran kamışlarına ek olarak Cava ve Hind nev'ileri de meşhurdur. Bu kamışların en sert Cava kamışdır ve en makbulü İran ve Irak kamışından yapılan kalemlerdir. Kamış kalemler genellikle koyu kestane rengindedirler. Sarı, alaca ve benekli olanları da mevcuttur.

Resim 5.13. Bambu Ahşap Hat Kalemleri

Roma medeniyetlerinde kamış kalemler saz ve bambu gibi bitkilerin içi boş saplarından yapılarak kullanılmıştır.

Resim 5.14. Bambu Kalem Ucunun Hazırlanışı

5.2.7. Kuş Tüyü (Quill Pen)

Sivri uçlu tüyü kalemler enli karnış kalemlekiyaslandığında, elin davranışına,akıcı ve estetik çekışlere çok daha fazla olanak tanır. Genellikle büyük kuşların tüyelerinden istifade edilmektedir. Kuşların kanat ve kuyruk bölümlerindeki tüyler tercih edilmektedir. Yazı yazmak için tüylerin uç kısımlarının açılması ve yazı yazabilecek şekilde kalem olarak hazırlanması gerekmektedir. Kullanım kolaylığı için sağ el kullanarak yazı yazanların kuşun sol kanatlarından elde edilen kalemi tercih etmeleri gerekmektedir (Ganiz, 2012:4).

Resim 5.15. Kaz Tüyü “Quill Pen”

5.2.8. El Yapımı Kaligrafi Kalemleri

Kaligrafi sanatı çizginin yolculuğu şeklinde ele alırsak, çizgi çekmede kullanılan efektleri hayalimizin alabildiği kadar çeşitlendirebiliriz, bu da ortaya çok daha kreatif düşünceler içeren güzel eserlerin ortaya çıkmasına vesile olacaktır. Ahşap, metal benzeri malzemeleri örnekte görüleceği üzere kaligrafi ekipmanları haline getirebiliriz.

Resim 5.16. Değişik Objeler Kullanılarak Oluşturulmuş Kaligrafi Kalemleri

5.2.9. Kurşun Kalemler

Kurşun kalemler kâğıt üzerine yazı veya çizim için kullanılan, yazıcı kısmı çoğunlukla kil ve grafitten üretilen kalemdir. Tipik bir kurşun kalemde grafitin etrafı ahşap kaplıdır. Bunun yanı sıra metal veya plastik muhafazaya sahip kurşun kalemler de mevcuttur. Kurşun kalemlerin sınıflandırılması sertlik derecesi H (Hardness) ve B (Blackness) olarak simgelenen koyuluk derecelerine göre yapılır. Kilin fazla veya az kullanımı sayesinde kalemlerin sertlik dereceleri ayarlanabilir. Kaligrafi sanatının her aşamasında bizlerin en başta gelen esas ve yardımcı malzemelerimiz arasında en önemli yeri tutar...

Resim 5.17. Kurşun Kalem Sertlik Dereceleri

5.2.10. Mürekkep ve Boyalar

Mürekkep kullanımı kaligrafi sanatının en önemli unsurudur. Yoğunluğu az transparan mürekkepler daha ziyade dolma kalemlerde veya şeffaf tasarım yapıldığında tercih edilirler. Yoğun olan mürekkeplere örnek olarak Çini ve Hint mürekkeplerini gösterebiliriz. Özellikle çini mürekkebin kaligrafi sanatının icra edilmesinde çok önemli bir yeri bulunmaktadır.

5.2.11. Kaligrafi Sanatı Uygulanacak Zeminler

Kaligrafi Sanatının yüzeysel aktarımı hayallerimizin alabildiği kadar geniş ve çok çeşitlidir, ilk akla gelenleri sıralayacak olursak; Değişik Kalitede Kağıt, Karton, Mukavva, İnce Deri ve Parşömenler, El Yapımı Asitsiz Kağıt ve Kartonlar, Bez ve Kumaşlar, Çeşitli Metaller, Plastik Malzemeler, Çeşitli Ahşap Malzemeler , Cam, Taş ve Mermerler, Işık Geçiren Plakalar, vb.

5.3. Latin Alfabeler

5.3.1. Roman Capitals

Roma yazı biçimidir ve modern büyük harflerin temelini oluşturmaktadır. Anıt ve kitabelerde sıkça kullanılmış olup, günlük el yazılarını desteklemek için kullanılmıştır.

Roman Capitalis belgelere yazıldığında “Latin el kitabı” olarak da bilinmektedir. Romalılar günlük yazı için Latince el yazısı olarak bilinen güncel bir el yazısı kullanmıştır. Roma’da bulunan yazıtların en güzel örnekleri, “Pantheon,” “Trajan Sütunu” ve “Titus Kemerı” dir. (Resim 5.18) (Mehigan, 2011:40).

Resim 5.18. Roman Capital Büyük Harfler

Başlık olarak kullanılan yazılar, keskin, düz esnek ve eğri çizgiler ile birlikte kalın, ince vuruş açılı ve kesik çizgilerden oluşmuşlardır.

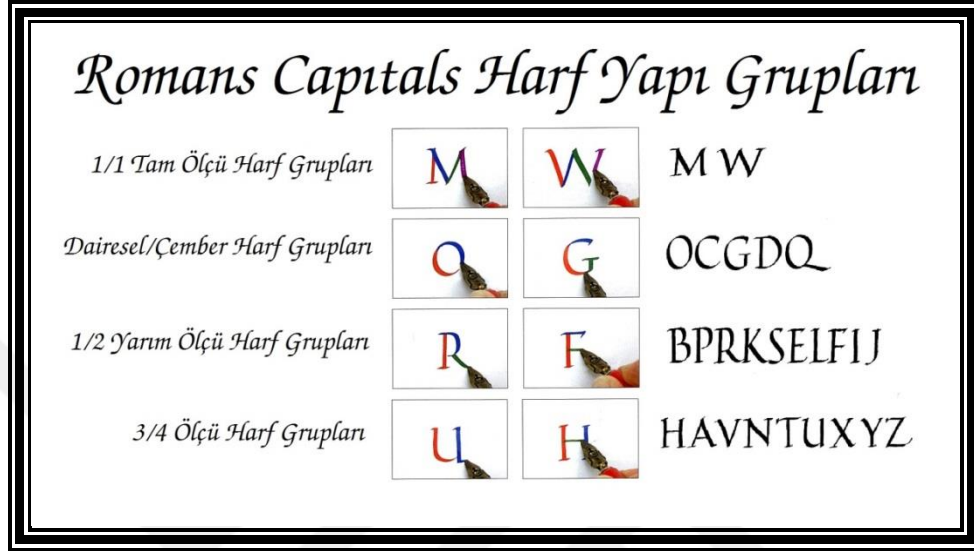
Geoffroy Tory ve Felice Feliciano gibi Rönesans' ın önde gelen kişilerince, çok önemsenmiş ve değer verilmiştir. Sonraki yüz yıllarda, Edward Johnston ve Eric Gill gibi büyük yazı ustalarına ilham vererek, sanatsal bir çok yazı tasarımlarının ortaya çıkışının temelini oluşturmuştur (Resim 5.19) (Mehigan, 2011:41).

Resim 5.19. Roman Capital Büyük Harfler Klavuz Çizgiler ve Açılar

Matbaanın bulunuşu sonrası, hareketli tip baskının ilk dönemlerinde Roma kare capitalleri (büyük harfleri) serifli yazı tiplerinde büyük harfler için de büyük ilham kaynağı olmuştur. Bugün hala kullanımda olan, Aldus Manutius tarafından başlatılan ve

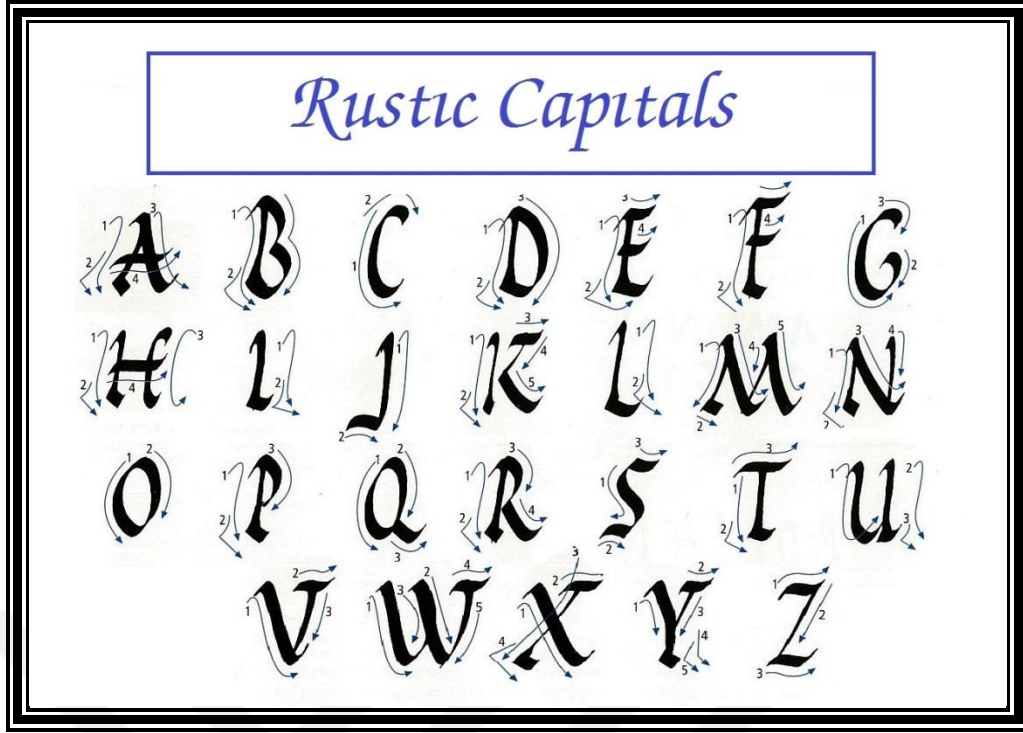
daha sonra geliştirilen bir çok yazı tipi bu sayede üretilmeye başlamıştır. Adobe'nin 1989 dijital yazı tipi Trajan, Trajan'ın sütunundaki Roma kare capitals yazıların, tamamen büyük bir uyarlaması şeklinde ortaya çıkmıştır (Resim 5.20) (Mehigan, 2011:42).

Resim 5.20. Roman Capital Büyük Harfler Klavuz Çizgiler ve Açılar

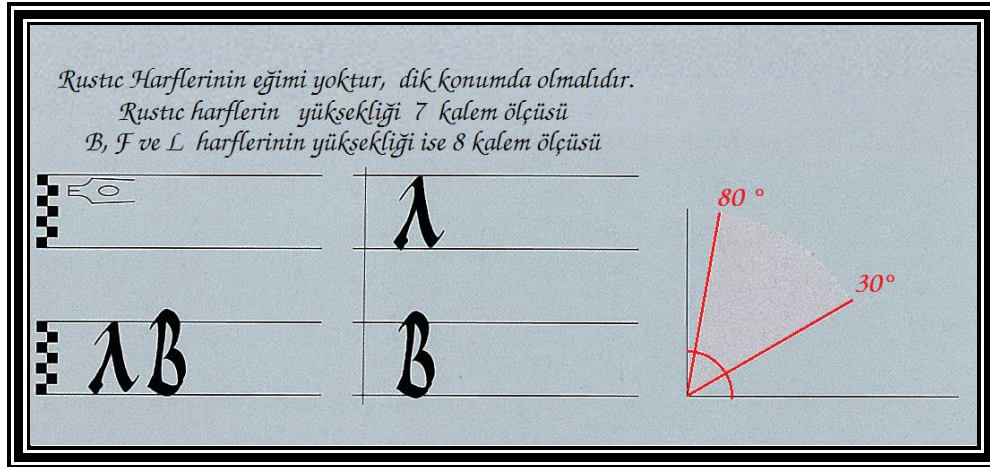
5.3.2. Rustic Capitals

“Rustic” (Capitals Rustica) adı verilen harfler 1. ve 4. yüzyıllar arasında kullanılmıştır. büyük harfli yazı biçiminde ortaya çıkmıştır (Drogin 1980:89). Bu ince inişli kalın yatay geçişli harfler, tarihsel süreç olarak ana metin ve sütunların başlık yazıları olarak kullanılmaya başlamıştır (Resim 5.21) (Mehigan, 2011:66).

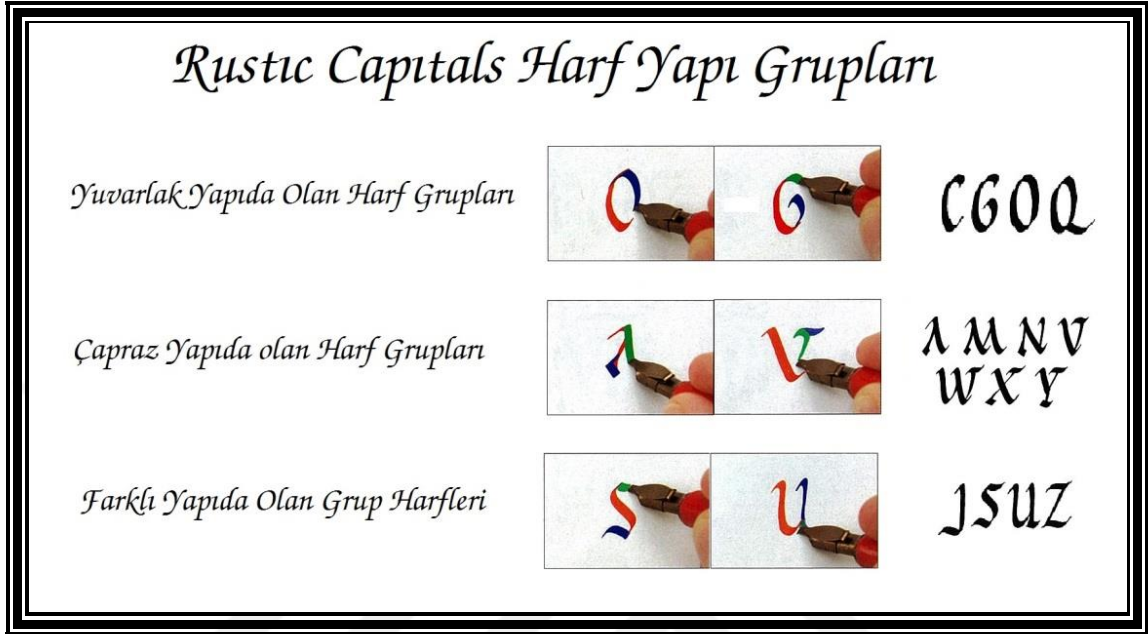
Resim 5.21. Rustic Capitals Harfler

Rustic Capitals harflerin ana yapıları Roma kare capital yazılarına benzemekle birlikte daha az sert bir yapıya sahiptirler. Rustik Yazılar daha çok papirüs veya parşömen üzerine mürekkep ile yazılmaları ile bilinirler. Harf yapıları olarak birbirine daha bitişik nizamda sıkışık olarak yazılmıştır (Resim: 5.22, 5.23) (Mehigan, 2011:68).

Resim 5.22. Rustic Capitals Harfler

Rustic Capitals yazılar genel olarak anıt ve kitabelerde kullanılmalarının yanı sıra, Pagan yazarların eserlerini çoğaltmak maksadıyla da kullanılmıştır. Günümüze ulaşan elliye yakın el yazması eserin kaldığı bilinmektedir.

Resim 5.23. Rustic Capitals Harf Grupları

5.3.4. Roman Uncial Script

Uncial Script yazının ortaya çıkışı ve kullanışı 4 ncü ve 8 nci yüzyılları arasında gerçekleşmiştir. Bu kullanım süreci içerisinde büyük ve küçük harflerin yapılarında bazı önemli göze çarpan değişiklikler meydana gelmiştir. Latince unciam'dan türeyen bir kelimedir, kütle birim ölçüsü anlamımında "Ons" sembolünün manasını içermektedir.

Uncial Yazının ortaya çıkışı, biçimsel görünümü açısından çok önemlidir. Yuvarlak ve oval majüscul harfler ile (A, D, E, M, gibi) küçük miniscule harfler (h, l, q gibi), den oluşan harf gruplarını birlikte barındırmasıdır (Resim 5.24). (All About Techniques, 2010:76).

Resim 5.24. Roman Uncial Alphabet

Rustic Capitals harf yapılarından örnek alınanlar, daha yuvarlak biçimlerde harflere dönüşmüş, geri kalan harf şekillerinin ise Afrika medeniyetlerinde ki sembol ve işaretlerden esinlenilerek oluşturulduğu bilinmektedir. Uncial yazılar öncelikle papirüs üzerine tüy kalem kullanılarak yazılmaya başlanmıştır, tüy kalemin esnek uç yapısı sayesinde, yuvarlak hatların oluşturulmasında çok büyük kolaylık sağlamıştır.

Uncial harflerin ince ve kalın çizgi eğim açıları 15° - 25° arasında değişmektedir. Bu açı farklılığı sayesinde ince ve kalın çizgiler arasında ki kontrastlığın belirgin bir şekilde ortaya çıkması sağlanmıştır. M.S. 8 yüzyıldan itibaren, harflerin taban bitiş uç kıvrım çizgileri ile sözcükler arası boşluklar oluşturularak, metnin okunmasını büyük ölçüde kolaylaştıran büyük değişimler yaşanmıştır (Resim 5.25) (Mehigan, 2011:44).

Resim 5.25. Roman Uncial Alphabet Kılavuz Çizgiler ve Açılar

5.3.4.1. Uncial Kemerli Harf Grupları Yazılış Teknikleri

5.3.4.1.1. “B” Harfi

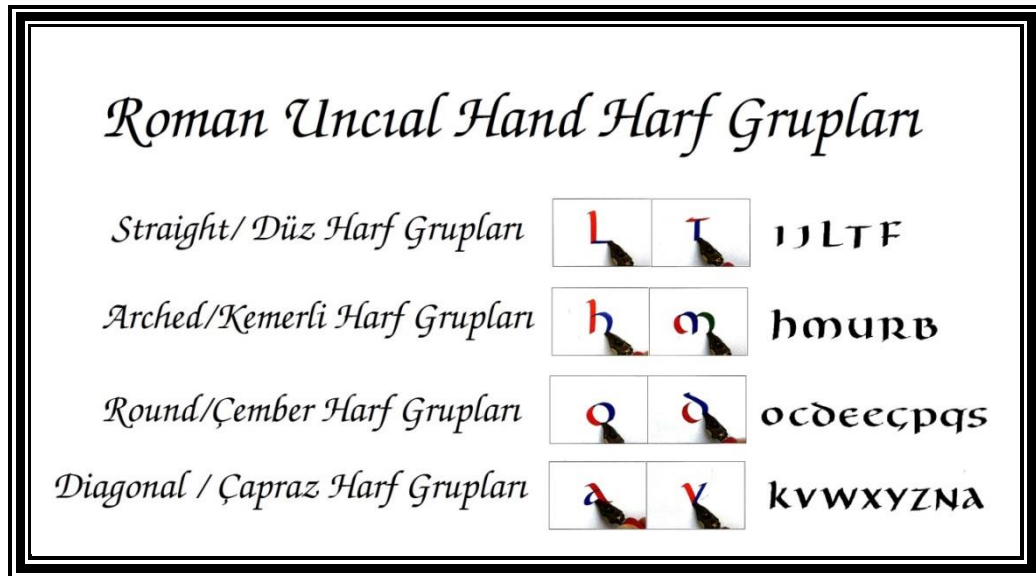
“B” harfi için iki temel hareket gereklidir. İlk olarak dikey çizgi ile aşağı inilerek sağa doğru kıvrım yapılarak alt yatay taban çizgisi oluşturulur. İkinci hareket olarak, üst bölme küçük olmak şartıyla iki yay yapılarak taban çizgisi ile birleştirilir.

5.3.4.1.2. “M” Harfi

“M” harfinin yazılması için üç temel hareket gereklidir: İlk olarak “C” harfine benzer daha kısa bir yay çizilir, birinci bacak kısmını oluşturmak için ters bir yay çizilerek dairesel bir form elde edilir. Benzer üçüncü hareket ile de ikinci bacak yayı çekilerek “M” harfi oluşturulur (Resim 5.26) (Mehigan, 2011:45).

5.3.4.1.3. “R” Harfi

“R” harfinin yazılması için üç temel hareket gereklidir: İlk olarak aşağı yönde dikey çizgi oluşturulur. İkinci olarak “R” harfinin üst gözü çekilir. Son olarak da çapraz çizgi ile bacak kısmı oluşturularak harf tamamlanır.

Resim 5.26. Roman Uncial Alfabe Harf Grupları

5.3.4.2. Uncial Yuvarlak/ Çember Form /Harf Yazılış Teknikleri

5.3.4.2.1. “C” Harfi

"C" harfinin yazılması için iki temel hareket gereklidir: İlk olarak yarım kavisli aşağı yönde kavisli yay çizilip, üst sağa doğru küçük yay ile tamamlanır.

5.3.4.2.2. “D” Harfi

“D” harfinin yazılması için iki temel hareket gereklidir: Başlangıç olarak “C” harfine benzemektedir. Harfin göbek kısmının oluşabilmesi için üstten aşağı yönde tek bir çekiş ile kavis verilerek yuvarlak bölge oluşturulması sağlanır.

5.3.4.2.3. “E” Harfi

"E" harfinin yazılması için üç temel hareket gereklidir: İlk olarak sol kısımdan aşağı yöne doğru harfin yay kısmı oluşturulur. Sağ yöne ikinci bir hareket ile birlikte “E” harfinin üstü tamamlanır. Üçüncü hareket olarak da harfin ½ merkez kısmından, yaklaşık 1 nib kadar daha üstten olmak şartıyla düz bir şerit çekilerek ince uçlu olarak kavislendirilir.

5.3.4.2.4. “G” Harfi

"G" harfinin yazılması için üç temel hareket gereklidir: Harfin başlangıç kısmı ‘C’ harfi gibidir. Değişiklik olarak ‘G’ harfinin aşağı yönde sola doğru inen küçük bir yay parçasının olmasıdır (Kesik uçlu kalem ile yapılan virgül işaretine benzemektedir). Yay kısmının aşağı doğru inen kısmı kalem kalınlığının 1,5 katından fazla olmamalıdır.

5.3.4.2.5. “O” Harfi

‘O’ harfinin yazılması için iki temel hareket gereklidir: İlk hareket olarak “C” harfinin başlangıç kısmı temel olarak alınabilir. İkinci hareket olarak aksi yönde yuvarlak kavis ile ilk kısım birleştirilerek “O” harfi oluşturulur.

5.3.4.2.6. “S” Harfi

“S” harfinin yazılması için üç temel hareket gereklidir: İlk olarak “S” harfinin omurgası olan çapraz gövdesi çizilir. İkinci olarak alt kısmın eğri parçası soldan sağa doğru kavisli olarak birleştirilir. Benzer bir hareketle soldan sağa doğru yapılan kanca ile üçüncü hareket tamamlanarak “S” harfi oluşturulur.

5.3.4.2.7. “Q” Harfi

“Q” harfinin yazılması için üç temel hareket gereklidir: Başlangıç olarak yine “C” harfinin temel yapısı kullanılmaktadır. Son olarak kavisli olarak başlayan iniş çizgisi ile birlikte ana gövde tamamlanarak “Q” harfi oluşturulur.

5.3.4.3. Uncial Çapraz Harf Grupları Yazılış Teknikleri

5.3.4.3.1. “A” Harfi

“A” harfinin yazılması için iki temel hareket gereklidir: İlk olarak çapraz (diagonal) çizgi çizilir; sonra harfin alt göz oluşumu için, kalın iniş ve ince çıkıştan oluşan iki hareketle, iki yay yapılarak harf tamamlanır.

5.3.4.3.2. “N” Harfi

“N” harfinin yazılması için üç temel hareket gereklidir: Harf başlangıcı için ilk olarak aşağı yönde dikey bir çizgi çekilir, ikinci bacak kısmına üç kalem genişliği mesafede olacak şekilde diagonal (çapraz) doğru parçası çekilir, üçüncü hareket olarak ikinci dikey çizgi ile harf tamamlanır.

5.3.4.3.3. “Y” Harfi

“Y” harfinin yazılması için üç temel hareket gereklidir: İlk olarak sol köşeden çapraz bir çizgi ile harfin başlangıcı oluşturulur, ikinci olarak ince başlangıç uçlu çizgi ile dikey olarak orta kısmına aşağı yönde şaft çizgisi eklenir. Son olarak soldan sağa doğru çizgi çekilerek harf tamamlanır.

5.3.4.3.4. “X” Harfi

“X” harfi iki temel hareketten oluşur ve karakteristik bir şekle sahiptir. Öncelikle aşağı yönde çapraz çizgi çizilir, ardından diğerini merkezden kesen yukarı yönde ince çizgi ile orta noktada kesişmesi sağlanır. Buradaki ana nokta, ikinci çizginin üst ve alt çizgi uçları küçük kıvrımlar ile doğru bir şekilde tamamlanması gerekmektedir.

5.3.5. Irish Half Uncial

Irish Half Uncial 4 ncü ve 10 ncü yüzyıllar arasında kullanılmış dikey görünümlü bir yazı çeşididir. İçerik olarak dört uncial olmayan harflerin bulunduğu küçük uncial harflerinden meydana gelmektedir (Drogin 1980:105). Özellikle önceki dönem veya sonraki dönem alfabelere bakıldığında “F”, “G” ve “Z” harflerin görünüş biçimleri bakımından dikkat çekicidir. Half Uncial yazı köken olarak İrlanda’ya ait olup, Celtic kültürü ile de yakından ilişkilidir (Resim 5.27). (All About Techniques, 2010:82).

Resim 5.27. Irish Half Uncial Alfabe

Half Uncial alfabe ile çalışmaya başlamak için 3 mm kalınlığında sağa kesik uç nib kullanmak gereklidir. Harf yüksekliği 4 nib olacak şekilde kılavuz çizgiler ile belirtilmeli ,kalem eğim açıları ise 5° ila 20° olarak kullanılmalıdır.

Dikey çizgiler üç ayrı hareket şeklinde oluşturulmalı, harflerin uç kısımları ise orta kısımlardan daha geniş bir yapıda oluşturulmalıdır.

5.3.5.1. Irish Half Uncial “A” Harfi

“A” Harfi dört temel hareketten oluşmaktadır. İlk olarak C şeklinde “A”nın ilk kavisli halkası yapılır. İkinci olarak soldan sağa kulak çizilerek tamamlanır. üçüncü hareket, ilk hareketin tekrarıdır, ve üstü kapatılacak şekilde kulak çizilerek “A” harfi oluşturulur (Resim 5.28). (All About Techniques,2010:83).

Resim 5.28. Irish Half Uncial –A- Harfi

5.3.5.2. Irish Half Uncial “B” Harfi

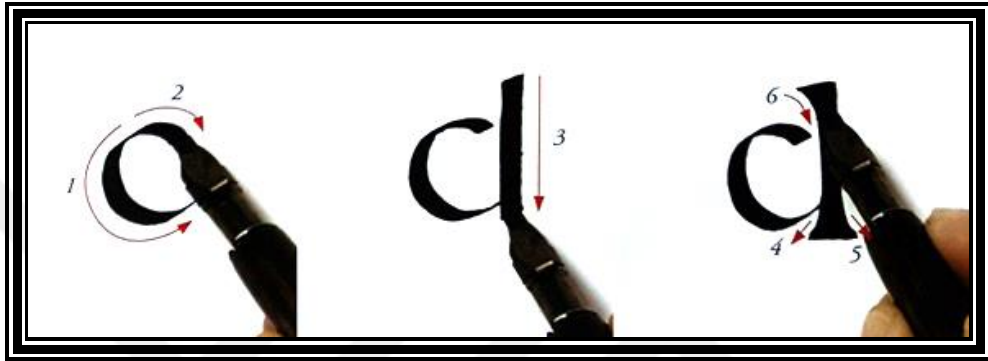
“B” Harfi üç temel hareketten oluşmaktadır. İlk olarak eğimli dik çizgi ile başlanır ve sağa doğru uç kısmı ince olarak getirilir, ikinci olarak gövde dikmesi üzerine dekoratif serif eklenir, son olarak da önceden oluşturulan ince dikme ucu yarım yuvarlak kısım ile denk gelecek şekilde kapatılarak “B” Harfi oluşturulur (Resim 5.29). (All About Techniques, 2010:83).

Resim 5.29. Irish Half Uncial –B- Harfi

5.3.5.3. Irish Half Uncial “D” Harfi

“D” Harfi altı temel hareketten oluşmaktadır. İlk olarak birinci dairesel yay, ikinci olarak da soldan sağa üst kulak birleştirilir. Üçüncü olarak aşağı yönde dik bir çizgi ile bağlantı yapılır. Dik çizginin üst sol kısmına tek serif, dik çizginin alt ucuna iki yönde dekoratif serifler eklenerek harf tamamlanır (Resim 5.30). (All About Techniques, 2010:83).

Resim 5.30. Irish Half Uncial –B- Harfi

5.3.5.4. Irish Half Uncial “E” Harfi

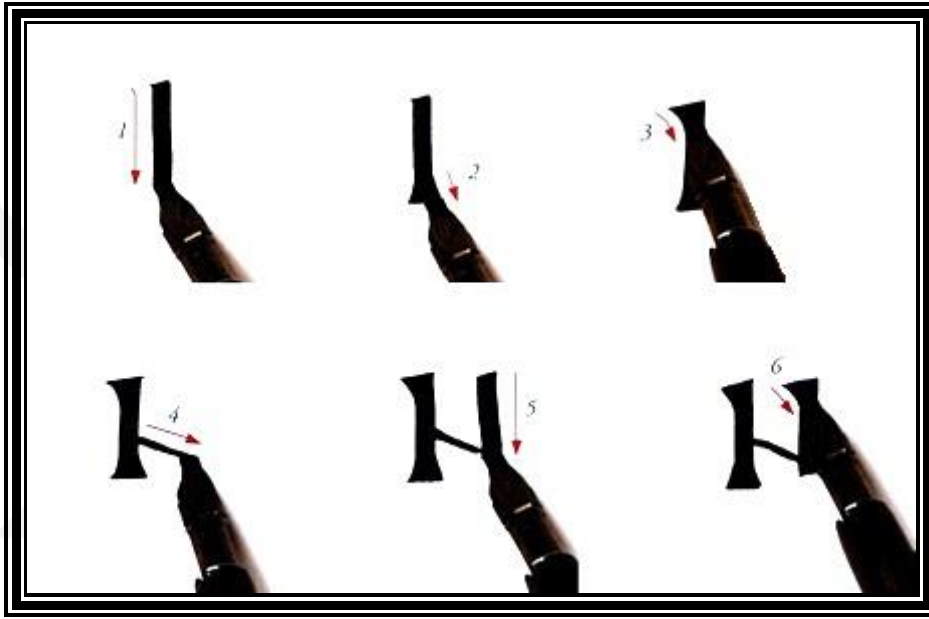
“E” harfi üç temel hareketten meydana gelmektedir. İlk olarak harfin sol tarafı yarım daire şeklinde iki hareketle tamamlanır, ardından yatay ince şerit ile birlikte uç kısmına küçük bir serif eklenerek “E” harfi oluşturulur. (Resim 5.31). (All About Techniques, 2010:84).

Resim 5.31. Irish Half Uncial –B- Harfi

5.3.5.5. Irish Half Uncial “N” Harfi

“N” Harfinin karakteristik bir şekli vardır, altı hareketten oluşmaktadır. İlk olarak aşağı yönde dikey bir çizgi ile başlayıp, başlangıç ve bitiş kısımlarına serifler yerleştirilir. Dördüncü olarak aşağı yönde diğer bacak ile bütünleşecek çapraz ince çizgi çekilir, serifleri eklenen son dikme ile de harf tamamlanmış olur (Resim 5.32). (All About Techniques, 2010:84).

Resim 5.32. Irish Half Uncial –N- Harfi

5.3.5.6. Irish Half Uncial –G- Harfi

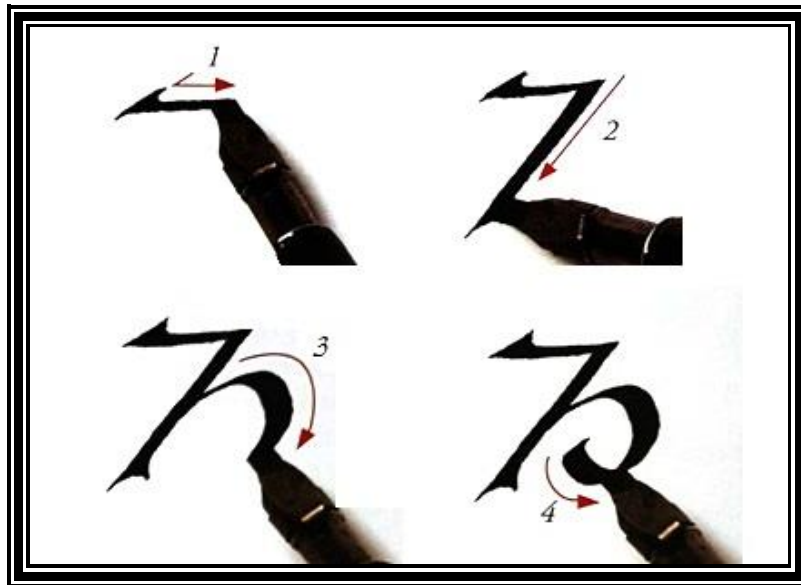
“G” harfi üç temel hareketten meydana gelmektedir. İlk olarak hafif kavisli olacak şekilde aşağı çapraz yönde merkezi şaft çekilir. İkinci olarak başka kavisli bir hareket ile şaft eğrisi kapatılır. Son olarak uçları seriflenmiş, baş kısmı kalın, son kısma doğru giderek incelen yatay şerit çekilerek harf tamamlanır (Resim 5.33). (All About Techniques, 2010:85).

Resim 5.33. Irish Half Uncial –N- Harfi

5.3.5.7. Irish Half Uncial “Z” Harfi

“Z” harfinin kendisine özgü, dört temel hareketten meydana gelen bir şekli vardır. İlk olarak, ucu hafifçe seriflenmiş soldan sağa doğru üst yatay çubuk oluşturulur. İkinci olarak üst yatay çizgi bitiş noktasından, aşağı sol yöne doğru çapraz çizgi çekilir, çekilen çapraz çizginin uzantısı üst başlangıç noktası ile aynı ekseninde olmasına dikkat edilmelidir. Son olarak, iki hareketle eğri bir çizgi ile ardından bir üst çubuk çizilir. Sonuncusu, soldan sağa ikincisi ile tamamlanan kavisli bir vuruş şeklinde “Z” harfi tamamlanmış olur (Resim 5.34). (All About Techniques, 2010:85).

Resim 5.34. Irish Half Uncial –N- Harfi

5.3.6. Late Carolingian Script

Caroline minuscule, Jerome'un Vulgate İncil'indeki Latin alfabesinin bir bölgeden diğerine okuryazar sınıf tarafından kolayca tanınabilmesi için Avrupa'da bir kaligrafi standardı olarak geliştirilen bir yazıdır. İlk kez, MS 780 dolaylarında Alcuin tarafından, Caroline veya Carolingian minuscule olarak bilinen stili geliştirmiştir. Bu dönem eldeki ilk el yazması eser 783 yılında Franklı yazar Godescalc tarafından yazılmış “Godescalc Evangelistary” adlı incil kitabıdır. Karolenj, modern kitap tipi örneğinin tek öncüsü olarak bilinmekte olup, Fransa'da Bibliothèque Nationale Ulusal Kütüphanesinde saklanmaktadır (Waddington The Creative Calligraphy 1996:46).

Kutsal Roma İmparatorluğu'nda yaklaşık 800 ile 1200 yılları arasında kullanılmıştır. Karolenj Rönesansı boyunca, pagan ve Hristiyan metinleri ve eğitim materyalleri Karolenj minuscule olarak yazılmıştır. Karolenj harfler küçük olmasına rağmen, açıkça ayırt edilebilir, yuvarlak şekillerle, disiplinli ve okunaklı özelliklere sahiptir.

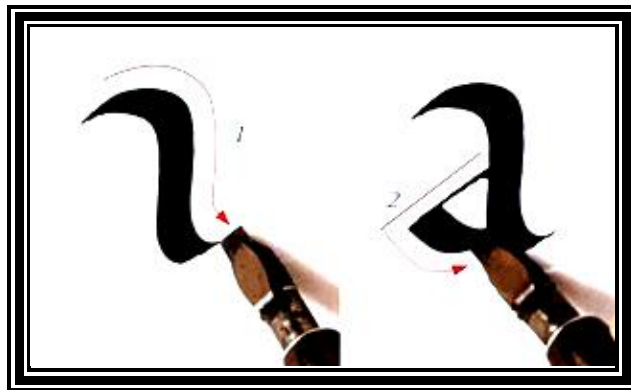
Karolenj İmparatorluğu genelinde kültürel olarak birleştirici bir standardizasyon elde etme çabası sonucunda sözcükler arasındaki açık büyük harfler ve boşluklar Carolingian minuscule'de standart hale getirilmiştir. (Resim 5.35). (All About Techniques, 2010:87).

Resim 5.35. Late Carolingien Script Alfabe

5.3.6.1. Late Carolingian Script “A” Harfi

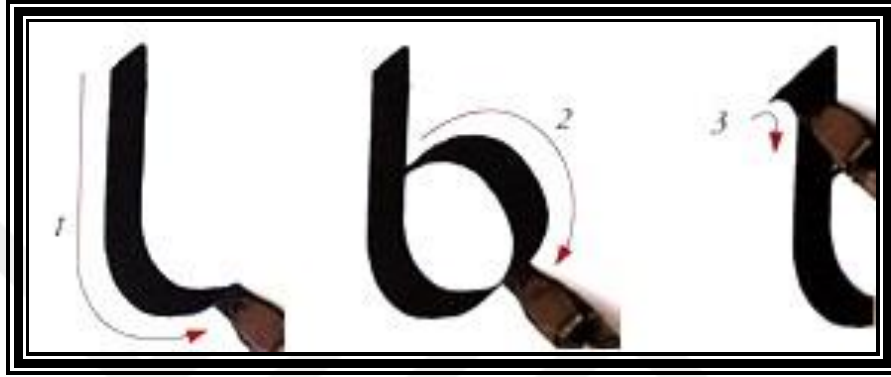
“A” harfi iki temel hareketten oluşmaktadır. Sol üstten ince çizgi ile başlayıp dairesel dönüşle aşağı yönde dikme çekilerek devam edilir, final kısmında kalemin alt köşe ucu ile çizgi inceltilerek tamamlanmalıdır. Doğru sırayı takip etmek önemlidir. Dikey çizgiler aşağıdan yukarıya, horizontal çizgiler sağdan sola doğru çizilerek harf tamamlanır (Resim 5.36). (All About Techniques, 2010:88).

Resim 5.36. Late Carolingien Script –A- Harfi

5.3.6.2. Late Carolingian Script “B” Harfi

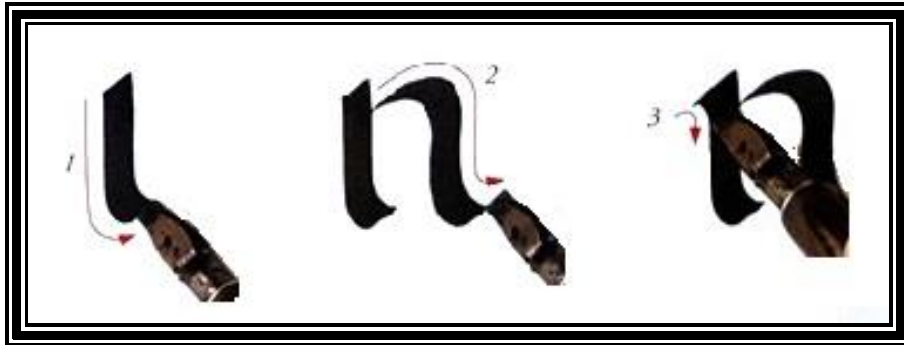
“B” harfi üç temel hareketten oluşur. İlk olarak dikey çizgi ile aşağı inilerek sağa doğru kıvrım yapılır, böylece taban eğrisini oluşturan birinci kısım tamamlanmış olur. İkinci hareket olarak, dikey çizginin ½ orta kısmından başlayarak dairesel formda kalem çekilerek çizgi alt kısımla birleştirilir. Son olarak baş kısmına dekoratif küçük bir serif eklenerek “B” harfi tamamlanır (Resim 5.37). (All About Techniques, 2010:88).

Resim 5.37. Late Carolingien Script –B- Harfi

5.3.6.3. Late Carolingian Script “N” Harfi

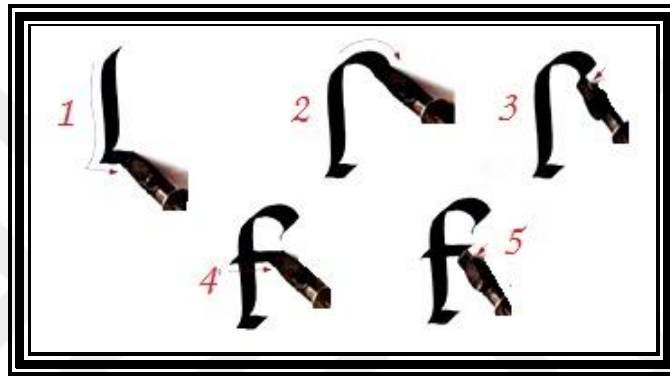
“N” harfi üç temel hareketten oluşur. İlk olarak “N” harfinin ayak dikmesi aşağı yönde çekilir, ikinci olarak hafif eğimli yay çizilerek, ikinci bacak kısmın dikmesi oluşturulur. Son olarak baş kısmına dekoratif küçük serif eklenerek harf tamamlanır (Resim 5.38). (All About Techniques,2010:88).

Resim 5.38. Late Carolingien Script –N- Harfi

5.3.6.4. Late Carolingian Script “F” Harfi

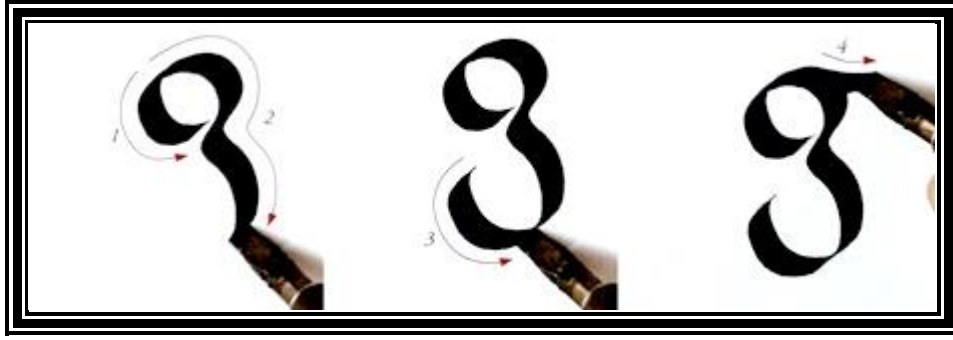
“F” harfi görünüşte basit olan dört temel hareketten oluşmaktadır. İlk olarak ana gövde şaftı dekoratif bir serif ile birlikte başlayıp alt kısmı kemer ile bağlantılanır. Harflere ait ince çizgiler kalemin bir kenar ucu kaldırılarak oluşturulabileceği gibi, ince uçlu ayrı bir kalem ile de yapılabilir (Resim 5.39). (All About Techniques, 2010:88). Sonrasında yatay bir şerit çekilerek harf tamamlanır, ancak harfin ana yapısına uyumlu olması açısından yatay şerit ana gövdenin ½ merkez kısmından daha yukarıda olması gerekmektedir. Final olarak yatay şerit uç kısmına çapraz dekoratif ince çizgi çekilerek harf tamamlanır.

Resim 5.39. Late Carolingien Script –F- Harfi

5.3.6.5. Late Carolingian Script “G” Harfi

“G” harfi dört temel hareketten oluşmaktadır. İlk olarak “G” harfinin yuvarlak kısmı için başlangıç yayı çizilir, sonrasında soldan sağa doğru küçük bir yay ile ilk yuvarlak kısım oluşturulur, aynı hamle ile devamında daha büyük ikinci bir yay ile kuyruk çizgisi çekilmiş olur (Waddington The Creative Calligraphy, 1996:46). Çekilen kuyruk eğrisi dairesel form oluşturacak biçimde kapatılır. Son olarak “G” harfinin üst sağ köşesine küçük bir serif eklenerek harf tamamlanır (Resim 5.40). (All About Techniques, 2010:88).

Resim 5.40. Late Carolingien Script –G- Harfi

5.3.7. Gothic Script

Blackletteri'n ana yapısını oluşturan temel, Carolingian minuscule harflerdir. Carolingian, harflerinin okunaklı olmasına rağmen, zaman alan, yoğun emek gerektiren, büyük boyutları nedeni ile çok fazla yazma alanı kapsamaması ve maliyeti gibi nedenlerden dolayı, Caroline'den daha derli toplu olan ve bir sayfaya daha fazla metin sığdırmayı mümkün kılan, Erken Gotik yazıya dönüşmüştür (Adrian Waddington, 1996:66).

Erken Gotik, daha sonra kuzey Avrupa ülkelerinde Gothic karesine dönüşürken güney ülkelerinde ise yuvarlak Gotik yazı tarzı olarak biçimlenmiştir. Erken Gotik yazının evrimi, süslü motiflere sahip olan “Bastard Gothic” ile başlayarak, 12. Yüzyıldan 16. Yüzyıla kadar devam etmiştir.

Johannes Gutenberg'in 1454 yılında ilk kez, textura harfleri kullanılarak 42 satırlık İncil'in basılması sonucunda, Gothic yazı stilleri Avrupa çapında ün kazanarak, kullanımı artmış ve egemen hale gelmiştir.

5.3.7.1. Gothic Texture 14 yy.

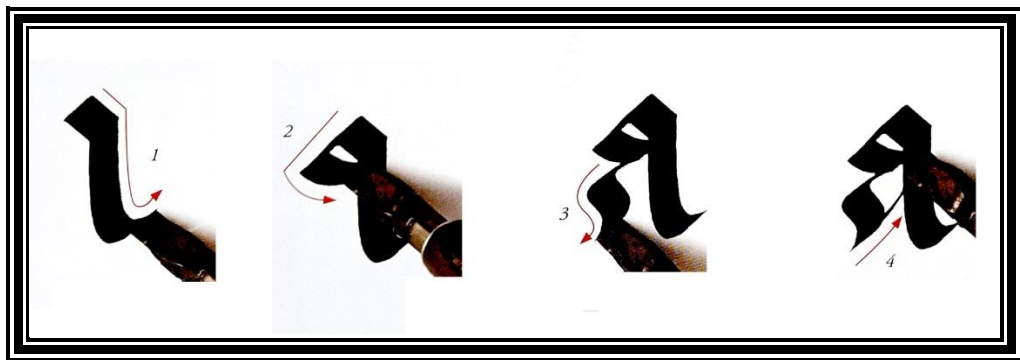
Özellikle en çok Fransa, İngiltere ve Almanya gibi ülkelerde kullanılmıştır. Carolingian harflerinin aksine keskin, düz, köşeli, uzun ve dar harflerden meydana gelmiştir. Örnek olarak yüksek boylu harfler (b,d,h gibi) dikey ve genellikle keskin finallerle biterler. Carolingian'dan çok daha fazla yazı kısaltması vardır, bu da yazılabilme hızını arttırmıştır (Resim 5.41). (All About Techniques, 2010:91).

Resim 5.41. 14 yy. Gothic Texture Küçük Harfler

5.3.7.1.1. Gothic Texture “A” Harfi

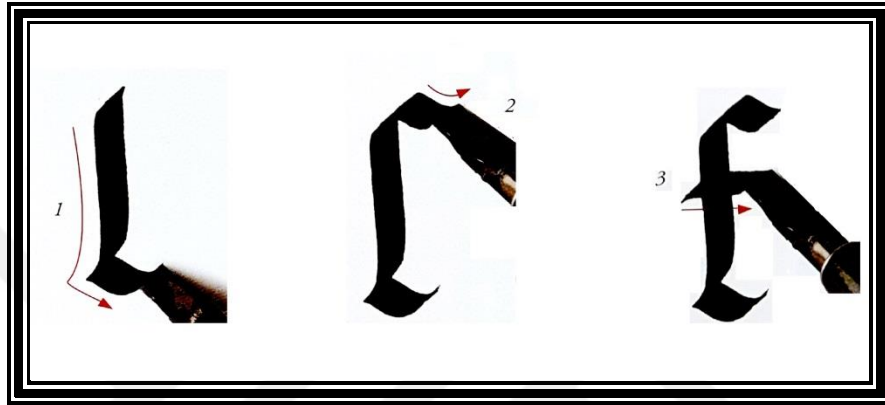
“A” harfinin yazılabilmesi için dört temel hareket gereklidir: Bu harflerin zorluğu nedeniyle gösterilen sırayı takip etmek çok önemlidir. Her harf karakterinin kesin bir vuruş sırası olmalıdır. İlk vuruş, eğimli olarak başlar, bir eğri ile biten dikey bir çizgi ile devam eder. İkinci olarak dikey hatta bağlanmadan önce sağda ince çapraz bir genişleme ile bir köşegen oluşturulur. Üçüncü hareket olarak, “A” harfinin alt kısmı “s” harfi gibi kıvrımlı olarak oluşturulması çok önemlidir. Son olarak, halka, dik çizgiye bağlanan ince bir çizgi darbesiyle kapatılarak “A” harfi oluşturulur (Resim 5.42). (All About Techniques, 2010:92).

Resim 5.42. 14 yy. Gothic Texture -A- Harfi

5.3.7.1.2. Gothic Texture “F” Harfi

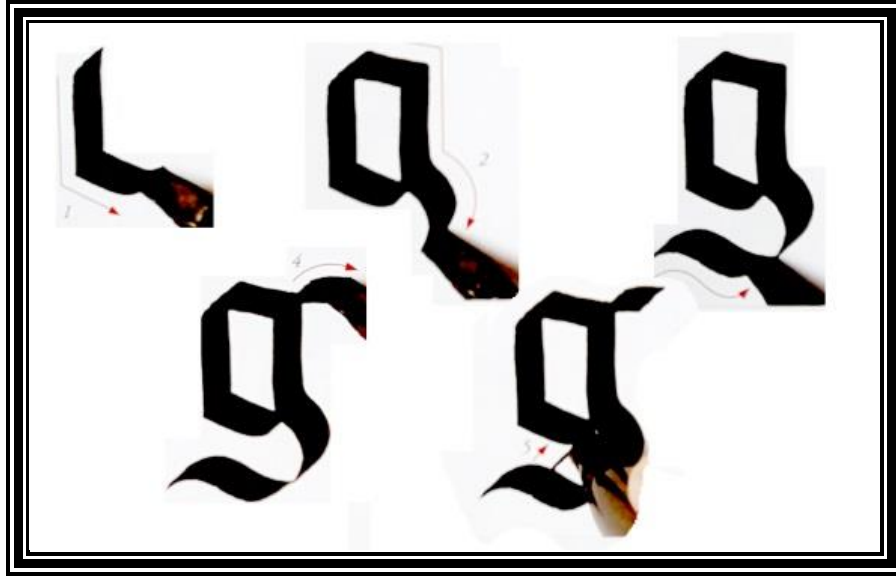
“F” harfinin yazılması için üç temel hareket gereklidir: İlk önce aşağı yönde dikey şaft gövdesi çizilir, kavisli bir şekilde bitirilir. İkinci olarak, gövdenin sağ üst tarafına “F” yayı çizilir. Final olarak ana şaft gövdesinin ½ merkezinden biraz daha yüksekte yer alacak şekilde çapraz çubuk eklenerek harf tamamlanır (Resim 5.43). (All About Techniques,2010:92).

Resim 5.43. 14 yy. Gothic Texture -F- Harfi

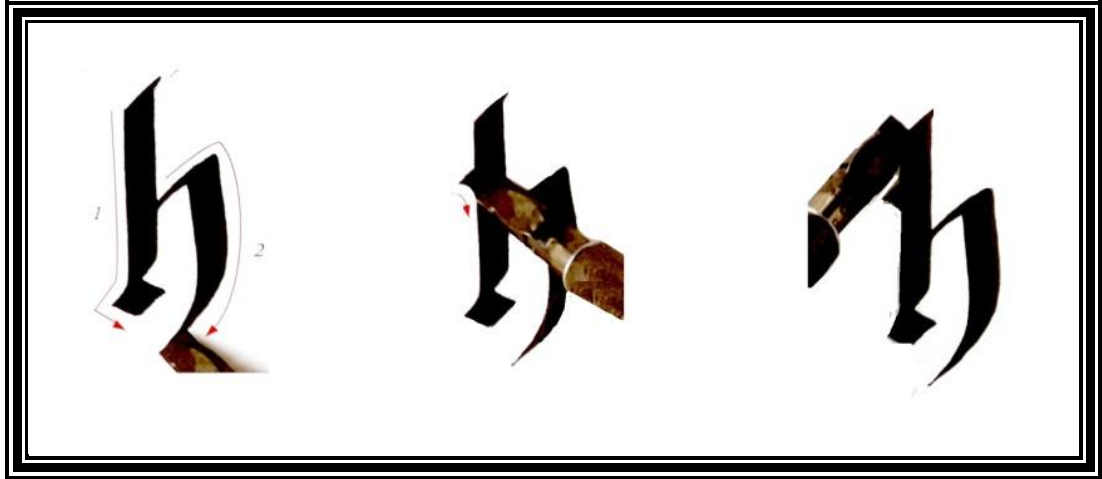
5.3.7.1.3. Gothic Texture “G” ve “H” Harfleri

“G” harfinin yazılması için beş temel hareket gereklidir: İlk olarak, “G” nin gözü iki hareket ile tamamlanır. İlk olarak düz dikey bir şaft çizilir, akabinde, harfin boyun kısmını oluşturan, aşağı çapraz yöne doğru devam eden soldan sağa bir vuruşla göz oluşturulur. Daha sonra, kıvrım soldan sağa yuvarlak bir vuruşla kapatılır ve soldan sağa çizilen küçük bir çizgi ile harfin kulak yayı eklenir. Kuyruk bağlantısını gözün kıvrımına bağlamak için dekoratif motif amaçlı ince bir çizgi eklenerek harf tamamlanır (Resim 5.44). (All About Techniques,2010:93).

Resim 5.44. 14 yy. Gothic Texture -G- Harfi

“H” harfinin yazılması için iki temel hareket gereklidir: İlk olarak ince serifli başlangıç ile aşağı yönde dikey çizgi çekilerek gövde oluşturulur. Ardından, “H” harfinin ayağını oluşturan ikinci ana çizgi parçası eklenir, bitiş çizgisinin daha ince ve daha kavisli olması sağlanmalıdır. Dekoratif amaçlı birkaç motif eklenebilir (Resim 5.45). (All About Techniques, 2010:93).

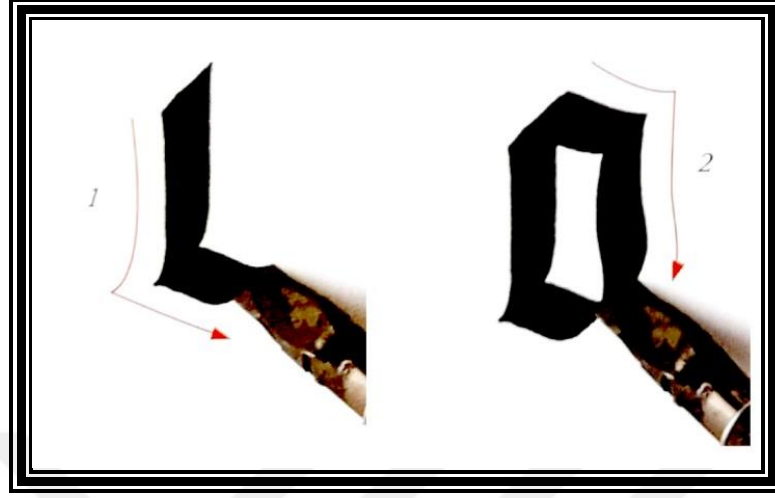

Resim 5.45. 14 yy. Gothic Texture -H- Harfi

5.3.7.1.4. Gothic Texture “O” Harfi

“O” harfinin yazılması için iki temel hareket gereklidir: İlk Hareket olarak dik bir iniş yapılır, akabinde sağ yönde çapraz çizgi ile tamamlanır. İkinci hareket olarak harf

gözünün oluşabilmesi , soldan sağa doğru çapraz çizgi ile başlayan dik inme ile harf tamamlanmış olur (Resim 5.46). (All About Techniques, 2010:94).

Resim 5.46. 14 yy. Gothic Texture -O- Harfi

5.3.7.1.5. Gothic Texture “V” Harfi

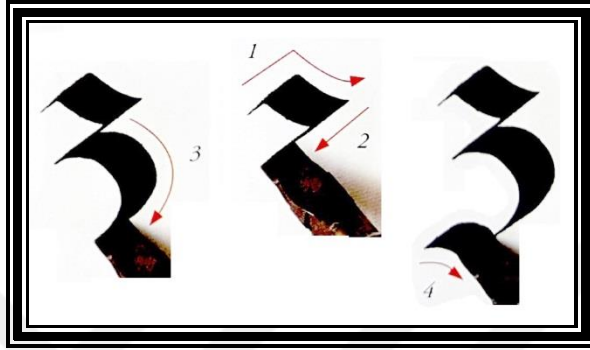
“V” harfi üç temel hareketten oluşmaktadır. İlk olarak dalgalı bir dikey şaft inişi ile başlar, sağa çapraz kısa çizgi ile hareket sona erer. Sonrasında çapraz ince bir dallanma çizgisi ile çıkış yapılarak harfin sağ blok kısmı için alan oluşturulur, ardından dikey çizgi eklenerek harf tamamlanmış olur (Resim 5.47). (All About Techniques, 2010:94).

Resim 5.47. 14 yy. Gothic Texture -V- Harfi

5.3.7.1.6. Gothic Texture “Z” Harfi

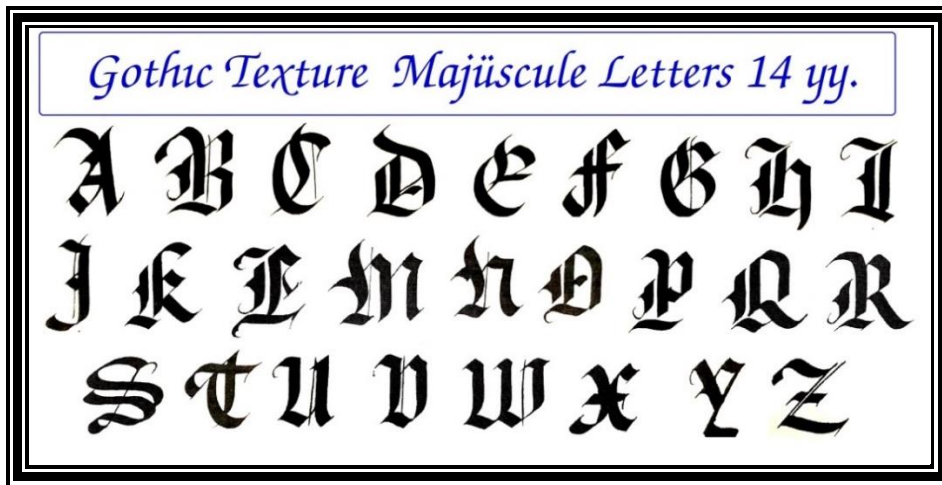
“Z” harfi dört temel hareketten oluşmaktadır. İlk olarak ince çizgiler ile başlangıç yapılarak, sağ yönde çapraz çizgisi oluşturulur. Sonrasında ince bir çizgi başlığı ile “Z” nin diyagonal kısmı oluşturulur. Ardından kuyruk kısmını tamamlayacak kavisli çapraz bir yay ile harf tamamlanır (Resim 5.48). (All About Techniques, 2010:94).

Resim 5.48. 14 yy. Gothic Texture -Z- Harfi

5.3.7.2. 14 yy. Gothic Texture Majuscule

14. yüzyıl Gothic Textura Büyük Harf alfabesini yazabilmek için kullanacağınız kesik uç kalem veya nib’ in 6 katı kadar büyüklükte rehber çizgilerin oluşturulması gereklidir. Kalem eğim açısı olarak 45° tercih edilmelidir. Gothic Textura büyük harflerini yazmak, küçük harfleri oluşturmaktan daha karmaşıktır, el becerisinin gelişebilmesi için çok tekrar ve pratik yapmak gereklidir (Resim 5.49). (All About Techniques, 2010:95).

Resim 5.49. 14 yy. Gothic Texture Büyük Harfler

5.3.7.2.1. 14 yy. Gothic Texture Majuscule “G” Harfi

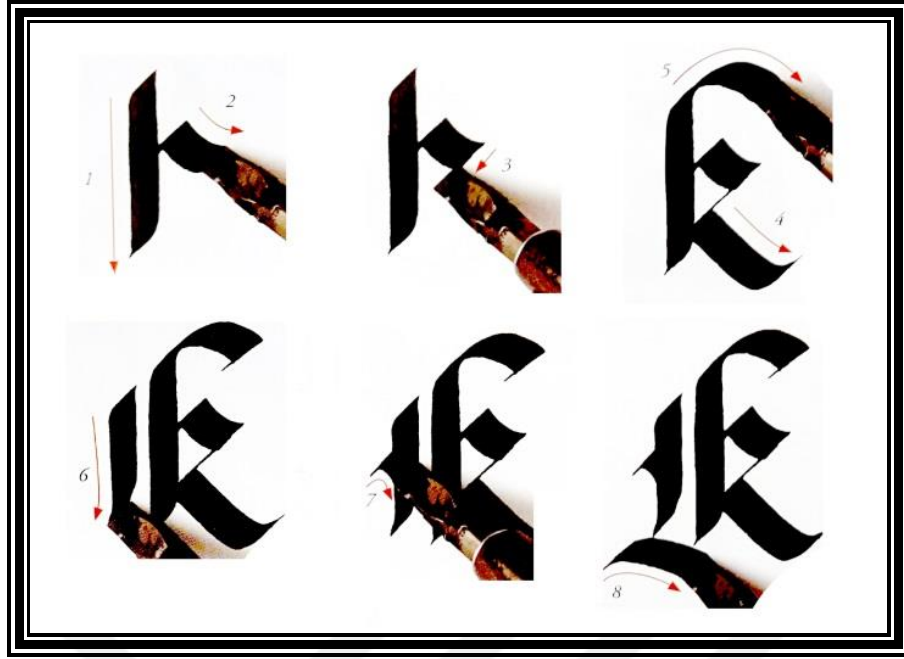
“G” harfinin yazılması için altı temel hareket gereklidir; Öncelikle soldan sağa doğru büyük 1/2 yay çizilerek başlanır, ikinci olarak, yay kısmının 1 nib kadar üstünden başlayarak hafif kavisli hareket gerçekleştirilir, kavisli hareket yay kısmının merkezine alt kısmına gelecek şekilde ince olarak birleştirilir. “G” harfinin ana göbeğini oluşturmak için merkez hizasından başlamak üzere, küçük kavisli yay çizilir. Ardından harfin üst sağ şapkası oluşturulur (Resim 5.50). (All About Techniques, 2010:95). Merkez hizada olmak üzere kalemin uç kısmı ile ince motif çizgisi çekilerek harf tamamlanır.

Resim 5.50. 14 yy. Gothic Texture Majuscule -G- Harfi

5.3.7.2.2. 14 yy. Gothic Texture Majuscule “K” Harfi

“K” harfinin yazılması için yedi temel hareket gereklidir; ilk olarak aşağı yöne doğru dikey çizgi çekilerek başlanır. Ardından harfin gözünü oluşturmak için yukarıdan aşağıya, sağdan sola ve yukarıdan aşağıya ikinci çapraz çizgi çekilir ve harfin bacak kısmı eklenir. Devamında “K” harfinin sağ yönde üst kancası eklenir, dekoratif bir motif olarak ana shaft’ın yanına daha küçük bir dikey olarak paralel çizgi eklenir, final olarak küçük bir dekoratif serif ile “K” harfi tamamlanmış olur (Resim 5.51). (All About Techniques, 2010:96).

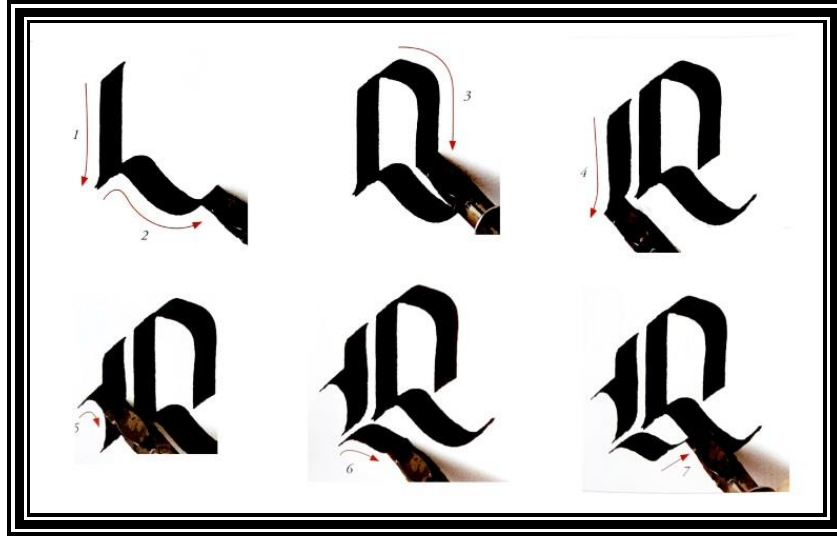

Resim 5.51. 14 yy. Gothic Texture Majuscule -K- Harfi

5.3.7.2.3. 14 yy. Gothic Texture Majuscule “Q” Harfi

“Q” Harfi özellikleri bakımından farklı ve çok detaylı yedi hareketten meydana gelmektedir. İlk olarak, dikey aşağı doğru inen bir çizgi ile başlanılır, harfin göz oluşumu için çapraz olarak aşağı yönde uzanmış “s” kıvrımlı bir eğri çizgi oluşturulur. Üçüncü olarak; birinci sırada aşağı yönde çekilen dikme çizgisinin sağ üst ucundan, tek bir hamle ile kavisli bir dönüş oluşturularak “Q” harfinin göz oluşumu gerçekleştirilir (Resim 5.52). (All About Techniques, 2010:96).

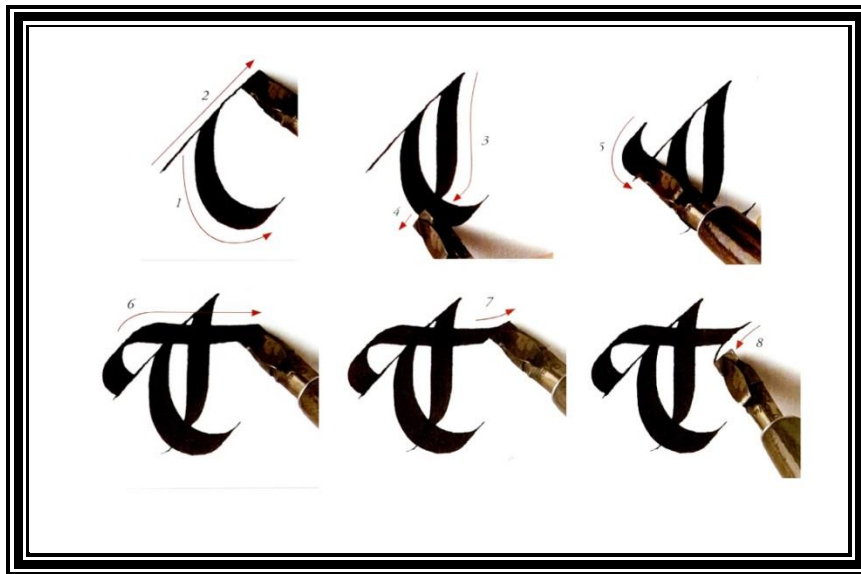
Ardından, ilk dikme çizgisine paralel olarak sola dekoratif bir dikey çizgi çizilerek, dekoratif şapka ilavesi eklenir. Son olarak, çapraz aşağı yönde uzanmış “s” kıvrımlı eğriye paralel olacak şekilde, daha kısa ikinci bir şerit çekilerek harf tamamlanır.

Resim 5.52. 14 yy. Gothic Texture Majuscule -Q- Harfi

5.3.7.2.4. 14 yy. Gothic Texture Majuscule “T” Harfi

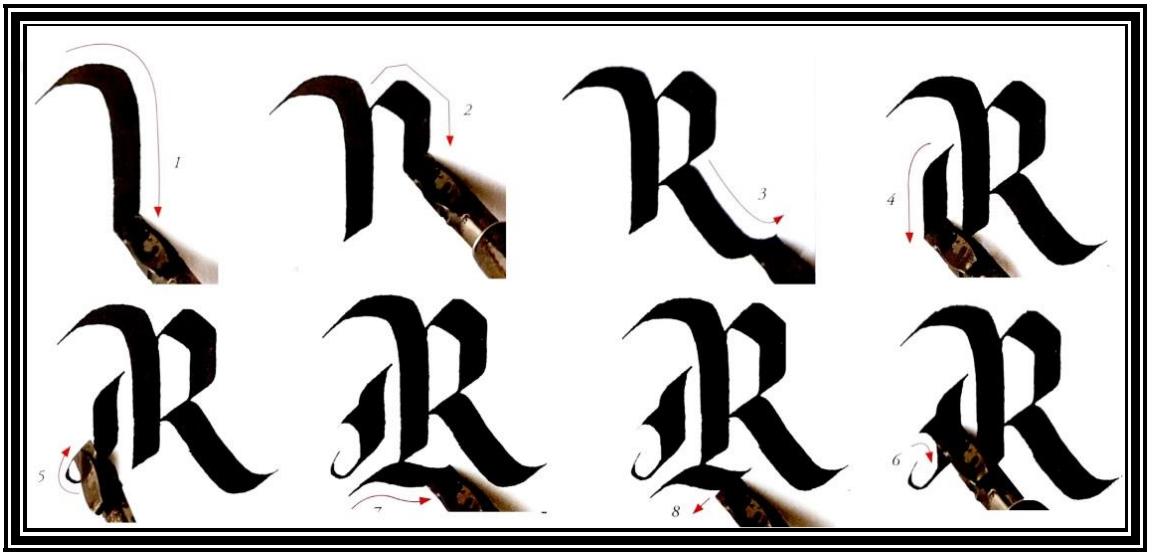
“T” harfinin yazılması için sekiz temel hareket gereklidir; İlk olarak kavisli bir yay çizilerek , yukarı yöne doğru giden ince bir çizgi ile tamamlanır. Ardından ilk çizilen yay kısmına dik bir biçimde orta şaft eklenir. Sonrasına ilk yay başlangıç hizasından başlamak şartıyla yatay olarak orta şaft çizgisi oluşturulur, sonrasında sol aşağı yönde kulak kısmı ilave edilerek hareket tamamlanır. Final olarak, yatay ve dikey konumlu çizgilerin son kısımlarına ince birer çizgi ilave edilerek dekoratif motif oluşturulur. Böylece “T” harfi tamamlanmış olur (Resim 5.53). (All About Techniques, 2010:97).

Resim 5. 53. 14 yy. Gothic Texture Majuscule -T- Harfi

5.3.7.2.5. 14 yy. Gothic Texture Majuscule “R” Harfi

“R” harfinin yazılabilmesi için sekiz temel hareket gereklidir; kavisli olarak dikey inme ile başlanılır, üst kısmın yaklaşık 1 nib kadar alt kısmından yukarıya doğru kısa ince çizgi, sonrasında yukarıdan aşağıya kalın çapraz inişli dikme ve sonunda sağdan sola başka bir ince çizgi ile “R” harfinin göz oluşumu gerçekleştirilir (Resim 5.54). (All About Techniques, 2010:97).Göz oluşum çizgisi merkez noktasının daha alt kısmına kadar uzanmalıdır. “R” Harfinin göz kısmının tok bir kalınlıkta olması bacak kalınlığına uyumu açısından önemlidir.

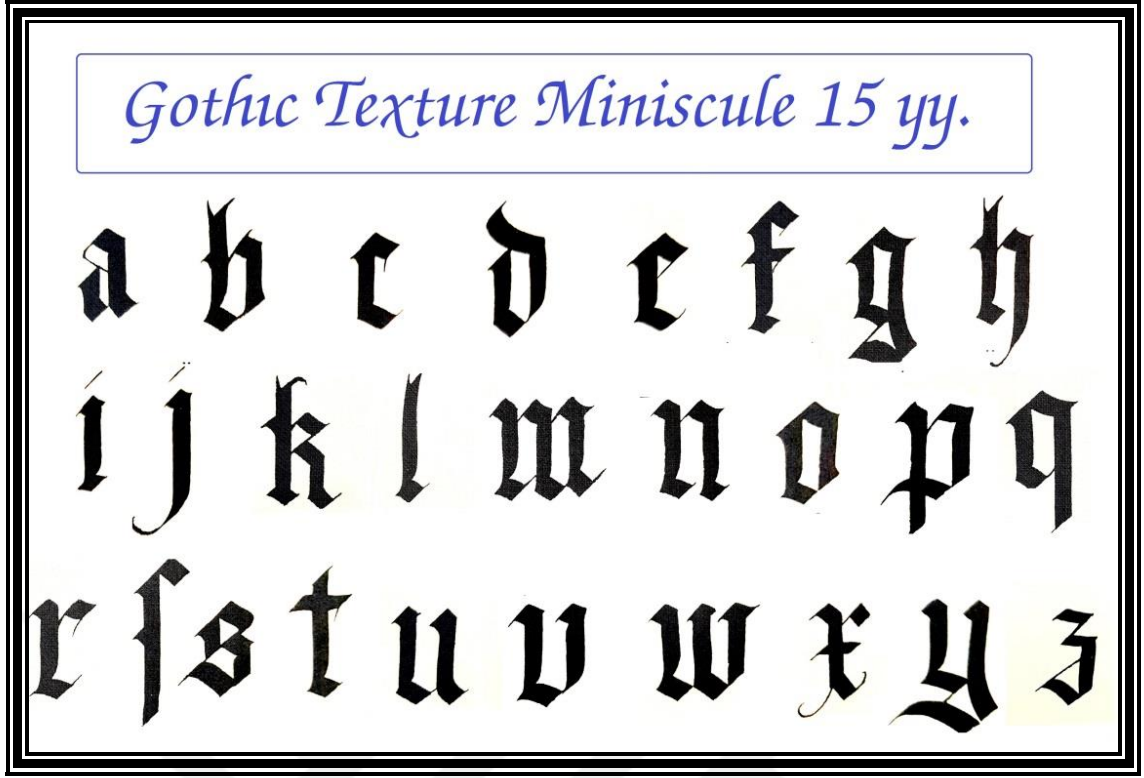

Resim 5.54. 14 yy. Gothic Texture Majuscule -R- Harfi

Göz kısmının bittiği yerden başlanarak çapraz aşağı yönde “R” harfinin kuyruk kısmı oluşturulur. Dekoratif bir motif olarak harfin ana satırına paralel dikey bir çizgi eklenir ve küçük bir bitiş çizgisi ile kapatılarak “R” harfi tamamlanır.

5.3.7.3. 15 yy. Gothic Texture

15 yy. Gotik texture harfleri birçok küçük unsurların bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. Harfler tek bir gövde hareketi olarak yapılmamalıdır. Her bir harfin küçük parçaları için ayrı zaman ayrılmalı ve özelliklerine uygun vuruşlar yapılarak birleştirilmelidir. Çoğunlukla, dik inme çizgi vuruşları ile normal olarak eşleşebilen paralel düz çizgilerden oluşmaktadır (Resim 5.55). (All About Techniques,2010:99).

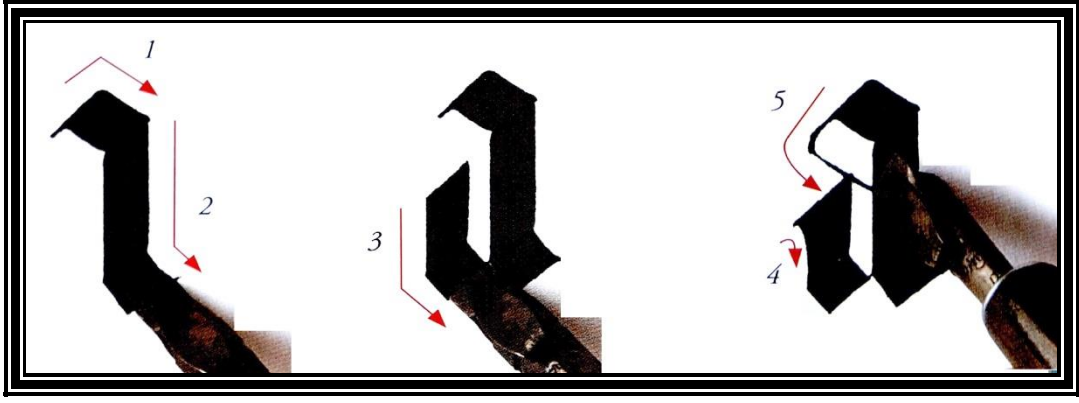
Resim 5.55. 15 Yy. Gothic Texture Küçük Harfler

Gothic Texture harflerin genel yapısı incelendiğinde; “sıradan” harflerden farklı görünmesini sağlayan çok çarpıcı kalem vuruşları ile birlikte dekoratif bir görünüme sahiptir. Texture küçük harflerini oluşturabilmek için uygun özellikte kaligrafi kalemleri veya nib uçlar kullanılması gerekmektedir. Kullanılan kalem kalınlığının 5 katı kadar yükseklikte rehber çizgi aralığına yazılmalıdır. Kalem eğim açısı ise 45° olmalıdır.

Texture küçük harflerin genel karakterini yansıtan, sıkça kullanılan en yaygın hareketleri, yazılış stilleri ve çizilme biçimlerini içeren, dört ayrı harf grubu örnek alınarak alt kısımda anlatımla detaylandırılmıştır.

5.3.7.3.1. 15 yy. Gothic Texture “A” Harfi

“A” harfinin yazılabilmesi için beş temel hareket gereklidir; İlk hareket olarak kalem nib kalınlığı ölçüsünde, önce ince çizgi ve beraberinde aşağı yönde çapraz bir çizgi hareketi ile devam eder. 45° derecelik açı ile aşağı yönde dikey gövde çizgisi ile birlikte çapraz bitiş çizgisi oluşturulur (Resim 5.56). (All About Techniques, 2010:99).

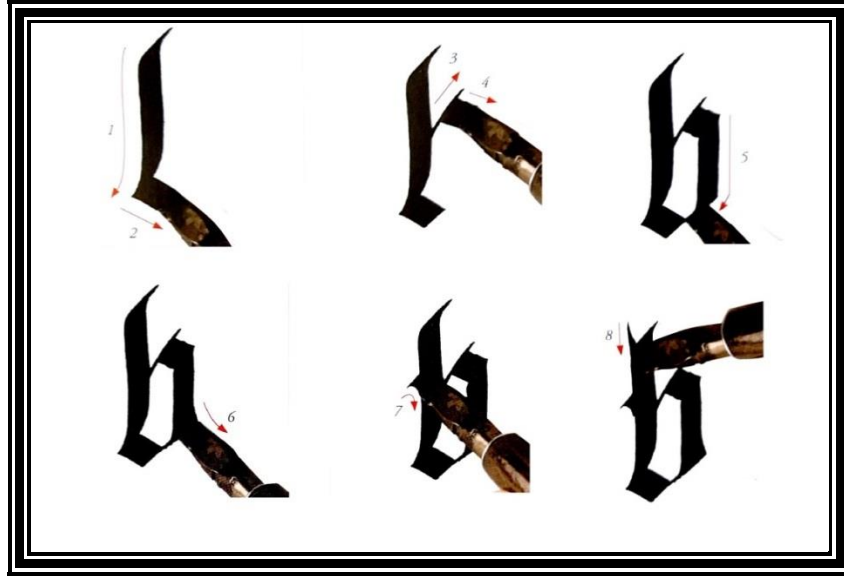
Resim 5. 56. 15 Yy. Gothic Texture Küçük –A- Harfi

Üçüncü hareket olarak ana dikme çizgisinin merkez $\frac{1}{2}$ orta noktası hizalanarak, daha üst kısmından başlamak şartıyla sol kısa bacak dikmesi çaprazı ile birlikte çekilerek yarım göz oluşumu sağlanır. Yarım göz orta boşluğu kullanılan kalem kalınlığının $\frac{1}{2}$ si kadar olmalıdır. İkinci kısa bacak çizgisinin, üst başlangıç kısmını kalınlaştırmak maksadıyla küçük bir kavisli çizgi eklenerek motif oluşturulur. Basit bir motif gibi görünüyorsa da dekoratif açıdan Gothic Texture küçük harfleri için çok önemli bir detaydır. Son olarak, “A” harfinin ilk başlangıç ince çizgisi daha ince bir çizgi ile tamamlanarak harf gövdesinin kısa bacağının sağ üst köşesini teğet geçecek şekilde sağ gövde dikmesine ulaştırılarak harf tamamlanır.

5.3.7.3.2. 15 yy. Gothic Texture “B” Harfi

“B” harfinin yapılabilmesi için sekiz temel hareket gereklidir; İlk olarak ince bir başlangıç çizgisi ile birlikte aşağı yöne doğru “b” harfinin ana dikme shaftı ve alt sağ yön çaprazı ile birlikte iki hareket birlikte tamamlanır (Resim 5.57). (All About Techniques, 2010:100). Ardından, harf yüksekliği sınırından ince çapraz çizgi ile önce yukarı yönde, daha sonra kalın çizgi ile çapraz aşağı yöne devam edilir, hemen sonrasında dik iniş çizgisi ile birlikte harf gözü tamamlanır. Harf gözü oluşturulurken kalem el içinde sola doğru kavislendirilerek çizgi kalınlığı azaltılır, böylelikle göz oluşurken birleşme noktasının ince olarak kapatılması sağlanır.

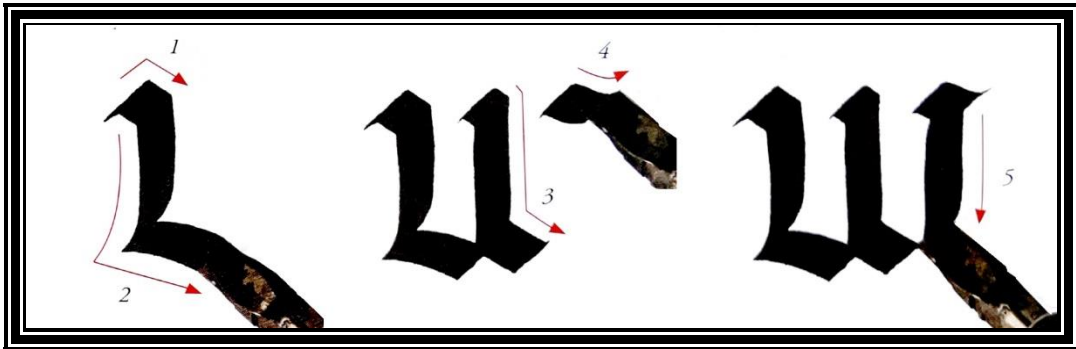
Göz boşluğunun kullanılan kesik uç kalem veya nib’in ölçüsü kadar olmasına dikkat edilmelidir. Final olarak köşeli kenarlara dekoratif küçük serif motifleri eklenerek harf tamamlanır.

Resim 5.57. 15 Yy. Gothic Texture Küçük –B- Harfi

5.3.7.3.3. 15 yy. Gothic Texture “W” Harfi

“W” harfinin yapılabilmesi için beş temel hareket gereklidir; İlk olarak harfin üst noktası $\frac{1}{2}$ nib genişliği altından, yukarı doğru çapraz ince çizgi ile başlayıp, kalın çapraz inişle birlikte harfin dikey çizgisi oluşturulur, sonrasında bitişik olarak soldan sağ yöne doğru kavis içeren çapraz çizgi çekilerek, hareket tamamlanır (Resim 5.58). (All About Techniques, 2010:100).

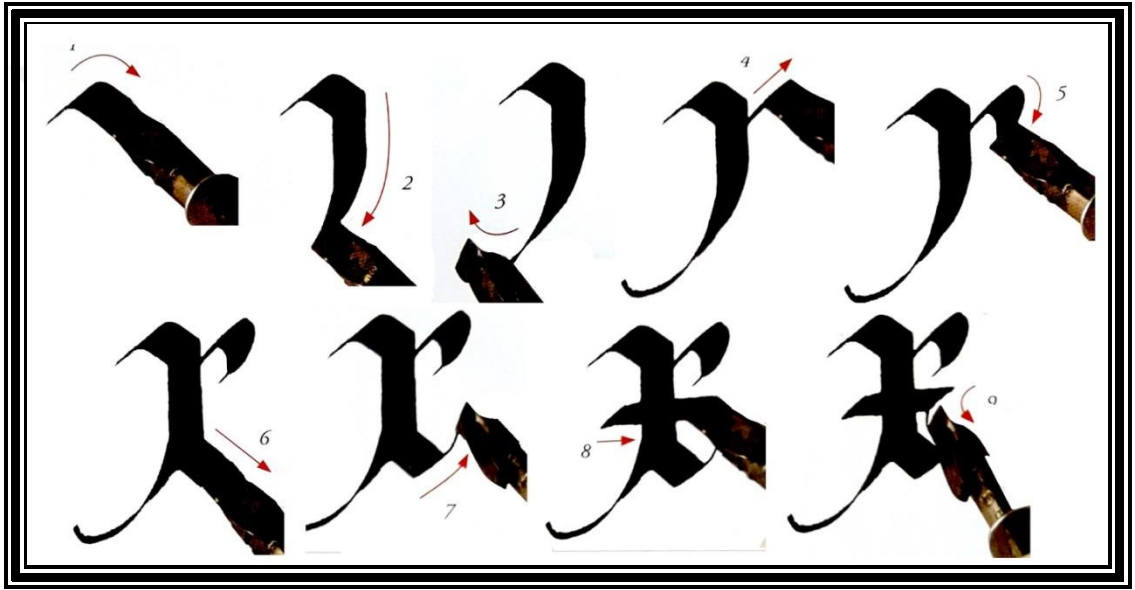
Resim 5.58. 15 Yy. Gothic Texture Küçük –W- Harfi

Üçüncü hareket olarak, birinci başlangıç dikmesinin oluşumunda gerçekleştirilen tüm hareketlerin aynısı tekrar edilerek, çizgi genişliğine eş değer boşlukta ikinci bacak kısmı sağ tarafa birleştirilir. Son olarak benzer hareketlerin tekrarı son dikme aşaması için de geçerlidir, tek farklılık çapraz inişin yapılmamasıdır, çizgi genişliğine eş değer

boşluk bu kısım için de geçerlidir. Final olarak son çekilen dikme kısmının üstüne hafif kavisli küçük motif eklenerek harf tamamlanır.

5.3.7.3.4. 15 yy. Gothic Texture “X” Harfi

“X” harfi basit temel hareketlerden meydana gelmesine rağmen, oluşturulabilmesi için dokuz ayrı temel hareket gerekmektedir; öncelikle sol taraftan ince çizgi eşliğinde çapraz bir köşegen ile devam edip, dik iniş ince bir bitiş çizgisi ile sola doğru kıvrılarak hareket tamamlanır (Resim 5.59). (All About Techniques, 2010:101).

Resim 5.59. 15 Yy. Gothic Texture Küçük –X- Harfi

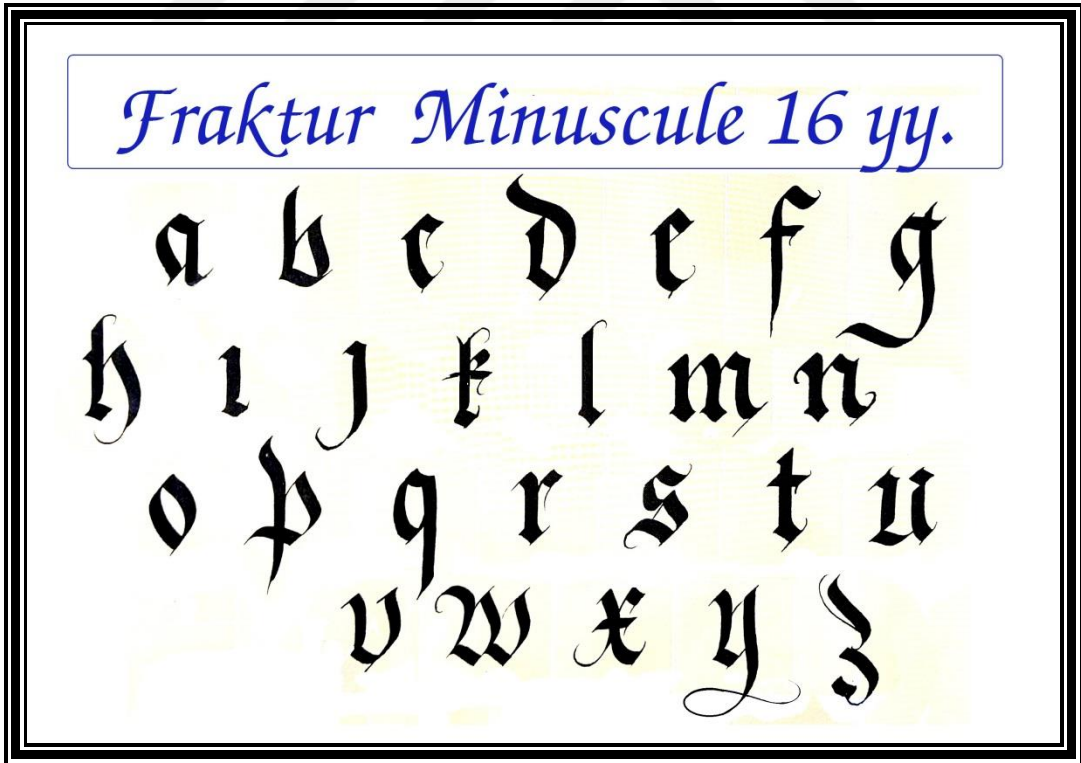
Sonrasında harf başlangıcının üst köşegen kenarından ince çizgi eşliğinde, sağ yöne doğru kıvrımlı bir kulak oluşturulur. Daha sonra ortak aynı dikme çizgisi üzerinden sağ yönde çapraz alt bacak kıvrımı eklenerek ince bir çizgi ile yukarı doğru yükseltilir. Harfinin orta kısmının tamamlanması için merkezden geçecek şekilde soldan sağa doğru yatay bir çizgi çekilerek “x” tamamlanır. (Harfin orta şeridi oluşturulurken, kalem açısının daha yüksek olmasına dikkat edilmelidir, böylelikle genel harf kalınlığından biraz daha ince zarif bir yatay çizgi elde edilmiş olacaktır.)

5.3.7.4. 16 yy. Fraktur Alphabet

Fraktur, Alfabe 16. yüzyılın ortalarında en çok Almanya gibi ülkelerde yaygın olarak kullanılan Gothic yazı türlerinden birisidir. Almanya'da kullanımının yaygın oluşu nedeniyle çoğu Blackletter formlarına Fraktur Alfabe denildiği bilinmektedir (Resim 5.60). (All About Techniques,2010:102).

Fraktur alfabe türüne ait birkaç özelliklerini kısaca belirtmek gerekirse;

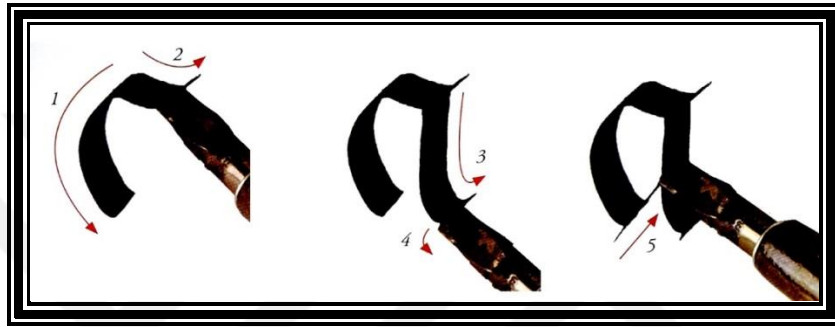
- Küçük “o” harfi sol tarafı açısall bir vuruşla, sağ tarafı ise yuvarlak bir vuruşla oluşturulur. Üstte ve altta, her iki çizgi bir açıyla birleştirilir. Diğer küçük harflerinde de benzer özellikler vardır.
- Büyük harflerin başlangıç kısımları ise , yuvarlatılmış “c” veya “s” şeklindeki konturların birleşiminden oluşmaktadır (Ruthanne Hartung, 2008:34).

Resim 5.60. 16 Yy. Fraktur Küçük Harfler

5.3.7.4.1. 16 yy. Fraktur “A” Harfi

“A” harfinin yapılabilmesi için beş temel hareket gereklidir; İlk vuruş olarak üst kısımdan başlanarak aşağı yönde harfin kulak kısmı, eksen açısı bozulmadan kavisli parçası oluşturulur. Oluşturulan ilk kulak kısmının başlangıç hizasından sağ yöne doğru hafif kavisli bir çizgi eklenir, çizgi bitimini müteakip çıkış kısmına dekoratif ama çok önemli olan ince serif çizgisi eklenmelidir (Resim 5.60). (All About Techniques, 2010:102).

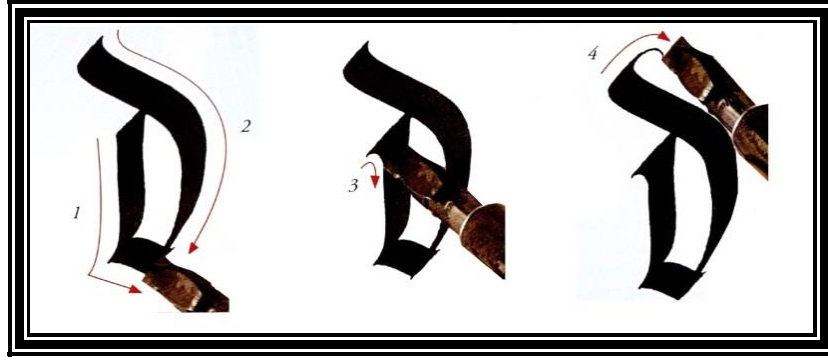

Resim 5.60. 16 Yy. Fraktur Küçük –A- Harfi

Ardından aşağı yönde dik bir iniş çizgisi ile harfin genel görünümü tamamlanmış olur. “A” harfinin boşluk kısmı dik inme çizgi genişliğine eş değer boşlukta olmalıdır. Final olarak ilk çizilen kulak kısmından, son dikme parçasına doğru yukarı çapraz yönde ince çizgi çekilerek harf kapatılmış olur. Tüm bu hareketler sonrası “A” harfi tamamlanmış olur.

5.3.7.4.2. 16 yy. Fraktur “D” Harfi

“D” harfinin yapılabilmesi için dört temel hareket gereklidir; İlk olarak, harfin gövde üst noktasından aşağı yönde dikme bir çizgi ile başlanıp, sağ yöne çapraz çizgi ile birlikte kombine bir hareket olarak birlikte yapılır (Resim 5.61). (All About Techniques, 2010:103).

Resim 5.61. 16 Yy. Fraktur Küçük –D- Harfi

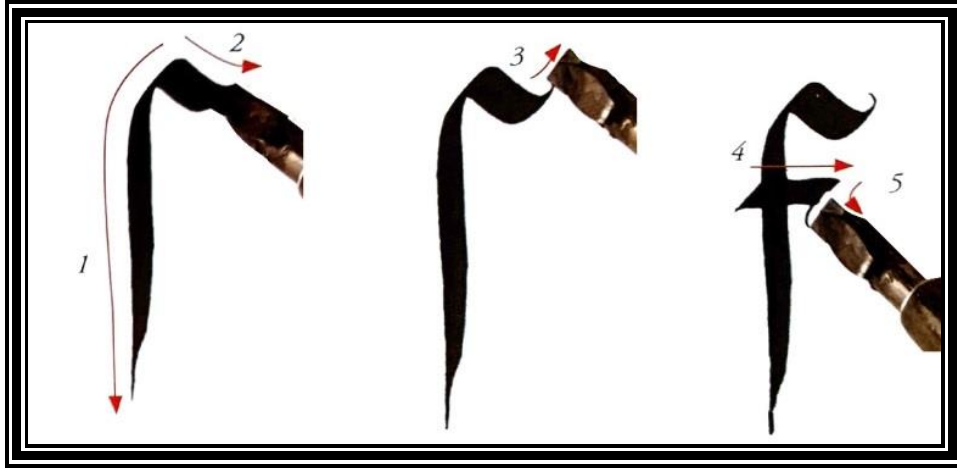
İkinci hareket olarak ilk iniş çizgisinin sol kısmından 1,5 nib kalem genişliği kadar geriden, 2 nib kalem genişliği kadar yukarıdan başlamak şartıyla, soldan sağ aşağı bacak çizgi bitiş yönüne doğru “s” kıvrımlı, kavisli ana gövde yayı çekilir.

Alt kısmın ince olarak birleşebilmesi için, çizgi çekilme aşamasında kalem ucu aşağı yönde kavislendirilir, böylelikle bağlantının ince bir biçimde olması sağlanır. Birleşim noktalarının estetik açıdan ince olarak birleşimi çok önemlidir. Harfin orta boşluk kısmı için çizgi genişliğine eş değer bir boşluk yeterli olacaktır. Son olarak küçük dekoratif çizgi serifler eklenerek harf tamamlanmış olur.

5.3.7.4.3. 16 yy. Fraktur “F” Harfi

“F” harfinin yapılabilmesi için beş temel hareket gereklidir; Öncelikle harf boyutunu belirlemek için “f” harfinin başlık kısmı için 2 nib kadar yukardan başlanılmalı, kuyruk kısmının ise en az 1 nib kadar aşağı yönde uzatılması sağlanmalıdır. İlk hareket olarak, aşağı yöne doğru ana gövde kaması çekilir. Ana gövde iniş çizgisi oluşturulurken aşağıya doğru inildikçe, gövde kalınlığının giderek incelmesi gerekmektedir (Resim 5.62) (All About Techniques, 2010:103).

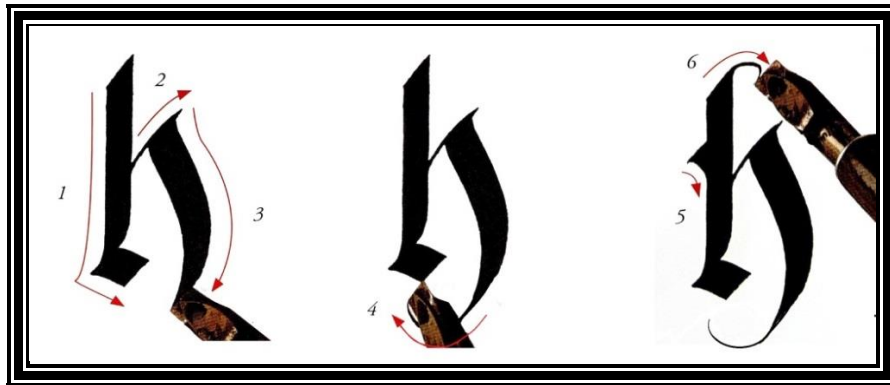
İkinci olarak, harfin üst sağ kısmı için dekoratif, hafif kavisli bir şekilde başlık kısmı eklenerek ince bir uç çizgisi ile dekore edilir. Sonrasında ana gövde kalınlığından daha ince olacak şekilde, yatay kısa şerit çekilir. Genel uyum açısından orta şerit, harfin merkez kısmından biraz daha yukarıda olmalıdır. Final olarak küçük dekoratif çizgiler eklenerek harf tamamlanır.

Resim 5.62. 16 Yy. Fraktur Küçük –F- Harfi

5.3.7.4.4. 16 yy. Fraktur “H” Harfi

“H” harfinin yapılabilmesi için altı temel hareket gereklidir; Harfin ana gövdesini oluşturan aşağı yönde dikme ile, sağ çapraz yönde, kısa bitiş çizgisi birlikte yapılarak ilk hareket tamamlanır. Sonrasında dik iniş merkez kısmından 50-55° açı ile yukarı yönde dik ince çizgi çekilir (Resim 5.63) (All About Techniques, 2010:104).

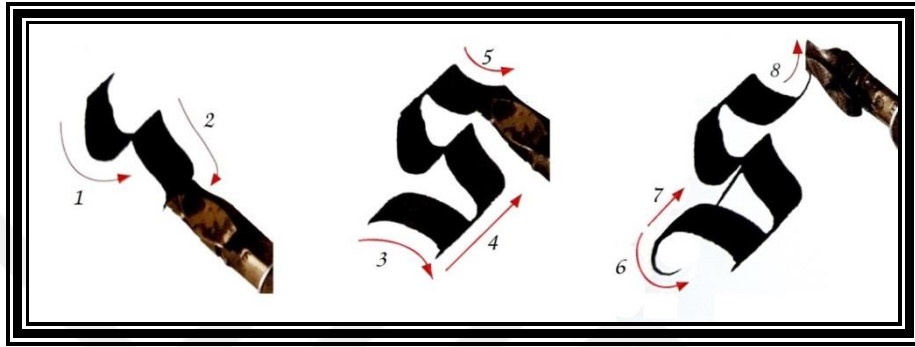

Resim 5.63. 16 Yy. Fraktur Küçük –H- Harfi

Harfin sağ alt kısa bacağı için; oluşturulan çizginin bitiş noktasından ince bir başlangıç ile, aşağı yönde “s” benzeri kıvrımlı bir yay oluşturulur. Yay kısmın bitiş ucu daha ince ve iç yöne doğru kıvrımlı olarak , ana gövde kısmından 2 kalem ölçüsü kadar aşağıda bitirilmelidir. Harfin her iki bacak arasındaki boşluğu yaklaşık çizgi genişliğinin 1,5 katı kadar olmalıdır. Dikey ve başlangıç kısımlara dekoratif amaçlı serif ve ince çizgiler eklenerek “h” harfi tamamlanır.

5.3.7.4.5. 16 yy. Fraktur “S” Harfi

“S” harfinin yapılabilmesi için sekiz temel hareket gereklidir; İlk olarak, iç kıvrımlı ve dış kıvrımlı birbirinin zıttı yönde merkezde kesişen iki yarım kavisli hareket ile başlanarak harfin omurgası oluşturulur (Resim 5.64) (All About Techniques, 2010:105). Sonrasında alt kısmın yatay eğri kavisli soldan sağa doğru ince bitiş çizgisi ile birlikte çekilerek, alt kavisli parça ile birleştirilir.

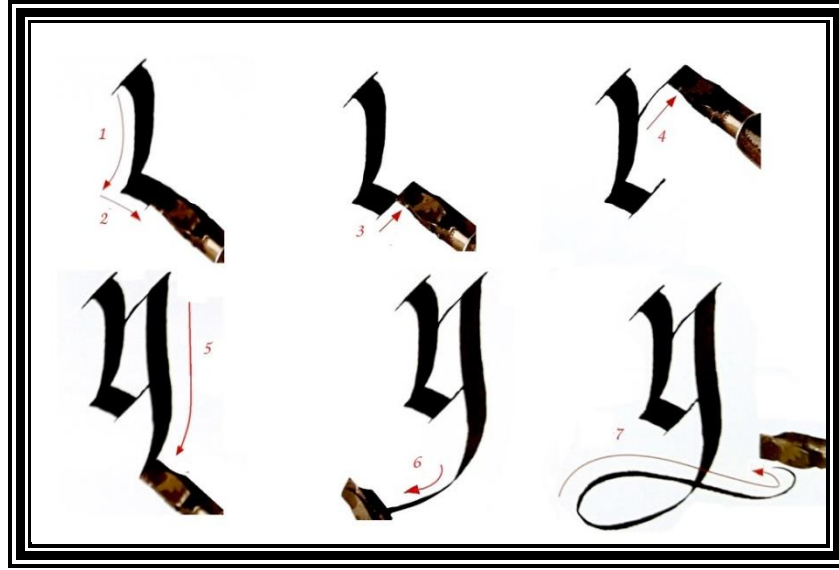
Resim 5.64. 16 Yy. Fraktur Küçük –S- Harfi

Harfinin üst kancası başlangıç çizgisi ince olarak, soldan sağa doğru kavislendirilerek çekilmelidir. Final olarak bitiş çizgilerinin uç kısımları dekoratif ince çizgiler ile kavislendirilerek “s” harfi tamamlanır.

5.3.7.4.6. 16 yy. Fraktur “Y” Harfi

“Y” harfinin yapılabilmesi için yedi temel hareket gereklidir; Aşağı yönde çok hafif kavisli dikey bir çizgi ile başlanarak sağ yönde kısa çapraz bitiş çizgisi ince bir şekilde bitirilerek hareket sonlandırılır. Sonrasında oluşturulan kısa bacak kısmından yukarı yönde ince olarak dikme çıkılır, devamında hafif kavisli olarak aşağı yönde kalın dikme çekilerek kuyruk çizgisi oluşturulur.

Harfin orta boşluk kısmı için çizgi genişliğine eş değer bir boşluk yeterli olacaktır. Dekoratif olarak kuyruk kısmı ince kalın çizgi varyasyonları içeren angels tasarımıyla dekoratif olarak bitirilir (Resim 5.66) (All About Techniques, 2010:105).

Resim 5.656. 16 Yy. Fraktur Küçük -Y- Harfi

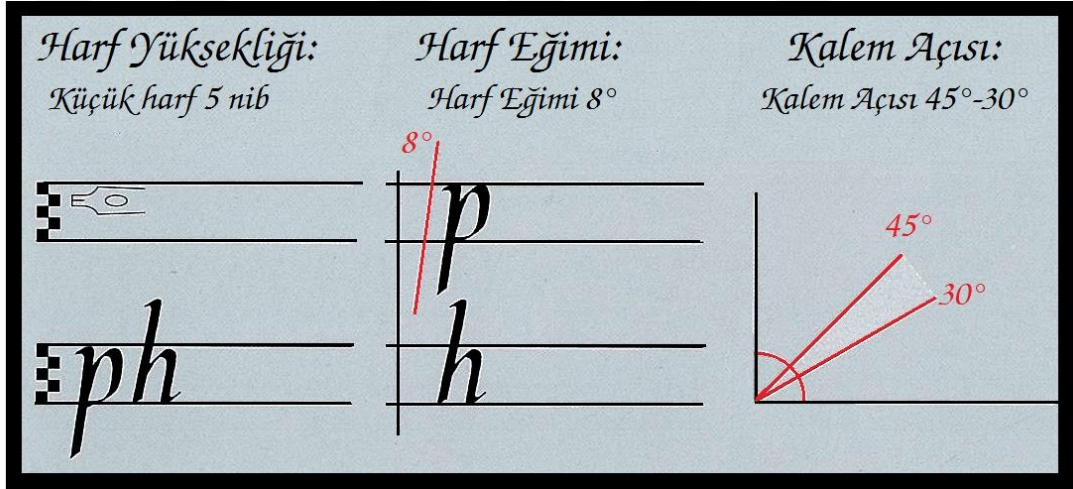
5.3.8. Chancery Italic Minuscule Alphabet

Humanist yuvarlak harfler, Chancery haline gelen yeni bir el yazısı biçimine dönüşmüştür. Chancery el yazısı 13. yüzyılda Lateran şans evinde (Cancellaria Apostolica) gelişen, daha sonra Fransa'ya, özellikle Avignon Papalığı aracılığıyla ve 1350'den sonra İngiltere'ye yayılan, Vatikan Şansölyeliğinin bürokratik el yazmaları, ve ticari işlemleri için kullanılan bir tür el yazısıdır (Resim 5.66) (Mehigan, 2011:56).

Resim 5.66. Chancery Italic Minuscule Alphabet

Aslen Floransa'da İtalyan Rönesans Hümanisti olan Niccolo Niccoli (1364-1437), eski el yazması eserler üzerine yapmış olduğu yoğun araştırmalar neticesinde, Chancellery Cursiv harflerini yaratması için ona ilham kaynağı olmuştur. Harf karakterleri, Carolingian Minuscule (küçük) harfleri esas alınarak oluşturulmuştur (Susanne Haines, 1987:60). Bu yazı günümüzde italik yazı diye tabir edilen yazı biçiminin de temelini oluşturmaktadır. Italik küçük harflerin x-yüksekliği ölçüsü genellikle kalem ölçüsünün 5 katı kadar büyüklükte olmalıdır (Resim 5.67) (Mehigan, 2011:56). Aşağı ve yukarı yöne doğru olan uzantılar 4-5 Nib ölçüsü kadar olmalıdır. Italik küçük harflerin öne doğru eğim açısı ortalama olarak 5° ve 12° arasında değişmektedir. Metin yazılarında tutarlı ve istikrarlı olarak, sabit bir eğim açısında kalarak yazabilmek en önemli bir unsurdur.

Resim 5.67. Chancellery Italıc Minuscule Alfabet Rehber Çizgiler ve Açılar

Italik küçük harf için önerilen kalem açısı 40° - 45° arasında değişmektedir. Ancak dikey vuruşlarda 45° yatay kalınlıklarında bir fark oluşturamadığı için başlık kısımları 30° olmalıdır (Resim 5.68) (Mehigan,2011:57).

Resim 5.68. Chancellery İtalık Minuscule Alphabet Harf Grupları

Chancellery yeni yazı stili kullanımının yaygınlaşması sonrasında, özellikle klasik eserleri eski haline getirmek veya klasikleri taklit ederek yeni eserlerini yazmak için kullanan hümanistler arasında oldukça popüler hale gelmiştir.

Kalem Eğim Açısı 45° 'dir. Harflerin morfolojik yapıları birbirinden farklıdır, çünkü temel modülleri, a, b, d, g, o, p ve q gibi harflerinin oluşumu oval şeklindedir. 15. yüzyılın sonlarına gelindiğinde Chancellery el yazıları iki farklı şekilde kullanılmıştır.

İtalık harflerin yükseklikleri; Küçük harfler için 5 nib yüksekliğinde, büyük harfler için 7-8 Nib yüksekliğinde olmalıdır. Eğim açısı 3° - 5° , Kalem açısının ise 30-40 derece olarak olarak kullanılması gerekmektedir.

5.3.8.1. Popüler Chancellery

Chancellery yazılar, İtalık olarak bilinen farklı yazı stillerinin temeli olarak kullanılmıştır. Bu yazılar küçük harf yazı karakterlerinin basit ve küçük olması ile birlikte, hızlı yazılabilir özelliğinin sayesinde, daha çok popüler hale gelmesinde en büyük unsur olmuştur.

Parşömenden daha pürüzsüz olan kağıdın yaygınlaşması ile birlikte, Chancellery yazı türü, dönemin hümanistleri tarafından edebi eserlerin yazılmasında kullanılmıştır.

Harf özellikleri bakımından; inişler daha sık yapılmaktadır, yükselen vuruşlar dikeyden ziyade eğimli ve ilmekli yapıdadır.

5.3.8.2. Diplomatic Chancellery

Kiliseye ait dinsel içerikli el yazma metinleri için kullanılmış olup, dekoratif özellikleri daha az, resmi kurum yazıları olarak adlandırılan bir yazı türüdür. Diplomatik Chancellery yazı türü, zarif ve organik bir yazı türü olarak basit vuruşlarıyla karakterize edilmiştir.

5.3.8.3. Chancellery Italian Majuscule Alphabet

Majuscul Chancellery 'in en önemli özelliği , minik harflerin el yazısı tarzının tersi olarak, harflerin dikey çizgi yoğunlukları ile daha baskın bir yapıda olmasıdır. Ayrıca yükselen ve alçalan çizgi vuruşlarının bitim kısımları genellikle damla şeklinde sonlandırılmıştır (Resim 5.69) (Mehigan, 2011:58).

Resim 5.69. İtalic Büyük Harfler

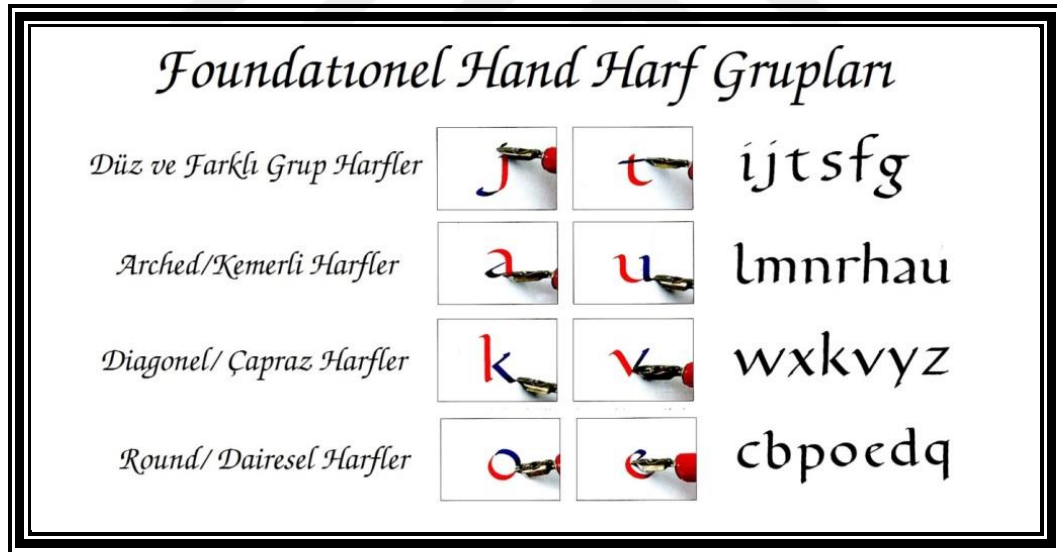
5.3.9. Foundationel Hand Minuscule Alphabet

Edward Johnston (1872–1944) tarafından Britanya Kütüphanesi'ndeki ortaçağ el yazmaları üzerine yaptığı çalışmalardan sonra tasarlanmıştır. 10. yüzyılın sonlarında yazılan, iyi biçimlendirilmiş ve tutarlı harf formlarına sahip Carolingian harfleri esas alınarak oluşturulmuştur (Resim 5.70) (Mehigan, 2011:36).

Resim 5.70. Foundationel Hand Küçük Harfler

Foundationel hand harfleri, üst üste gelen iki vuruşla oluşturulan yarım kemerli ve dairesel hareketlerden meydana gelmektedir. Harf formları birkaç kez kalem kaldırma hareketleri ile birlikte sabit bir açı ile kalın ve ince çizgi vuruşları birlikte oluşturulur (Johnston, 1986:118).

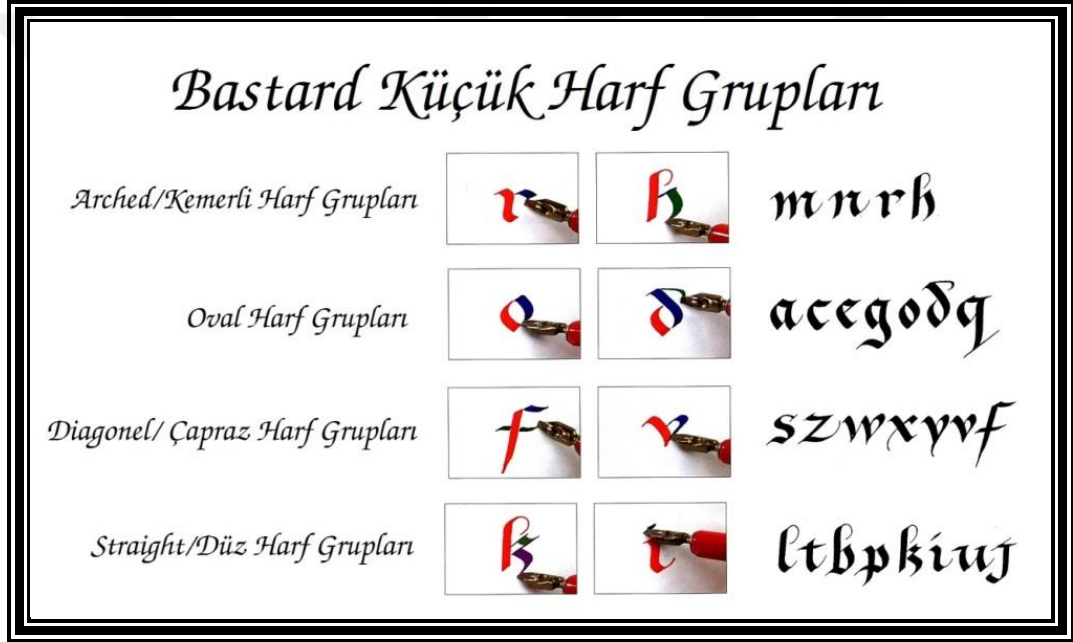
Resim 5.71. Foundationel Hand Küçük Harf Grupları

5.3.10. Bastard Minuscule Alphabet

Bastard 15. Yüzyılda Burgonya Hollanda, Almanya ve Fransa'da kullanılan Blackletter yazı türlerindendir. 15. yüzyıl el yazmalarını üretmek için kullanılmıştır. En eski bastarda türü 1454-55'te Alman asıllı Johannes Gutenberg tarafından üretilmiştir (Resim 5.72 – Resim 5.73) (Mehigan, 2011:76).

Resim 5.72. Bastard Küçük Harfler

Resim 5.73. Bastard Küçük Harf Grupları

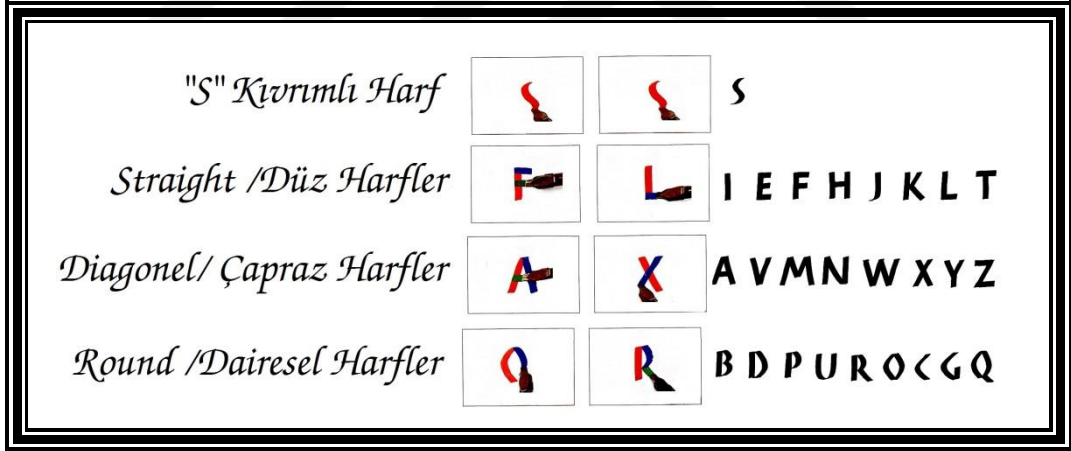
5.3.11. Neuland Alphabet

Neuland 1923 yılında Rudolph Koch (1874-1934) tarafından tasarlanan formunun özgünlüğü, dekoratif ve sans serif bir yazı türüdür (Resim 5.74) (Mehigan, 2011:80).

Resim 5.74. Neuland Alfabe

Rudolph Koch, Neuland'a özel hissini veren orijinal stilleri serbestçe oluşturmuştur. İlk başta, yazılı olan versiyonları çok daha yuvarlak formlara sahiptir. Zaman içinde, daha basit ve daha az hareket içeren formlara dönüşmesi, yuvarlak yazı gereçlerinin yerine sivri uçlu kalem veya fırçaların kullanılması sayesinde Neuland yazıları önemli ölçüde hızlı yazılmaya başlanmıştır. (Resim 5.75) (Mehigan, 2011:81).

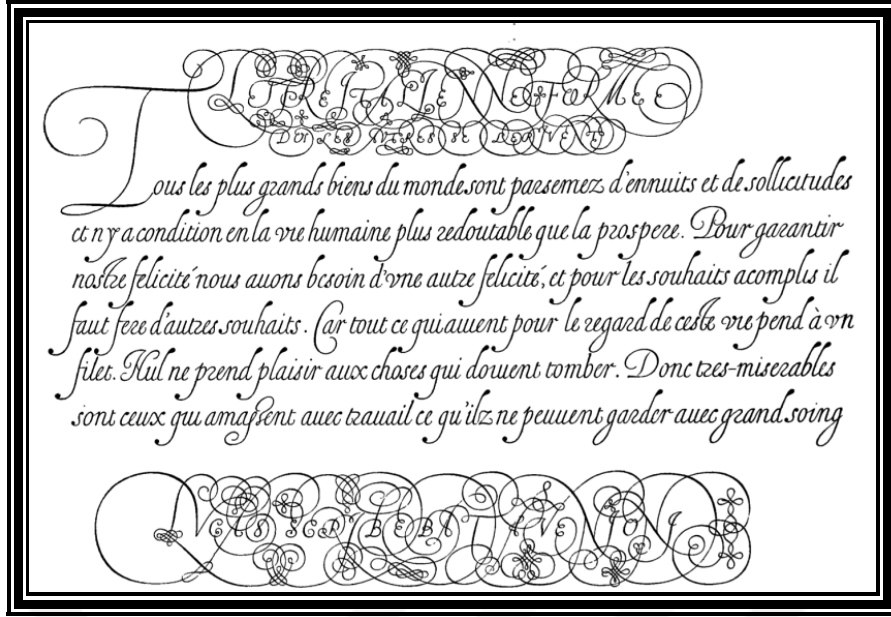

Resim 5.75. Neuland Harf Grupları

Örneğin; Orijinal bir Neuland “O” harfi en az dört hareket sonucunda meydana gelirken, modern bir Neuland yazısı ile iki vuruşla yazılabilir hale gelmiştir.

5.3.12. Engrosses Script Temel Yazı Formları

Bu yazı tipi ilk olarak Lucas Materot'un 1608'de yazdığı Les Oeuvres kitabında ortaya çıkmıştır. Karakteristik el yazısı olarak biçimlendirilmesi ise, 18. Yüzyılda William Brooks ve John Bland gibi yazı ustaları tarafından gerçekleştirilmiştir.

Resim 5.76. Lucas Materot'un Chancery El Yazısı/1608

Bu yazı tarzı sivri uçlu ve esnek uçlu kalemler kullanılarak yazılmıştır. Bu değişiklik o zamana kadar yazı ustalarının çoğu tarafından kullanılan düz uçlu kalemlerden çok farklı oluşu nedeniyle dikkat çekmektedir. Copperplate yazısının kullanımı özellikle 1720'den 1800'e yılları arasında yaygın olarak kullanılmış, Avrupa çapında özellikle tipografi dökümhaneleri vasıtasıyla zirveye ulaşmıştır.

Copperplate yazı harflerinin ince ve kalın vuruşlarındaki hassasiyeti ile karakterize edilerek oluşturulur. Copperplate yazısında ince ve kalın vuruşlar, kalemin kağıda uygulanan baskısı ile oluşturulur. Baskı yapılmadığında çizgi ince, baskı yapıldığında ise çizgi kalın olur. İdeal kalem açısı 52° - 55° 'dir. Copperplate script yazılar için, değişik markaların, farklı özellik ve yapılar da üretilmiş, çok ince, esnek, hassas ve sert gibi çeşitleri olan “nib” uçları kullanılmaktadır (Nesbitt 1950:155).

Resim 5.77. Farklı Özellik ve Yapılarda “Nib” Uçlar

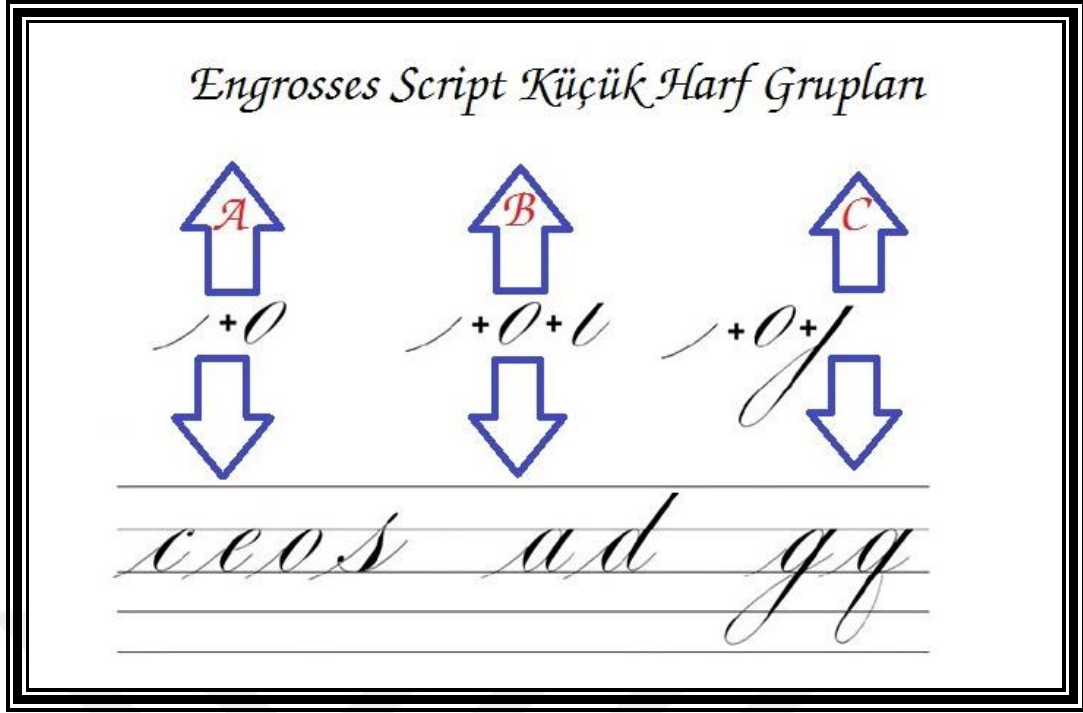
5.3.12.1. Script Copperplate Yazılar

Copperplate script yazılarında harf yapıları, gövde genişliğinden daha uzundur, ayrıca yükselen ve alçalan çizgileri dekoratif olarak da kullanıldığından çok önemlidir. Copperplate script yazıların dekoratif özellikleri sayesinde, yazı stilleri arasında süslü ve zarif bir görünüme sahip olmasını sağlamıştır.

5.3.12.2. Engrosses Script Küçük Harf Grupları -1-

5.3.12.2.1. A- Grubu C,E,O,S Biçimleri

Bu gruptaki harflerin ortak özellikleri; eğimli çok ince konnektör çizgisi ile birlikte oval şeklinde olmalarıdır. Harflerin oval formları oluşturulurken dikkat edilecek en önemli unsur; oval harf eksen eğimi ile ana eksen eğiminin aynı hizada olması sağlanmalıdır. Script yazılarda genel bir kural olarak, tüm küçük harfler soldan sağa doğru oluşturulmaktadır.

Resim 5.78. Farklı Özellik ve Yapılarda “Nib” Uçlar

5.3.12.2.2. B- Grubu O,I,A,D Biçimleri

Bu gruptaki kalem vuruşları ince konnektör çizgiler, oval form ve dikey saptır. 'a' ve 'd' için kullanılan benzer oval formlar, "a" harfinin kesilmiş bir "d" gibi görüldüğüne özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir. Kural olarak 'd' nin dikey sapının yüksekliği, ilk yükselen boşluğun tepesinden biraz daha kısa tutulmalıdır.

Genel bir kural olmasa da bazı yazı sanatçıları “a”, “d” gibi harflerin oval genişliğini “o” harfinden biraz daha dar oval form olarak yapmışlardır. Oval harflerin aynı büyüklükte yazılması ise simetriligi ve tekdüzeliği arttırdığı için daha çok tercih edilmektedir.

5.3.12.2.3. C- Grubu O,J,G,Q Biçimleri

Bu gruptaki harflerin ortak özellikleri; ince çizgi ucu, oval form ve kuyruk gövde halkasıdır. Her iki “g” ve “q” harfleri aynı şekilde başlar ancak gövde döngüleri farklı yapıdadır.

Resim 5.79. Copperplate Sivri, Esnek Uç ve Bölümleri

5.3.12.3. Engrosses Script Küçük Harf Grupları -2-

5.3.12.3.1. D- Grubu İ,U,Ü,W Biçimleri

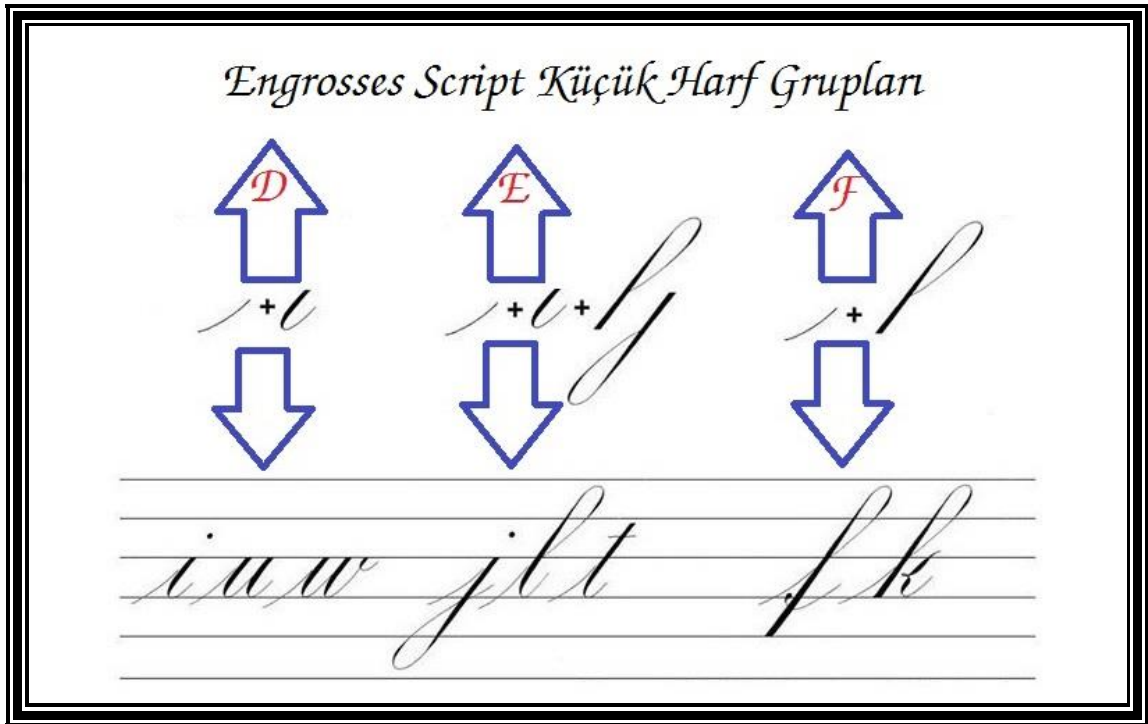
Bu grupta yer alan harfler, ilk başlangıç yukarı konnektör ince çizgisi ile dik kalem vuruşlarını içeren iki temel hareketten oluşmaktadır. Harflerin kural olarak soldan sağa doğru olduğu unutulmamalıdır.

Genel bir kural olarak, ‘i’ harfinin noktası dikey gölgesine göre, ilk yükselen boşluğun ortasında yer alacak biçimde, ‘i’ harfine eşit genişlikte küçük bir daire çizilerek oluşturulması gerekmektedir. Ardından noktayı tamamlamak için daireyi mürekkeple doldurmak yeterli olacaktır.

İki birleşik ‘i’ harfi birleştirildiğinde ‘u’ harfi basitçe oluşacaktır. Son olarak, “w” harfi, “u” harfinin ince çıkış çizgisi tamamen yukarı doğru uzatılarak küçük bir yarım nokta ile bitirilmelidir. Yarım nokta konnektör eğrisinin, harfin tabanındaki eğri ile aynı yönde olması, dikkat edilmesi gereken en önemli husustur.

5.3.12.3.2. E- Grubu J,L,T Biçimleri

Harf formlarından “t” harfi ise, ilk yükselen boşluğun tepesinin hemen altından başlayarak tam bir “i” harfi gibi oluşturularak taban çizgisinde bitirilir. Resim 5.80’de belirtildiği gibi ilk yükseliş boşluğunun ortasında olmak şartıyla çok ince bir çizgi ile “t” sap çizgisi oluşturulur. “T” sap çizgisinin taban çizgisine paralel olmasına dikkat edilmelidir.

Resim 5.80. Dr. Joseph M. Vitolo’ya ait küçük “i,u,w,j,l,t,f,k” Script Harfler

Son grup “j” ve “l” harflerin dönüş kısımları, birbirinin tersi olarak simetri, ayna görüntüsü gibi düşünülebilir. “J” harfinin azalan gövde döngüsü, aşağı yönde kama şeklinde bir çizgi ile gövdesi oluşturularak dönüş tamamlanır. “J” harfi de “i” harfi gibi nokta ile biteceğinden, ilk yükselen boşluğun ortasına noktası yapılmalıdır. “J” harfinin Gövde halkası çok geniş veya çok dar yapılmamalı, genel olarak tutarlılık esas olmalıdır.

5.3.12.3.3. F- Grubu K,F Biçimleri

Spesifik olarak “f” ve “k” harflerinin gövde ilmekleri, “f” sapının alçaltıcı kısmı haricinde tamamen aynı olmalıdır. Ana gövde çizgileri kama benzeri bir şekilde oluşturulmalıdır. Taban bitiş çizgilerinin kesilmiş kare parçası şeklinde oluşturulabilmesi için kalemin seri bir biçimde sola doğru hareket ettirilmesi gerekmektedir. “F” harfi’nin gövdesi için kama şeklinde, ilk alçalma boşluğu boyunca taban çizgisinin altına doğru aşağı yönde inilmelidir. Döngü kısmı için ana gövde ile kesişene kadar düzgün bir şekilde aşağı yönde kıvrılarak inilmelidir.

“K” harfi için Kalem kağıttan kaldırılmadan hem aşağı yönde kama çizgi çekişi, hem de üst dönüş çizgisi oluşturulmalıdır. “K” harfinin tabanının çok geniş olmasına izin verilmemelidir. Pratik bir kural olarak, “k” harfinin alt yarısının genişliği “h” harfinin alt yarısının genişliğinden biraz daha dar yapıda olduğu bilindiği takdirde, hata yapılma oranı minimum seviyeye düşürülecektir.

5.3.12.4. Engrosses Script Küçük Harf Grupları -3-

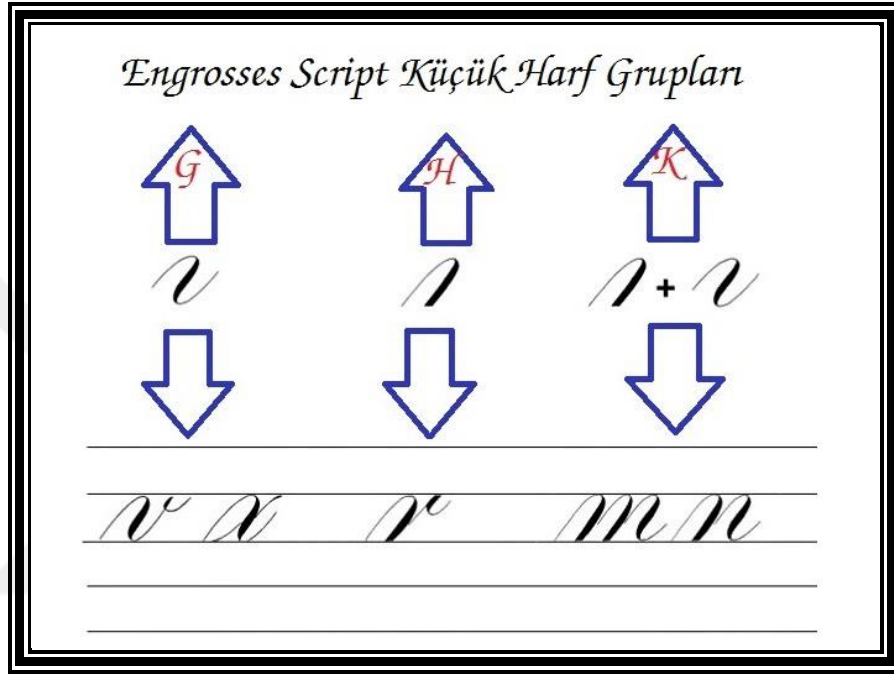
5.3.12.4.1. G- Grubu V,X Biçimleri

“V” harfinin ilk temel gövdesi ile beraber ince konnektör saç çizgisi oluşturulur, aşağı vuruşta uca çok az baskı uygulanarak yarım nokta eklenir, sonrasında diğer başlık çizgisine doğru yukarı yönde devam edilmelidir. (Yarım nokta oluşturulurken hata yapılmaması açısından sonradan içi mürekkeple doldurulabilir.) Önemli olan nokta, bu bağlantı konnektörünün eğimi ile taban çizgisindeki harfin alt kısmının eğimi aynı hizada olması gerektiğidir. Bu ayrıntılı küçük detaylar yazı içinde harflerin genel simetrisini güçlendirirerek tek tip harf aralığını oluşturmamıza yardımcı olacaktır.

Diğer “x” harfi’nin geçiş noktası haricinde diğer çizgiler aynı şekilde oluşturulur. “X” harfinin ince çizgisinin geçişi ana gövdenin içersinden geçirilmemelidir. Kısaca gövdeye değmeyen iki ayrı ince saç çizgisi darbesi kullanılarak oluşturulmalıdır. Bu tür harfleri oluşturulurken, harf geçişlerinin gövdeden ince saç çizgisine veya ince saç çizgisinden gövdeye mümkün olduğu kadar, hareketlerin tutarlı olarak yapılması çok önemli bir noktadır.

5.3.12.4.2. H- Grubu R Biçimi

Küçük “r” harfi “v” ile benzer çizgi şeklinde başlar, “v” harfi ile arasındaki fark, taban çizgisinde, düz bir kesik çizgi olarak bitirilmesidir. İkinci olarak, gövde ile arasında hafif bir boşluk bırakılarak, orta noktasından başlık kısmına kadar, yukarı yönde ince bir saç çizgisi uzatılmalıdır.

Resim 5.81. Dr. Joseph M. Vitolo’ya ait küçük “v,x,r,m,n” Script Harfler

Bu saç çizgisi, ana eğim açısının biraz üzerinde veya ona çok yakın ölçüde olmalıdır. Final olarak kalem kağıttan kaldırılarak, çekilen ince çizginin bitiş noktasının sağ kısmına yeniden konumlandırılarak, üst kısmı kare kesik olmak şartıyla (kare kesik kısım rötuş yapılarak da düzeltilebilir.) hafifçe bastırılarak kıvrımlı kısa konektör halkası oluşturularak harf tamamlanır.

“R” harfinin ince bağlayıcı halkanın eğriliği, diğer ince çizgi geçişlerine uygun olarak yapılması “r” harfi için en önemli noktadır.

5.3.12.4.3. K- Grubu M,N Biçimleri

“M” ve “n” harfleri yukarıda açıklanan yazı formlarına tam olarak benzer hareketler içermektedir. “M” harfi soldan sağa toplam üç vuruş yapılarak oluşturulurken “n” iki vuruş yapılarak oluşturulmaktadır.

5.3.12.5. Engrosses Script Küçük Harf Grupları -4-

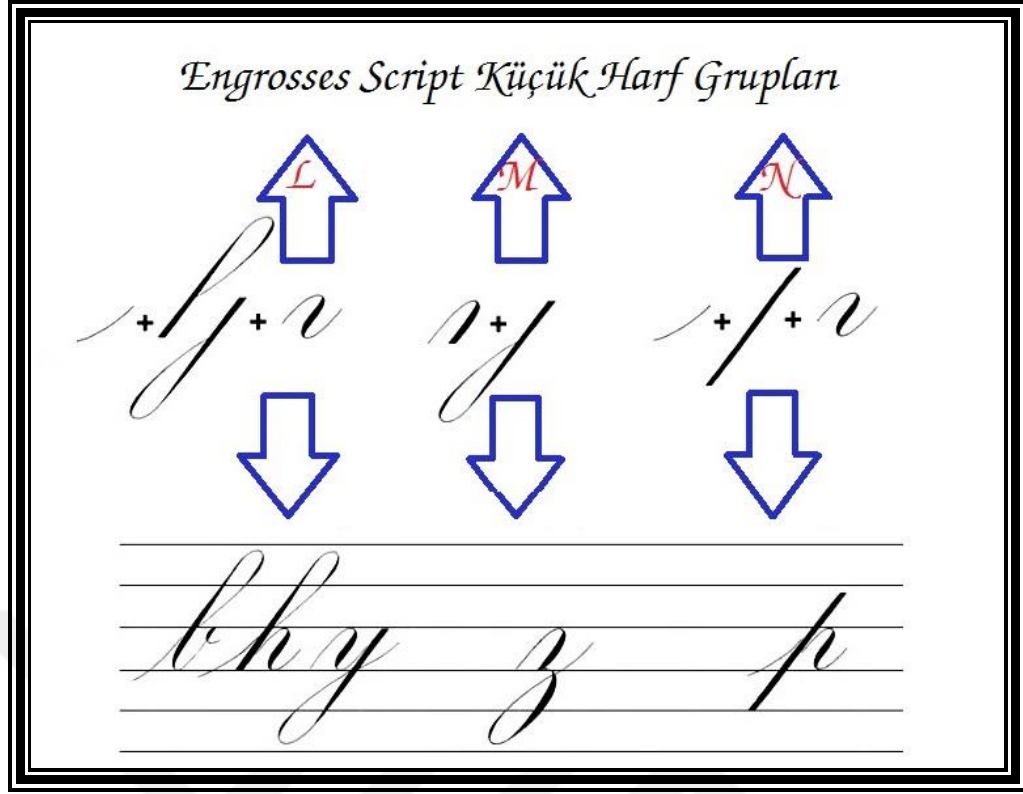
5.3.12.5.1. L- Grubu B,H,Y Biçimleri

Grup L’ de gösterilen ‘b, h, y’ harf biçimleri, temel olarak “v” harfi gövdesinin değişik varyantlarından oluşmaktadır. Örneğin, “b” harfi, sol tarafından uzanan bir yükselen ile gövde döngüsüne sahip bir “v” harfinin aynı özelliklerini taşımaktadır. Script yazılarda her zaman harflerin ortak özellikleri sahip olduğu unutulmamalıdır.

Küçük “b” harfi ilk vuruş kısmı yukarı vuruşta oluşturulan ince saç çizgi bağlantı konektörü ile başlar, ikinci vuruş olarak ince başlayıp taban çizgisinde kare kesik olarak biten ana gövde kama parçası oluşturulur. Kama kısmı oluşturulurken aşağı yöne doğru ilerledikçe kalem basıncını yavaş yavaş arttırmak gerektiği akıldan çıkarılmamalıdır. Taban çizgisine yaklaşılrken kalem basıncı azaltılır, dönüş ile birlikte ince saç çizgisi yukarı doğru devam ettirilir, aşağı yönde çok hafif bir baskı uygulanarak küçük bir ilmek nokta oluşturularak harf tamamlanır.

“H” harfi ikinci vuruş kısmının taban çizgisinde kare kesik olarak bitmesi dışında, “b” harfi ile aynı iki ilk vuruşla başlamaktadır. “H” harfinin sağ alt kısmı, tek vuruşta oluşturulmuş temel bir “v” harfi şeklindedir.

Düzgün biçimlendirildiğinde “y” harfi tersine çevrilmiş benzer bir “h” harfi ile aynı özelliklerde olduğu görülebilecektir. “H” ve “y” harflerinin gövde dönüşleri aynı yapılsa da, aşağı yönde ki iniş dönüşlerinin, yükselen dönüşlerden biraz daha geniş tutulmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

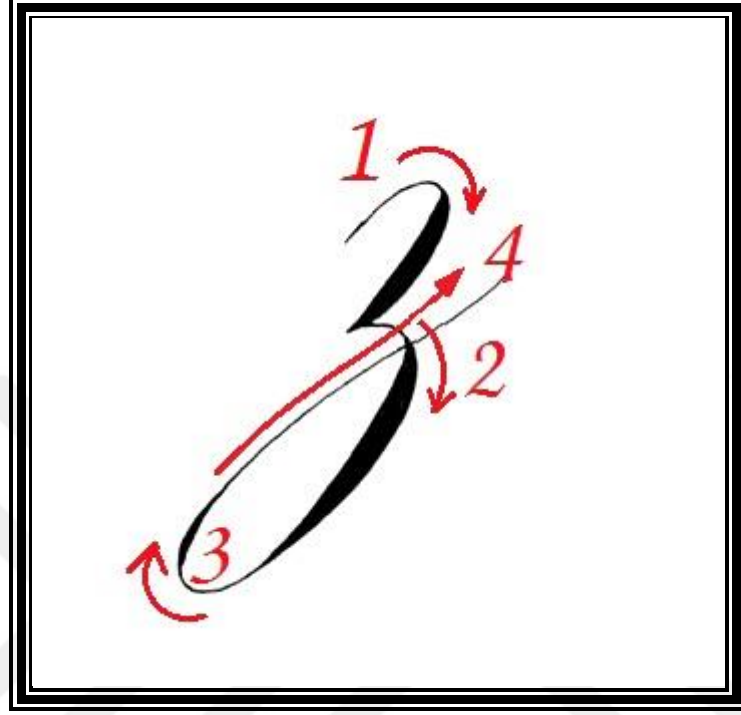
Resim 5.82. Dr. Joseph M. Vitolo'ya ait küçük Script 'b,h,y,z,p' Harfler

5.3.12.5.2. M- Grubu Z Biçimi

“Z” harfi diğer formlar ile ortak aynı özellikler içermekle birlikte, grupta yer alan, b, h ve y harflerinden farklı bir yapıda olduğunu belirtmek gerekmektedir. “Z” harfi zor olarak görülse de, “m” harfinin nin ilk gövde kısmı vuruşu akla getirilmelidir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, gövdenin taban çizgisinden önce hafifçe sola doğru daralmasıdır. Bu hareket oluşturulurken, vuruş taban çizgisine ulaşmadan hemen önce, kalem sola doğru hızlı bir hareketle kaldırılarak kavis kısmının oluşmasını sağlamak mümkün olacaktır. “Z” harfi karakteristik bir form’a sahip olduğundan, benzersiz özellikler içerdiği unutulmamalıdır.

“Z” harfinin sap gövdesi oluşturulurken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, kuyruk formu zarif bir şekilde aşağı doğru kıvrılırken kalınlığı azalan, kama şeklini korumasıdır. Burada “z” harfinin oluşan kuyruk kısmı “y” harfinin alçalan gövde kuyruğundan oldukça farklı olduğu unutulmamalıdır. Diğer dikkat edilmesi gereken en önemli nokta ise “z” harfinin üst ve alt kısımlarını oluşturan hayali ovallerinin uzun eksenleri ana eğim açısında olması gerekliliğidir. Kısaca belirtmek gerekirse, hem üst

hem de alt bölgelerin orta merkezlerinden geçen hayali doğru parçalarının eğimi , ana eğim açısına tamamen paralel olmalıdır. Küçük “z” harfinin yazılışı ile ilgili aşamalar ayrıntılı olarak tek bir çalışma üzerinde aşağıda detaylı olarak gösterilmeye çalışılmıştır.

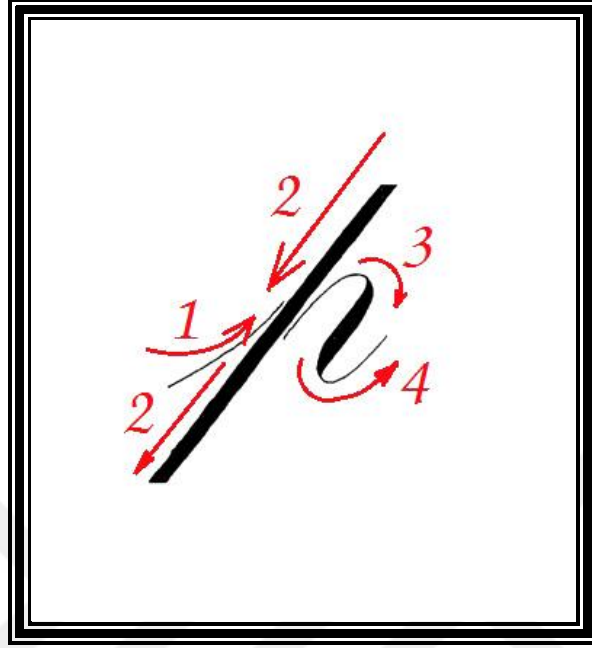
Resim 5.83. Dr. Joseph M. Vitolo’ya ait bir küçük Script “z” Harfi

5.3.12.5.3. N- Grubu P Biçimi

“P” harfi diğer harf formları ile benzer ortak özellikler içermekle birlikte, grupta yer alan, b, h ve y harflerinden yapısı gereği, farklı bir formda olduğunu bilmemiz gerekmektedir. “P” harfinin hatırı sayılır uzunlukta ki düz gövde çizgisinin, oluşturulması oldukça dikkat gerektiren zor bir harekettir.

Öncelikle ilk hareket ince saç çizgisi ile başlayıp, yukarıdan aşağıya doğru inen aynı kalınlıkta bir gövde çizgisi çekilmesi ile hareket devam ettirilir. Gövde çizgisi, birinci yükselen boşluğun üst kısmının hemen altında başlayan ve uca sabit bir basınç sağlarken birinci iniş boşluğunun altına kadar devam eden tek vuruşta oluşturulmalıdır. Gövde çizgisinin alt kısmı kare kesik şeklinde düz bitirilmesi gerekmektedir. “P” harfinin son kısmı yine “v” harfi şeklinde yapılarak harf tamamlanır.

Küçük “p” harfinin yazılışı ile ilgili aşamalar ayrıntılı olarak tek bir çalışma üzerinde aşağıda detaylı olarak gösterilmeye çalışılmıştır.

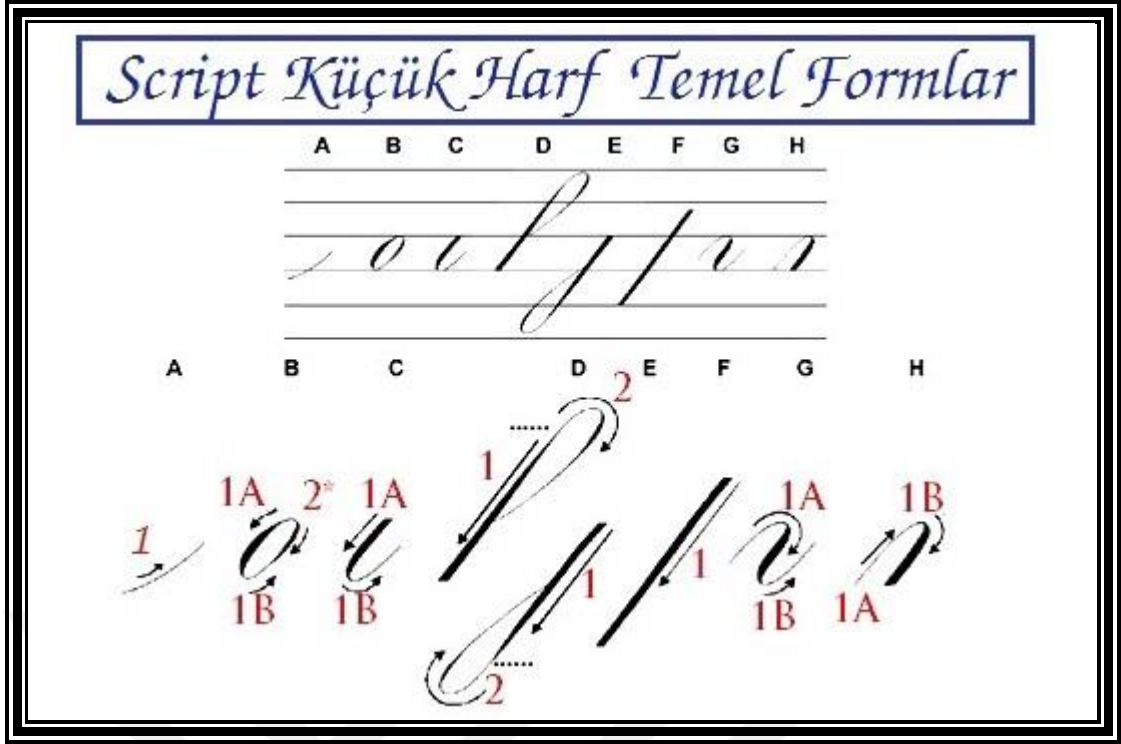
Resim 5.84. Dr. Joseph M. Vitolo’ya ait bir küçük Script “p” Harfi

5.3.12.6. Script Yazı Temel Form Oluşumları

Engrosses script yazı harflerinin kurallara uygun formlarda doğru olarak oluşturulabilmesi için, aşağıda belirtilen Resim: 5.85’de yer alan sekiz temel tekniğin çok iyi öğrenilmesi gerekmektedir.

Script yazı vuruşları yapılmadan evvel kağıt uygun açı ve yönde sabit olarak konumlandırılarak vuruşlar gerçekleştirilmelidir. Vuruş yapılırken asla kağıt hareket ettirilmemelidir. Sadece belirli vuruşları kolaylaştırmak ve hareketleri doğru yapabilmek için kağıdın konumu uygun yöne doğru çevrilebilmesinin kolaylık sağlayacağı bilinmelidir.

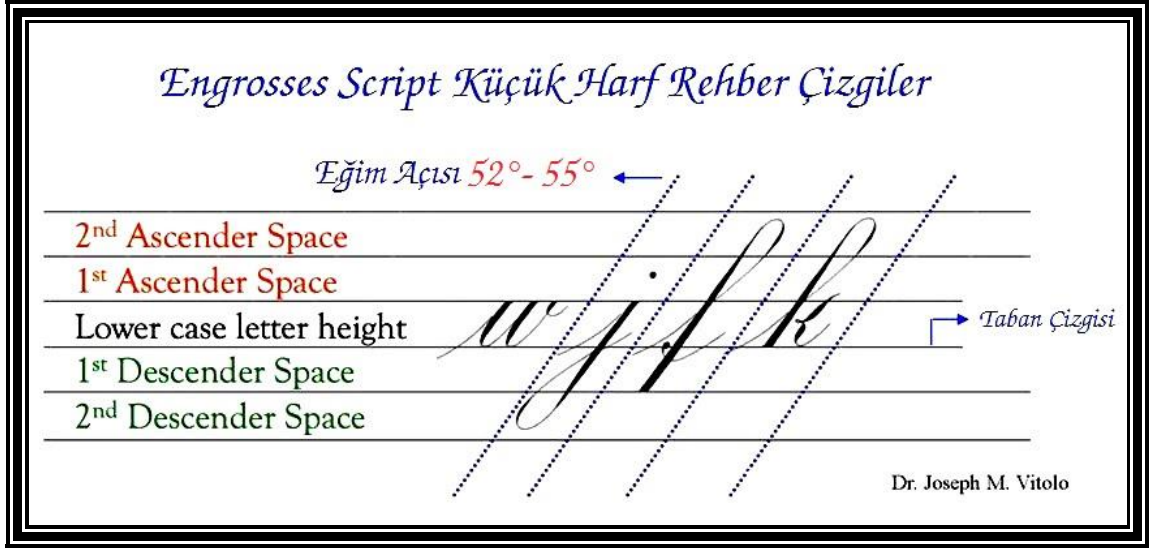
Kural olarak, tüm gövde inişleri, aşağı vuruşlara baskı uygulanarak oluşturulmaktadır. Bununla birlikte, ince saç çizgilerini oluşturmak için aşağı yönde bir vuruş kullanmak zordur çünkü en ufak bir baskı ile dahi koyu gölge oluşması kaçınılmaz olacaktır.

Resim 5.85. Dr. Joseph M. Vitolo'ya ait Temel Form Oluşumları

Script yazı alıştırmaları için ilk olarak 3/16 (5 mm) veya 1/2 (12 mm) inç satır aralığı içeren rehber kılavuz çizgileri kullanılmalıdır. Ayrıca script yazılar da kural olarak, 52°- 55° derece arasında bir eğim açısının kullanılması uygun olacaktır. Yazıda önemli olan, seçilen satır aralığında ve eğim açısında, istikrarlı bir şekilde kalabilmektir.

Temel formlarla Resim:5.85'de gösterilen, okların hem yönü hem de sırasına bakıldığında, numaralı oklarla gösterilen kalem vuruşlarının her bir bileşen stroku ayrı bir sayı ile, yani 1, 2 ile gösterilmektedir. Devam eden her bir vuruş ise, bir harfin eklenmesiyle gösterilmektedir, yani vuruş 1A'nın devamı niteliğinde ve 1B'dir. Strok 1B'nin izahı olarak, kalem kaldırılmadan yapılan 1A strokunun devamı olduğunu göstermektedir. Sayı ile birlikte yıldız işareti (*) kullanılması, bunun isteğe bağlı tercihen iki hareket şeklinde yapılabileceğini göstermektedir. Harflerin oluşumu söz konusu olduğunda birkaç değişik kural olduğu asla unutulmamalıdır. Harflerin nasıl oluştuğunu kendi deneyimlerimiz neticesinde, pratik yaparak öğrenmek kuralların daha da pekişmesini sağlayacaktır.

Resim 5.86. Dr. Joseph M. Vitolo'ya ait Script Küçük Harfler Klavuz Çizgiler

5.3.12.6.1. Script Yazı Temel Form –A-

Şekil 2B' de Form A'da, eğim açısına yaklaşması gereken kalemin tek bir yön yukarı vuruşu ile ince saç çizgi konektör vuruşu görülmektedir.

5.3.12.6.2. Script Yazı Temel Form –B-

Form B'de yer alan oval dönüş hareketi iki ayrı vuruş kullanarak oluşturulmaktadır. Oval'in sağ üst köşesinde yer alan 2* vuruşu isteğe bağlı olmakla birlikte, yazı ustası WA Baird'in sıklıkla kullandığı bir stildir. Dikkat edilmesi gereken nokta ise oval gölge oluşumu merkezin hemen altında bitirilerek tamamlanmasıdır.

Son olarak, oval'in hayali uzun eksenin eğimi, ana eğim açısı ile aynı veya çok yakın bir ölçüde olmasına özellikle dikkat edilmelidir.

5.3.12.6.3. Script Yazı Temel Form –C-

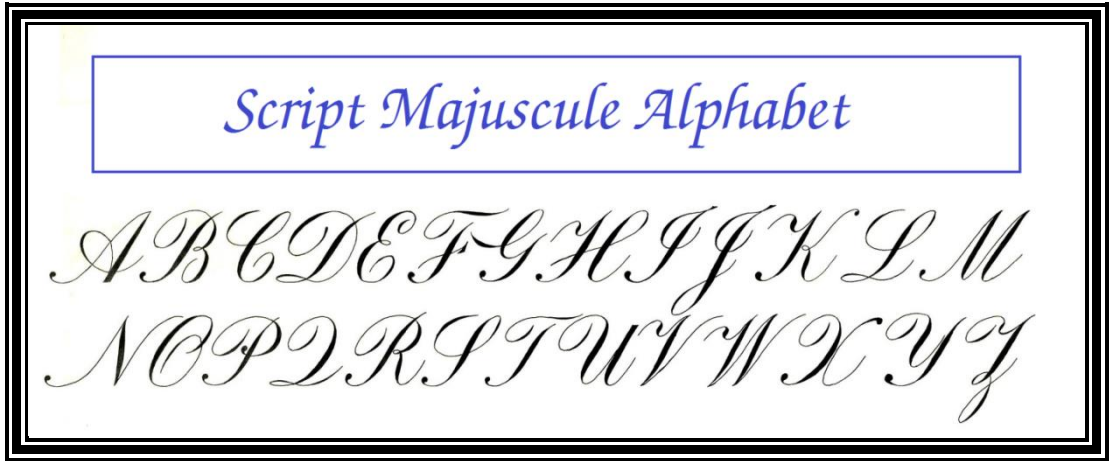
Form C' de, birkaç harfin ana temelini oluşturan, tek vuruşta oluşturulan önemli bir temel hareket görülmektedir. Çizilen formun taban kısmında yer alan ince saç çizgi eğriliğinin oval şekil (Form B) ile aynı biçimde oluşturulmasına dikkat edilmelidir.

Resim 5.87. Dr. Joseph M. Vitolo'ya ait Script Küçük Harfler

5.3.12.6.4. Script Yazı Temel Form –D-E-

“D” ve “E” formları ise, yükselen ve alçalan gövdelerin halka oluşumlarını göstermektedir. Vuruş hareketleri zarif bir kama şeklinde düzgün olarak yapıldığında, yükselen ve alçalan gövde dönüşlerinin ters olarak çevrilmiş simetri ayna görüntüleri şeklinde birebir aynı biçimde olmasına özellikle dikkat edilmelidir.

Resim 5.88. William Lilly Standart Script Büyük Harfler.

Yükselen veya alçalan gövde dönüşleri sırasıyla ok 1 ve ok 2’de gösterildiği gibi iki ayrı vuruş yapılarak gövde halkası oluşturulmalıdır. Yükselen ve alçalan gövde çizgilerinin dönüş kısmında çok az baskı uygulanarak hafif gölge verilmesi sağlanmalıdır. Dönüş kısımlarını düzleştirmekten kaçınarak, çizgilerinin zarif bir şekilde kıvrılması sağlanmalıdır.

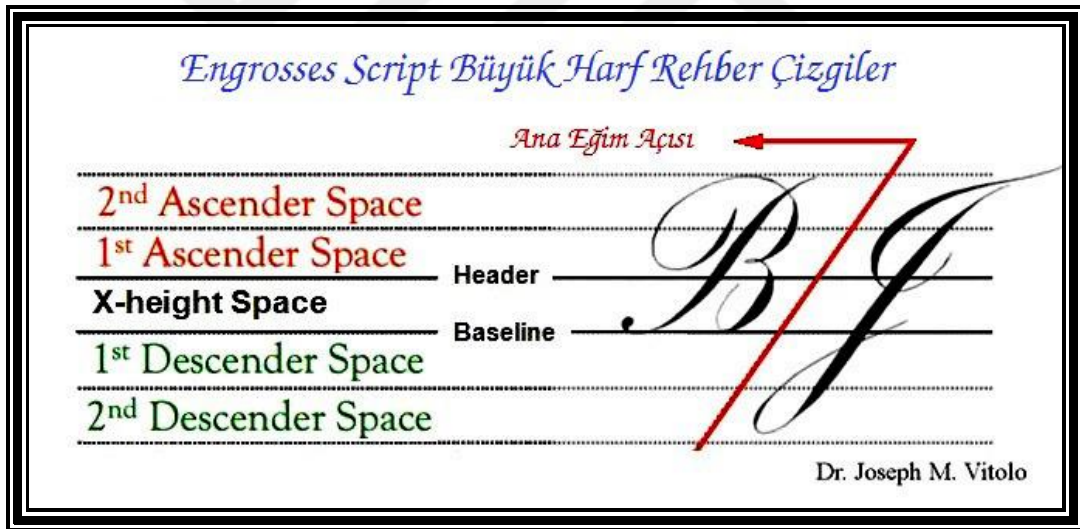
5.3.12.6.5. Script Yazı Temel Form –F-

Form “F” de yer alan düz aşağı yönde iniş gövdesi; sabit bir basınç, uygulanarak yapılan son derecede zor bir vuruştur.

Tek bir vuruştan meydana gelmektedir, sadece pratik yaparak mükemmel hale getirilmesi mümkün olabilecektir. Gövde başlangıç ve bitişleri kare kesik olarak başlanmalı ve bitirilmelidir. Bunları tashih etmek için küçük dokunuşlar yapılması uygundur, bu düzeltme tekniği yazı ustaları tarafından da sıklıkla kullanılmıştır.

5.3.12.6.6. Script Yazı Temel Form –G-H-

Form G ve H de yer alan şekiller de tek vuruşta oluşturulmaktadır. Vuruşların düzgün formlarda olması için hareketler bol pratik yapılarak tekrar edilmelidir.

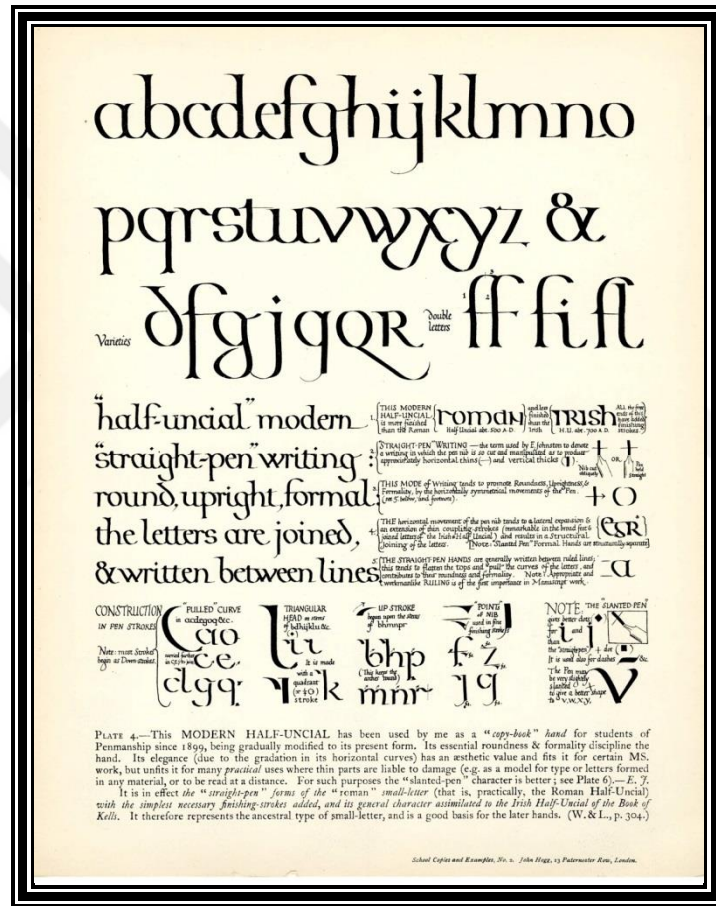
Resim 5.89. Dr. Joseph M. Vitolo'ya ait Script Büyük Harf Klavuz Çizgileri

5.3.13. Çağdaş Kaligrafi

15. yüzyıl sonrası matbaanın her alanda yaygınlaşması sonrasında el yazmalarının üretimi azalmaya başlamıştır. Kaligrafi sanatının modern olarak canlanması, William Morris'in estetik ve felsefesinden etkilenerek 19. yüzyılın sonunda başlamıştır. Kitapları ve öğretim biçimleriyle tek başına modern yazı sanatını canlandırdığı için büyük itibar

kazanan, Edward Johnston modern kaligrafi sanatının başlangıcını oluşturan kişi olarak kabul edilmektedir.

Jonston Eylül 1899 Londra, Southampton Row'daki okulda, kaligrafi dersi vermeye başlamış, 1906 yılında ise “Yazma ve Aydınlatma ve Yazı” (1906) adlı kitabını çıkararak İngiliz tipograf ve yazı ile uğraşan kişiler üzerinde çok büyük etki yaratmıştır. Ayrıca Johnston, günümüzde temel el yazısı olarak bilinen yuvarlak kaligrafi el yazısı stilini tasarlamıştır (Resim5.90) (Johnston, 1986:116).

Resim 5.90. Edward Johnston Half Uncial Alphabet

Johnston'un öğrencisi Anna Simons, 1910'daki Almanca “Yazma ve Aydınlatma ve Yazı” çevirisiyle Almanya'da da kaligrafi sanatına ilginin artmasında etkili olmuştur. Sonrasında, Rudolf Koch'un kitapları, yazı tasarımları ve öğretimi onu 20. yüzyılın en etkili kaligrafi sanatçılarından biri haline getirmiştir. ABD'de Koch, başta Karlgeorg Hoefer ve Hermann Zapf olmak üzere birçok Avrupalı'ya ilham olmuş, ve yazı sanatını öğretmiştir.

Kaligrafi Sanatı , sadece farklı tarihi yazı stillerini kullanarak , birebir aynı şekilde uygulanan, bir yazı sanatı olarak görülmemesi gerekmektedir. Kaligrafi; yapılması gereken teknik işlemlerin çokluğu, çeşitliliği gibi bir çok unsuru içinde barındıran komplike bir sanat dalıdır.

Resim 5.91. Rudolf Koch'un Alfabe Çalışması

Günümüzde kaligrafi sanatı, sanatçıların bir ifade biçimi olarak değerlendirilmelidir. Küçük bir yazı vuruşu ile başlanan çalışmaların, tamamlandığında çok daha yaratıcı, soyut ve somut sanat eserlere dönüşmelerinin yanı sıra, görsel, grafik, reklam yazıları olarak yaşantımızın tüm alanlarında karşımıza çıktığı görülmektedir.

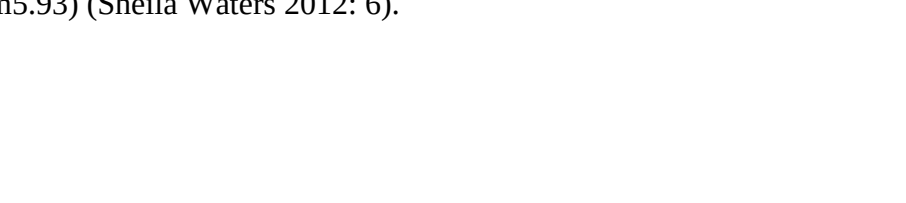
Kaligrafi konusunda yetkin olmak için harflerin genel yapıları, anatomileri, vuruş ve çekiş yönleri, teknik konular ile birlikte hareketlerini çok iyi öğrenmek gerekmektedir. Kaligrafi sanatının tüm kurallarına hakim olunduktan sonra, harflerin yapısı, olumlu ve olumsuz biçimleri, yönleri gibi konular daha iyi analiz yapılarak pekiştirilmiş olacaktır.

5.3.14. Serbest Kaligrafi Kompozisyonları

Tarihi kaligrafik sunum stilleri zaman içinde çok fazla değişerek, gelişerek, günümüz modern tasarımları ile birleştirilerek yeni versiyonları ortaya çıkmıştır. Gestuale; kaligrafi sanatının resmi evrensel kuralları temel alınarak türetilen bir

Resim 5.92. Anna Ronchi' ye ait Serbest Kaligrafi Kompozisyonu

- Harflerin form, ritim ve biçimlerinin tutarlılığı
- Tasarımın genel uyumu, iç düzen ve harflerin yerleşim uygunluğu
- Yazının genel görünümü ve zemin üzerinde dengeli olarak dağılımı

Resim 5.93. Sheila Waters'in deri parşömen üzerine, yuvarlak form'da ilk kez uyguladığı kaligrafi sınav çalışması /1948

- Kalem ve fırça vuruş hareketlerinde birtakım kişisel jestsel karakterlerin ortaya konulması
- Kaligrafi kompozisyonları oluşturulurken harflerin morfolojik yapılarının korunması
- Kaligrafi sanatı unsurlarından espas, ritim, denge ve karakterlerin doğru ve uygun kullanımı gibi öğeleri sayabiliriz.

5.3.15. Kaligrafi Poster & Logo Tasarımları

Günümüz bilgisayar ve dijital teknoloji çağı olmasına rağmen, el sanatlarının benzersizliği, sanatçının kişisel stili, hareketi, vuruşları ve yazıları kaligrafi sayesinde popülerliğini sürdürmeye devam etmektedir. (Contemporary, Calligraphy 1996:119).

Resim 5.94. Kaligrafi Tasarımı ile Oluşturulmuş Ürün Etiketi

Ticari markalar, logolar, ürün etiketleri, CD, film afişleri, kitap ve dergi kapakları gibi bir çok yerde kaligrafi tasarımları kolaylıkla göze çarpmaktadır. Reklam amaçlı yapılan kaligrafi tasarımlarında, mesajın amaçlanan kamuoyu tarafından olabildiğince hızlı bir şekilde, anlaşılır ve okunabilir olması çok önemlidir.

5.3.16. Calligraffiti Tasarımlar

Graffiti terimi Latince olarak “graphiti” kelimesinden türemiştir: İtalyancada graffiti, duvarlara çizilerek veya yazılarak yapılan işaret veya yazı anlamına gelen graffito'nun çoğuludur. Graffiti terimi, Roma İmparatorluğu döneminden itibaren duvarlara kazınarak oluşturulan yazıtları ifade etmek için kullanılmıştır. Dolayısıyla Graffiti tasarımlarının yeni bir sanat olduğu söylenemez, ancak grafiti'nin tekrardan ortaya çıkışı 1960' lar sonrası olmuştur. En ünlü grafiti sanatçıları arasında Banksy, Keith Haring ve Basquat sayılabilir.

Calligraffiti; yeni bir trend olarak, “kaligrafi,” “tipografi” ve “grafiti” yi birleştiren bir sanat biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Harflerin, gerçek anlamlarının ötesinde, estetik olarak karakterleri değiştirilmiş yazı kompozisyonlarının geniş kitlelere mesaj iletmeye çalışan görsel bir sanat dalı olarak tanımlanmaktadır.

“Calligraffiti” görsel bir sanat olarak, bir kelimeyi veya kelime grubunu estetik bir kompozisyon eşliğinde, gelenek ve modernizmi bir arada içinde harmanlayarak, kendini ifade etme biçiminin, bilinçli bir çabası olarak görülmelidir.

Resim 5.95. Luca Barcellona Calligraffiti Çalışması

Calligraffiti sanatçıları, yazı sanatına karşı çok büyük ilgi göstermektedirler. Kaligrafi yazı sanatının büyük ustası Luca Barcellona, aynı zamanda Calligraffiti yapabilen ender sanatçılardan birisi olarak örnek gösterilebilir.

5.3.17. Monogram Tasarımları

Kişisel bir monogram tasarlama süreci, logo benzeri işlemleri içermektedir. Bir monogram, tasarımı kişinin baş harflerine dayanarak birleşik harf gruplarından oluşturulan sembollerdir. Kaligrafi Sanatının tüm materyal unsurları kullanılarak usta bir sanatçı tarafından oluşturulan monogramların bir benzerinin daha önce yapılmamış olması tasarımı eşsiz kılan bir unsurdur. Monogram, kişisel bir tanıtım aracı olarak sembol şeklinde ifade edilme biçimi olarak da kullanılmaktadır.

Resim 5.96. Mark Brooks'a ait Monogram Tasarımları

5.3.18. Düğün Davetiye Tasarımları

Ülkemizde Avrupa ülkelerindeki gibi yaygın olmasada yeni evlenmek isteyen neredeyse herkes nikah davetiyelerinin çok özel olmasını arzu ederler. Usta bir yazı sanatçısı vasıtasıyla, kaligrafi sanatının büyüğü dünyası eşliğinde tasarlanan monogramlar ve yazılar dijital sistemler sayesinde çoğaltılarak olağanüstü güzellikte kişilere özgün davetiye ve zarf tasarımlarını oluşturmak mümkün olacaktır.

Resim 5.97. Ana Gomez Bernaus'un Kaligrafi Davetiye Tasarımı

Kaligrafi Sanatı eşliğinde bir düğün davetiyesi oluşturmak için muhtelif yazı gereçleri, eskiz kağıtları, mürekkep ve boyalar, grafiti kalemler ,cetvel, pergel, fırça, kesik uç kalemlerin yanı sıra, tarayıcı ve bilgisayar gereklidir.

5.3.19. Uluslararası Modern Kaligrafi Yaz Ustaları

5.3.19.1. Edward Johnston

Edward Johnston 11 Şubat 1872'de Uruguay 'da doğdu, İngiltere ve Almanya'da yaygın bir etkisi olan İngiliz kaligrafi öğretmenidir.

Resim 5. 98. Modern Kaligrafi Sanatının Öncüsü, Edward Johnston

20. yüzyıl tipografi ve modern kaligrafi sanatının öncülerindendir. Babası bir İskoç askeri subayı olan Johnston, İngiltere'ye çocukken getirildi ve erken eğitimi evde aldı. 1898'de Edinburgh Üniversitesi'nde tıbbi çalışmalar yaptıktan sonra, Londra'ya gitti; burada İngiliz Kütüphanesi'nde ortaçağ el yazmaları okumaya başladı ve kaligrafi komisyonlarını yürüttü.

1899'da, bir İngiliz mimar ve eğitimci olan W. Lethaby, Londra Merkez Sanat ve El Sanatları Okulu'nda yazma ve yazı dersleri vermesini istedi. 1913'e kadar orada ders verdi; 1901'den itibaren Londra'daki Kraliyet Sanat Koleji'nde ders verdi. Johnston, Lethaby sayesinde eski bir sekreter ve kütüphaneci olan Sydney Cockerell'le, dikkatini British Museum'daki bazı el yazmalarına yönlendirdi.

Johnston'ın yazım prosedürleri ve estetik hakkında net ve pratik bilgiler içeren üstün ve son derece etkili *Yazma ve Aydınlatma* (1906) kitabının, ardından *Yazma ve*

Yazma Mektuplar (1909) adlı ikinci kitabını yayımlamıştır (Resim: 5.100). (Johnston, 1986:118).

Resim 5.99. Edward Johnston Kaligrafi El Yazıları

İşaretleri ve tanıtımı için yeni bir alfabe yapmak üzere Londra Metrosu Demiryolu tarafından yaptırılan Komisyon, 1916'da bir tipografik serigrafî tasarımı bitirdi. Kayda değer bir başarısı olan tasarımı, Klasik Roma başkentlerinin oranlarına dayanan ilk modern serif tipi olarak kabul edildi. ve bu tür birçok yazı tipinin öncüsü olmuştur. Johnston'ın öğretisi, yazı ve baskının birbirine bağımlı olduğu temel ilkesini aktarmada kayda değerdi. Johnston 26 Kasım 1944'de Ditchling, Sussex, İngiltere'de ölmüştür.

5.3.19.2. Rudolf Koch

Rudolf Koch (20 Kasım 1876 - 9 Nisan 1934) bir Alman asıllı yazı tasarımcısıdır. Aynı zamanda yazı, kaligrafi, tipografi ve illüstrasyon ustasıdır. Yaygın olarak Klingspor Tipi Dökümhanesi için yarattığı yazı tipleriyle tanınan, en çok kullanılan yazı karakterleri arasında Neuland ve Kabel bulunmaktadır.

Koch, gençlik yıllarını Hanau'da bir metal eşya atölyesinde çırak olarak çalışarak geçirdikten kısa bir süre sonra Nürnberg Güzel Sanatlar Akademisi'ne gitmiş, 1897 ve 1906 yılları arasında Leipzig'de çeşitli kitap baskı işletmelerinde o dönem popüler olan Art Nouveau tarzında kitap kapakları çizmiş ve tasarlamıştır.

Resim 5.100. Rudolf Koch Kaligrafi Çalışması

En çok kaligrafi yeteneğiyle bilinen Koch, basit ve sade bir ifade biçimi yaratarak kaligrafi geleneğini geliştirmiştir. Offenbach'daki Sanat ve El Sanatları Okulu'nda kaligrafi dersleri vermiştir. Ayrıca 1918'de, 1. Dünya Savaşı'ndan sonra, kişisel sanat atölyesini açarak öğrencilerine, tipografi, kaligrafi sanatı, ve diğer el sanatları ile ilgili alanlarda eğitim vermiştir.

“Kochschrift” ve “Willhelm Klingspor Gotisch” gibi Koch'un Blackletter yazı tiplerinin çoğu Gotik harf formlarından büyük ölçüde etkilenecek oluşturulmuştur. Koch, katkıda bulunduğu dergi ve yayınlarda sık sık Cermen Blackletter yazısını savunmuştur. Ayrıca Offenbach Schreiber ile el yazısı ve kaligrafiyi teşvik eden sergiler düzenleyerek geleneksel harflerin canlanışına katkı sağlamıştır.

Koch'un Gotik yazıya olan bağlılığı, İngilizce konuşulan ülkelerde tanınmasını sınırlamış olabilir. Koch'un Blackletter olmayan ilk yazı tipi tasarımı, düşük x yüksekliğine sahip “Roman Koch-Antiqua” dır. Eğik, daha büyük boyutlarda satır içi başlıklara sahiptir. 1923 yılında yapmış olduğu tasarım ise “Neuland” yazı tipidir. Koch'un ilk sans-serif yazı tipi “Kabel” i 1927 yılında tasarlamıştır.

Koch alfabeyi her zaman “İnsanlığın Nihai Bir Başarısı” olarak nitelendirmiştir.

KOCH'UN Yazı Tasarımları;

-
- Deutsche Schrift (1908-1921)
 - Maximilian Antiqua (1913-17)
 - Wilhelm Klingspor-Schrift (1920-1926)
 - Deutsche Zierschrift (1921)
 - Koch Antiqua / Locarno (1922)
 - Neuland (1922-1923)
 - Deutsche Anzeigerschrift (1923-1924)
 - Jessen (1924-1930)
 - Wallau (1925-1934)
 - Kabel (1927-1929)
 - Offenbach (1928)
 - Zeppelin / Kabel-Sequenz (1929)
 - Marathon (1930-1938)

5.3.19.3. Hermann Zapf

Hermann Zapf 8 Kasım 1918 'de Nürnberg'de doğmuştur. Okul yıllarında, en yeni icatlar ve keşifler ile birlikte teknik konular ilgisini çekmiştir. Öğretmenleri ona Litography

(Taş Baskı) ustası olmayı önermişlerdir. Hermann Zapf ünlü Kaligraf ve Tipografi uzmanı aynı zamanda Nürmberg’li Rudolf Koch ile tanışana değin elektrik mühendisi olmak istiyordu. Hermann boş zamanlarında Edward Johnston ‘un kitaplarını inceleyerek akabinde Frankfurt’a taşındı, serbest yazı tasarımcısı ve kaligraf olarak çalışmalarına başladı.

Resim 5.101. Hermann Zapf

1947 ‘den 1956 ‘ya kadar posta pulları tasarımı için sanat direktörü oldu. Aynı zamanda 1948 ve 1950 yılları arasında Offenbach’taki Tasarım Okulu’nda (HfG) tipografi dersinde yan zamanlı öğretim görevlisi olarak çalıştı. Bu dönemde Zapf, Alman postanesi için bir düzine damga tasarımı yaptı.

Herman Zapf’ın Kaligrafisi hızla talep görmeye başladı. 1950’lerin başında yayınevlerinde grafik tasarımcısı ve kitaplar için tipograf olarak çalışmıştır. 1960’lı yılların başından beri Hermann Zapf , tipografi ile bilgisayar yazılımının entegresini benimsedi. Bu da ona NewYork’ta bulunan Uluslararası Tipografi Sanatları Merkezi’nde (ICTA) bir üyelik kazandırmıştır.

Resim 5.102. Hermann Zapf Çalışması

1972’de Darmstadt Teknik Üniversitesi’nde tipografi kürsüsünde ders vermeyi kabul etti; 1971’de Rochester İleri teknoloji Enstitüsü tarafından dünyadaki ilk bilgisayar destekli tipografide profesör olarak teklif aldı.1977-1987 yılları arasında Darmstadt ve Rochester’da, bunların yanı sıra Grafik Sanatları ve Fotoğrafçılık Koleji’nde dönüşümlü olarak dersler verdi. Dünyaca ünlü Palatino, Aldus, Optima,ITC Zapf Chancery, ITC Zapf Dingbats ve Zapfino gibi yazı tiplerini de içeren 200’den fazla yazı tipi tasarladı. Zapf bilgisayar destekli yazı gelişimi ve tasarımını benimseyen ve ona kucak açan tipograflardandır. 1972 yılında tasarladığı ‘‘Marconi Antique’’ bilgisayar destekli dizgiler için ilk fontlarından birisidir (Resim5.104) (Zapf, 1987:165).

Resim 5.103. Hermann Zapf Çalışması

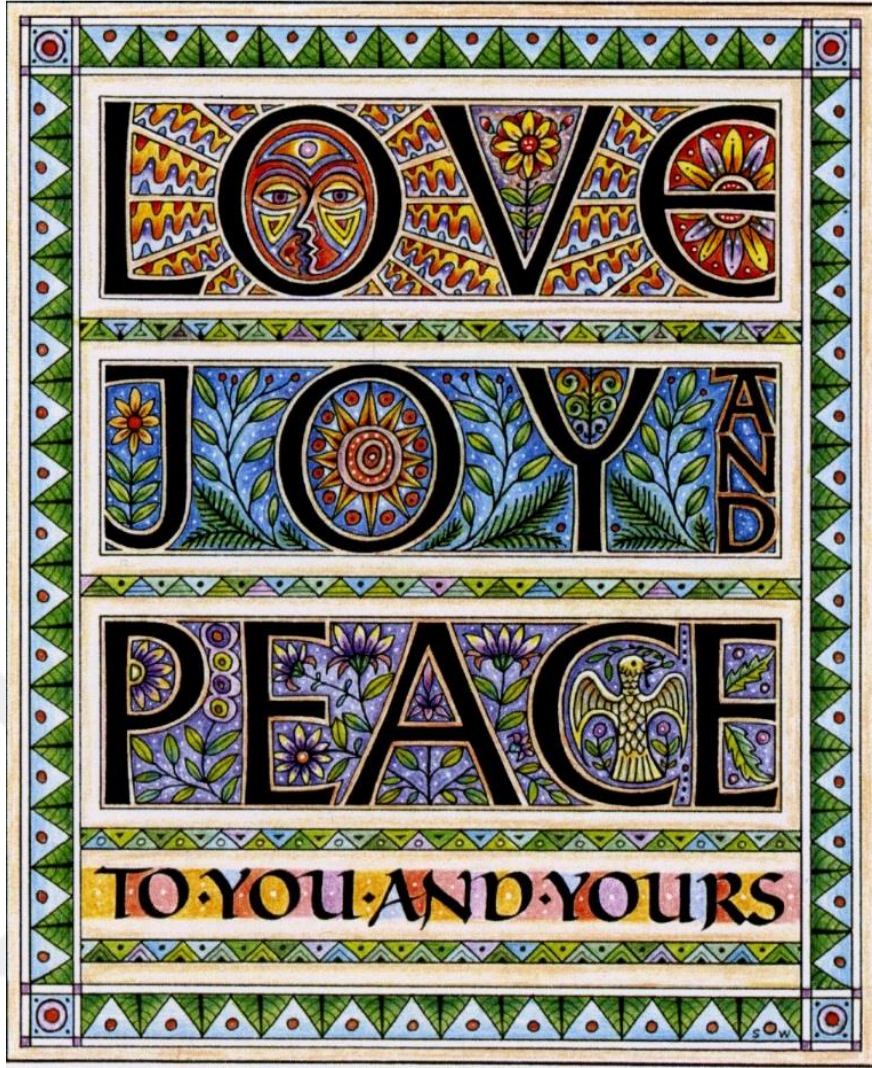
Hermann Zapf, Almanya Federal Cumhuriyeti'nin Devlet Üstün Hizmet Nişanı başta olmak üzere, pek çok değişik ödüle layık görülmüştür.

Herman Zapf Yazı Tasarımları;

Edison, Hunt Roman, Kompakt, Marconi, Medici Script, Melior, Michelangelo, Noris Script, Optima, Palatino, Aldus, Saphir, Venture, ITC Zapf Chancery, ITC Zapf International, URW Antiqua, Zapf essentials, Zapfino Extra' dır.

5.3.19.4. Sheila Waters

Sheila Waters. 1929 Yılında İngiltere Gravesend'de doğdu ve Kent'teki Medway Sanat Koleji'nden ve Londra'daki Kraliyet Sanat Koleji'nden mezun oldu. Orada kaligrafik becerilerini Dorothy Mahoney (kaligrafinin büyük öncüsü Edward Johnston'ın asistanı) vesayeti altında geliştirdi.

Resim 5.104. Sheila Waters Kaligrafi Örneği

Yirmi iki yaşında, Waters Scribes and Aydınlatıcılar Derneği Üyesi seçildi ve telif, müzeler, kütüphaneler, koleksiyonerler ve yayıncılar için komisyonlara ayrılmış bir kariyere başladı.

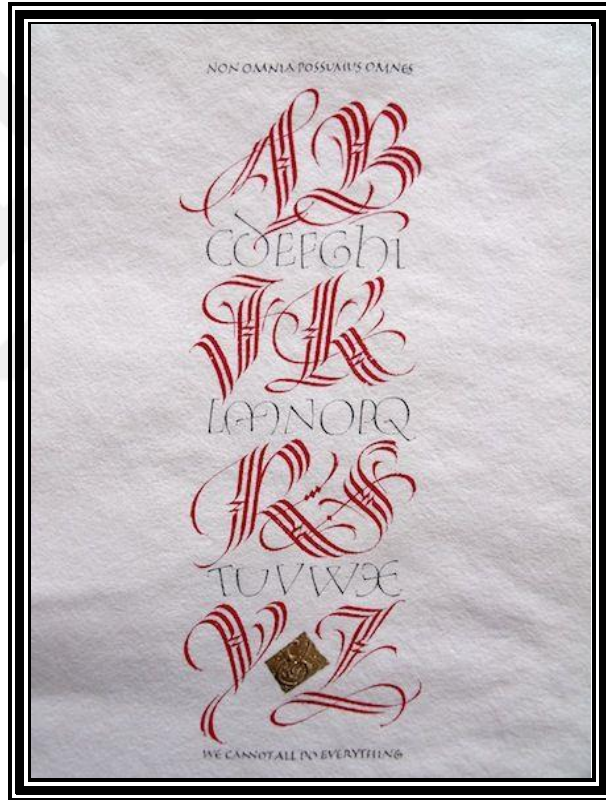
Waters, geniş bilgi ve tekniklerini kaligraflarla paylaştı. Kuzey Amerika ve Avrupa'da sayısız atölye çalışması. Washington, D.C. Smithsonian Enstitüsü'nde kaligrafi kursları programını başlattı ve daha sonra kendi özel derslerini ve atölyelerini geliştirdi.

1972 ve 2007 yılları arasında Kuzey Amerika'da atölye çalışmaları ve eğitim atölyeleri düzenlemiştir, Çalışmaları 1950'den sonra yazı sanatı ile ilgili yayınlanmış

önemli kitapların çoğunda yer almaktadır. 2006 yılında yayınlanmış olan Kaligrafinin Temelleri' kitabının yazarıdır.

5.3.19.5. Martin Jackson

Martin Jackson, tasarımcı ve Kaligraf olarak 40 yıldan fazla deneyime sahiptir ve 35 yıldır Vancouver'da kendi tasarım stüdyosunu işletmektedir. Kanada'nın en önde gelen sanatçılarından birisidir, 25 yılı aşkın süredir Kanada, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa çapında kaligrafi dersleri vermiştir. Galler Prensi ve Prensesi Kraliyet Majesteleri ve Papa John Paul II için sanatsal çalışmalar yapmıştır.

Resim 5.105. Martin Jackson Kaligrafi Çalışması

5.3.19.6. Julian Waters

Kaligrafi Sanatçısı Sheila Waters ile Peter Waters'ın oğludur. Julian Waters, 1980'lerin sonunda Rochester Teknoloji Enstitüsü'nde efsanevi tasarımcı Hermann Zapf ile kapsamlı bir şekilde çalışmıştır. Julian'ın müşterileri arasında ABD Posta Servisi, National Geographic, birçok ajans ve firma yer almaktadır.

Yazı tip tasarımları arasında Adobe Waters Titling Pro ailesi ve Jefferson'un Monticello için ThJefferson yer almaktadır. 1990'larda Waters Washington DC'deki Corcoran Sanat Okulu'nda tipografi ve sanat dersleri vermiştir.

Resim 5.106. Julian Waters'in Kaligrafi Çalışması

2001 yılında San Francisco'daki Zapfest sergisinin katılımcısı olarak davet edildi. Waters, Dünya çapında Yazı Sanatçıları için atölye çalışmaları, workshop ve sanat dersleri, birkaç kez de Cooper Union, NY ve Wells College Book Arts Institute, NY'da dersler vermiştir.

5.3.19.7. Christopher Haanes

Christopher Haanes 1966, Cheltenham, İngiltere doğumludur. Oslo, Norveç merkezli bir kaligraf, kitap tasarımcısı, tipograf, öğretmen ve yazardır. 1989 yılında İskandinav ve Aydınlatıcılar Derneği'nin ilk İskandinav üyesi ve en genç ikinci üyesi seçildi. 21 yılı aşkın bir süredir kaligrafi sanatı, tipografi ve kitap tasarımı dersleri vermiştir.

Resim 5.107. Christopher Haanes'in Kaligrafi Çalışması

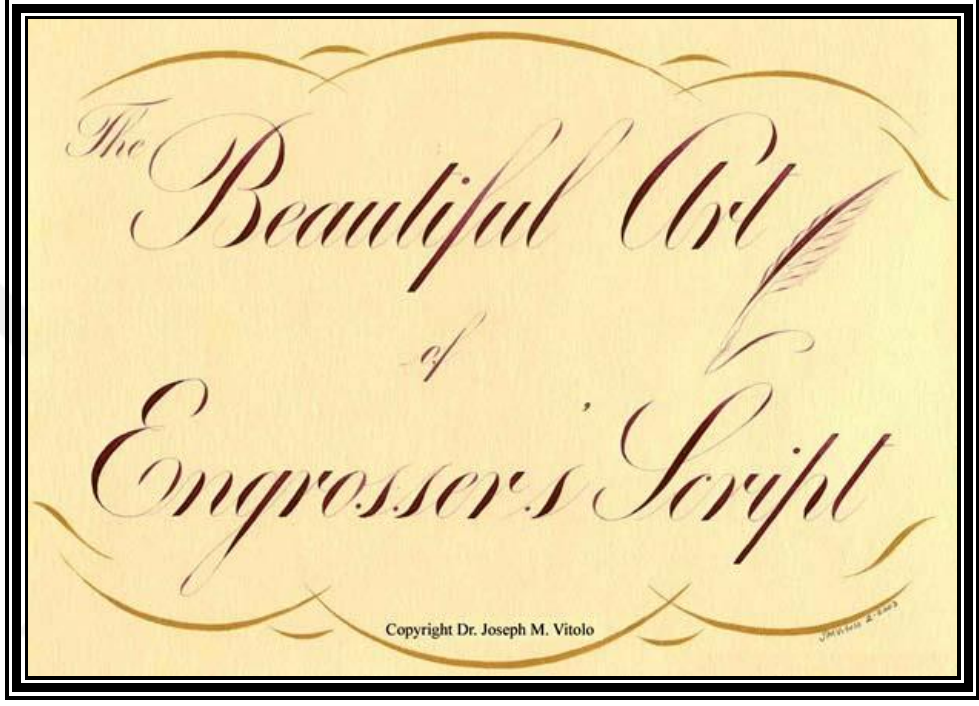
İsveç, Almanya, Hollanda, İngiltere, İtalya, Fransa, Hong Kong ve Avustralya gibi ülkelerde bir çok ileri düzeyde kaligrafi atölye çalışmaları vermiştir. Ayrıca kaligrafi Sanatı ile ilgili birçok kitap yazdı: “Handbok Kalligrafi” (Aschehoug 1994), “Kalligrafi, veiledningshefte” (NRK Fale 1998) ve “Bokstavelig” (Aschehoug 2008). Scribe, Snitt, Prosa ve Numer gibi dergiler için yazılar yazdı. Çalışmaları Letter Arts Review Annuals 1992, 1993, 1995, 2002, 2004, 2006, 2007, 2011 ve çeşitli kitap ve dergilerde yayınlanmıştır Birkaç kişisel sergi açtı. Çalışmaları arasında logolar, monogramlar, kitap tasarımı, kitap kapakları, posterler, kurumsal tasarım ve diplomalar ve sertifikalar bulunmaktadır.

5.3.19.8. Joseph M. Vitolo

Dr. Joseph Vitolo Engrosser veya Engraver'ın karakterleri olarak da bilinen, copperplate/script yazı tarzlarını ayrıntılı olarak inceleyen, bilimsel metodolojiler uygulayan, konusunda dünyaca bilinen bilgi dolu bir uzmandır. Vitolo aynı zamanda Georgia Dış Koleji'nde akademik işler bölümünde dekan yardımcısıdır.

Vitolo'nun ilk benzersiz hobisi sadece kaligrafi değildir. Gençken, yeni deneyimler peşinde koşan, sanatsever, ve maceraperest bir yapıya sahiptir. Hoboken,

New Jersey'deki katolik okullarında öğrencilik yıllarında İncil belgeleri ve el yazıları ile yazılmış mektuplara duyduğu hayranlık, onda kaligrafi sanatını yakından tanıma ve öğrenme isteği uyandırmıştır. Ancak bu isteğini on yıl sonra, Rochester Üniversitesi'nde biyokimya doktorasını yaparken, bir meslektaşı tarafından güzel el yazısıyla yazılmış bir isim levhasını gördüğünde, tekrardan isteğini gerçekleştirmeye başlamıştır.

Resim 5.108. Joe Vitolo Script Yazı Çalışması

Vitolo, ilk olarak, 1940'ların sonlarında başlayan bir yazı organizasyonu olan Uluslararası Usta Penmen, Gravürler ve El Yazısı Öğretmenleri Birliği'nin (IAMPETH) bir toplantısına katılmıştır. Vitolo, yıllarca süren yoğun bir çalışma ile yazma sürecini sürdürdükten kısa süre sonra, Engrosser veya Engraver'ın karakterleri olarak da bilinen Copperplate yazı tarzı alanında uzman bir kişi olarak ün kazanmıştır.

Bu özel yazı tipi stili el yazısı olarak değil, uzmanlar tarafından harflerin çizilmesini içeren “Kağıt Üzerine Gravür” sanat formu olarak kabul edilmektedir. Joe Vitolo'nun amacı Engrosser veya Engraver'ın sanat formlarını öğretmek ve korumak olduğu için, yıllarca süren araştırma ve çalışmalarının bir derlemesi olan 90 sayfalık, etkileşimli, elektronik bir kitap yazmıştır. Kendisi, “İşimden hiçbir zaman öncelikli

olarak kar elde etmeyi düşünmedim, yapmaya karar verdiğim şeyi başardığımı hissediyorum” demiştir.

5.3.19.9. John Stevens

Amerika Birleşik Devletleri'nin Kuzey Karolina Eyaleti'nde bulunan Winston Salem'de yaşayan Kaligrafi sanatçısı ve öğretmendir. New York'ta bir işaret ressamı olarak başlamıştır. Yirmili yaşlarının ortasında, yayıncılık, paketlenme, reklam, televizyon ve film alanlarında çalışmaya başlamıştır. Harflere ve onların tasarımlarına yönelik araştırma isteği onu kaligrafi ve yazıya, çeşitli kalemler, fırçalar ve daha sonra bilgisayarla çalışmasına yol açmıştır. Uluslararası kaligrafi Sanatçıları arasında tasarımcı olarak ün yapmış, çok yönlü yetenekli bir sanatçıdır.

Resim 5.109. John Stevens Serbest Kaligrafi Çalışması

John'un çalışmaları kitap kapakları, dergiler, gazeteler, kütüphaneler, müzeler ve kiliseler de kullanılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve Asya'daki ulusal ve uluslararası alanlarda kaligrafi-sanat konferansları da ders vermeye davet edilmektedir. John'un kaligrafi eserleri San Francisco Halk Kütüphanesi koleksiyonlarına dahil edilmiştir; Berlin'deki Akademie der Künste; ve La Casa del Libro (San Juan, Porto

Riko) ve birçok özel koleksiyon bulunmaktadır. John çalışmaları ve özgün eserleri; Asya, Avustralya, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde oldukça rağbet görmektedir. John Stevens 2013 yılında “Scribe” adlı kitabını yayımlanmıştır.

5.3.19.10. Yukimi Annand

Yukimi Sasogo Annand, Kaliforniya’da yaşayan Kaligrafi sanatçısı ve öğretmendir. Doğum yeri Japonya’dır; İletişim Tasarımı eğitimi alıp Tokyo’da yaklaşık 10 yıl grafik tasarımcısı olarak çalışmıştır. 2000 yılında ABD’ye taşınmış ve Batı Kaligrafisi dünyasını detaylı olarak keşfetmiştir. Bu tarihten beri, kaligrafi dünyası tarafından büyülenmiş şekilde harf formları çalışmalarına ve kaligrafi sanatı araştırmalarına devam etmektedir.

Resim 5.110. Yukimi Annand Fraktur Kaligrafi Çalışması

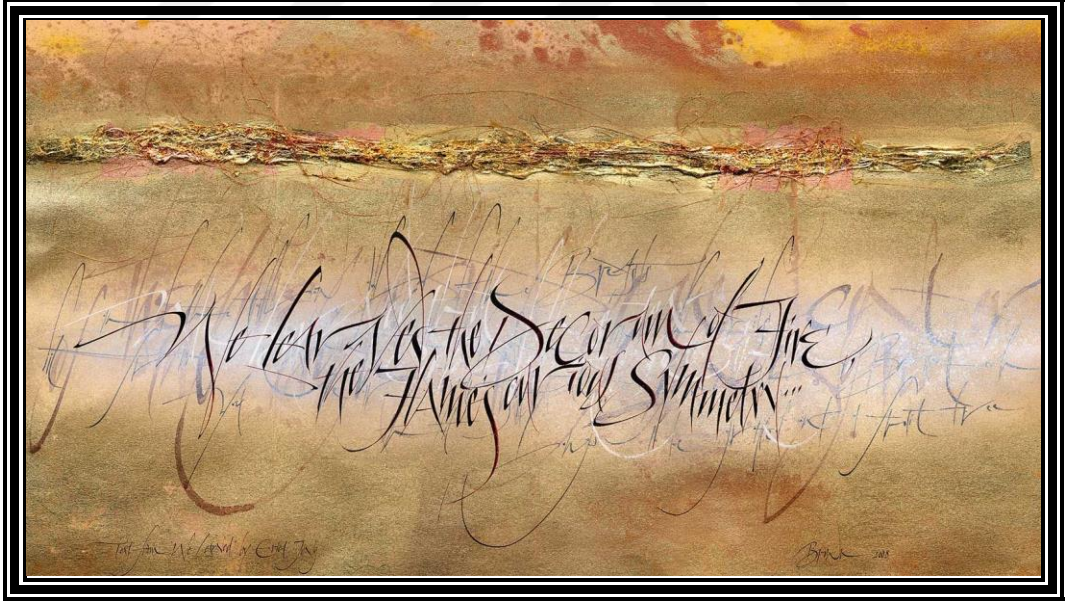
Doğa ve harflere olan tutkusunu ve bağlılığını Roman Harflerinin gizeminde, bularak harmanlayan Yukimi, yapmış olduğu sanatın zirve noktasına ulaşabilmeyi amaç haline getirdiğini belirtmiştir. Bilgisini ve tecrübelerini paylaşmak için 2011 yılından beri ABD, Kanada, Avrupa ve Japonya’da workshoplar düzenlemektedir. Yukimi Annand’ın çalışmaları Letters Arts Review gibi çeşitli kaligrafi dergi ve

kitaplarında yer almıştır. Berlin, San Fransisco ve Moskova'daki kaligrafi koleksiyonları arasında eserleri bulunmaktadır.

5.3.19.11. Denis Brown

Denis Brown 1968 Dublin / İrlanda doğumludur. Kaligrafiye küçük yaşlarda ilk eğitimi sırasında, okul çağlarında başlamıştır. Eserleri eski el yazması geleneklerinden kaynaklanıyor ve gençliğinden bu yana bu tarz eserler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Londra'nın Roehampton Enstitüsü'nde geleneksel yazı ve kaligrafi konusunda resmi eğitim almıştır. Deneysel çalışmaları için bu resmi eğitimi güçlü bir temel oluşturmuştur.

Çalışmaları kaligrafi sanatına yeni bir bakış açısı ve tarz getirmiştir. Uluslararası Harf Sanatları alanında dünya lideri olarak tanınmaktadır. Kaligrafi Diploması, Roehampton Enstitüsü, Londra, 1987-1989 tarihinde verilmiştir.

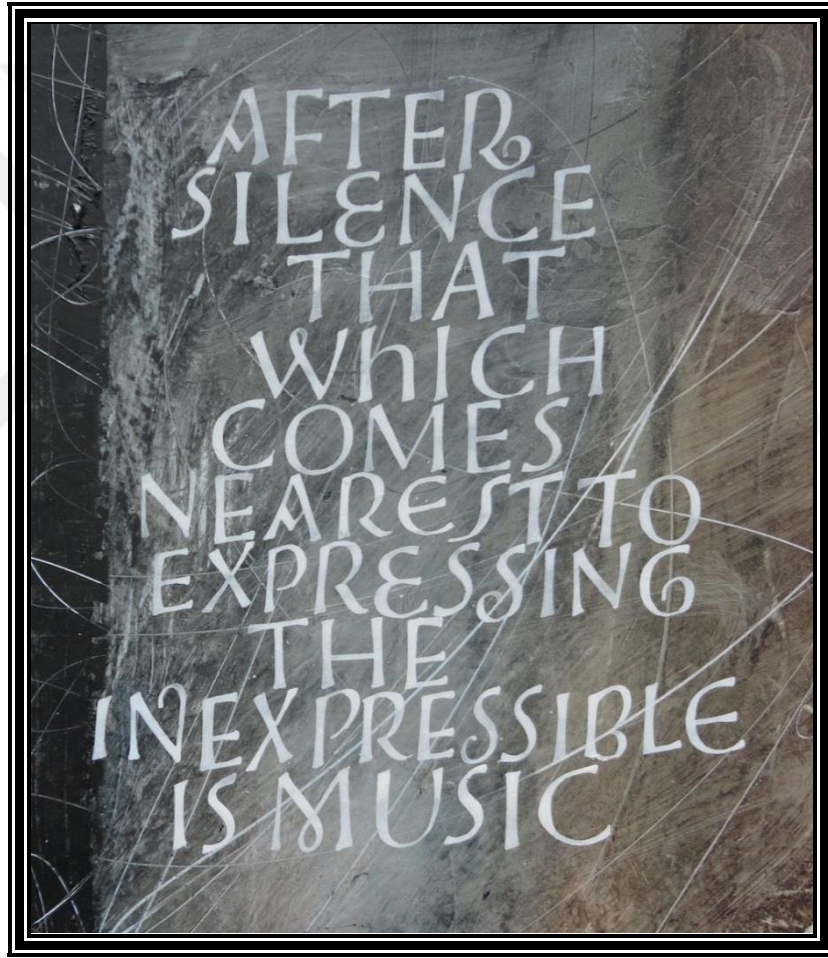
Resim 5.111. Dennis Brown Serbest Kaligrafi Çalışması

Ödüller: RDS Ulusal El Sanatları Yarışması 2009: Denis Brown'a iki birincilik ödülü. 1989'dan bu yana 20 yıllık bu yıllık yarışmada, Kaligrafi kategorisinde 10 birincilik, cam kategorisinde 1 birincilik olmak üzere toplam 23 ödül; ve 9 genel ödül sahibidir. Aynı zamanda 2006: İrlanda El Sanatları Konseyi yıllık Burs ödülü almıştır.

5.3.19.12. Gemma Black

Gemma, sanatçı, öğretmen ve kaligrafi tasarımcısıdır. 1991 'de kaligrafiyi araştırma, gözlemleme ve öğrenmesine imkan bulduğu Avrupa'da eğitim almak için Winston Churchill Bursu aldı.

Gemma 25 yılı aşan bir süre içinde, Avustralya Ulusal Üniversitesi dahil olmak üzere kaligrafi, ciltçilik, sanat ve el sanatları konularında kapsamlı dersler vererek, öğrenciler yetiştirmiştir.

Resim 5.112. Gemma Black Serbest Kaligrafi Çalışması

Ayrıca İtalya, Almanya, ABD ,Kanada ve İngiltere'deki fakültelerde gerçekleşen uluslararası yazı sanatı konferanslarına katılmıştır. Fitzwilliam Müzesi (Cambridge,İngiltere), Avrupa Parlementosu ve Canberra Parlemento Binası dahil olmak üzere, çalışmaları özel ve umumi koleksiyonlarda yer almıştır. Gemma

Kaligrafi, basit kitap yapımları, dekoratif kağıt teknikleri, kaligrafi için zemin boyama ve soyut suluboya dersleri vermektedir. Ayrıca illüstrasyonlu kaligrafi konferansları serisi mevcuttur. Gemma, Tazmanya’da yaşamaktadır. Kaligrafi çalışmalarına, yoğun bir şekilde ara vermeden, halen devam etmektedir.

5.3.19.13. Yves Leterme

Yves Leterme 1959 Belçika doğumludur. Asıl mesleği Latin ve Yunanca öğretmenidir. Kaligrafi sanatına 1991 yılında başlamıştır. Kısa süre sonra kendisini birçok yönden eğiten ve çağdaş vizyonunu derinden etkileyen Brody Neuenschwander'ın yakın öğrencisi olmuştur. Takip eden yıllarda ise, Thomas Ingmire, Peter Thornton, Gotfried Pott ve Carl Rohrs gibi diğer bazı tanınmış yazı sanatçılarından da dersler almıştır.

Resim 5.113. Yves Letterme Serbest Kaligrafi Çalışması

Uluslararası anlamda sanatını geliştirmek ve tanınmak için çok zaman ayırmıştır. Kendisine ait zengin dokulu arka plan üzerine harfleri değişik karakterde alışılmadık kompozisyon eşliğinde sunması ile dikkat çekmiştir. Flanders'ta çağdaş Sanat Okulu olan Whitespace sisteminin kurucu ortağı ve baş ustasıdır.

Leterme, çok sayıda yerel ve uluslararası sergiye katılmış ve çalışmaları birçok özel dergide yayınlanmıştır. Çalışmaları dünyadaki bazı özel kurum ve kuruluşlarda ve müzelerde yer almaktadır. Son yıllarda yazı ve kaligrafi sanatına dair özel teknikleri ve

özel yaklaşımlarını öğretmek ve anlatmak için Uluslararası alanda workshoplar düzenlemektedir.

5.3.19.14. Cláudio Gil

Cláudio Gil Brezilya'da Rio de Janeiro şehrinde yaşamaktadır. Öğretmen, tasarımcı ve yazı sanatçısıdır. ESDI-RJ Tasarım Yüksek Lisansı yapmıştır. Yaşadığı şehrin prestijli tasarım okullarında, sanat tasarımı ve kaligrafi dersleri vermektedir. Kendi kendini yetiştirmiş bir yazı sanatçısıdır. Cláudio, ilk araştırma ve Yazı denemelerine 2003 yılında başlamış ve o zamandan beri 300'den fazla atölye'de yazı dersi vermiştir. Brezilya, Latin Amerika ve Avrupa'daki bazı üniversitelerde, sanat ve tasarım etkinliklerinde, kaligrafi dersleri vermeye halen devam etmektedir.

Resim 5.114. Cláudio Gil'in Serbest Kaligrafi Kompozisyonu

Ayrıca günlük araştırma ve uygulama yoluyla sağlam temelli, klasik çalışmalarına devam etmektedir. Çağdaş çalışmalarında her zaman yeni fikirlerini katmak suretiyle farklı kompozisyonlar üretmektedir. Kaligrafi Eserleri çeşitli ülkelerde sergilenmiş ve yayınlanmıştır.

6. BÖLÜM

LATİN KALİGRAFI SANATI ARAŞTIRMASI

6.1. Uluslararası Kaligrafi Sanatçılarına Yöneltilen Araştırma Soruları

➤ Soru 1.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında büyük gelişme gösteren, dünyaca bilinen ve halen geleneksel usuller ile ülkemizde devam ettirilen Arap kaligrafi sanatı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir.

➤ Soru 2.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonraki dönemde Latin harflerini 92 yıldır kullanıyoruz. Latin harfleri kullanılarak icra edilmeye çalışılan bu sanat dalı ile okullarımızda temel bir eğitim verilmediği için, maalesef istenilen seviyede gelişimini halen tamamlayamamıştır. Buna rağmen ülkemizde özellikle son yıllarda kaligrafi sanatına dair olumlu gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. Ülkemizde ki Latin kaligrafi sanatı hakkındaki yorumlarınız nedir.

6.1.1. Araştırmaya Katılan Uluslararası Sanatçılar

6.1.1.1. Sheila Waters

Görünüşe göre kaligrafi sanatına daha fazla ilgiyi nasıl teşvik edebileceğinizi soruyorsunuz, ABD' de bulunan sanatçıları takip etmek sizler için iyi bir model olduğunu hissedebilirsiniz ama maalesef öyle değil. Öğrenmenin en iyi yolu, üniversiteler ve kolejler içinde, akredite ustalar altında çalışmak, adım adım birçok dersin kurslarını almakla ancak mümkündür.

1929'da İngiltere'de doğdum ve 1940'larda ve 1950'lerde orada edindiğim deneyim ve tecrübelerimi bugün dünyanın herhangi bir yerinde bulmak gerçekten çok zor.

Bugün mevcut olanlarla karşılaştırıldığında eğitimin ne kadar titiz ve kapsamlı olduğunu anlamanıza yardımcı olabilir. Burada birkaç kaligrafi dersi alıp, güçlü bir eğitim sunmaya başlayamazsınız.

16 yaşında sanat okuluna gittim. Lisans derecesine eşdeğer bir ders almak için gereken dersler dört yıl sürdü. İlk iki yıl, çizim, resim, kompozisyon, anatomi, sanat ve mimarlık tarihi, kil modelleme ve benzeri derslerden oluşuyordu. Son iki yıl, illüstrasyon gibi büyük bir konuda eğitim aldım.

Bu bir yıllık derslerin her biri üç bölümden oluşan sert sınavlarla sonuçlandı. Örneğin, kaligrafi için ilki, bizim için belirlenen bir konuda iki gün içinde karmaşık bir orijinal parça tasarlamak, daha sonra takip eden iki hafta boyunca parşömen üzerine, altın varak vb. derecelendirme. İkinci sınav, haftanın cevabını gösteren 2.000 yıllık batı yazı ve aydınlatma tarihi hakkındaki soruları kapsayan üç saatlik bir öyküdür! Bunun için İngiliz Kütüphanesi'nde gerçek el yazmaları okudum. Üçüncü sınav, gemimizin üretim yöntemleri, araçları ve malzemeleri hakkındaki soruları cevaplayan üç saatlik bir makaleydi. Daha sonra Ulusal Tasarım Diplomasını almayı hak kazandım.

Geçen sene boyunca portföyümü verdim, yazılı bir sınava girdim ve üç yıl sonra yüksek lisansımı almak için Londra'daki Kraliyet Sanat Koleji'ne burs verdim. Yine kaligrafi, ve yazı üzerine, Edward Johnston'ın öğrencisi olan Dorothy Mahoney tarafından öğretilen akredite bir kurstu. Daha sonra önümüzdeki iki yıl içinde uzmanlaşmış olduk.

1951'de mezun oldum ve yazar topluluğuna seçildim. Daha sonra bir sanat okulunda yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak devam ettim. Alfred Fairbank'ın WW2 Kraliyet Hava Kuvvetleri Rulosu'nda çalışan yazarlardan biri oldum. Altı yıl boyunca, parşömen üzerine resmi bir Bookhand'a 33.000 isim yazdım. Bu deneyim bana hassas ve özgürlükle nasıl yazacağımı ve parşömenten korkmamayı öğretti!

Böyle kapsamlı bir eğitimden faydalanmak için “doğru zamanda” doğduğum için çok şanslıydım. Birinin hatalarından en çok şey öğrendiğine inanıyorum, ancak onları tanımak ve nasıl düzeltileceğini ve daha iyisini yapabileceğini bilmek için yeterli

uzmanlığa sahip olmalısınız. Bu hiç bitmeyen bir öğrenme ve iyileştirme faaliyetidir. Son yetmiş yıl boyunca üstlendiğim işlerden daima çok şey öğrendim.

Kaligrafi yazı sanatı kariyer sağlayacak kadar güçlü yüksek kaliteli eğitim ayarlayamaz, ve genel kamu yararı yaratamazsanız, dünya’da şu anda olduğu gibi, zevk ve hobi düzeyinde kalacaktır.

Batı Latin yazı sanatına ilgi, muhtemelen internetten dolayı artıyor gibi görünüyor, ancak ilham kaynaklarının kalitesi son derece değişkendir. Yüzlerce kitap, yine büyük ölçüde değişen kalitede yazılmıştır. İnternetteki ve kitaplardaki çalışmaların çoğu sadece kötüdür denilebilir, halkın ayırım yapabilmesi için deneyim ve tarih bilgisine sahip olması gerekir. Bu ayırımı yapamıyacağı için insanlar sadece birbirlerini kopyalıyarak taklit ediyorlar.

Umarım bu bilgilerden bazıları, Türkiye’de Latin kaligrafisine ilgiyi artırma konusunda ve kendi yaklaşımlarınızı geliştirmede size yardımcı olabilir, Size en iyisini diliyorum!

6.1.1.2. Julian Waters

Türkiye’de batı hat sanatının okullarda veya üniversite düzeyinde nasıl geliştirileceğini önermek çok zor. Bu ABD’de burada pek de iyi olmuyor. En azından bazı düşüncelerimi paylaşacağım. Ülkenizde ki Arap kaligrafisi hakkında donanımım olmadığı için yorum yapamam, ancak anlamadan da keyf aldığımı belirtebilirim.

Pek çok ülkede, yazı konusunda bilgisi olmayan öğretmenler tarafından yeni eğitime başlayanlar için sınıflar oluşturulmuştur, ancak başlangıç derslerinden sonra, devam eden süreçte çalışma için fazla vakit bulunmamaktadır. Pek çok öğrenci bir çok konuyla uğraşıyor, atölye çalışmalarına katılıyor, ancak atölye çalışmaları arasında çok çalışmadıkları için asla iyi gelişmiyorlar. Öğrenciler en iyi dersleri haftalar değil, belirli bir yıl boyunca devam ettiklerinde ilerleyebilirler. Bunlar, aynı zamanda çok iyi yazı ustası olan gerçekten iyi öğretmenler tarafından öğretilmelidir. Ne yazık ki pek çok ehil olmayan insanlar bu konuda öğretmenlik yapmaktadır. Bazı atölye çalışmalarını seri

olarak öğrettim, örneğin italik ve varyasyonlarla ilgili 4 hafta sonu, böylece öğrencilerin aralarında kendi başlarına çalışmak için birkaç hafta geçirmeleri gerekiyor.

Genç bir kişi yazı tipi tasarımı eğitimi almak isterse, Birleşik Krallık'ta Reading Üniversitesi'nde veya Hollanda'daki Lahey'de, New York'taki Type @ Cooper programında ve bir veya iki başka yerde yüksek lisans çalışması yapabilir. Ama bu yazı tipi tasarımı içindir ve bu kaligrafi eğitiminin sadece küçük bir kısmını oluşturmaktadır.

Ben 62 yaşındayım ve uzun bir kariyer yolculuğum var, çoğunlukla baskı, kitap ciltleri, logolar vb. için harfler tasarladım. Sheila 90 yaşında ve onunki, 2. Dünya Savaşı'nda İngiltere'de geçirdiği çocukluğu da dahil olmak üzere özel bir nesildi. Royal College of Art'ta, Londra, Edward Johnston'ın en iyi iki öğrencisinden birinin öğrencisiydi. Yazı sanatına dair ilgili alanlarda her türden çalışmaları, şaşırtıcı miktarda ve şaşırtıcı derecede yüksek kalitede yaparak büyük işler çıkaran çok azı gibi o da 20. yüzyılın gerçek bir ustasıdır diyebilirim.

İngiltere'de, ailemin ciltcilik ve hat sanatında en üst düzeyde çalışmalarını görerek büyüdüm ve yetiştim. Amerika'da yaklaşık 18 yaşında kaligrafi öğrenmeye ve uygulamaya başladım ve aynı zamanda bir sanat kolejinde / üniversitesinde sanat ve grafik tasarım okuyordum. Tabii ki her iki ebeveynimden de çok şey öğrendim, ancak Sheila ile doğrudan veya geleneksel bir şekilde çalışmadım. Sonra ona yaptığım işlerin bir kısmını gösterirdim, kendisi bana eleştiri ve önerilerde bulunurdu. Çok erken yaşta yeni başlayan öğrencilere yazı öğretmeye başladım, bu da bana çok şey öğretmiştir.

En büyük ilham kaynağım ve öğretmenlerim ebeveynlerim ve büyük bir dahi olarak gördüğüm efsanevi Hermann Zapf'ti. Onunla 22 yaşında çalışmaya başladım ve kısa sürede arkadaş olduk. 96 yaşında ölene kadar kariyerimin çoğunda harika ve cömert bir akıl hocasıydı. Aynısını bana her zaman çok nazik davranan ve aynı zamanda bir ilham kaynağı olan Gudrun Zapf için de söyleyebilirim. Benim için ikinci ebeveyn gibiydiler ve diğer Zapf ailesi üyelerini oldukça iyi tanıyorum. Buraya gelenlere göstermeyi sevdiğim birçok nadir Zapf ürünüm var. Bazılarının bir gün müzeye gitmesi gerekecek.

20'li yaşlarımın sonlarında, yerleşik bir profesyonelken, büyük Maryland Üniversitesi'nde yazı ve tipografi öğretmem istendi. Her şey ayarlandı, ancak yüksek lisans derecem olmadığını duyduklarında sözleşmeyi iptal ettiler. Aslında bu, bu ülkedeki önemli bir sorunu yansıtıyor. Kaligrafi yazı sanatını bilmeyen ancak herhangi bir konuda derecesi olan başka biri bir üniversitede yazı öğretebiliyor, ancak diploması olmayan yetenekli bir profesyonel yazı tasarımcısı ne yazık ki bunu yapamıyor. Bundan yıllar sonra Washington DC'deki Corcoran Sanat Koleji'nde birkaç yıl öğretmenlik yaptım. O zamana kadar çok iyi bir şöhrete sahiptim, dünya çapında öğretmenlik yapmışım ve Corcoran diplomamın olması umurunda değildi. Öğrettiğim ders tasarım kolejlerinde hala çok gerekli, ancak çoğu zaman mevcut değil. El yazısı ve kaligrafi ve bilgisayar çalışması ve tipografiyi içeriyordu böylece öğrenciler ikisi arasındaki bağlantıları gerçekten anlayabilir ve 15. yüzyıldan kalma baskı yazı tiplerinin geliştirilmesi yoluyla oyulmuş harfler, el yazması yazımı da dahil olmak üzere tüm yazı tarihini takdir edebilirler. Artık çok fazla genç tasarımcı sadece bilgisayarda öğreniyor. Bildiğimiz gibi, ellerinizle çalışırken farklı (ve daha iyi?) Şekillerde öğreniyoruz.

En iyi kitapları çalışarak, işi yaparak ve tasarım problemlerini çözerek en çok öğrendiğimi hissediyorum. Herkes bu şekilde gelişemez, ancak yetiştirilme tarzımın bir otodidakt olarak öğrenmeye devam edebilmem için bana pek çok araç verdiği için şanslıyım. Çalışmamı her zaman yazı tasarımı olarak görüyorum, kaligrafi sadece bir parçası. Grafik tasarımcı olarak kitap, poster, posta pulu, ambalaj vb. tasarladım. Tarihsel temaları araştırmayı, tarihin bazı büyük ustaları hakkında daha fazla şey öğrenmeyi seviyorum (örneğin Neudörffer, Bockskay, van de Velde, Inglis ve diğerleri). Öğretirken tarihi canlı tutmak önemlidir. Ayrıca insanların Schneidler, Trump, Spemann, Brudi, Koch, Zapfs, Schmidt, Kapr, Korger, Neugebauer, Toots (sadece bazı Avrupalıları adlandırmak için) gibi 20. yüzyılın büyük ustaları hakkında daha fazla bilgi edinmesine yardımcı oluyorum. Çoğu yazan kişilerin, hem teknik hemde yazı tarihi anlamında çok az bilgisi vardır diyebilirim. Masterclass'larımızda insanların hem beceri hem de teknik konularda yetiştirilmelerine Zapf'tan, ailemden ve diğerlerinden öğrendiğim, tasarım ve yazı konusunda ki bilgilerimi zevkle aktarmaya çalışarak gelişmelerine yardımcı oluyorum.

Kitaplarda ve özellikle internette yer alan yazılara dair çok kötü örnekler var diyebilirim. Pek çok sözde kaligraf, yaptıkları her türlü çöpü postalayıp cahil

insanlardan övgü alma yolunu seçiyor. Pek çoğu sadece birbirini kopyalıyor ve iyi tarihsel kaynakları incelemek için geri dönmüyor. Bu konu, çoğu insanın düşündüğünden çok daha geniş ve derin ve çoğu insanın yapabileceğinden çok daha fazla sıkı çalışma gerektiriyor.

Sheila 1940'larda başladığında, gerçekten öğrenebileceğiniz sadece 2 veya 3 kitap vardı. Gudrun ve Hermann Zapf gençken birbirlerini tanımıyorlardı ama ikisi de Johnston ve Koch'un aynı 2 klasik kitabından çalıştılar. Çoğunlukla iyi tarihsel örneklerle bakarak ve özellikle inanılmaz miktarda METİN yazarak, kendi el yazısıyla yazılmış kitaplarını yaratarak öğrendiler. 1979'lara başladığımda hala ilham almak için Ann Camp, Lindegren, Korger, Calligraphy Today vb. Tarafından yazılmış birkaç iyi kitap vardı. Öğrendiğim daha iyi kitapların çoğu artık baskısı yok - ancak Sheila'nın Kaligrafinin Temelleri kitabı bir klasik ve diğer kitapların çoğundan çok daha iyi. Günümüzde maalesef çok sayıda gerçekten kötü diyebileceğim kaligrafi kitapları mevcut.

Başladığım zaman, aynı zamanda ABD'deki birçok yazı sanatı topluluğu için de başlangıçtı, bu yüzden yeniden doğuş ve hızlı büyüme dönemiydi diyebilirim.. Yetenekli arkadaşlarım John Stevens ve Georgia Deaver da dahil olmak üzere birçoğumuz aynı anda büyük bir heyecanla başlamıştık. O zamanlar “genç silahlar” idik ve hepimizin çok fazla dayanıklılığı ve coşkusu vardı. Ayrıca, çalışmalarımızda özel bir şey gören ve bizi cesaretlendiren önceki nesillerin en iyileri tarafından bize yardım ve rehberlik edildi. Ülkenin farklı yerlerinde çalışıyorduk ama hepsi işimizde kaliteyi geliştirdi ve yükseltti. Birbirimizle rekabet halindeydik. Bazen işleri birbirimize aktarır veya belirli işler için fiyatın ne olması gerektiğini tartışırdık. Hepimiz sanat yönetmenleri, yayıncılar ve ajanslar için çalışıyorduk, böylece çalışmalarımız basılı olarak görüldü. Özellikle 1980'lerde ve 1990'larda birçok önemli kitaba da katkıda bulunduk ve hemen arkamızdan gelen insanlara büyük ilham verdiğimizizi düşünüyorum.

Christopher Haanes ve Denis Brown benden yaklaşık 10 yaş daha genç ve ikisi de öğrencilerken onları etkilediğimi yazmışlar. Ancak büyük Hermann Zapftan dolayı olarak da etkilendiler - John, Georgia ve benim aracılığımla. Hepimiz Zapftan çok etkileniştik ve onunla RIT'de (Rochester Institute of Technology) çalışmıştık. İlk olarak 1979'da onunla birlikteydim ve birkaç yıl sonra John ve Georgia. John ve

Georgia benim kadar kişisel olarak Zapf'ı tanımıyorlardı ama ikisi de benim gibi onun büyük etkisini hissettiler. Gerçekten, Zapf ilk yolu açmasaydı John'un işi olduğu gibi olmazdı. Kitap tasarımcısı Jerry Kelly ve ben Zapf'ın en sevdiği öğrencilerdik ve on yıllardır onun en yakın arkadaşları ve işbirlikçileri olduk. Bu benzersiz ve çok özel bir şey ve hem Zapf'la hem de ailemle bu tür bir ilişkiye sahip olduğum için kendimi çok şanslı hissediyorum. Henüz 27 yaşındayken Zapf, bir sağlık sorunu olduğu için RIT'de 2 haftalık masterclass'ı onun yerine öğretmemi istedi. Bu benim için en önemli bir profesyonel buluşmaydı ve öğrencilerim arasında Michael Clark ve Marcy Robinson gibi isimler de vardı.

Yazı sanatına ilgi farklı yerlerde aynı anda yükselir ve düşer. Umarım Türkiye'de yazı sanatı önemli ölçüde ve derinlemesine gelişir ama çok iyi hocalara ve beceriye sahip çok yetenekli öğretmenlere ihtiyacı olacaktır. Sanırım Türkiye'de öğretmenler arasında bir miktar rekabet var ve bu insanların kalitesi eşit değil ve onları kontrol edemiyoruz. ABD'de en iyi kaligrafların bazıları da pek öğretmiyor. Dünyanın dört bir yanındaki en kötü hattatlardan bazıları yazı ders veriyor - ve cahil öğrenciler tarafından teşvik ediliyorlar ve iyi para kazanıyorlar, genellikle Instagram'da çok sayıda takipçisi varsa birinin harika olması gerektiğini düşünüyorlar. Ne kadar saçma. Bu genellikle bir kişilik kültürüdür ancak kaliteyi orada aramak doğru değildir.

İnternette yayınlanan o kadar çok "tek kelime" veya "iki kelimelik" kaligrafi videoları var ki, hatta "tek harfli" - çoğu zaman anlamsız "mürekkep lekesi" ile. Çoğu kişi "bana bak. Ben çok iyiyim" diyorlarmış gibi geliyor (ve değil).

Birçoğu, özellikle gotik tarzlarla birbirini kopyalıyor ve tarihsel biçimler hakkında hiçbir şey bilmiyorlar, bu yüzden sıradanlık bir virüs gibi etrafa yayılıyor. İnternette maruz kalma kısa sürüyor, kısa ömürlü. Geçen 2000 yıl veya daha fazlası için olduğu gibi, önemli olan kağıt üzerindeki şeydir. 100 yıl sonra, çalışmalarımız 1950'lerden 2000'lere ve sonrasına ait bazı klasik kitaplarda bulunmaya devam edecek. Bu arada çevrimiçi olarak paylaşılan çok şey kaybedilecek.

6.1.1.3. James Fazz Farrell

Bunu okulda okuduğumu hatırlıyorum, maalesef Arap yazısı ile ilgili bilgilerim çok sınırlı, özür dilerim. Nitekim Latin Alfabesinin ve özellikle hat sanatının tam potansiyeline ulaşmadığını ve kaliteli eğitmen eksikliğinin de büyük bir sorun olduğunu çok iyi anlıyorum, bunu yerine getirme çabasında asil olmanıza rağmen sizleri çabalarınızdan dolayı tebrik etmeliyim.

Sanırım dergilerde, ticari amaçlarla, reklamcılık vb. İçin daha fazla teşhir gerektiriyor. Ayrıca, Latince temelli dillerin öğrenilmesi, eğitim müfredatının bir parçası olmasa da yararlı olabilir, bu nedenle, İspanyolca, Fransızca ve İtalyanca da İngilizce olduğu için Latin harflerine dayalı olarak en popüler kullanılan dildir. Daha dinsel olarak ilham alan Arap tarihi hat sanatının yanı sıra Latin Alfabesine dayanan seküler sanat eserlerinin tanıtımı, sorunlu olsa da? Bugünlerde modern Türkiye'de nasıl olduğundan emin değilim.

Diğer bir yol, farklı alanlardaki diğer sanatçılarla (yani heykeltıraşlar, ressamalar, grafik tasarımcılar vb.) birlikte daha büyük bir ses oluşturmak için bir araya gelmek iyi olacaktır.

6.1.1.4. Christopher Haanes

Bir ülkede yazı sanatı hakkında genelleme yapamam. Ancak Jan Tschichold'un "Ulusal tipografiye inanmıyorum" dediği gibi, ulusal bir yazı sanatına da inanmıyorum. Hangi ulustan olursa olsun, sadece iyi ve kötü uygulayıcılar vardır diyebilirim.

Latin kaligrafi yazı sanatında daha iyi noktalara gelmek isteyen varsa, benim tavsiyem her şeyden önce bolca tekrar ve pratik yapması gerekmektedir. "Popüler olmak" için değil. Yazı sanatı "Avrupa'da ve dünyada" popüler mi? Yine, ifade gerçek olmayan bir genellemedir. Bazı yerlerde popüler (şu anda Güney Kore'de çok popüler ve öyle görünüyor) ve diğer yerlerde değil (örneğin Norveç gibi).

Tam zamanlı bir çalışmayla minimum bir yıllık süre içerisinde, konusunda uzman yazı öğretmenleri tarafından temel yazı ve teknik konuların öğretilbileceğini düşünüyorum.

6.1.1.5. Denis Brown

Türk ve Osmanlı hat sanatının gelişimi ve günümüzdeki çağdaş kullanım üzerine çalışmalarınız için teşekkür ederiz. Arap yazı biçimlerine doğal olarak hayranlık duydum, ancak geleneklerimin dışında olduğu için yorum yapmaya yetkili değilim. Onlara çok değer vermelisiniz.

İstanbul'da şahsi kaligrafi sanatımın bazı yönlerini ve geleneklerini iki ayrı workshop etkinliğinde paylaşma ayrıcalığına sahip oldum. İstanbul'da karşılaştığım öğrenciler arasında elle tutulur bir büyüme ve öğrenme enerjisi vardı diyebilirim. Özellikle Erhan Olcay'ı Türkiye'de batı kaligrafi sanatını tanıtmaya ve öğretme çalışmalarından dolayı tebrik ediyorum.

Türkiye'de Batı kaligrafi sanatıyla ilgilenen tüm kaligrafi öğrencilerinin, ayrıca Osmanlı el yazmalarını incelemeye ve bu yaşayan geleneği tanımaya ve ondan gurur duymalarını tavsiye ediyorum.

Türkiye'de kaligrafi sanatını, geliştirmek isteyenler için uluslararası workshoplara katılmalarını, karşılıklı bilgi paylaşımında bulunmalarını tavsiye ediyorum.

Kaligrafi ustası olmak için (eğer bu gerekliyse), önce iyi bir erkek veya kız kardeş olun. Kaligrafi ailesi bu şekilde büyüyecek inşallah.

6.1.1.6. Hamid Reza Ebrahimi

Sülüs üslubunda çok usta olan hattatlardan duyduğum kadarıyla Türk hattatlar bu üslupta çok iyileştirmeler yapmışlardır. Ancak ben, Nastaliq tarzı hakkındaki fikirlerini değiştirmeye çalışırlarsa, bu tarzda da daha başarılı olacaklarını düşünüyorum. Nastaliq üslubundaki hattatların çoğunun bildiği gibi, bu hat sanatı üslubu son yüz yılda çok değişti ve bu üslubun güzelliği Amirkhani Usta tarafından tamamlandı. Ama bildiğim kadarıyla, Nastaliq'e ilgi duyan çoğu hattat bunun eski tarzını taklit etmeye çalışıyor. Ancak bu iki tarz bir arada değerlendirilirse yeni tarzın çok daha güzel olduğu çok açık.

Güzel ve kültürel ülkenize yaptığım yolculuklarda, alfabenizin Büyük Cumhurbaşkanınız Mustafa Kemal Atatürk tarafından Arapçadan Latince'ye değiştirildiğini fark ettim. Benim fikrime göre bu sizin ülkeniz için çok önemli çünkü Türk dili Latin alfabesi kullanılarak yazıldığında yabancı bir kişi tarafından telaffuz edilebilir. İran'da Nastaliq tarzında bazı şiirler yazan birçok Türk öğrencim oldu ve kelimeleri doğru okuyup telaffuz edemedim. Ancak Türkiye'ye her seyahatimde Türkçe metinleri rahatlıkla okuyabiliyordum. Ama bildiğim kadarıyla Türkiye'de kullanılan Latin hat üslubu, Latin hat sanatının Latin hat sanatı gibi Latin hatlarının Latin, Latin hat sanatı gibi Batılı hat üslupları arasında veya diğer okunabilir üslupları değil. Aslında dekoratif bir hat sanatı gibi görünüyor ve yazı yazmak için pek uygun değil. Bu nedenle, ülkenizdeki Milli Eğitim Bakanlığı okullarınızda Roma tarzı kaligrafi öğretmeye çalışılırsa, ileride öğrencileriniz için çok faydalı olacaktır. Sevgili sanatçı meslektaşım, sizlere vermiş olduğum bilgilerin, ülkenizdeki yazı sanatına katkı sağlamasını temenni ediyorum.

6.1.1.7. Joseph M. Vitolo

Arap yazı sanatı hakkında pek bir şey bilmiyorum ama geleneğine ve şekle bağlılığına büyük saygı duyuyorum. Ülkenizde latin kaligrafi sanatı ile ilgili ikinci sorunuza gelince, gerçekten sizin ve meslektaşlarınızın harika bir iş çıkardığını düşünüyorum. Yazılı kelimenin gücü küçümsenemez. Bu sıkıntılı dünyada insanları birleştirmek için kelimelere ihtiyacımız var. Yeni vasiyette Yuhanna'nın müjdesinde şöyle yazılır: "Başlangıçta Söz vardı ve Söz Tanrı'yla birlikteydi ve Söz Tanrı'ydı." Dini inançları ne olursa olsun hattatların Tanrı'nın iradesine küçük bir şekilde katkıda bulunduklarına gerçekten inanıyorum.

6.1.1.8. Luca Barcellona

- **SORU:** Ülkemizde islami yazı olarak küfi, sülüs, nesih gibi çeşitleriyle bilinen Arap kaligrafisi ile Batı Latin kaligrafi yazı sanatları , farklı iki gelenek olarak birlikte devam ediyor. Latin alfabesi ile Hüsn-ü Hat kaligrafi uygulamalarını nasıl görüyorsunuz.
- **Cevap:** Yabancı ülkelere gittiğimde kaligrafi görmeyi elbette seviyorum. Ne gördüğümü anlayamıyorum, okuyamıyorum. Bu yüzden takdir etmeye

mecburum. Şekiller benim için resim, illüstrasyon. Bu güzel ve benim bazen etkileyici kaligrafi ile yapmaya çalıştığıma benzer. İnsanlar orada ne yazdığını soruyor, okumaya çalışıyor, kodlamaya çalışıyor. Ve onlar güzelliğini kaybetmiyorlar. Ben bu şekilde düşünüyorum.

Bence geleneklerinizi kaybetmeniz biraz üzücü. Yani yazmanın tipik yolu veya düşünceleri harflerle ifade etmek. Yani estetik olarak. Bu Japonya'ya gidip artık yazıları bilmemeniz gibi bir şey ama alfabeler buna neden oluyor. Bence bir şey diğerini ortadan kaldırmaz. Biri gelenektir ve diğeri dünyanın geri kalanıyla konuşmana yarayan şeydir. Diller farklı olsa bile harfler bu yüzden açıklığa kavuşturmada kolaylıktır.

Tokyonun dışında Kamakurada olduğum dönemleri hatırlıyorum. Bu benim Tokyo'nun dışında yalnız kaldığım ilk zamandı. Her şey Japonca yazılmıştı. Ben istasyonun nerede olduğunu anlamak için şekillere baktım. Okuyamadım, sadece bir şekilde çözmeye çalıştım. Güzel olan şey bu. Tamam o bir kod ve ben kodun içine giriyorum. İngilizce yazılmasını sadece turist olduğum için istiyorum.

Gelenek önemli bir şey. Yüzyıllık bir tarih.

6.2. Ulusal Kaligrafi Sanatçılarına Yöneltilen Araştırma Soruları

➤ Soru 1:

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 5'inci yıl dönümünün ardından, modifiye edilmiş Latin alfabesi, “*Yeni Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun*” adıyla oy birliğiyle kabul edilerek meclisten geçmiş ve 3 Kasım 1928 günü 1030 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yazı insanların birbirleriyle iletişim kurmak için kullandıkları, dil denen sistemi belli işaretlerle belirleyen bir sistem iken, sanatsal bir bakış açısıyla Latin kaligrafi ise, ilmi ve teknik konular ile birlikte, harflerin estetik bir kaygı ile güzel biçimlere kavuşturulması, ham yazının sanatçı duyarlılığı ile işlenmiş olmasını gerektirmektedir.

Ülkemizde Latin harfleri ile icra edilen bu sanat dalı onlarca yıl geçmesine rağmen sanatsal manada yeteri olgunluğa henüz ulaşamamıştır.

Latin kaligrafi sanatının Dünya ve Avrupa örneklerinde olduğu gibi ülkemizde hem ulusal hemde sanatsal manada gelişmemesinin, etkin ve yaygın olarak kullanılamamasının nedenleri nelerdir.

➤ **Soru 2.**

Türkiye’de “Hat sanatı” dendiğinde dünyaca bilinen kendine özgü yeri, üslubu ve tarihsel gelişimi ile Arap harfleriyle ve elle yapılan yazı kompozisyonları akla gelmektedir. Bu bağlamda;

- a. Latin alfabesi ile benzer gelişmeyi nasıl gerçekleştirebiliriz.
- b. Latin alfabesi ile kendi ulusal stilimizi neden oluşturamıyoruz.

➤ **Soru 3.**

Türkiye Cumhuriyeti’nin çağdaş ve evrensel yaklaşımlarına uygun olarak, ülkemizde Latin kaligrafi sanat eğitiminin temel seviyede öğretilmesi ve üniversitelerimiz de yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bazı fakültelerin Latin kaligrafi sanatının, gelişimine yönelik çabaları, geleceğin bugünden daha iyi olacağı yönünde umut vermektedir.

Akademik anlamda Latin Kaligrafi eğitim ve öğretimi bazı üniversitelerimizde verilmesine rağmen bu sanat, birkaç sömestre sığmayacak kadar geniş, vakit, özen ve çaba isteyen bir daldır. Latin kaligrafi sanatı sadece maddi bir motivasyonla devam ettirilemeyecek bir uğraşıdır. Ülkemizde akademi dışında usta-çırak ilişkisi ile kaligrafi sanat eğitimini *lâyık-ı vechiyle* veren ve öğrenci yetiştiren çok az sayıda sanatçı bulunmaktadır.

Bu bağlamda; Üniversitelerimiz ve eğitim kurumlarımız başta olmak üzere Ülkemizde Latin Kaligrafi Sanat eğitim ve öğretiminin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesine yönelik çözüm ve önerileriniz nelerdir.

6.2.1. Araştırmaya Katılan Ulusal Öğretim Görevlisi Sanatçılar

6.2.1.1. Mustafa Eren/ Dr. Öğretim Üyesi

➤ M.Eren / Cevap 1.

Batılı ülkeler latin alfabesini binli yıllardan beri kullanmaktadır.Bu nedenle latin alfabesi batı toplumlarının genlerine işlemiştir.Bizze ise geç gelmiş olduğundan hala uyum sağlamakta zorlanıyoruz.

➤ M.Eren/ Cevap 2.

Bu güne kadar yıllarca Osmanlı kültürüyle yaşadığımız için latin kültürüne henüz yabancıyız. Bu nedele ülkemizde geleneksel sanatlar etkin durumdadır.

Benzer gelişmeyi gerçekleştirmek bir hayli zor görünüyor. Zaman, zaman başarılı çalışmalar yapılsa da batıya göre çok azdır. Zira kaligrafinin gereği olan araç ve gereçlerin çoğunu batı üretmektedir.

➤ M.Eren/ Cevap 3.

Eğitim programları yapılırken batıdaki uygulamalar örnek alınmalıdır. Geleneksel sanatlar içinde hat sanatına verilen değer grafik sanatlar içinde önemli bir yeri olan kaligrafi sanatına da verilmelidir. Bu nedenle tüm grafik eğitimi veren okullar kaligrafi olgusuna daha önemle bakmalıdırlar.

6.2.1.2. Savaş Çevik/ Dr. Öğretim Üyesi

➤ S.Çevik / Cevap 1.

Öncelikle bir sanatın gelişmesi, o sanata duyulan ilgi ve üzerinde çalışmakla mümkündür. Latin harflerini kabul edişimizden bu yana bu konuda yeterince ilgi uyandırılmamıştır. Gündelik hayatta kullanılması, onun ancak iletişim yönünü ilgilendirir. Oysaki sanat yönüyle ilerlemesi ancak eğitim ile olur. Bu konuda yeterli hatta hiç eğitim verilememiştir desek doğrudur.

Öncelikle el yazılarının eğitimi ile işe başlanmış ve inkılabı takip eden yıllarda bu yazıyı yazan insanımızın el yazısı bugünlere kıyasla daha işle ve estetikdir. Eskilerin el yazılarına baktığımızda bu farkı rahatlıkla algılayabiliriz. Çünkü o yıllarda okullardaki el yazısı eğitimi verilmekte ve italik olarak sağa meyilli yazı öğretilmekte idi. Sınırlı da olsa bu eğitim sonucu , Latin el yazılarını yazanların yazılarında bir işleklik görülür. Ancak, yıllar içerisinde bu eğitim hem azalmış hem de yöntem çok yanlış uygulanmıştır. Dik el yazıları öğretilmiş, dolayısıyla temel yazı eğitimi kaybolmuştur. Böylece Türk insanının el yazıları kargacık burgacık bir görünüm almış ve italik karakterinden uzaklaşmıştır. Dahası aynı kişinin bir metin içerisinde dik ve italik karışık yazdığı ve bazen de sola meyilli yazdığı dahi görülmüştür. Harf anatomi eğitiminden mahrum bu el yazıları, yazanın dahi sonradan okuyamayacağı bir kaosa girmiş bulunmaktadır.

El yazıları ile birlikte eğitimde Güzel Yazı dersleri yeterince uygulanamamış ve doğru bir biçimde yerini almamıştır. Güzel Sanatlar Fakülte ve Yüksek Okullarında ise yazı eğitimi çok basit müfredatlarla geçirilmiştir. Yazı, tipografi ve kaligrafi eğitimi verecek hocaların olmayışı ve yetişmemesi bu durumu daha da vahim bir şekle sokmuştur. Birkaç sanatkarın yetişmesi ve hocamız Prof. Emin Barın gibi Avrupa’da kaynağından eğitim almış sanatçıları bir kenara bırakırsak, yazı konusunda yetişen pek kimse olmamıştır. Kendi gayreti ve hobisi nedeniyle yetişenlerin sayısı da oldukça azdır. Üniversiteye kadar bütün eğitim kurumlarında yazı ve kaligrafi dersleri olmalı ve deneyimli hocalar tarafından yürütülmelidir. Güzel Sanatlar Fakültelerinde ise mutlaka bağımsız Yazı-Tipografi-Kaligrafi bölümleri açılmalıdır. Buradan yetişecek sanatçıların da üniversite öncesi okullarda yazı derslerini yürütmeleri sağlanmalıdır.

➤ S.Çevik / Cevap 2.

Hat Sanatı yüzyıllardır kullanılan Arap harflerinin ülkemizde sanatsal boyuta ulaşması, bu konuya verilen önemden kaynaklanmaktadır. Yazı yazan hocasının hokkasını tutan bir padişahın, ülkesinde yazı sanatının gelişeceği aşıkardır. Yazıya ve sanatçılara değer veren bir devlet anlayışı, Osmanlı hat sanatçılarının yetişmesini ve eserlerin olgunlaşmasını sağlamıştır. Bazı temel yazı karakterlerinin de Osmanlı sanatçıları tarafından geliştirildiği muhakkaktır. Osmanlı döneminde sıbyan mektebinden itibaren gerçek yazı malzemesi olan kamış kalemle Hüsn-i Hat derslerinin

verilmeye başlandığı düşünülürse bu gelişmenin doğal olacağı anlaşılabacaktır. Latin yazısının, kendi üslubumuzla yeni karakterlere ulaşması bu durumda mümkün değildir. Yukarıda açıkladığım gibi öncelikle ilkokuldan başlayan bir yazı eğitimi sürecinin başlaması şarttır. Devlet anlayışının da gerek sanata gerekse yazıya gerekli hassasiyeti göstermesi ve uygulamaları başıboş bırakmaması gerekmektedir. Bu süreç içerisinde yıllar sonra yetişen sanatçılar elinde yeni harf biçimlemelerinin de ortaya çıkması beklenebilir. Unutmamalıdır ki, bir sanatın üslup zenginliği ve gelişmesi çok uzun yıllar içerisinde ancak oluşabilmektedir.

Ülkemizde son on –onbeş yıl öncesine kadar yazı ve kaligrafi konusunda ilgi yok denecek kadar azdı. Son yıllarda gerek dünyada gerekse ülkemizde bu ilgi artan bir ivme ile devam etmektedir. Dijital ortamın katı ve tatsız yapısı mıdır bilinmez ama değişik ülkelerde gerçek malzeme ile çalışan yazı ve kaligrafi sanatçılarının hızla artması ve eserler vermesi sevindirici bir husustur.

➤ **S.Çevik/ Cevap 3.**

Ülkemizde de bu konuda artan bir ilgiye şahit oluyoruz. Ancak, gerçek anlamda yeterli sayıda ve kalitede sanatçı henüz yetişmemiştir. Kurs alanlar ve bu konuyla ilgilenenler, oldukça primitif bir aşamada bulunuyorlar. Yeteneğe dayanan bu sanatlarda ilerleyenler ise, kendi çabaları ve dünya iletişim sistemindeki gelişmeler sonucu diğer ülke sanatçılarını inceleyerek belirli bir yere gelmektedirler. Yazı ve tipografi konularında yeterli sayıda kaynağın yabancı menşeli olması da bu konuda olumsuz bir etki yapmaktadır. Ülkemizde Latin Kaligrafi sanatının gelişebilmesi konusunda, Güzel sanatlar fakültelerinde mutlaka bağımsız Tipografi-Kaligrafi bölümleri açılmalı ve yurt dışında Y.Lisans ve doktora öğrencileri gönderilmelidir. Bu sanatın Resim ve grafik gibi bağımsız bir sanat olduğunu kabul ederek bu konu ciddiye alınmalıdır.

6.2.1.3. Mehtap Uygungöz / Dr. Öğretim Üyesi

➤ **M.Uygungöz/ Cevap 1.**

Tarihte birçok farklı kültürde, yazının Tanrısal bir hediye olduğu inancı vardır . Farklı din ve kültürlerin dünya üzerindeki yayılımı, bu kültürlerin yazılarını da

beraberinde getirmelerine, yerleştikleri topraklarda yaymalarına aracılık etmiştir. Dolayısıyla, Arap kaligrafisi de aynı benzerlikleri gösterdiği için, Tanrının sözleriyle bağlantılı olduğuna inanılarak gelişmiştir.

Yaşadığımız çağda bütün dünya her alanda gelişip değişirken sanatın da çağdaşlaşması kaçınılmaz bir durumdur. Geleneksel olanı kendi zevklerine ve kendi bakışına göre kullanıp tekrar yorumlamak, ya da yeni ile sentezlemek sanatta çağdaş bir yorumdur. Geleneksel kültürümüzün bir parçası olan kaligrafi de bu çağdaş yorumlamalardan nasibini almış bir alandır. Son dönemlerde birçok sanatçı geleneksel kaligrafiyi, çağdaş kaligrafiye dönüştürebilmek için yeni teknikler, yeni malzemeler ve sanatsal yorumlarla birleştirmektedirler.

Hiç bir dilin durağan olmadığını, sesleri temsil eden harflerin ve tipografinin miras edindiği güçle dönüşüm geçirdiğini ve insanların var ettiği biçimlere uyarlanıp, sürekli adaptasyon sağlayarak geliştiğini, çağdaş Latin göstergelerinin oluşturduğu alfabenin geçirdiği binlerce yıllık gelişim ve dönüşümden de anlamak mümkündür.

Günümüzde, yeni teknolojiler ve olanaklar doğrultusunda kaligrafi sanatı da yeniden doğuşun içinde bulunmaktadır. Her geçen gün dijital çağın getirisi olan internet üzerinden yayınlanan pek çok çalışma ve yeni kaligrafi tarzlarının ortaya çıktığına tanık olunmaktadır.

Kaligrafinin çağdaş yorumlamalar ile bağımsız bir sanat haline gelmesiyle, kaligrafiye olan ilgi de süratle artmaktadır. Ancak dünya genelindeki bu gelişime rağmen, halen ülkemizde kaligrafinin tarzları ve yorumlanışları ile ilgili basılı kaynakların ve akademik çalışmaların dikkat çekecek orandaki azlığı, kırılmaya ve yeni uyanışlara dönüşmeye başlamıştır. Bununla beraber, çağdaş sanat içindeki kaligrafinin yaşamdaki algısı da başkalaşmıştır. Artık kaligrafinin geleneksel ya da çağdaş malzeme yelpazesi ile yeniden yorumlanışı söz konusudur. Sanatçılar tarafından kaligrafiye yeni kavramsal yüklemeler yapılmaktadır ve uygulama alanları genişlemektedir. Çünkü kaligrafinin anlık oluşumlar barındırması, diğer plastik sanat dallarıyla mükemmel bir uyum içinde olmasına olanak sağlamaktadır; çünkü kaligrafi tek kalıpta ve tek başına değil, sanat ve tasarımı kapsayan tüm alanlar içinde kullanılmaktadır. Hem geleneksel hem de yeni icat edilen yazı araçlarının sınırsız genişlikte kullanılmasına da olanak

sağlamaktadır. Yazma, bu etkiler altında sembollerin, vuruşların, renklerin, farklı malzemelerin kullanımıyla yenilenmiş bir ifade biçimi haline gelmektedir. Dolayısıyla, tüm sanat alanlarında, sanatçılar gerek fırça vuruşlarının hissettirdikleri ile, gerekse salt tipografik form kullanışları ile, kendi kültürümüzü yansıtan eserler üretmektedirler.

Sosyolojik durumların sanata ve sanatçıya yaşattığı engelleri aşmak, eğitimin içerisindeki kaligrafiyi yoğunlaştırmak, kültür seviyesini yükseltip maddi kaygıları azaltmak, kaligrafi eğitiminin önemini ilköğretim yıllarına taşımak gerekliliğinin kavranması için, olgunluk seviyesine ulaşmanın gerekliliği şarttır. Ayrıca, kaligrafi sanatına ilgi duymanın, ön eğitimlere vakıf olmadan, yeterli gayret ve çalışmalardan geçilmeden olgunlaşamayacağını bilmenin önemini kavramak gerekir. Diğer türlü ehil olmayan ellerde, doğru eğitimden geçmemiş beyinlerle, kültürümüzün bir parçası kabul edilen hüsn-ü hat seviyelerine ulaşmak yerine, kitsch* ürünlerin çoğalarak kabul gördüğü bir ortam meydana gelir. Ülkemizde son zamanlarda önemsenen bir değer haline gelen kaligrafi sanatı için yarışmalar, buluşmalar, söyleşiler, etkinlikler, sergiler düzenlenmektedir. Bunun bir aydınlanma olması ve ilgi merkezi oluşturması sevinilmesi gereken bir durumdur. Yukarıda tarihten yapılan alıntılar göz ardı etmeden, milli kültürlerin oluşumu için ihtiyaç duyulan zamanı da tanımak gerekir diye düşünülmelidir.

**Almanca kökenli olan bu sözcük (kiş diye okunur) çirkin ve zevksiz anlamına gelir. Sanatsal anlamda ise Kitsch sözcüğü, sanat değeri olmayan anlamında kullanılır. Doğrudan doğruya göze hitap ederek çabuk, kısa ve geçici duygular oluşturan bu eserler, kendinden sonra başka sanatsal oluşumlara olanak sağlamamaktadır. Genel olarak sosyal ve ekonomik hareketliliğin olduğu toplumlarda görülen kitsch eserler, daha çok yeni zenginlerin ve alt sosyal grupların zevkine hitap etmektedir.*

➤ **M.Uygungöz/ Cevap 2.**

Kaligrafi binlerce yıldır tüm dünyadaki farklı kültürlerde varlığını sürdürmüştür. Günümüzde bile bir çok ülkede kaligrafinin Tanrısallıkla ilintili olduğu düşünülmekte ve bu sebeple ilahi bir saygı duyulmaktadır. Sanat tarihinde de, kaligrafinin, soyut sanatla ilgilenen sanatçılar tarafından kullanılırken bir estetik değer olduğu görülmektedir. Sanatçı, beden-ruh bağlantısını ilke edinerek duyguların esere aktarımını

gerektiren kaligrafi sanatı için, düşünce ve hislerinin soyut aktarımını hedeflediği yolda, kaligrafinin kullanılmasına doğal bir süre olarak bakmaktadır.

Kaligrafinin değişim serüveninde farklı disiplinlerle buluşmasının, fikirde harmanlanıp icra edilmesinin dışında aslında kaligrafiyi kaligrafi yapan malzemelerin çoğu günümüzde de aynıdır. Tüm bu malzemeler günümüzde kullanılsa da, kaligrafi sanatı kağıdın yüzeyinden çıkıp kimi zaman bir seramik panoda, bir tuvalde, kitap arasında bir ex-librisde, kimi zaman da taş baskıda ya da bir enstalasyonda hayat bulmaktadır. Çünkü kaligrafi, sembol (harf) ve fırça hareketinin uyumla buluştuğu noktadır. Günümüzde Dünya’da birçok sanatçı çağdaş kaligrafi adı altında pek çok eser sunmakta, hatta kendi tarzlarını isimlendirerek yeni akımlar ortaya atmaktadırlar. Bu şekilde kaligrafi de kendi içinde çeşitlere ayrılmış bulunmaktadır. Ve her geçen dakikada yeni çalışmalar yapılmakta, sanatçılar kaligrafiyi daha da üst seviyelere taşımaktadır.

Günümüzde kaligrafi, Cumhuriyet dönemi öncesi Hat Sanatı ve Cumhuriyet dönemi sonrası Latin Alfabesi arasında bir köprü oluşturan ve her iki dönemi de birbirine sentezleyerek kullanan Emin Barın ekolünü sürdüren sanatçılarla ve eğitim neferleri ile çağdaş kaligrafi olarak gelişmeye devam etmektedir. Bu isimlerden bazıları; İlhami Turan, Etem Çalışkan, Savaş Çevik, Ali Toy, Selahattin Ganiz, Gürkan Pehlivan, Mustafa Eren ve Levent Karaduman gibi daha pek çok isim sayılabilir. Kaligrafinin çağdaş yorumlarla gelişerek başlı başına bir sanat oluşu ona yeni üslup katan sanatçılar ve onların öğrencileri ile ilerlemektedir. Ayrıca diğer plastik sanatlarla buluşması ile de gün-be-gün ilerleyerek modern sanatlar ile harmanlanmasının günümüzde pek çok örneği bulunmaktadır.

Arap Alfabesi’nin etkin kullanıldığı dönemin ürünü olan harflerin formu kendilerine özgüdür. Sanatsal içeriğe meraklı olanlar hat sanatından yararlanarak yazışmalarda, çeşitli süslü harflere, şekillere başvurmuşlardır. Bu akım zamanla güncel yazışmaların ötesinde, göze hitap eden sanatsal nitelikte eserler verme çabasına dönüşmüştür. Yazı sadece bir araç olmaktan çıkarak bir amaç hedefine dönüşmüştür. Bu bakış açısıyla güzel yazı yazma sanatı, etkiliyici ve insanların diğer sanatlardan daha fazla benimsediği bir sanat alanı olmuştur. Türkler yazıyı sadece eylemsel olarak

yazmak gibi değerlendirmemiş onu içselleştirmiş ve resim, heykel gibi bir sanat dalı haline getirmişlerdir.

Günümüzde, yazma eylemi tamamen digital ortamların esiri olduğu için, güzelleştirmek, sadece bu alana ilgi duyan, eğitimini alan veya eğitilmek adına heves gösteren kişiler ile sınırlı kalmıştır. Her toplumda, sanatçı nüfusu diğer meslek alanlarına göre sayıca daha azdır. Bu iddiadan çıkışla kendi ülkemiz adına, sanata ve sanatçıya gösterilmeyen saygı hesaba katılırsa, sayılarının daha da az olması kaçınılmaz bir sonucu da beraberinde getirmektedir. Yine de son dönemlerdeki ilgi artışı, kurs alanlarının çoğalması, gönül verenlerin artmasıyla, zamanla milli kültürün oluşmasını da beraberinde getirecektir diye olumlu bakmayı gerektirir.

➤ **M.Uygungöz/ Cevap 3.**

Güzel yazı, düşünceyi en kısa ve çabuk yoldan başkalarına ileten ve telkin eden bir sanattır. O, bir dili ve fikri olması yönüyle kafaya ve zihne, sanat olması itibariyle de duygulara ve kalbe seslenmektedir. Bu hislere gönül vermiş kişiler tarafından, Üniversitelerde güzel yazma becerisi etkin bir şekilde yeni nesile aktarılırken, kaligrafi üzerine birçok çalışma, etkinlik ve sergiler düzenlenmektedir. Bu çalışmaların meyvesi olarak yeni nesilde kaligrafi alanında bilinçlenme, merak, öğrenme isteği ve kaligrafi alanında sanatsal eserler verme çabası oluşmaya başlamıştır. Genç neslin elinde, hem hat sanatı hem de kaligrafi sanatı, yaşanan modern zamanın doğal getirisi sonucu farklı disiplinlerle sentezlenerek evrensel yorumlamalar kazanmaktadır. Bu da günümüzde çağdaş sanatları meydana getirmekte ve kaligrafi de bu çağdaş yorumlamalardan nasibini almaktadır. Zaman zaman sanatçı, eserlerinde yalnızca kelimeleri ve anlamlarını değil, aynı zamanda farklı bir zihin durumuna çeken hareketleri için karmaşık kompozisyonlar kullanmaktadır.

Aslında çağımızdaki sanatçıların çalışmaları, temelini el yazması geleneklerinden almaktadır. Fakat dijital çağda sanal gerçeklikler içinde, çalışmalarında kullandığı aletlerin boyaların ve mekânların gerçekliğini tercih etmektedir. Bu gerçek, kimi zaman sanatçıların çalışmalarını, ışık oyunları ve dijital projeksiyonlarla harmanlayarak sunmasına olanak sağlarken, kimi zaman da yolda gördüğü herhangi bir şey, yeni insanlar, yeni müzikler, yeni ülkeler yeni gördüğü alfabeler hepsini ilham kaynağı olarak

tanımlamaktadır. Onun için yazı sadece anlamsal bilgi içermez; bir şekil ya da imge olarak görüldüğünde estetik, bir el yazısı uzmanı tarafından incelendiğinde ise yazan kişinin karakterini açığa çıkartabilecek duygusal bilgiyi de barındırır.

6.2.1.4. Almıla Yıldırım / Dr. Öğretim Üyesi

➤ A.Yıldırım/ Cevap 1.

Batı kaligrafisinin tarihsel sürecine bakıldığında, antik Yunan ve sonrası Ortaçağ geleneğinde yazının, tamamen işlevsel amaçlar için kullanılan bir unsur olduğu bilinmektedir. İlerleyen dönemlerde ise yine ihtiyaçlar ve teknik gelişmeler ile malzemelerin yazının formuna şekil verdiği, çağın gerektirdiği, kültürel, sosyal ve ekonomik etkenlerle dönüşerek devam ettiğini görmekteyiz. Yazının -diğer plastik sanatlarda olduğu gibi- batı geleneğinde özerk bir yapı, bir “sanat” olarak icra edilmesi durumunun dahi esasında şüphelidir. Özellikle kavramlar ve algılar konusu bir hayli tartışmalı ve oldukça iç içe geçmiş durumdadır. Özellikle kaligrafinin kelime anlamı üzerine, latin kökenli olan kallos ve graphos kelime anlamları, batı dillerine eksik, ya da tam olarak doğru çevrilememesi birçok yanlış yorum ve algılara sebep olmuştur ve öyle de devam ettiği görülmektedir. Batıdaki yazının sanat algısının, daha ziyade Uzak Doğu felsefesi gibi farklı bir köken ve tarihsel süreç ile başından beri sanat olarak görülen kaligrafi gelenekleriyle temas durumunun asıl dönüşüme sebebiyet verdiğini söylemek mümkündür. Özellikle soyut sanat icracıları ve Uzak Doğu Kaligrafi geleneği etkilenimleri, batıda kaligrafi kökenli olmayan sanatçılar tarafından dahi konu edilmiştir. Bu çerçevede, Türkiye’de maalesef geriden takip eden, ya da hızlıca bünyeye alıp tam olarak özümsemeden, içselleştirmeden uygulama geleneğini gördüğümüzü söylersek haksızlık etmiş sayılmayız. Gelenek, hala ötekileştirilirken, güncel de tam anlamıyla kavranamıyor. Kaligrafi özelince konuşmak gerekirse, üniversitelerde ilgili bir bölüm olmaması, ya da var olan Grafik Tasarım gibi Güzel Sanatlar Fakültelerinde yeterince kaligrafi ve genelde yazı üzerinde titizlikle durulmamaktadır. Bu konuda yeterli düzeyde akademik çalışmalar yapılmamakta ve Türkçe kaynak sıkıntısı çekilmektedir. Yine de son dönemlerde latin kaligrafisine ilginin arttığını söylemek mümkün. Daha fazla nitelikli yayın yapılması, artan ilgiye doğru yönlendirme ve bilgilendirme yapılması bakımından çok önemlidir. Kaligrafi eğitimi usta-çırak geleneği üzerine kuruludur. Ülkemizde daha nitelikli ustaların yetiştirilmesini temenni ediyorum.

➤ **A.Yıldırım/ Cevap 2.**

İslam geleneği ve İslamiyet öncesi Arap kaligrafisi, Uzak Doğu geleneği gibi, başından itibaren, uygulama ve uygulayıcıları her zaman başka değerler görmüş, din öğretisini kaydetme, koruma ve yaymada temel unsur olması itibariyle büyük önem arz etmişlerdir. Figüratif temsilin yasak olduğu dönemlerde, yazı ve motiflerde teknik ve üslup olarak oldukça muazzam örnekleri, batı geleneğini de etkilemiştir. Ülkemiz hem konum hem tarihsel süreçlere bakıldığında bir köprü olması itibariyle hem doğu hem batı etkilenimlerine sahip, Latin alfabesi ile oluşturulan yazısı ile oldukça genç bir yapıdır. Kendi üslubumuzun oluşabilmesi belki de yine geçmiş ve günümüz özelliklerinin bir arada harmanlanarak, melez (hibrit) yapılar oluşturulması, sanatçıların hem kavramsal hem teknik anlamda üretimleri ile zaman içerisinde mümkün olabilir.

➤ **A.Yıldırım/ Cevap 3.**

Akademik kurumlarda hem mikro hem makro düzeyde bir takım çalışmalar ve düzenlemeler yapmanın mümkün olduğunu düşünmekteyim. Müfredat düzenlemeleri, özellikle bu konuda doktora düzeyinde araştırmalar yapan akademisyenler tarafından tekrar ele alınarak, önerilen dersler, düzenlenen ders saatleri ve içerikleri ile, kaligrafi eğitimi ilgili bölümlerde titizlikle, hem kavramsal, hem tarihsel, hem de teknik olarak derinlemesine irdelenebilir. Yeni ders önerileri yanında öğrenci bilinçlendirmesi, proje ve uygulamalar ile, çeşitli etkinlikler, söyleşi ve konferans programları uzun vadede de olsa, mevcut yapıyı ve algıyı dönüştürebilir inancındayım.

6.2.2. Araştırmaya Katılan Usta Öğretici & Kaligrafi Sanatçıları

6.2.2.1. Erhan Olcay / Usta Öğretici / Kaligrafi Sanatçısı

➤ **E.Olcay/ Cevap 1.**

Kaligrafi kelime anlamı ile güzel yazı yazma sanatıdır. Aslında sadece güzelyazı olarak algılansa da benim için mükemmel harf formları yapmanın da ötesinde harflere hayat verme çabasıdır diyebilirim.

Ülkemizde tanınması avm, çarşı, pazar gibi ortamlarda isim yazma gibi yanlış örneklerle olduğundan şu an için hakettiği değere ulaşamamıştır. Kaligrafi ülkemizde genellikle hat sanatı ile karıştırılmaktadır. Bunun sebebi ise bazı eğitim kurumlarında hat sanatı adı altında kaligrafi derslerinin verilmesi, hattatların uluslararası organizasyonlarda calligraphy ibaresini kullanmak zorunda kalmaları ve bazı kaligrafların kendilerine hattat demesinden kaynaklanıyor diyebilirim. Aslında dünyada yazı sanatlarının tümüne kaligrafi deniyor örneğin hat sanatına arap kaligrafisi bizim latin harfleri ile yaptığımıza da latin kaligrafisi ve japon harfleri ile yapılan japon kaligrafisi denmesi gibi.

Medeniyetimizin yazı kültüründe elde ettiği birikim dünyada eşine az rastlanır niteliktedir. Bu topraklarda yüzyıllardır süren yazı geleneği geleneksel hat sanatı ile zirveye ulaşmıştır. Özellikle İstanbul açık hava yazı müzesi olabilecek niteliktedir. Herhangi bir sokakta görmüş olduğumuz kitabe, mezar taşı, çeşme, anıt ve sivil yapılarda gördüğümüz hat sanatı örnekleri dünyanın en iyi yazı ustaları tarafından yazılmış olduğundan biz farkında olmasak bile gözümüz terbiye olmuş, belli bir estetik olgunluğa ulaşmıştır.

Her ne kadar geçmişin estetik değerleri ve yüksek standartları genlerimize işlemiş olsa da Latin kaligrafisi anlamında aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Yaklaşık yüz yıldır kullandığımız Latin harflerinin estetik seviyeye ulaşamamasının birçok sebebi vardır. Bunlardan en önemlilerinden biri yetişmiş, nitelikli öğretici kişi sayısının azlığıdır. Diğer sebebin ise kaligrafi ile ilgili önemli bir kesimin sadece maddi kazanç sağlamak için davetiye ve isim yazmaktan öteye gidemeyen ticari anlayışı olduğu söylenebilir. Unutulmamalıdır ki sanatçının rolü toplumun beğenisine hizmet etmek değil, onu yükseltmek olmalıdır.

Hâl böyle iken sosyal medya üzerinden gördüğü profesyonel işleri taklit ederek öğrenme yolunu deneyen öğrenciler ise yaratıcılık yolunda yürümeyi öğrenmeden uçmaya çalışmaktadırlar. Gerekli bilgi ve altyapıyı edinmeden yazmanın nafile bir çaba olduğunu kavrayıp temel eğitim aldıktan sonra denemelere başlamanın hem sağlıklı bir yaklaşım hem de bizi başarıya götürecek tek yol olduğunu düşünüyorum. Bu temel eğitimi almanın doğru yolunun işi ehlinde öğrenmek olduğuna inanıyorum. Dünyanın her yerinden ülkemize hat sanatını öğrenmek için gelen öğrenciler gibi bizim de Latin

kaligrafisini öğrenmemiz için doğru kaynaklara ulaşmamız gerekir. Gerek doğru kaynaklara ve belgelere ulaşarak gerekse kaligrafi ustalarının eğitimlerine katılarak kendimizi geliştirip temelimizi sağlamlaştırmamız mümkün olabilir. Ancak bu şekilde iyi bir eğitim sistemi kuracak altyapıya sahip olabiliriz. Her şeye rağmen Türkiye’de kaligrafinin doğru ve sağlıklı bir yola girmesi için gerekli adımlar atılmaya başlanmıştır. Bunların ilki on yıl kadar önce Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü’nün düzenlediği ve doğru kaligrafinin teşvikine dayalı ilk tohumların atıldığı Kaligrafi ve Tipografi Etkinliği’dir. Bu amaç doğrultusunda düzenlenen IStype ve Kaligrafist Uluslararası Yazı Kültürü Etkinliği de önemli rol oynamaktadırlar.

➤ E.Olcay / Cevap 2.

Latin kaligrafisi 2000 yılı geçkin bir tarihe sahip alfabe üzerine inşa edilmiş bir sanat. Dönemler içerisinde bir çok değişikliğe uğrayıp farklı karakterlere bürünmüş bir harf kümesi.

Türkiye için ise latin alfabesi harf devrimi ile başlıyor ama onun öncesinde de kullanımı giderek artar bir şekilde mevcut zaten. Ama kaligrafik anlamda ülkemize gelişi Emin Barın’ın devlet tarafından Almanya’ya eğitim için gönderilmesiyle başlıyor. Döneminin en önemli ustalarından Rudo Spemann’ dan kaligrafi, Walter Tiemann’dan tipografi eğitimi alıyor. Rudolf Koch gibi bir ustadan da istifade etme şansı yakalıyor. Yurda döndüğünde ise Güzel Sanatlar Akademisi’nin Yazı Bölümünü kurma görevini üstleniyor ve burada öğrenciler yetiştiriyor. Malesef bir başka Almanya’da eğitim alan Said Yada ve Emin Barın’ın yetiştirdiği Türkiye’nin kaligrafi efsanesi Yılmaz Özbek’in erken yaşlarda vefat etmelerini Türk Latin kaligrafisinin talihsizliği olarak görüyorum. Yetişmiş fazla kişinin olmaması arada bir kopukluk yaşanmasına ve malesef ki kaligrafinin doğru şekilde yapılamamasına yol açmıştır. Ama 8-10 senedir taşlar yerine oturmaya başladı. Hat sanatında gösterdiğimiz başarıyı latin yazısında da göstereceğimiz aşikar. Sadece latin kaligrafisinin temeline inip geleneksel halini çok iyi öğrenmemiz gerekiyor çünkü klasiği bilmeden çağdaş yorumlar yapamayız. Geleneksel kaligrafi deyince belli bir ölçü ve sistemle yazılan; anatomi, espas, ritim, denge, karakterin doğru ve uygun yerde kullanımı gibi öğeler barındıran yazılar aklımıza gelmeli. Estetiğin yanında işlevselliği de bünyesinde barındırması gerekiyor. Yani yazdığımız bir tabela ise veya bir kitap ise bunun okunabilmesi gerekir.

Ben bir kaligrafın geleneksel kaligrafiyi kesinlikle bilmesi ve hazmetmesi gerektiğini savunanlardanım. Klasığı bilip hazmedip sonra farklı arayışlara girip özgün çalışmalar ortaya koymaya çalışmalıyız diye düşünüyorum. Ben de çok yoğun şekilde geleneksel kaligrafi çalışmaları yaparak başladım ama zaman içerisinde yavaş yavaş daha resime yakın işlevsel olmayan hatta neredeyse asemik diyebileceğimiz çalışmalar yapmaya başladım. Sonuçta bu bir süreç, herkesin yapmak zorunda olduğu bir şey değil ve hatta yapabileceği bir şey de değil. Kaligrafi de en zor şey bir tarz bir üslub ortaya koyabilmek. Dünyada bunu yapabilen çok fazla kişi yok ve yapabilenleri incelediğimizde de ortak özelliklerinin klasiğe çok hakim olmaları ve çok uzun yıllardır bu işe kafa yormaları olarak görüyorum. Dolayısıyla ulusal bir stil ortaya koyabilmemiz için önce bir kaligrafın kendi tarzını ortaya koyması ve yetiştirdiği öğrencilerinin onun ekolünü devam ettirip geliştirip farklı yorumlamalara girmesi gerekir diye düşünüyorum. Ama tabi ki bunları yapabilmek için öncelikle dünyayı araştırmalıyız, en iyi örnekleri görmeliyiz, yoksa en iyiyi en güzeli bilmeden evrensel olamayacağımızı da bilmemiz gerekiyor.

➤ E.Olcay / Cevap 3.

Kaligrafiden önce ilkokullarda el yazısı eğitimine el atılması gerektiğini düşünüyorum. Bunun için ise öncelikle grafik tasarım bölümlerinde yazı - tipografi dersleri yanında kaligrafi uygulama dersinde yoğun bir şekilde olması gerektiğini ve buralarda eğitim almış olan kişilerin eğitim fakültelerinde sınıf öğretmenliği okuyan öğrencilere yine yoğun bir şekilde el yazısı eğitimi vermeleri gerektiğini düşünüyorum. Bu şekilde ilköğretimde el yazısı yazmasını bilen öğretmenlerden yazmasını öğrenen bir nesil yetişmesi gerekmektedir.

Aynı şekilde yazı-tipografi-kaligrafi eğitimi almış kişilerin meydanı boş bırakmayıp araştırmalar yapıp kendilerini geliştirip yetiştirip başkalarına ışık olmaları gerekmektedir. Mesela ülkemizde kaligrafi alanında yazılmış henüz yeterli seviyede bir kaligrafi eğitim kitabı bulunmamaktadır. Bu eksikliğin bir an önce giderilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde kaligrafiyi yaygınlaştırmak gibi bir sorun yok sadece doğru örnekleri yaygınlaştırmak gerek diye düşünüyorum. Bunun içinde öncelikle güzel sanatlar

fakültelerinde olmak üzere ülkenin her yerinde sıklıkla uluslararası kaligrafi sergileri açılmalı. Anadolu Üniversitesinin Kaligrafi ve Tipografi Etkinliği, İstye ve Kaligrafist Uluslararası Yazı Kültürü Etkinliği gibi etkinliklerin sayılarının artması ve en azından sayıları artmasada bu etkinliklere ülke yazı kültürüne verdikleri katkı için gereken destek verilmelidir.

6.2.2.2. Tolga Girgin / Kaligrafi Sanatçısı

➤ T.Girgin/ Cevap 1.

Aslında bu soruya daha doğru bir cevap vermek için yazı tarihi ve evrimi ile ilgili büyük resme bakmamız gerekiyor. Latin harflerinin temeli olarak kabul edilen yazının ilk örneği, İtalya’da Forum Romanum’da bulunan, İ.Ö.600 yılına tarihlenen “Siyah Taş” üzerine kazınmış olan yazıdır. Bu yazının, gelişimini İ.Ö.150’ li yıllarda yine İtalya’da tamamlayarak “Romen Kapital” alfebesinin oluştuğunu biliyoruz. Hatta İ.Ö.114 yılından kalan Roma’daki Trajan sütununun kaidesindeki yazının, korunmuş en eski ve en iyi Romen Kapital yazısı örneği olduğu kabul edilir. Avrupa’da doğan latin yazısı çeşitli kültürlerde hem Avrupa’da, hem de Amerika kıtasının keşfinden sonra Amerika kıtasında çeşitli formlarda evrimini geçirerek günümüze kadar gelmiştir. Görüldüğü üzere, latin yazısı yüzlerce yıl önce bizim topraklarımızın dışında doğmuş, harf devrimine kadar ise yine bizim topraklarımızın dışında gelişerek evrimleşmiştir. Latin harflerinin Türkiye Cumhuriyeti’nde resmi olarak kullanımına başlanalı henüz yüz yıl bile olmaması latin kaligrafinin ülkemizde olgunlaşmamış olmasının sebeplerinden biri ve en önemlisidir.

Konuyla ilgili diğer önemli hususlardan biri de bizim topraklarımızda Arap harfleri ile icra edilen “Hat Sanatı”nın derin bir tarihi olmasıdır. Bilindiği üzere dünyada “Hat Sanatı”nın en iyi örnekleri bizim coğrafyamızda verilmiş ve halen de verilmektedir. Bu durum yazı konusunda yetenekli ellerin daha çok hat sanatına yönelmesine sebep olmaktadır.

➤ **T.Girgin/ Cevap 2.**

Bana göre Latin kaligrafi ülkemizde henüz emekleme seviyesindedir. Ülkemizde bu sanatı layıkıyla icra eden ya da etmiş sanatçı sayısı oldukça azdır. Maalesef kabul görmüş normlara göre eğitim veren eğitmen sayısı da yetersizdir. Bu eğitmenlerin büyük bir kısmı da üniversitelerimizde olmayıp çeşitli kurumlarda ders vermektedirler. Öte yandan bir yandan halen yanlış eğitim veren eğitmen sayısı da oldukça fazladır. Latin alfabesi ile “Hat Sanatı” ndaki benzer gelişmeyi görebilmemiz için öncelikli olarak latin kaligrafinin ülkemizde doğru anlamda algılanmasını ve yaygınlaşmasını sağlamamız gerekiyor.

Hepimizin bildiği gibi ağaç yaşken eğilir. İlkokul seviyesinde latin kaligrafi eğitimi verilmesi de en azından latin harflerinin temel yazı anatomilerine uygun olarak çocuklarımıza öğretilmesi çok önemli bir adım olacaktır. Bu hamle toplumumuzun latin alfabesine, dolayısı ile de latin kaligrafiye olan bakış açısını olumlu yönde etkileyecektir. Tabi ki bunun sağlanabilmesi için çocuklarımıza bu dersleri verecek olan öğretmenlerimize de iyi bir el yazısı eğitimi verilmeli üniversitelerimizde. Konu bu noktada devletimizin eğitim politikalarına dayanıyor. Üniversitelerimizdeki yazıyı ve yazının önemini bilen akademisyenlerimizin Milli Eğitim Bakanlığımıza konunun önemini iyi bir şekilde aktarması ve Bakanlığımızın bu yönde aksiyon almasını sağlaması gerektiğini düşünüyorum. Gelişmiş ülkelerde yazı anatomileri ile ilgili temel bilgilerin çocuklara çok küçük yaşta öğretilildiğini biliyoruz. Bu tarz önlemlerin şimdiden alınması belki günümüzdeki çarpıklığı ortadan kaldırmayacaktır ama birkaç kuşak sonra latin kaligrafide ulusal bir ekol oluşturulabilmesi için çok önemli bir adım atılmış olacaktır.

➤ **T.Girgin/ Cevap 3.**

Bir önceki soruda bu konuya biraz girdim. Çocuklarımıza küçük yaşta doğru latin harflerinin öğretilmesi gerekliliğinden bahsettim. Üniversitelerin ilgili bölümlerinde tipografi dersi verildiğini biliyorum fakat kaligrafi dersi çoğu üniversitemizde seçmeli ders. Kaligrafinin ülkemizde yaygınlaşması, doğru bir şekilde öğrenilmesi ve öğretilmesi için bu dersler belirli bir dönem üniversitelerimizin ilgili bölümlerinin tamamında zorunlu olabilir. Temel seviyede kısa süreli eğitimler bu sanatın

anlaşılabilmesi için yetersiz kalacaktır. Gerekirse bu sanatın öğretildiği Avrupa'daki sanat okullarına devlet desteği ile akademisyen gönderilip, Türkiye'de tüm üniversitelerin ilgili bölümlerinde standart olarak uygulanabilecek bir müfradat oluşturulması sağlanabilir. Böylelikle hem ilgili bölümlerde latin kaligrafisini çok iyi bilen akademisyenler hem de bu konuda yetişmiş mezun öğrenci açığı kapanmış olur. Mezun olan öğrencilerin yaptığı sanatsal çalışmalar, verecekleri eğitimler gelecek kuşakların bu sanatı daha iyi kavramasına ve ülkemizden latin kaligrafi alanında dünya standartlarında sanat eserleri üretilmesine ön adım olacaktır.

Dünya'da "Hat Sanatı"na damga vurmuş yetenekli bir milletin çocuğu olarak bir gün "Latin Kaligrafi"de de dünyanın en iyisi olacağımızdan en ufak şüphem yoktur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yazının yolculuğu taş üzerinde başlamış, çamur, papirüs, parşömen ve kağıt üzerinde, kıtadan kıtaya, kültürden kültüre sürekli evrilerek devam etmiştir. Günümüzde ise dijital ortamı bu yolculuğa dahil etmek mümkündür. Tarihte ise bazı dönüm noktalarına bakarak gelişmenin hangi evrelerden geçtiğini, bu zorlu süreçlerin, yoğun emek, çalışma ve uzun zaman aldığını hesaplamak gerekir.

15. yüzyılda Matbaanın gelişimi yazılı yayın alanında bir ilerlemeye, kaligrafide ise gerilemeye neden olmuştur. 14.-16. yüzyıllar arasında Hümanizm ile birlikte gelişen Latin ve İtalic yazı türleri bunu izleyen yüzyıllar içinde hem el yazısını hem de baskı harflerini etkilemiştir. Oysa basılan kitaplarda kullanılan birçok yazı karakterinin temelini kaligrafiden aldığı bilinmektedir.

Rönesans'ın kaligrafi üzerine etkisi ise okuryazarlığın artması sonucu sadece okuma değil yazma eyleminin de artmasını sağlamasıdır.

Batı kaligrafisinin tarihsel sürecine bakıldığında, antik Yunan ve sonrası Ortaçağ geleneğinde yazının, tamamen işlevsel amaçlar için kullanılan bir unsur olduğu bilinmektedir. İlerleyen dönemlerde ise yine ihtiyaçlar ve teknik gelişmeler ile malzemelerin yazının formuna şekil verdiği, çağın gerektirdiği, kültürel, sosyal ve ekonomik etkenlerle dönüşerek devam ettiğini görmekteyiz.

Batı'da Roma döneminden bu yana kesik uç kalemler, copper-plate kalemler kaligrafinin vazgeçilmez malzemeleri olmuşlardır. Kaligrafinin oluşumunda kesik uç 15.yüzyılda tipografinin ortaya çıkışına kadar Latin Alfabesinin evriminde de birincil öneme sahip olmuştur.

751 yılında kâğıdın üretiminin başlamasından bu yana yazı ilerlemesini sürdürmektedir. Kaligrafi sanatçılarının kalem dışında kullandıkları, kamıştan yapılan kalemler, fırçalar, boyalar, kâğıtlar, hokkalar, mürekkepler gibi pek çok malzemeler, halen günümüzde de kullanılmaktadır.

Yazı yazmanın amacı önceden saptanan anlamların, dilin standart dil aktarım formları ile yüzeye taşınmasıdır. Fakat kaligraf, kelimeleri yalnız iletişim kurmak için yazmaz; kalemi veya fırçayı vücudunun bir uzantısı olarak kullanır ve aktaracağı düşünceye tüm ruhunu da katar. Kaligrafik lekelerin fiziksel olduğu kadar ruhsal bir haz taşınması da gerekir. Ruh, beden, fırça darbeleriyle uyumlu şekilde hareket ederken, tüm enerjisi sırasıyla kola, ele, kaleme ve son olarak çizgiye aktarımında rehberlik etmektedir.

Ülkemizde Kaligrafi kurslarının artması, insanların hobi mesabesinde de olsa bu sanata ilgi duymaları sevindiricidir. Ancak, kaligrafi sanatına ilgi duymanın, ön eğitime vakıf olmadan, yeterli gayret ve çalışmalardan geçilmeden olgunlaşamayacağını bilmenin önemini kavramak gerekir.

Ülkemizde Latin Kaligrafi Sanatını gerçek anlamda icra eden yeterli sayıda ve kalitede sanatçı henüz yetişmemiştir. Kurs alanlar ve bu konuyla ilgilenenler, oldukça primitif bir aşamada bulunuyorlar. Yeteneğe dayanan bu sanatlarda ilerleyenler ise, kendi çabaları ve dünya iletişim sistemindeki gelişmeler sonucu diğer ülke sanatçılarını inceleyerek belirli bir yere gelmektedirler.

Yazı ve tipografi konularında yeterli sayıda kaynağın yabancı menşeli olması da bu konuda olumsuz bir etki yapmaktadır. Ülkemizde Latin Kaligrafi sanatının gelişmesi konusunda, ilkokullarda el yazısı eğitimi mutlaka gerçekleştirilmelidir. Güzel sanatlar fakültelerinde mutlaka bağımsız Tipografi-Kaligrafi bölümleri açılmalı ve yurt dışına Y.Lisans ve doktora öğrencileri gönderilmelidir. Ülkemizde Kaligrafi Sanatının da Resim ve grafik gibi bağımsız bir sanat olduğunu kabul ederek bu konu ciddiye alınmalıdır.

Yazıya gönül vermiş, kaligrafiyi sevmiş insanların yapması gereken ise, umudunu kaybetmeden yeni deneyimler ve yeni arayışlar için yılmadan çalışmak, ama çok çalışmak olmalı ve bilgisini paylaşmaktan korkmamalıdır. Ayrıca sanatçı elinin, günümüz dijital çağda dahi kıymeti her daim hatırlatılarak teşvik edilmelidir.

Araştırma Kısıtları

Tez çalışmamda aşağıdaki hususlar üzerinde durulmuştur.

Matbaanın icadı sonrası, Avrupa da harf ve font tasarımlarında yaşanan gelişmelerin yanı sıra kaligrafi sanatına olan etkileri de incelenmiştir.

Türkiye’ de Arap kaligrafi sanatının tarihi, gelişimi ve özellikleri başlıklar altında incelenmiş, 1928 Harf devrimi sonrasında Latin Alfabe'nin yaygınlaştırılması süreci ile ilgili araştırmalar yapılarak, Latin kaligrafi sanatına olan olumlu etkileri incelenmiştir.

Ülkemizde Latin Kaligrafi sanatının eğitimi ve öğretimi konularında da ayrıntılı olarak başlıklar halinde detaylı bilgiler vermeye çalışılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, yazının görsel bir anlatım dili olarak, matbaanın icadından sonraki aşamalarda , harf ve font tasarımları ile birlikte , kaligrafi sanatının gelişimini inceleyerek Yazı ve sanat arasındaki ilişkinin tarihsel süreci, yazının görsel bir dil olarak kullanılma biçimlerinin incelemesi olarak ele alınmıştır.

- Yüksek Öğrenim Kurumlarında, Yazı sanatına dair yapılan tezler incelenmiştir.
- Kaligrafi sanatı ve Yazı'ya dair kitap ve ansiklopediler incelenmiştir.
- Yapılan araştırma neticesinde özümseyen bilgi ve veriler değerlendirilerek kaligrafi sanatın matbaa sonrası gelişimi konuları üzerinde durulmuştur.

KAYNAKÇA

- Adrian Waddington The Creative Calligraphy Sourcebook 1996/London.
- Adrian Waddington/ Calligraphie Decor/ 1996/London.
- Alexander Nesbitt / Lettering / Published by Prentice-Hall Inc./Newyork /1950.
- All About Techniques Calligraphy Kitabı Barron's Educationel Series,Inc. 2010/Spain.
- Andrew Robinson The Story of Writing /Alphabet/ Hieroglyphs& Pictograms 1995/ Newyork.
- Contemporary Calligraphy Modern Scribes and Lettering Artist II. 1996/Newyork.
- David Harris /The Art of Calligraphy A practical Guide To The Skills and Techniques/1995/USA.
- Edward Johnston Lessons in Formal Writing/ Edited by Heather Child& Justin Howes 1986/ Newyork.
- Emma Callery/ The Calligraphy Handbook A Comprehensive Guide From Basic Techniques To Inspirationel Alphabets/2007/ New Jersey/USA.
- Georges Jean /Yazı İnsanlığın Belleği /Yapı Kredi Yayınları 6. Baskı 2010 /İstanbul .
- Gombrich E.H. 1997/ Sanatın Öyküsü / Remzi Kitabevi /İstanbul.
- Graham Leslie McCallum 4000Alphabet&Letter Motifs 2009/London.
- Hermann Zapf And His Design Philosophy 1987/ West Germany .
- İsmail Hakkı Baltacıoğlu Türklerde Yazı Sanatı/ Mars T. Ve A.Ş. Matbaası 1958/Ankara .
- Janet Mehigan/Mastering The Art of Calligraphy /British Library/Anness Publishing Ltd. 2011.
- Korkmaz, Zeynep; *Atatürkçü Düşüncede Türk Dilinin Yeri*, Atatürk'ün Düşünce Yapısı ve Türkiye, (Seçilmiş Makaleler), Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006.
- Mahmud Bedrettin Yazır / Kalem Güzeli / Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları/ 1981/Ankara.
- Marc Drogin /Medieval Calligraphy It's History and Technique 1980/Newyork.
- Margaret Morgan Illumination Decoration For Calligraphy 1995/London.
- Margaret Shepherd Manual of Modern Calligraphy Lessons In The Art Of Hand – Lettering 1984/Newyork.

Nicolete Gray/ A History Of Lettering Creative Experiment And Letter Identity/
Phaidon Press Limited /1986.

Ruthanne Hartung / Heritage Crafts Today /Fraktur Techniques for Learning the Craft/
Stackpole Books/2008 /Pennsylvania.

Sarıkavak, Namık Kemal Eylül 2004 Görsel İletişim ve Grafik Tasarımda Çağdaş
Tipografinin Temelleri /Seçkin Yayıncılık /İstanbul.

Sarıkavak, Namık Kemal Eylül 2014 Kaligrafik ve Tipografik Deneyisel Tasarımlar
Grafik Kitaplığı /İstanbul.

Selahattin Ganiz, Çizginin Yolculuğu / İstanbul Kültür Üniversitesi/ Ekspres
Yayınları /2012 İstanbul .

Selahattin Ganiz/ Yazı ve Tasarımcıları /Kastaş Yayınevi Mayıs 2004/İstanbul.

Sheila Waters / At Eighty A Retrospective/Waters Letterforms /2012/USA.

Susanne Haines The Calligrapher's Project Book 1987/London.

The Art Of Calligraphy David Harris 1995/Great Britain.

The Zanerian Manual of Alphabets and Engrossing/Zaner-Bloser,Inc./
1981/Columbus,Ohio/USA.

